

Obsah

I Uznesenia, odporúčania a stanoviská

STANOVISKÁ

Európsky hospodársky a sociálny výbor

542. plenárne zasadnutie EHSV, 20.3.2019 – 21.3.2019

2019/C 228/01	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Digitálna zdravotná gramotnosť – zdravotná starostlivosť prispôbená potrebám európskych občanov v čase demografických zmien (stanovisko z vlastnej iniciatívy).....	1
2019/C 228/02	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Pracovné príležitosti pre ekonomicky neaktívne osoby (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	7
2019/C 228/03	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Systémy vzdelávania podporujúce získavanie zručností požadovaných na trhu práce – aká transformácia je potrebná? [stanovisko z vlastnej iniciatívy].....	16
2019/C 228/04	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Odolná demokracia prostredníctvom silnej a rozmanitej občianskej spoločnosti (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	24
2019/C 228/05	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Trasa bielej holubice – návrh globálnej stratégie budovania mieru pod vedením EÚ (stanovisko z vlastnej iniciatívy).....	31
2019/C 228/06	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Načúvať občanom Európy v záujme udržateľnej budúcnosti (Sibiu a ďalej)	37
2019/C 228/07	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Budúcnosť politiky súdržnosti po roku 2020 (prieskumné stanovisko)	50

2019/C 228/08	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Budúcnosť EÚ: výhody pre občanov a dodržiavanie európskych hodnôt (prieskumné stanovisko na žiadosť rumunského predsedníctva Rady Európskej únie)	57
2019/C 228/09	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Vzdelávanie o Európskej únii (prieskumné stanovisko na žiadosť rumunského predsedníctva)	68

III Prípravné akty

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

Európsky hospodársky a sociálny výbor

542. plenárne zasadnutie EHSV, 20.3.2019 – 21.3.2019

2019/C 228/10	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu – Ročný pracovný program Únie pre európsku normalizáciu na rok 2019 [COM(2018) 686 final]	74
2019/C 228/11	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru – Harmonizované normy: zvyšovanie transparentnosti a právnej istoty v záujme plne fungujúceho jednotného trhu [COM(2018) 764 final]	78
2019/C 228/12	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Tvorba komplexného rámca Európskej únie v oblasti endokrinných disruptorov [COM(2018) 734 final]	83
2019/C 228/13	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Spoločné oznámenie Európskemu parlamentu, Európskej rade, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Akčný plán proti dezinformáciám [JOIN(2018) 36 final]	89
2019/C 228/14	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Spoločné oznámenie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru, Výboru regiónov a Európskej investičnej banke Prepájanie Európy a Ázie – základné piliere stratégie EÚ [JOIN(2018) 31 final]	95
2019/C 228/15	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 1303/2013, pokiaľ ide o zdroje na osobitné pridelené prostriedky na iniciatívu na podporu zamestnanosti mladých ľudí [COM(2019) 55 final – 2019/0027 (COD)]	103

I

(Uznesenia, odporúčania a stanoviská)

STANOVISKÁ

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

542. PLENÁRNE ZASADNUTIE EHSV, 20.3.2019 – 21.3.2019

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Digitálna zdravotná gramotnosť – zdravotná starostlivosť prispôbená potrebám európskych občanov v čase demografických zmien

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2019/C 228/01)

Spravodajkyňa: **Renate HEINISCH**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	20.9.2018
Právny základ	článok 32 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	7.3.2019
Prijaté v pléne	21.3.2019
Plenárne zasadnutie č.	542
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	153/0/2

1. Závery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) podporuje úsilie Európskej komisie zamerať sa v rámci agendy pre digitálne zdravotníctvo (eHealth) prednostne na digitálnu zdravotnú gramotnosť. EHSV odporúča vypracovať zastrešujúcu stratégiu EÚ, ktorá by jasne a starostlivo monitorovala ciele v oblasti zdravotnej gramotnosti, aby sa podporili práva občanov v oblasti zdravia a predišlo sa nerovnostiam prostredníctvom digitálnych pomôcok.

1.2. EHSV podporuje výsledky projektu IC-Health⁽¹⁾, pričom vyzdvihnúť treba najmä odporúčanie, aby sa do tohto úsilia aktívne zapojili občania. EHSV preto odporúča pokračovať v realizácii projektu IC-HEALTH, aby sa mohlo pokračovať v prebiehajúcich online programoch odbornej prípravy.

1.3. EHSV zdôrazňuje, že v záujme zlepšenia digitálnej zdravotnej gramotnosti potrebujú rôzne generácie rôzne prístupy, a to v závislosti od používania digitálnych nástrojov v ich každodennom živote. Do vývoja digitálnych zdrojov informácií musia byť začlenení občania všetkých vekových skupín a kultúr a občania so všetkými druhmi zdravotného postihnutia, ako aj migranti. Pozornosť by sa mala zamerať na staršie skupiny obyvateľstva, od ktorých sa očakáva, že sa budú v čoraz väčšej miere aktívne zapájať do starostlivosti o svoje vlastné zdravie v záujme dobrej zdravotnej kondície a do zdravotnej starostlivosti.

1.4. EHSV odporúča zahrnúť do tohto úsilia aj digitálne informácie o liekoch a zdravotných pomôckach a spolupracovať s každou organizáciou, ktorej príspevok by mohol byť v tomto smere relevantný. EHSV odporúča prepojiť snahy Európskej agentúry pre lieky (EMA), Sieť riaditeľov liekových agentúr (HMA) a Európskej komisie.

1.5. EHSV podporuje názor, že v systémoch zdravotnej starostlivosti by sa riešenia elektronického zdravotníctva mali používať ako nákladovo efektívne nástroje. Atraktívne digitálne nástroje by mohli zvýšiť otvorenosť ľudí voči digitálnym médiám.

⁽¹⁾ Tento projekt získal finančné prostriedky z programu Európskej únie pre výskum a inováciu Horizont 2020 na základe dohody o grante č. 727474.

1.6. EHSV však zdôrazňuje, že výhody digitálnych služieb možno využívať v plnej miere iba vtedy, ak budú mať ľudia prístup k informáciám a budú ich môcť riadne pochopiť. Čitateľská gramotnosť a základné vedomosti z matematiky sú kľúčovými predpokladmi zdravotnej gramotnosti ľudí a musia sa nadobudnúť počas školského vzdelávania, aby sa posilnilo postavenie ľudí.

1.7. EHSV zdôrazňuje, že akčný plán elektronického zdravotníctva musí podnietiť širokú spoluprácu a vzťahovať sa na celú dĺžku života. Na miestnej úrovni sa digitálna zdravotná gramotnosť začína v materských školách a školách. Vychovávateľia, učitelia, rodičia a starí rodičia by mali navrhnúť iniciatívy na zlepšenie digitálnej zdravotnej gramotnosti spolu s príslušnými pracovníkmi zabezpečujúcimi zdravotnícke služby (napr. lekári, pôrodné asistentky, zdravotné sestry, lekárnici a opatrovatelia). Najmä úzka spolupráca medzi lekármi (všeobecnými lekármi) a lekárnikmi môže pomôcť zvýšiť zdravotnú gramotnosť pacientov. Tieto skúsenosti sa musia zohľadniť pri ďalšom rozvoji akčného plánu. Členské štáty musia vypracovať a implementovať akčný plán na zlepšenie digitálnej zdravotnej gramotnosti.

2. Úvod

2.1. Digitálne informácie nadobúdajú v spoločnosti čoraz väčší význam. Digitálna zdravotná gramotnosť občanov je základným prvkom pre úspešné zavádzanie elektronického zdravotníctva. Zdravotná gramotnosť je schopnosť vyhľadať, pochopiť, posúdiť a použiť informácie týkajúce sa zdravotnej starostlivosti, prevencie alebo podpory zdravia. To si na jednej strane vyžaduje osobné zručnosti a na druhej strane priaznivé rámcové podmienky, ako je poskytovanie informácií v zrozumiteľnom jazyku. Ide o prvé kroky: používanie internetu na tento účel si vyžaduje ďalšie zručnosti.

2.2. Aspekty digitálnej zdravotnej gramotnosti možno opísať veľmi pragmatickým spôsobom: nejde o to nájsť informácie o zdraví, ale skôr o to vedieť, kde treba hľadať informácie, či prístupné zdroje informácií poskytujú primerané a užitočné informácie a či sú informácie o zdraví spoľahlivé ⁽²⁾.

2.3. „Digitálne nástroje v oblasti zdravia“ sú digitálne služby poskytujúce používateľom všeobecné informácie o zdraví, zdravotníckych aplikáciách (monitorovanie liečby a následné opatrenia), nástroje, vďaka ktorým môžu ľudia zostať vo svojich domovoch (diaľkové monitorovanie starších ľudí), spoločné zdravotné záznamy, digitálne nástroje pre zdravotníckych pracovníkov (služby bezpečnej výmeny správ, telemedicína, televízna odborných znalostí) a všeobecné digitálne informácie o zdraví.

2.4. V roku 2012 uverejnila Európska komisia akčný plán, v ktorom určila prekážky, ktoré bránia úplnému využívaniu digitálnych riešení v európskych systémoch zdravotnej starostlivosti. Tento plán sa v súčasnosti vykonáva pod názvom „Akčný plán elektronického zdravotníctva na roky 2012 – 2020 – inováčná zdravotná starostlivosť pre 21. storočie“ ⁽³⁾.

2.5. Ciele tohto akčného plánu elektronického zdravotníctva sa doplnili v apríli 2018 „Oznámením o uľahčovaní digitálnej transformácie zdravotnej a inej starostlivosti na digitálnom jednotnom trhu, posilňovaní postavenia občanov a budovaní zdravšej spoločnosti“ ⁽⁴⁾.

2.6. V tomto oznámení sa cituje správa o stave zdravia v EÚ ⁽⁵⁾, v ktorej sa uvádza, že iba zásadným prehodením našich systémov zdravotnej a sociálnej starostlivosti môžeme zabezpečiť, aby boli aj naďalej vhodné na daný účel. Jedným z pilierov je zavedenie digitálnych riešení pre zdravotnú a inú starostlivosť. Pomocou týchto digitálnych nástrojov môžu vedecké poznatky prispievať k dobrému zdravotnému stavu občanov.

2.7. Výskum a inovácie v oblasti digitálnych riešení pre zdravotnú a inú starostlivosť sa podporuje finančnými prostriedkami EÚ z programu Horizont 2020 ⁽⁶⁾ a v rámci verejno-súkromných partnerstiev. Komisia vo svojom preskúmaní vykonávania stratégie digitálneho jednotného trhu ⁽⁷⁾ v polovici trvania predstavila zámer prijať ďalšie opatrenia v troch oblastiach:

- chránený cezhraničný prístup občanov k svojim údajom a ich sprístupňovanie iným osobám,
- lepšie údaje s cieľom pokročiť vo výskume, prevencii chorôb a personalizovanej zdravotnej a inej starostlivosti,
- digitálne nástroje v záujme posilnenia postavenia občanov a starostlivosti orientovanej na jednotlivca.

Členské štáty treba okrem toho podporovať v tom, aby vyvinuli mechanizmy na identifikáciu a, pokiaľ je to možné, na odstránenie internetových stránok s dezinformáciami alebo na umiestnenie dôveryhodných internetových stránok pri vyhľadávaní tak, aby boli zobrazené ako prvé.

⁽²⁾ https://ichealth.eu/wp-content/uploads/2018/10/ICH-FC_Final-Presentation_allDay.pdf.

⁽³⁾ COM(2012) 736 final.

⁽⁴⁾ COM(2018) 233 final.

⁽⁵⁾ Stav zdravia v EÚ „Sprievodná správa za rok 2017“, https://ec.europa.eu/health/state/summary_en.

⁽⁶⁾ COM(2011) 808 final.

⁽⁷⁾ COM(2017) 228 final.

2.8. Európsky úrad WHO uverejnil ⁽⁸⁾ veľmi komplexný prehľad o prebiehajúcich projektoch a ich výsledkoch vo svojej správe WHO-HEN-Report-57. Autori správy v závere uvádzajú, že ústredným prvkom zdravotnej gramotnosti je rozvoj zručností prostredníctvom celoživotného vzdelávania, čo zahŕňa aj predškolské činnosti, formálne vzdelávanie v školách a vzdelávanie dospelých. Odporúčajú zväziť politické stratégie, ktoré by mohli podporiť rozvoj komplexných politík v oblasti zdravotnej gramotnosti v členských štátoch a rozvoj, vykonávanie a dôsledné hodnotenie politických činností s cieľom preukázať výhody politických opatrení v oblasti zdravotnej gramotnosti pre občanov a spoločnosť.

2.9. Európska komisia zaradila programy na posilnenie digitálnej zdravotnej gramotnosti do svojich výskumných stratégií a v rámci 7. rámcového programu a programu Horizont 2020 ⁽⁹⁾ tiež financovala dôležité projekty.

2.10. Všeobecne sa uznáva, že ľudia vyššieho veku a/alebo s nižším vzdelaním majú nižšiu digitálnu zdravotnú gramotnosť. To ovplyvňuje ich účasť na starostlivosti o vlastné zdravie a schopnosť získať prístup k informáciám o zdraví. Projekt IROHLA poskytuje riešenia starším generáciám ⁽¹⁰⁾. EHSV ⁽¹¹⁾ sa už venoval mnohým aspektom elektronického začlenenia (v súlade s vyhlásením z Rigy ⁽¹²⁾).

2.11. Projekt IC-Health ⁽¹³⁾ poskytuje obrovské množstvo analýz a zdrojov v súvislosti s digitálnu zdravotnou gramotnosť. Cieľom projektu IC-Health je vyvinúť sériu hromadných otvorených online kurzov (MOOC) a pomôcť tak zlepšiť digitálnu zdravotnú gramotnosť európskych občanov a dosiahnuť pokrok v chápaní digitálnej zdravotnej gramotnosti a toho, ako sa môže použiť na zlepšenie zdravotných výsledkov. Výsledky projektu sa v súčasnosti sumarizujú.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. Otázka podporovania gramotnosti a zručností je ešte dôležitejšia vzhľadom na všeobecne akceptovanú spoločenskú výzvu, ktorou sú demografické zmeny. V záujme zachovania udržateľnosti systémov zdravotnej a inej starostlivosti si naša rýchlo starnúca spoločnosť vyžaduje zintenzívnenie odbornej prípravy zdravotníckych pracovníkov a opatrovateľov s cieľom zosúladiť ich zručnosti s novými potrebami a optimálny manažment výdavkov na zdravie, ako aj zvyšovanie digitálnej gramotnosti obyvateľstva vo všeobecnosti.

3.2. EHSV podporuje iniciatívy Európskej komisie na podporu posilnenia postavenia občanov, ktoré sa zameriavajú na transformáciu systému zdravotnej starostlivosti. EHSV však zastáva názor, že súbežne s tým musia mať občania možnosť tieto digitálne nástroje používať; akčný plán na zlepšenie zdravotnej gramotnosti a digitálnej zdravotnej gramotnosti sa musí realizovať vo všetkých členských štátoch.

3.3. Niektoré európske krajiny realizovali vlastné štúdie vzhľadom na znepokojujúce výsledky porovnávacej štúdie Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) ⁽¹⁴⁾. Vo Francúzsku (2004 – 2005) sa zistilo, že približne 3,1 milióna dospelých je v kategórii funkčne negramotní (9 % populácie v produktívnom veku). Zo štúdie realizovanej v roku 2011 v Spojenom kráľovstve vyplynulo, že 14,9 % (viac ako 5 miliónov) britských občanov je funkčne negramotných. Zo štúdie v Nemecku vyplýva, že 4,5 % nemeckej spoločnosti vo vekovej skupine od 18 do 64 rokov je úplne negramotných. Funkčná negramotnosť postihuje 10 % ľudí v tejto vekovej skupine. Celkový počet úplne negramotných alebo funkčne negramotných osôb predstavuje 7,5 milióna ⁽¹⁵⁾. V diskusii o digitálnej zdravotnej gramotnosti sa na túto skutočnosť musí prihliadať.

3.4. EHSV zdôrazňuje, že všetci vzdelávací, výskumní a zdravotnícki pracovníci musia spolupracovať. Členovia EHSV by túto spoluprácu mali propagovať prostredníctvom svojich organizácií. Cieľom všetkých snáh musí byť lepšie, informované a relevantné používanie digitálnych nástrojov vo všetkých segmentoch spoločnosti.

3.5. EHSV odporúča zohľadniť výsledky projektu IC-Health pri ďalšom vykonávaní priorít Komisie v oblasti elektronického zdravotníctva na zvýšenie informovanosti o riešeniach elektronického zdravotníctva publikovaných v jej oznámení z apríla 2018 ⁽¹⁶⁾. Program Horizont Európa ⁽¹⁷⁾ by mal nadviazať na opatrenia a závery, ktoré sa majú vyvodiť z tohto projektu, a využiť skúsenosti získané z hromadných otvorených online kurzov.

3.6. Je dôležité, aby súčasťou akéhokoľvek procesu súvisiaceho s digitálnou zdravotnou gramotnosťou boli občania všetkých vekových skupín a kultúr a občania so všetkými druhmi zdravotného postihnutia. Aby zdravotnícki pracovníci a pracovníci v domácnosti prijali zmeny vo svojom pracovnom prostredí a aby sa reagovalo na ich potreby, EHSV odporúča začleniť do vývoja nových digitálnych nástrojov aj tieto skupiny. Súčasťou toho musí byť aj odborná príprava a ďalšie vzdelávanie zdravotných sestier.

⁽⁸⁾ http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0006/373614/Health-evidence-network-synthesis-WHO-HEN-Report-57.pdf?ua=1.

⁽⁹⁾ Ú. v. EÚ L 347, 20.12.2013, s. 104.

⁽¹⁰⁾ <https://www.age-platform.eu/project/irohla>.

⁽¹¹⁾ Ú. v. EÚ C 318, 29.10.2011, s. 9.

⁽¹²⁾ Ministerská deklarácia o IKT a inkluzívnej spoločnosti, Riga, Lotyšsko, 11. júna 2006, bod 4.

⁽¹³⁾ <https://ichealth.eu/>.

⁽¹⁴⁾ <http://www.oecd.org/skills/piaac/newcountryspecificmaterial.htm>.

⁽¹⁵⁾ <https://ec.europa.eu/epale/fr/node/40675>.

⁽¹⁶⁾ COM(2018) 233 final.

⁽¹⁷⁾ COM(2018) 435 final.

3.7. EHSV berie na vedomie iniciatívu expertnej skupiny *Friends of Europe*, aby sa prehodnotil európsky systém zdravotnej starostlivosti a rozvíjali nápady pre „inteligentné (ne)investičné rozhodnutia v oblasti zdravotnej starostlivosti“⁽¹⁸⁾. Cieľom je pracovať na identifikácii a zastavení neúčinných opatrení v systéme zdravotnej starostlivosti a použiť ušetrené finančné prostriedky na zlepšenie zdravotných výsledkov.

3.8. EHSV podporuje myšlienku expertnej skupiny *Friends of Europe* zriadiť s odkazom na odporúčania Európskej rady z roku 2018 o kľúčových kompetenciách pre celoživotné vzdelávanie pracovnú skupinu pre zdravých občanov všetkých vekových skupín⁽¹⁹⁾. Jednotlivci musia poznať „komponenty zdravej mysle, tela a životného štýlu“. Ide o dobrý základ pre zapojenie a mobilizovanie občanov. Členské štáty by to mali považovať za prierezovú prioritu v politikách v oblasti vzdelávania, zdravotníctva, sociálnych vecí a zamestnanosti, ako aj za kľúčový mechanizmus na zníženie nákladov na zdravotnú starostlivosť a zlepšenie zdravotných výsledkov. Napríklad zatvorenie nemocnice vždy vyvolá určitý odpor, avšak niekedy môže byť takýto krok potrebný, ak už zariadenie nie je nákladovo efektívne alebo ak neposkytuje sľubovanú starostlivosť. Zavedenie automatizácie môže uľahčiť proces organizácie starostlivosti. Napríklad v nedávnom testovacom projekte v Spojenom kráľovstve boli v troch nemocniciach použité virtuálni asistenti riadení umelou inteligenciou, ktorých produktivita pri vybavovaní bežných žiadostí a spravovaní výsledkov testov bola osemnásobne vyššia ako produktivita zdravotných administratívnych asistentov.

3.9. Informovaní občania prijímajú opatrenia na zlepšenie svojho zdravia. To vedie k zdravšiemu životnému štýlu, vyššej zaočkovanosti, zdravému starnutiu, lepšiemu dodržiavaniu liečby a lepšiemu využívaniu služieb prevencie v súvislosti s rizikovým správaním. Digitálne nástroje by preto mohli byť užitočné v oblasti liečebného vzdelávania, čím by sa ľudia s chronickými ochoreniami viac oboznámili so svojou liečbou.

3.10. EHSV⁽²⁰⁾ už zdôraznil význam digitálnej zdravotnej gramotnosti v súvislosti s očkovaním, aby sa umožnil prístup k digitálnym informáciám o očkovacích látkach a ich spracúvanie.

3.11. Ak sú informácie poskytované prostredníctvom videozáznamov alebo zvukových záznamov, môžu digitálne služby pomáhať najmä nízkokvalifikovaným osobám (ktoré majú napríklad problémy s čítaním alebo sú negramotné), ako aj zrakovo postihnutým ľuďom. Týmto spôsobom by sa mohli podporovať programy pre migrantov s obmedzenými znalosťami jazyka hostiteľskej krajiny. Zvážať by sa mali vhodné opatrenia a zdroje, aby sa týmto skupinám umožnil prístup k digitálnym nástrojom v oblasti zdravia.

3.12. Ľudia bez ohľadu na svoj vek a situáciu musia mať možnosť používať tieto digitálne zdroje (webové sídla, aplikácie), aby našli odpovede na svoje otázky a mohli spravovať svoje zdravotné údaje (napr. predpisovanie liekov pod dozorom zdravotníckych pracovníkov, digitálne zdravotné údaje, digitálne informácie o liekoch atď.). Napríklad zdravotné poisťovne by mali systematicky vzdelávať svojich poistencov. Ďalšími opatreniami týkajúcimi sa zdravotného poistenia sa EHSV zaoberal vo svojom stanovisku z vlastnej iniciatívy⁽²¹⁾.

3.13. Školské vzdelávacie programy a iné vzdelávacie činnosti pre deti a mladistvých by sa mali využívať aj na podnietenie dialógu medzi generáciami. V priebehu tejto diskusie sa určia projekty, ako je nemecká nadácia *Stiftung Lesen*⁽²²⁾ a ďalšie projekty.

3.14. EHSV navrhuje, aby sa diskutovalo o tom, či by sa všeobecné informácie o zdraví mohli šíriť prostredníctvom zamestnávateľov. Ľudia pri práci používajú často digitálne nástroje. Odborná príprava v oblasti prevencie úrazov na pracovisku sa stala bežnou praxou. Toto by sa mohlo rozšíriť na informácie o zdraví.

3.15. EHSV opakuje svoj názor, že je veľmi dôležité vzdelávať pacientov o tom, ako získať prístup k vlastným údajom a používať ich. Tieto údaje sú v súčasnosti v mnohých prípadoch „uzamknuté“ v zdravotných informačných systémoch, čo posilňuje všeobecné nariadenie o ochrane údajov⁽²³⁾. Okrem toho je do programov odbornej prípravy pre zdravotníckych pracovníkov nevyhnutné zahrnúť vedomosti o elektronickom zdravotníctve⁽²⁴⁾.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. Infraštruktúra

4.1.1. Európska komisia spustila niekoľko programov na zlepšenie technickej infraštruktúry a umožnenie cezhraničnej interakcie.

⁽¹⁸⁾ <https://www.friendsofeurope.org/event/smart-disinvestment-choices-healthcare>.

⁽¹⁹⁾ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&rid=7](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&rid=7).

⁽²⁰⁾ Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 150.

⁽²¹⁾ Ú. v. EÚ C 434, 15.12.2017, s. 1.

⁽²²⁾ <https://www.stiftunglesen.de/>.

⁽²³⁾ Ú. v. EÚ L 119, 4.5.2016, s. 1.

⁽²⁴⁾ Ú. v. EÚ C 271, 19.9.2013, s. 122.

4.1.2. Z výsledkov prieskumu v rámci projektu IC-Health v niektorých prípadoch vyplýva, že napríklad mladí ľudia a iní ľudia s nižšou úrovňou gramotnosti môžu uprednostňovať mobilné zariadenia pred internetovými zdrojmi využívanými prostredníctvom počítača. EHSV navrhuje, aby sa tieto aspekty podrobnejšie preskúmali a prihliadlo sa ne v budúcich programoch.

4.2. Európska komisia, EMA a HMA začali so stanovením hlavných zásad pre elektronické informácie o výrobku (ePI) v súvislosti s liekmi ⁽²⁵⁾. V mnohých členských štátoch už existujú databázy, ktoré obsahujú ePI zrozumiteľné pre pacienta a schválené regulačnými orgánmi. EHSV už podrobne vysvetlil význam spoľahlivých elektronických informácií o liekoch vo svojom stanovisku na tému Smerom k digitálnemu zdraviu – elektronické informácie na bezpečné používanie liekov ⁽²⁶⁾. Tento prístup a priorita zameraná na spoľahlivosť digitálnych informácií by mala zahŕňať aj zdravotnícke pomôcky.

4.3. EHSV sa domnieva, že tieto informácie sa môžu použiť na zlepšenie zdravotnej gramotnosti popri doteraz spomínaných zdrojoch. Napríklad by sa mali zohľadniť informácie o liekoch schválených regulačnými orgánmi. Tieto sú potrebné na zabezpečenie nepretržitého poskytovania aktuálnych informácií o liekoch a liečbe. EHSV sa domnieva, že týmto spôsobom by sa mohlo dosiahnuť bezpečné a účinné používanie liekov, zlepšiť dodržiavanie liečby a optimalizovať výsledok liečby.

4.4. Potreba ďalšieho výskumu

4.4.1. Technický výskum a vývoj

4.4.1.1. EHSV odporúča, aby sa preskúmali synergie prostredníctvom dodatočných verejno-súkromných partnerstiev zahŕňajúcich ľudí všetkých vekových kategórií a prostredím s cieľom navrhnuť atraktívne digitálne zdroje informácií a iné digitálne nástroje, ktoré držia krok s komerčnými digitálnymi informačnými zdrojmi, sociálnymi médiami a digitálnou zábavou a môžu sa využiť napríklad vtedy, keď sa vykonávajú opatrenia navrhnuté Európskou komisiou. Tieto partnerstvá musia fungovať podľa charty spoľahlivosti údajov a bez konfliktu záujmov.

4.4.2. Vzdelávacie aspekty

4.4.2.1. Používanie internetu sa medzi rôznymi sociálnymi a vekovými skupinami výrazne líši. Mnohí používajú sociálne siete, ale nevyužívajú dostupné informácie. Malá skupina ľudí vôbec nepoužíva internet. V súlade s predchádzajúcimi iniciatívami EHSV ⁽²⁷⁾ by sa mali preskúmať nasledujúce otázky:

- Ako môžeme podporovať nepretržité aktívne učenie, pokiaľ ide o získavanie informácií a rozlišovanie medzi spoľahlivými a nespoľahlivými digitálnymi zdrojmi, napr. propagovaním hromadných otvorených online kurzov v rámci projektu IC-Health? Na riešenie tejto otázky je potrebná hromadná podpora a opatrenia v oblasti odbornej prípravy, keďže 47 % pracovnej sily v EÚ nemá dostatok elektronických zručností ⁽²⁸⁾.
- Ako môžeme využívať zdroje (napr. zdroje s aspektom zábavy), ktoré zvyšujú záujem ľudí o používanie spoľahlivých digitálnych zdrojov informácií?
- Ako môžeme podporiť prenos úspešných programov? Pozri napríklad inovačný nástroj Sophia zdravotnej poisťovne ⁽²⁹⁾ vo Francúzsku pre pacientov s cukrovkou alebo chronickou obštrukčnou chorobou pľúc, ktorý je založený na zdravotnom poradenstve. Program Sophia je inšpirovaný testovaním v oblasti manažmentu chorôb v zahraničí (USA, Nemecko a Spojené kráľovstvo) ⁽³⁰⁾.
- Akú úlohu môžu zohrávať rôzne vzdelávacie inštitúcie (vysoké školy, vzdelávacie strediská pre dospelých atď.) pri zdokonaľovaní rôznych zručností, ako je napríklad práca s novými technológiami, angažovanosť a starostlivosť o vlastné zdravie spoločensky prospešným spôsobom a pri odovzdávaní sociálnych a odborných poznatkov?
- Ako sa dajú využiť existujúce zdroje (napr. informácie o liekoch schválené regulačnými orgánmi)?
- Ako môžeme podnietiť výmenu poznatkov a skúseností v oblasti zdravotnej gramotnosti a digitálnych zručností medzi generáciami?

4.4.2.2. V rámci projektu IC-Health sa určil nový prístup k vzdelávaniu, vzdelávacia zábava: na pochopenie procesu správania a zmeny správania je zrejmé, že sú potrebné ďalšie kontrolované experimenty, aby sme odhalili kognitívne a/alebo emocionálne faktory, ktoré sprostredkujú účinky vzdelávacej zábavy, a určenie podmienok, v ktorých sa môže alebo nemôže použiť metóda rozprávania príbehov v rámci vzdelávacej zábavy.

⁽²⁵⁾ <https://www.ema.europa.eu/SK/events/european-medicines-agency-ema-heads-medicines-agencies-hma-european-commission-ec-workshop>.

⁽²⁶⁾ Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 14.

⁽²⁷⁾ Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 14.

⁽²⁸⁾ Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 161.

⁽²⁹⁾ Názov asistenčnej služby poskytovanej zdravotnou poisťovňou.

⁽³⁰⁾ <https://www.oecd.org/governance/observatory-public-sector-innovation/innovations/page/sophia.htm>.

4.4.3. Potreba širšej stratégie v oblasti zdravotnej gramotnosti

- Zdravotná gramotnosť je špecifická pre danú situáciu a obsah. Odporúča sa európska stratégia v oblasti zdravotnej gramotnosti na podporu práv občanov v oblasti zdravia vrátane zamerania sa na digitálnu zdravotnú gramotnosť počas celej dĺžky života človeka.
- Digitálna zdravotná gramotnosť spája digitálne zručnosti so zdravotnou gramotnosťou. Obe spôsobilosti si vyžadujú osobitné vzdelávanie a odbornú prípravu.
- Je potrebná stratégia a plán vykonávania.

4.4.4. Potreba mať rovnaký prístup k internetu

- Digitálny svet je prístupný len pre tých, ktorí majú prístup k internetu. Ako môžeme v Európe prekonať digitálnu priepasť, v dôsledku ktorej sú z prístupu k internetu vylúčené regióny, ostrovy a vidiecke oblasti, čo znamená, že ľudia budú v budúcnosti vylúčení z prístupu k digitálnej zdravotnej starostlivosti? Ak chceme, aby výhody z tohto vývoja využívali všetci, Európa a členské štáty musia vynaložiť značné investície, aby zabezpečili prístup k internetu pre všetkých.
- Mnohé verejné služby sú webové a vyžadujú si osobitné zručnosti a zdroje, aby sme ich mohli využívať. Digitálna priepasť môže zvýrazniť nerovnosti v európskych sociálnych spoločnostiach.
- Prostredie, prostredia, komunity a mestá môžu pomôcť pri uľahčovaní otvoreného a voľného prístupu k internetu, aby sa zabezpečila aktívna účasť občanov v spoločnosti.
- Verejno-súkromné partnerstvo môže podporiť uľahčenie bezplatného prístupu k internetu pre všetkých v Európe.
- Vlády vo veľkej miere využívajú digitálne služby, a preto by sa mal prístup k internetu považovať za ľudské právo.

V Bruseli 21. marca 2019

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Luca JAHIER

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Pracovné príležitosti pre ekonomicky neaktívne osoby**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2019/C 228/02)

Spravodajca: **José CUSTÓDIO LEIRIÃO (PT-III)**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	15.2.2018
Právny základ	článok 29 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	13.2.2019
Prijaté v pléne	20.3.2019
Plenárne zasadnutie č.	542
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	99/20/6

1. Závery a odporúčania

1.1 EHSV konštatuje, že významná časť obyvateľstva stále nepracuje a nie je ani zahrnutá v štatistikách o nezamestnanosti, ale má **značný potenciál pracovať a vytvárať bohatstvo**. Vyzýva preto Komisiu a členské štáty, aby zaradili na popredné miesto svojej politickej agendy **stratégiu**, ktorá by bola reakciou na značný počet ekonomicky neaktívnych osôb.

1.2 Keďže hospodárska obnova nabera v Európe na dynamike, EHSV považuje za dôležité, aby Komisia a členské štáty orientovali svoju činnosť tiež na **reaktívne politiky a politiky na vytváranie pracovných príležitostí pre všetkých, a predovšetkým pre tie osoby, ktoré sú najviac vylúčené z trhu práce a ktoré chcú a môžu pracovať**.

1.3 Vzhľadom na to, že všeobecné odporúčanie o aktívnom začleňovaní osôb vylúčených z trhu práce bolo vydané v roku 2008 ⁽¹⁾, a s cieľom vyhnúť sa nesystematickému prístupu, EHSV odporúča, aby Komisia **vyhodnotila doterajší pokrok** a v prípade potreby prijala **novú, komplexnú stratégiu doplnenú o akčné plány a ciele, ktoré majú členské štáty dosiahnuť v prípade jednotlivých podskupín ekonomicky neaktívnych osôb**. Táto stratégia by mala zahŕňať viac sociálnych inovácií a viac podrobností o politikách zameraných na dosiahnutie výsledkov a mala by byť ambicióznjšia, pokiaľ ide o zapájanie tých jednotlivcov z tejto skupiny obyvateľstva, ktorí chcú pracovať.

1.4 EHSV odporúča Európskej komisii **nabádať členské štáty, aby zefektívnili svoje aktívne politiky trhu práce** a zabezpečili, že ich verejné služby zamestnanosti budú schopné poskytovať **cielenjšiu pomoc** ľuďom ochotným začleniť sa do trhu práce, pričom sa zohľadnia ich schopnosti a ambície.

1.5 S cieľom zaručiť politiky založené na dôkazoch EHSV odporúča **členským štátom, aby zhromažďovali a analyzovali informácie o tomto obyvateľstve** vrátane rozličných charakteristík jednotlivých podskupín, motivácie týchto ľudí pracovať, povahy práce, ktorú by chceli vykonávať a ich schopností, aby sa tak ponuka a dopyt mohli ľahšie dopĺňať a aby sa mohli naplniť želania jednotlivých podskupín ekonomicky neaktívneho obyvateľstva, ktoré by chceli pracovať.

1.6 Detailnejší pohľad na podskupinu **osôb so zdravotným postihnutím** prezrádza, že z najmä hľadiska sociálnej situácie a zamestnanosti došlo v rokoch 2011 – 2016 k určitému zlepšeniu, avšak naďalej pretrvávajú znevýhodnenia a tieto osoby stále zaostávajú, pokiaľ ide o otázku zamestnanosti a životnej úrovne. EHSV sa domnieva, že je **potrebné spoločné úsilie**, najmä čo sa týka prístupu k vysokoškolskému vzdelávaniu a osobitných podmienok na poskytovanie zdravotníckych služieb, **zamerané na podporu pracovných príležitostí pre osoby so zdravotným postihnutím s nízkou úrovňou vzdelania**. EHSV zároveň vyzýva členské štáty EÚ, aby zaviedli systém kvót zamestnanosti pre osoby so zdravotným postihnutím, ktorý by sa uplatňoval vo verejných inštitúciách/podnikoch a v podnikoch súkromného sektora podľa počtu zamestnancov a obratu z predaja.

⁽¹⁾ Odporúčanie Komisie 2008/867/ES z 3. októbra 2008 o aktívnom začleňovaní osôb vylúčených z trhu práce, (Ú. v. EÚ L 307, 18.11.2008, s. 11).

1.7 Veľká rôznorodosť neaktívneho obyvateľstva a rozmanité prekážky, ktorým tieto osoby čelia, znamenajú, že ich (opätovné) začlenenie do trhu práce je výzvou, pred ktorú sa musia postaviť všetky členské štáty. EHSV považuje **za kľúčové, aby tvorcovia politík v jednotlivých členských štátoch pri vypracúvaní verejných politík a/alebo iných iniciatív úplne poznali a chápali tieto prekážky a špecifiká jednotlivých podskupín a zároveň si uvedomili otázku rodovej rovnováhy** (napríklad zlepšiť dostupnosť zariadení starostlivosti o deti, čo je základnou podmienkou pre to, aby sa osoby, ktoré sa starajú o rodinných príslušníkov, mohli oslobodiť od tejto činnosti a zaujali miesto na trhu práce).

1.8 Okrem toho EHSV považuje za rozhodujúce, aby členské štáty zlepšili vzájomné prepojenie medzi miestnymi úradmi práce, mestskými úradmi a verejnými službami sociálneho zabezpečenia s cieľom zlepšiť možnosť **prístupu k týmto osobám a motivovať a prilákať ich, aby sa začlenili do trhu práce**.

1.9 EHSV odporúča, aby členské štáty v rámci miestnych verejných služieb (mestských úradov) zriadili v prípade potreby **osobitné služby** zamerané na **zvyšovanie a zlepšovanie schopností a zručností** ekonomicky neaktívneho obyvateľstva a ďalších vylúčených osôb, ktoré majú byť začlenené do trhu práce, pričom zohľadnia ich schopnosti.

1.10 Vzhľadom na to, že ekonomicky neaktívne obyvateľstvo zahŕňa mnoho osôb, ktoré majú potenciál začleniť sa bez problémovo do trhu práce, EHSV vyzýva Komisiu a členské štáty, aby **vytvorili konkrétne a vhodné stimuly pre podniky, aby zamestnávali týchto ekonomicky neaktívnych pracovníkov**. Mohlo by sa to dosiahnuť zavedením legislatívnych a nelegislatívnych opatrení, ktoré by zabezpečili, že Európsky sociálny fond pokryje všetky náklady na odbornú prípravu týchto osôb, a tým umožní podnikom zamestnávať ich. Zároveň je veľmi dôležité, aby Európska únia nabádala členské štáty, aby **podporovali atraktívne pracovné podmienky, dôstojné mzdy** a systémy sociálneho zabezpečenia s cieľom motivovať neaktívne obyvateľstvo k zapájaniu do trhu práce a tvorby bohatstva a hospodárskeho, sociálneho a environmentálneho blahobytu.

1.11 **Dôvera v Európsku úniu a pocit príslušnosti k nej** závisia aj od schopnosti inštitúcií EÚ účinne podporovať začleňovanie a blahobyt všetkých občanov a zároveň rešpektovať ich rôznorodosť.

1.12 EHSV vyzýva Komisiu a členské štáty, aby zaručili, že **opatrenia v rámci 4. priemyselnej revolúcie (Priemysel 4.0) a vývoj nových technológií** budú rešpektovať zmeny vo svete práce, čo prinesie výhody tak pracovníkom, ako aj podnikom.

1.13 EHSV navrhuje **znižovať počet pracovných hodín za týždeň** – počnúc verejnými službami –, a tým vytvoriť viac pracovných príležitostí pre všetkých.

2. Úvod

2.1 V súlade s vymedzením Medzinárodnej organizácie práce (MOP) sa osoby považujú za ekonomicky neaktívne ak: nepracujú, nehľadajú si prácu a/alebo nemajú možnosť pracovať. Cieľom tohto stanoviska je upozorniť Komisiu a členské štáty na špecifické potreby týchto osôb, ktoré sú marginalizované a na ktoré tvorcovia politík pri tvorbe aktívnych politík zamestnanosti zabúdajú, hoci by chceli byť začlenené do spoločnosti prostredníctvom svojej činnosti a práce s cieľom prispieť k vytváraniu bohatstva a hospodárskeho, sociálneho a environmentálneho blahobytu.

2.2 Vyvíja sa úsilie, a to aj zo strany štátov, podnikov, organizácií zamestnávateľov, odborových zväzov, vzdelávacích inštitúcií a inštitúcií odbornej prípravy, zamerané na rozvoj partnerstiev s cieľom vytvoriť **inkluzívny trh práce** a zabezpečiť, že prispôbenie úrovni zručností bude držať krok s technologickými zmenami. Toto úsilie však ešte len musí dosiahnuť svoje želané ciele, čo dokazujú tisíce voľných pracovných miest, ktoré sú stále neobsadené z dôvodu nesúladu medzi ponukou a dopytom, a to spôsobuje veľkú nerovnováhu na trhu práce. Táto nerovnováha nepriaznivo ovplyvňuje produktivitu, konkurencieschopnosť a potenciálny rast. Zároveň **sa vytvárali prekážky v prístupe k zamestnaniu**, ktoré viedli k vylúčeniu mnoho tisícov ľudí mimo pracovnej sily. To viedlo napríklad k dlhodobej nezamestnanosti mladých ľudí, v dôsledku čoho zostala veľká skupina ľudí všetkých vekových kategórií len slabو napojená na trh práce, a prispelo k značnému zvýšeniu počtu ekonomicky neaktívneho obyvateľstva vrátane toho, ktoré je zaradené do kategórie NEET.

2.3 Viac ako jeden zo štyroch dospelých vo veku 15 – 64 rokov v EÚ je klasifikovaný ako ekonomicky neaktívny⁽²⁾. Tieto osoby nie sú zahrnuté v oficiálnych štatistikách zamestnanosti a veľmi často sú ekonomicky a sociálne marginalizované, a preto nemajú k dispozícii zdroje ani príležitosti, aby sa plne zapojili do spoločnosti. To všetko sa deje napriek skutočnosti, že vo veľkej väčšine chcú pracovať⁽³⁾.

⁽²⁾ Podľa údajov Eurostatu z januára 2019 bolo 26 % obyvateľstva (EÚ28) vo veku 15 – 64 rokov v treťom štvrtroku 2018 neaktívnych.

⁽³⁾ Eurofound (2017), Reaktivujte: Pracovné príležitosti pre ekonomicky neaktívnych ľudí, Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, Luxemburg.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Zvyšovanie miery zamestnanosti a vytváranie väčšieho počtu a kvalitnejších pracovných miest sú aj naďalej kľúčovými cieľmi EÚ. Všetky členské štáty podporujú **európsku stratégiu zamestnanosti**, ktorá sa vykonáva prostredníctvom európskeho semestra, každoročného procesu na podporu úzkej politickej koordinácie medzi členskými štátmi EÚ a inštitúciami EÚ ⁽⁴⁾. Tvorcovia politik kládli dôraz na osoby, ktoré stratili zamestnanie v dôsledku finančnej krízy, a snažili sa nájsť jednoznačné cesty k vytváraniu pracovných miest. Komisia osobitne zdôraznila iniciatívy zamerané na mladých ľudí, ako je napríklad záruka pre mladých ľudí (2013) ⁽⁵⁾, iniciatíva na podporu zamestnanosti mladých ľudí (2015) ⁽⁶⁾, nová stratégia EÚ pre mládež (2018) ⁽⁷⁾. Ďalšia významná iniciatíva viedla k odporúčaniam Rady z 15. februára 2016 týkajúcim sa integrácie dlhodobo nezamestnaných do trhu práce ⁽⁸⁾. EHSV podporuje a víta tieto iniciatívy, ktoré sú v súlade s Európskym pilierom sociálnych práv.

3.2 Kým ponuka práce a dopyt po nej a zamestnané alebo dočasne nezamestnané osoby bývajú často predmetom štúdií a cieľom početných diskusií a stratégií týkajúcich sa aktívnych politik zamestnanosti, na **neaktívne osoby sa štúdie a výskumy zameriavajú len málokedy**. Jedným z prvých dokumentov Komisie, v ktorom sa výslovne uznávajú osoby v takejto situácii, bolo odporúčanie Komisie (2008/867/ES) o **aktívnom začleňovaní osôb vylúčených z trhu práce** určené členskými štátmi, v ktorom sa ponúka viacero druhov stratégií zameraných na tieto osoby so zámerom uľahčiť ich začlenenie do trhu práce. Komisia v apríli 2017 zverejnila pracovný dokument útvarov Komisie ⁽⁹⁾, v ktorom hodnotila, do akej miery jednotlivé členské štáty vypracovali integrovanejší prístup k aktívnym politikám začleňovania. Dospela k záveru, že pokrok pri vykonávaní odporúčaní nie je v členských štátoch rovnaký, národné stratégie sa podstatne líšia a výsledky vykonávania týchto odporúčaní sú veľmi chabé. Od roku 2008 nie je známa žiadna ďalšia iniciatíva Komisie zameraná na tieto konkrétne osoby. EHSV odporúča Komisii, aby zverejnila **novú, komplexnú stratégiu doplnenú o akčné plány a ciele, ktoré majú členské štáty dosiahnuť v prípade jednotlivých podskupín ekonomicky neaktívnych osôb**.

3.3 Charakteristiky neaktívneho obyvateľstva

3.3.1 Neaktívne osoby tvoria početnú skupinu, čo znamená, že vo väčšine členských štátov EÚ značná časť obyvateľstva nepracuje a nie je zahrnutá v štatistikách o nezamestnanosti, ale v skutočnosti má potenciál pracovať. Hoci sa aktívne politiky zamestnanosti v EÚ väčšinou orientujú predovšetkým na dočasne nezamestnané osoby, EHSV sa domnieva, že by sa malo vyvinúť **ďalšie úsilie s cieľom vytvoriť politiky zamestnanosti výslovne zamerané na tieto osoby**.

3.3.2 Neaktívne obyvateľstvo je heterogénne. Eurofound ⁽¹⁰⁾ sa osobitne zameriaval na štyri hlavné podskupiny: osoby, ktoré uvádzajú, že sú v procese vzdelávania (mladí ľudia), osoby pracujúce v domácnosti, dôchodcovia, osoby so zdravotným postihnutím. Tieto marginalizované podskupiny sa značne líšia, pokiaľ ide o ich charakteristiky a prekážky, ktorým čelia, a ktoré sa týkajú zdravia, súkromného života, úrovne vzdelania a odbornej prípravy, potreby usmernení a odborných stáží. Nedostatok pracovných skúseností je skutočne najčastejšou charakteristikou mladých ľudí a osôb pracujúcich v domácnosti a menej častý u osôb so zdravotným postihnutím a dôchodcov v aktívnom veku. Na druhej strane osoby so zdravotným postihnutím a dôchodcovia mávajú častejšie zdravotné problémy a tiež vykazujú vyššiu úroveň vylúčenia (podobne ako dlhodobo nezamestnaní). Neaktívne osoby často čelia viacsobným prekážkam v prístupe k zamestnaniu. Mnoho neaktívnych osôb by rado nejakým spôsobom pracovalo: **približne štyri z piatich uvádzajú, že by radi pracovali aspoň určitý počet hodín týždenne a približne polovica z nich by rada pracovala 32 alebo viac hodín týždenne** ⁽¹¹⁾. Tento ukazovateľ nás vedie k záveru, že ekonomicky neaktívne osoby hľadajú spravodlivý a relevantný typ práce častejšie než len určitý (nízky) počet hodín práce týždenne, čo takisto môže poukazovať na to, že sa nachádzajú v ťažkej finančnej situácii. EHSV sa domnieva, že **táto pozitívna vôľa pracovať by mala podnietiť tvorcov politik k tomu, aby vypracovali politiky a iniciatívy, ktoré by efektívne zodpovedali charakteristikám jednotlivých podskupín**.

3.3.3 Je tiež potrebné objasniť situáciu neaktívnych osôb pri uplatňovaní práva na **mobilitu**. Podľa údajov Európskej komisie (2014) je z celkového európskeho obyvateľstva, ktoré uplatňuje svoje právo na mobilitu v EÚ (14,3 miliónov), ekonomicky neaktívnych približne 3,7 milióna ľudí. Približne 80 % ekonomicky neaktívnych občanov využíva rovnaké práva (právo na pobyt) a iné výhody ako ekonomicky aktívni rodinní príslušníci, s ktorými žijú v hostiteľskom členskom štáte, a majú nárok na rovnaké zaoberanie ako rodinní príslušníci miestnych zamestnancov. Zvyšných 20 % však nemá dostatočne jasné a transparentné informácie, pokiaľ ide o ich právo žiadať v hostiteľskom členskom štáte určité sociálne dávky. EHSV vyzýva Komisiu, aby sa urýchlene zaoberala touto nedostatočnou sociálnou podporou a aby pripravila právne predpisy na odstránenie tohto nedostatku.

⁽⁴⁾ Pozri internetovú stránku Európskej komisie o európskej stratégii zamestnanosti.

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 271, 19.9.2013, s. 101.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 268, 14.8.2015, s. 40.

⁽⁷⁾ COM(2018) 269 final, stanovisko na tému *Nová stratégia EÚ pre mládež*, Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 142.

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ C 67, 20.2.2016, s. 1.

⁽⁹⁾ PRACOVNÝ DOKUMENT ÚTVAROV KOMISIE o vykonávaní odporúčania Komisie z roku 2008 o aktívnom začleňovaní ľudí vylúčených z trhu práce (SWD(2017) 257 final) [neoficiálny preklad]

⁽¹⁰⁾ Eurofound (2017), Reaktivujte: Pracovné príležitosti pre ekonomicky neaktívnych ľudí, Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, Luxemburg.

⁽¹¹⁾ Eurofound (2017), Reaktivujte: Pracovné príležitosti pre ekonomicky neaktívnych ľudí, Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, Luxemburg.

4. Súvislosti

4.1 V správe Eurofoundu s názvom *Reaktivujte: Pracovné príležitosti pre ekonomicky neaktívnych ľudí* ⁽¹²⁾ sa upozorňuje na niektoré z hlavných prekážok, ktorým čelia štyri zohľadňované podskupiny neaktívneho obyvateľstva (osoby, ktoré uvádzajú, že sú v procese vzdelávania, ako sú napríklad mladí ľudia, osoby pracujúce v domácnosti, dôchodcovia v aktívnom veku a osoby so zdravotným postihnutím). Nedostatok pracovných skúseností je najčastejším dôvodom osôb v podskupine mladých ľudí a osôb pracujúcich v domácnosti a je menším problémom pre osoby so zdravotným postihnutím a dôchodcov v aktívnom veku, ktorí vo všeobecnosti uvádzajú zdravotné problémy. Približne polovica podskupiny osôb so zdravotným postihnutím uvádza vysoký stupeň sociálneho vylúčenia, ktoré sa vyskytuje vo viacerých členských štátoch, kde vyšší počet ekonomicky neaktívnych osôb čelí viacnásobným prekážkam na trhu práce, čo prispieva k tomu, že aktívne politiky zamestnanosti sú odvážnejšie a komplexnejšie.

4.2 Na druhej strane nie je isté, či sú ekonomicky neaktívne osoby zaregistrované na miestnych úradoch práce, čo týmto miestnym úradom značne sťažuje snahu lokalizovať tieto osoby a ponúkať im pracovné príležitosti. **EHSV podporuje všetky iniciatívy, ktoré povzbudzujú týchto ľudí k tomu, aby sa zaregistrovali na miestnych úradoch práce.** Odporúča, aby sa v rámci verejných služieb zriadili osobitné štruktúry zodpovedné za koordináciu a uľahčovanie monitorovania neaktívnych osôb a ich registráciu na miestnych úradoch práce, ktoré by navrhovali opatrenia a atraktívne programy zodpovedajúce osobitným potrebám týchto ľudí. Je zrejme, že výzvy, ktorým čelia miestne úrady práce, sú veľmi náročné z dôvodu zložitej situácie na trhoch práce, na ktorých je stále málo pracovných príležitostí pre osoby, ktoré sú dlhodobo mimo týchto trhov. Celá táto situácia predstavuje pre miestne úrady práce zvýšenú pracovnú záťaž a stres.

4.3 Tvorcovia politík v členských štátoch si takisto musia uvedomiť výzvy, ktorým čelia miestne úrady práce v súvislosti s prístupom k ekonomicky neaktívnym osobám, riešením ich zložitých potrieb a pochopením ich viacnásobnej zraniteľnosti. **Je potrebná stratégia a súvisiace akčné plány pre jednotlivé podskupiny** s cieľom efektívne a úspešne zaručiť pracovné miesta osobám, ktoré prácu hľadajú a ktoré chcú pracovať a prispievať k tvorbe bohatstva a sociálneho a environmentálneho blahobytu v spoločnosti.

4.4 Riešiť treba okrem iných tieto hlavné problémy:

nedostatočné verejné služby pre neplnoleté alebo závislé osoby, ktoré by umožnili prístup na trh práce nezamestnaným osobám pracujúcim v domácnosti (najmä ženy);

- a) ekonomicky neaktívne osoby by mali mať prístup k ďalšej odbornej príprave a rekvalifikácii a zároveň dostávať podporu v nezamestnanosti;
- b) umožniť, podporiť a propagovať prostredníctvom špecifických a účinných opatrení integráciu osôb so zdravotným postihnutím, ktoré si vyžadujú špecifickejšiu rozvrh práce a špecifickejšiu pomoc;
- c) venovať osobitnú pozornosť aj iným zraniteľným skupinám, ako sú migranti a osoby, ktorých sa týka program ROMA;
- d) je jasné, že mnohé osoby to z rôznych príčin vzdávajú a nechodia sa registrovať na úrady práce, a preto je potrebné, aby si úrady práce vytvorili s takýmito osobami potrebné spojenie a oživil tak možnosť nájsť im prácu;
- e) je zrejme, že na úrovni verejných služieb zamestnanosti je v členských štátoch potrebná rozsiahlejšia a kvalitnejšia práca, čo je však jednoznačne úlohou, na ktorú mnoho miestnych služieb zamestnanosti v súčasnosti nemá kapacitu. Je preto potrebné zamestnať osoby, ktoré majú správne zručnosti potrebné na nájdenie zamestnania pre tých, ktorí hľadajú prácu a chcú pracovať;
- f) niektoré členské štáty EÚ môžu určite poskytnúť osvedčené postupy pri riešení týchto problémov, ktoré by sa mali uplatniť v celej Európskej únii;
- g) takisto je v EÚ nevyhnutné zvýšenie platov na dôstojnú úroveň.

⁽¹²⁾ Eurofound (2017), *Reaktivujte: Pracovné príležitosti pre ekonomicky neaktívnych ľudí*, Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, Luxemburg.

4.5 Trhy práce sa menia, štrukturálne reformy trhov práce viedli k väčšej diverzite a novým formám práce. Atypickí pracovníci majú pracovné miesta nižšej kvality a čelia vyššiemu riziku chudoby zamestnaných⁽¹³⁾. V roku 2017 pracovalo v EÚ 13,7 % pracovníkov ako samostatne zárobkovo činné osoby⁽¹⁴⁾, dočasných pracovníkov bolo 11,3 %⁽¹⁵⁾ a pracovníkov na kratší pracovný úväzok 18,7 %⁽¹⁶⁾. Členské štáty musia s podporou Európskej únie prostredníctvom vhodných programov podpory zvýšiť svoje investície do vzdelávania – kvalitné investície do hospodárstva s multiplikačným efektom – a zintenzívniť výučbu vedy, inžinierstva, technológií a matematiky založenú na európskych hodnotách a základných právach opätovne zavedených prostredníctvom Európskeho piliera sociálnych práv. Je potrebné zahrnúť, podporovať a chrániť ekonomicky neaktívne osoby v súlade s osobitnými potrebami príslušných podskupín s cieľom úspešne riešiť a začleniť tieto zmeny. **EHSV odporúča, aby sa vytvoril skutočne inkluzívnejší trh práce.**

4.6 *Prekážky v prístupe k zamestnaniu, ktorým čelia ekonomicky neaktívne osoby*

4.6.1 Osoby v produktívnom veku (15 – 64 rokov) so žiadnym alebo len slabým prepojením na trh práce čelia rôznym prekážkam v prístupe k zamestnaniu, ktoré im bránia plne sa venovať pracovným činnostiam. Náležité a dôkladné pochopenie týchto prekážok je predpokladom pre vypracovanie a vykonávanie primeraných intervenčných politík týkajúcich sa trhu práce tak, aby boli správne zamerané na podmienky rôznych príjemcov a náležite týmto podmienkam prispôbené. **Uvádzame niektoré výzvy, ktoré stoja v ceste identifikovaniu prekážok zamestnanosti. Na pochopenie týchto prekážok sú potrebné presné a správne informácie a analýzy, čo je však v súčasnosti prakticky nemožné z týchto dôvodov:**

- a) súčasné súhrnné ukazovatele týkajúce sa trhu práce obsahujú málo relevantných informácií a nemajú žiadne jasné prepojenie s ekonomicky neaktívnymi osobami alebo problémami, ktoré je potrebné riešiť, a sú vo veľkej miere založené skôr na jednotlivci ako na rodinnom kontexte;
- b) hlavný dôraz sa kladie len na registrovaných nezamestnaných;
- c) existuje len málo informácií o zdravotných problémoch, opatrovateľských povinnostiach alebo stimuloch.

4.6.2 Najčastejšími druhmi prekážok sú:

- a) žiadne nedávne pracovné skúsenosti;
- b) nízka úroveň vzdelania a zručností;
- c) veľmi obmedzené alebo žiadne pracovné skúsenosti;
- d) obmedzenia z hľadiska zdravotného stavu;
- e) opatrovateľské povinnosti v rodine;
- f) málo pracovných príležitostí;
- g) žiadna skúsenosť s plateným zamestnaním;
- h) diskriminácia z dôvodu veku, pohlavia, zdravotného postihnutia atď. a politiky niektorých spoločností v oblasti ľudských zdrojov.

4.6.3 Je potrebné prijať **nástroje**, ktoré zvýšia viditeľnosť a motiváciu uchádzačov o zamestnanie a pomôžu im dosiahnuť úspech pri hľadaní zamestnania. Medzi ne by mohli patriť:

- a) kariérne poradenstvo;
- b) webový portál pre oznámenia o voľných pracovných miestach a pracovných príležitostiach;

⁽¹³⁾ Návrh spoločnej správy Komisie a Rady o zamestnanosti – Sprievodný dokument k oznámeniu Komisie o ročnom prieskume rastu 2019 (COM/2018/761 final).

⁽¹⁴⁾ Veková skupina 15 – 64 rokov; údaje z Návrhu spoločnej správy Komisie a Rady COM/2018/761 final.

⁽¹⁵⁾ Veková skupina 20 – 64 rokov; údaje z Eurostatu, február 2019.

⁽¹⁶⁾ Veková skupina 20 – 64 rokov; údaje z Eurostatu, február 2019.

- c) odkazy a informácie poskytované priamo zúčastneným stranám;
- d) pomôcky na podporu mobility;
- e) programy odborného vzdelávania;
- f) možné subvencie pre zamestnávateľov.

4.7 Členské štáty sa často snažia vysvetliť jednotlivé situácie a ťažkosti na trhu práce pomocou silných štatistických nástrojov, ktoré ukážu profil jednotlivých žiadateľov s využitím administratívnych informácií. Tieto nástroje sú užitočné na individualizáciu a ponuku programov zamestnanosti pre ľudí evidovaných na úradoch práce. Spoliehajú sa na kvalitu administratívnych informácií, čo má určité výhody, no väčšinou sa zameriavajú len na určitú podskupinu obyvateľstva, ktoré nepracuje, napríklad evidovaných nezamestnaných. Výsledkom je, že sofistikované nástroje na vytváranie profilov založených na týchto informáciách sa väčšinou **nemôžu využiť** na získanie širšieho pohľadu na prekážky v prístupe k zamestnanosti pre tie osoby, ktoré nemajú žiadne alebo majú len slabé prepojenie na trh práce.

4.8 Porozumieť prekážkam v prístupe k zamestnaniu má význam nielen z hľadiska prepojenia služieb poskytovaných rôznymi inštitúciami, ale je to dôležité aj na identifikáciu skupín, ktoré môžu využívať programy zamestnanosti alebo z nich vyplývajúce výhody, a ktoré sa v súčasnosti nepovažujú za „príjemcov“ pracovných ponúk alebo dávok zo strany inštitúcií, ktoré ich ponúkajú. EHSV preto vyzýva Komisiu, aby (spoločne s OECD alebo samostatne) vytvorila **štatistické modely**, ktoré by zohľadnili špecifiká ekonomicky neaktívneho obyvateľstva, aby sa mohlo úspešne zahrnúť do aktívnych politík zamestnanosti.

5. Spoločná európska stratégia na zvládnutie technologických zmien a vytvorenie inkluzívnejšej spoločnosti pre všetkých Európanov vrátane ekonomicky neaktívnych osôb

5.1 Komisia a členské štáty by sa mali zamerať na **všetky opatrenia** – nielen v oblasti odbornej prípravy a zručností –, ktoré je potrebné vykonať, aby sa dosiahla lepšia integrácia na trhu práce pre každú podskupinu ekonomicky neaktívnych osôb ⁽¹⁷⁾. Medzi ne by mohli patriť:

- a) rozvoj primeraných vysokokvalitných verejných **služieb** sociálnej starostlivosti s **cieľom uspokojiť potreby v oblasti starostlivosti** (najmä o deti a staršie osoby) s cieľom uvoľniť tých, ktorí chcú pracovať (predovšetkým ženy), aby tak mohli urobiť bez obáv, čo v súčasnosti nie je možné vzhľadom na ich rodinné povinnosti ⁽¹⁸⁾;
- b) **účinné monitorovanie a hodnotenie vplyvu verejných politík** v snahe umožniť návrat ekonomicky neaktívneho obyvateľstva do práce, napríklad:
 - 1. **reálne podklady** (identifikácia prekážok a mapovanie ich súvisu s existujúcimi politikami),
 - 2. **vykonávanie** (riešenie problémov pri vykonávaní, uľahčenie koordinácie a spolupráce medzi zainteresovanými stranami),
 - 3. **monitorovacie a hodnotiace politiky** (odhadované krátkodobé a dlhodobé účinky, analýza výsledkov nad rámec pravdepodobnosti zamestnania a začlenenie aspektov týkajúcich sa kvality pracovných miest, identifikácia toho, čo funguje a pre koho);
- c) **zvyšovanie inkluzívneho rastu a blahobytu** prostredníctvom týchto aspektov výkonnosti trhu práce: väčší počet a vyššia kvalita pracovných miest, inkluzívnosť, odolnosť a adaptabilita;
- d) Komisia a členské štáty by mali prijať **3 politické zásady (3P)**:
 - 1. **podporovať prostredie, v ktorom sa môžu vytvárať kvalitné pracovné miesta,**
 - 2. **zabrániť vylúčeniu** na trhu práce a chrániť jednotlivcov pred rizikami na danom trhu,
 - 3. **pripraviť sa na budúce riziká a príležitosti**, ktoré sa môžu objaviť na trhu práce;

⁽¹⁷⁾ Ú. v. EÚ C 237, 6.7.2018, s. 1, Ú. v. EÚ C 125, 21.4.2017, s. 10.

⁽¹⁸⁾ Ú. v. EÚ C 129, 11.4.2018, s. 44, stanovisko na tému *Rodová rovnosť na európskych trhoch práce* (Ú. v. EÚ C 110, 22.3.2019, s. 26).

- e) **vytvárať pracovné miesta v mestách a obciach** zodpovedajúce kvalifikácii ekonomicky neaktívnych osôb, ktorí v nich bývajú, t. j. vytvárať pracovné miesta v súlade so zručnosťami ekonomicky neaktívnych osôb a zlepšovať ich výkonnosť prostredníctvom kurzov vhodnej odbornej prípravy;
- f) vytvárať **priaznivé prostredie na posilnenie sociálneho dialógu** (so sociálnymi partnermi) na všetkých príslušných úrovniach, pri súčasnom rešpektovaní nezávislosti sociálnych partnerov a kolektívneho vyjednávania, **ako aj dialógu s ostatnými príslušnými organizáciami občianskej spoločnosti** ⁽¹⁹⁾.

5.2 Stratégia nesmie prinášať prospech len ľuďom, ktorí už majú zamestnanie, osobitná pozornosť sa musí venovať **mladým ľuďom v skupine NEET** a všetkým ďalším ekonomicky neaktívnym ľuďom, pretože predstavujú dvojité hrozbu, t. j. sociálny problém a situáciu, ktorá prehľbuje nedostatok kvalifikovaných pracovníkov, pretože ak nepracujú, nemajú možnosť získať praktické skúsenosti, a keďže ani neštudujú, nemajú možnosť získať primeranejšiu akademickú kvalifikáciu, a preto im hrozí úplné vyradenie z trhu práce. Je paradoxné, že najkvalifikovanejšie generácie nie sú nevyhnutne najlepšie pripravené na potreby trhu práce ich doby. Európska únia a členské štáty nikdy nesmú túto najkvalifikovanejšiu generáciu zanedbať.

5.3 Zamestnávateľia uvádzajú, že majú **problém nájsť kvalifikovaných pracovníkov**, čo predstavuje prekážku pre potenciálny rast a nové investície do priemyslu a spôsobuje, že európske podniky aj naďalej strácajú konkurencieschopnosť a čoraz viac zaostávajú ⁽²⁰⁾: nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily, ktorá by uspokojila súčasný dopyt, môže viesť k nedostatočnému dopytu po mladých kvalifikovaných pracovníkoch v budúcnosti.

5.4 Je potrebné vybudovať **most**, ktorý by zlepšil prepojenie medzi vzdelávaním a získavaním zručností ⁽²¹⁾ na jednej strane a súčasnou a budúcou situáciou, pokiaľ ide o potreby trhu práce, na strane druhej, a to s cieľom odstrániť **štrukturálne rozdiely**, ktoré v súčasnosti existujú. To znamená:

- a) zamerať sa na kvalifikácie, ktoré sú prenosné;
- b) zlepšiť prepojenie medzi vzdelávacími inštitúciami a inštitúciami odbornej prípravy, zamestnávateľmi a odborovými zväzmi;
- c) zvýšiť informovanosť mladých ľudí a ďalších nezamestnaných, ktorých sa týka nedostatok práce, o ich pracovných príležitostiach a príslušných požiadavkách;
- d) podporovať partnerstvá medzi vzdelávacími inštitúciami a inštitúciami odbornej prípravy, podnikmi, zamestnávateľmi, verejným sektorom, odborovými zväzmi a samotnými osobami v skupine NEET a ďalšími skupinami ekonomicky neaktívnych osôb (vrátane migrantov ⁽²²⁾);
- e) vypracovať osobitný akčný plán pre každú podskupinu ekonomicky neaktívnych osôb, monitorovať a hodnotiť jeho vykonávanie a odstrániť akékoľvek odchýlky;
- f) skrátiť týždenný pracovný čas počnúc verejnými službami a vytvárať pracovné príležitosti pre všetkých.

5.5 Štvrtá priemyselná revolúcia a digitalizácia sú pre Európsku úniu pravdepodobne poslednou príležitosťou dobehnúť svojich hlavných konkurentov, a to prostredníctvom **investícií, vhodných stratégií a akčných plánov**, a definitívne prejsť na vedomostnú ekonomiku a plnú zamestnanosť, ako sa predpokladá v lisabonskej stratégii z roku 2000. Ak sa to nepodariť, môže to viesť k úpadku na viacerých úrovniach európskej spoločnosti a v rámci jej výrobnjej infraštruktúry, ako aj úpadku základných hodnôt, ktoré určite všetci chceme zachovať.

⁽¹⁹⁾ Stanovisko SOC/577 na tému *Sociálny dialóg v záujme inovácie v digitálnom hospodárstve*, zatiaľ neuverejnené v úradnom vestníku (Ú. v. EÚ C 125, 21.4.2017, s. 10).

⁽²⁰⁾ Štúdia *Skills Mismatches – An Impediment to the Competitiveness of EU Businesses* (Nesúlad medzi zručnosťami – Prekážka konkurencieschopnosti podnikov v EÚ).

⁽²¹⁾ Ú. v. EÚ C 125, 21.4.2017, s. 10, stanovisko SOC/588 na tému *Balík predpisov o vzdelávaní* (Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 136), Ú. v. EÚ C 81, 2.3.2018, s. 167, Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 37, Ú. v. EÚ C 173, 31.5.2017, s. 45, Ú. v. EÚ C 173, 31.5.2017, s. 1.

⁽²²⁾ Informačná správa SOC/574 na tému *Náklady v prípade absencie prisťahovalectva a nedostatočnej integrácie*, Ú. v. EÚ C 264, 20.7.2016, s. 19.

5.6 Na dosiahnutie tohto cieľa potrebujeme záväzok, t. j. určitý druh spolupráce, ktorá by zahŕňala všetky inštitúcie EÚ, členské štáty, národné vlády a miestne samosprávy, odborové zväzy, združenia zamestnávateľov, podniky a organizácie občianskej spoločnosti, pričom všetci by mali prevziať svoj podiel zodpovednosti, aby sa spoločne stali hnacou silou, ktorá zaistí všetkým Európanom pracovnú príležitosť a možnosť podieľať sa na vytváraní bohatstva a ekonomického, sociálneho a environmentálneho blahobytu. Stručne povedané, **EHSV vyzýva všetky inštitúcie (európske i národné, verejné, vládne, samosprávne a súkromné) na vykonávanie verejných politík, ktoré sú inkluzívne a nie reštriktívne**, ako tomu bolo v uplynulých dvadsiatich rokoch a viedlo to k vylúčeniu mnoho miliónov ekonomicky neaktívnych osôb, prispelo k vzdialeniu občianskej spoločnosti od európskych inštitúcií a ohrozilo budúcnosť Európy.

V Bruseli 20. marca 2019

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Luca JAHIER

PRÍLOHA

Nasledujúce pozmeňovacie návrhy, ktoré získali viac ako štvrtinu odovzdaných hlasov, boli v priebehu diskusie zamietnuté (článok 59 ods. 3 rokovacieho poriadku):

Bod 5.4

Vypustiť zarážku f)

5.4 A „Je potrebné vybudovať **most**, ktorý by zlepšil prepojenie medzi vzdelávaním a získavaním zručností ⁽¹⁾ na jednej strane a súčasnou a budúcou situáciou, pokiaľ ide o potreby trhu práce, na strane druhej, a to s cieľom odstrániť **štrukturálne rozdiely**, ktoré v súčasnosti existujú. To znamená:

(...)

~~f) skrátiť týždenný pracovný čas počnúc verejnými službami a vytvárať pracovné príležitosti pre všetkých.“~~

Zdôvodnenie

Skrátenie týždenného pracovného času nie je správnym spôsobom, ako vyriešiť otázku pracovných príležitostí, ani to nepredstavuje prístup orientovaný na budúcnosť. Svet práce v 21. storočí sa mení. Technologické zmeny a nové formy práce ponúkajú nové príležitosti a spôsoby začlenenia neaktívnych osôb do trhu práce. Okrem toho z diskusie v sekcii SOC vyplynulo, že v členských štátoch, v ktorých sa takéto opatrenie uplatnilo, sa vyskytli aj negatívne skúsenosti.

Výsledok hlasovania:

Za: 42

Proti: 63

Zdržalo sa: 5

Bod 1.4

Zmeniť

1.4. „EHSV odporúča Európskej komisii nabádať členské štáty, aby zefektívniili svoje aktívne politiky trhu práce a zabezpečili, že ich verejné služby zamestnanosti budú schopné poskytovať cielennejšiu pomoc ľuďom ochotným začleniť sa do trhu práce, pričom sa zohľadnia ich schopnosti, a ambície a súčasný dopyt po pracovnej sile.“

Zdôvodnenie

Úlohou cielennej pomoci je hovoriť s jednotlivcami o ich schopnostiach a ambíciách, ale tiež vysvetliť im situáciu na trhu práce a poukázať na najlepšie možnosti odbornej prípravy alebo rekvalifikácie.

Výsledok hlasovania:

Za: 28

Proti: 66

Zdržali sa: 6

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 125, 21.4.2017, s. 10, stanovisko na tému *Balík predpisov o vzdelávaní* (Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 136), Ú. v. EÚ C 81, 2.3.2018, s. 167, Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 37, Ú. v. EÚ C 173, 31.5.2017, s. 45, Ú. v. EÚ C 173, 31.5.2017, s. 1.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Systémy vzdelávania podporujúce získavanie zručností požadovaných na trhu práce – aká transformácia je potrebná?

[stanovisko z vlastnej iniciatívy]

(2019/C 228/03)

Spravodajkyňa: **Milena ANGELOVA**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	15.2.2018
Právny základ	článok 29 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	13.2.2019
Prijaté v pléne	21.3.2019
Plenárne zasadnutie č.	542
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	130/0/2

1. Závery a odporúčania

1.1. EHSV oceňuje zvýšený záujem o vzdelávanie, odbornú prípravu a rozvoj a uplatňovanie zručností v EÚ opakovane zdôraznený v nedávnych iniciatívach Európskej komisie (EK) ⁽¹⁾. Konštatuje, že vzdelávanie a odborná príprava patria medzi kľúčové právomoci členských štátov a zároveň vyzdvihuje strategický význam týchto oblastí pre budúcnosť Európy, pokiaľ ide o hospodársku prosperitu, lepšiu súdržnosť a demokratický život, ako aj „riešenie očakávaní občanov a reagovanie na ich obavy týkajúce sa budúcnosti v rýchle sa meniacom svete“ ⁽²⁾.

1.2. EHSV má obavy zo značných štrukturálnych problémov na trhoch práce, ktoré vznikajú v dôsledku nesúladu medzi ponúkajúcimi a požadovanými zručnosťami, pričom v niektorých prípadoch je to spôsobené technologickými a demografickými faktormi. Preto žiada, aby sa navrhli a vykonali okamžité dobre ciele politické opatrenia, ktoré by boli sprevádzané stimulmi a zbierkami osvedčených postupov pre členské štáty, s cieľom podporiť ich v prípade potreby pri úspešnom a podpornom prispôbovaní svojich systémov vzdelávania a odbornej prípravy v snahe vyhnúť sa nesúladu medzi ponúkajúcimi a požadovanými zručnosťami a mrhaním talentom.

1.3. EHSV sa domnieva, že nesúlad medzi ponúkajúcimi a požadovanými zručnosťami v súčasnosti a v budúcnosti by sa mohol náležite riešiť udržateľným spôsobom len vtedy, ak EK a členské štáty navrhnu ciele politiky a prijmú konkrétne opatrenia s cieľom zlepšiť a zodpovedajúcim spôsobom prispôbiť svoje systémy vzdelávania a odbornej prípravy, a to v súvislosti so záväzkom týkajúcim sa riadenia talentov, a tiež holistickým systémom riadenia zručností. Preto ich vyzýva, aby to promptne a efektívne urobili. Všetky by mali byť zamerané na podporu inkluzívneho a nepretržitého prispôbovania zručností pracovnej sily novému hospodárskemu prostrediu.

1.4. EHSV žiada Európsku komisiu, aby zintenzívnila šírenie osvedčených postupov v oblasti kvalifikačných programov a odborného vzdelávania a prípravy. Mala by sa zabezpečiť aj správna kombinácia stimulov pre všetkých účastníkov procesu vzdelávania a odbornej prípravy, aby sa zaručilo právo na primeranú odbornú prípravu pre všetkých ⁽³⁾. EHSV v súlade so svojím predchádzajúcim stanoviskom zdôrazňuje význam európskeho vzdelávacieho priestoru ⁽⁴⁾. EHSV sa domnieva, že je potrebné ďalej skvalitňovať a neustále zlepšovať zručnosti a kompetencie učiteľov a škôliteľov na všetkých úrovniach vzdelávania a odbornej prípravy.

⁽¹⁾ Nový program v oblasti zručností pre Európu, 2016, európsky vzdelávací priestor, 2018. Projekt GR GROW s názvom Konceptia sektorovej spolupráce v oblasti zručností bol tiež vítaný, hoci je jeho rozsah pôsobnosti veľmi obmedzený, ako aj rôzne projekty agentúry EASME/programu COSME – napr. 2017/001, 004, 007 a 2016/033 a 034.

⁽²⁾ COM(2018) 268 final.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 237, 6.7.2018, s. 8.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 136.

1.5. EHSV uznáva, že niektoré prvky nesúladu medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami budú stále pretrvávať a systémy vzdelávania nikdy nedokážu ľudí dokonale pripraviť na všetky okolnosti. Súčasné trendy sú však znepokojujúce a vytvárajú prekážky v hospodárskom raste a vo vytváraní pracovných miest, ktoré bránia občanom, aby naplno využili svoj tvorivý potenciál, a podnikom, aby v plnom rozsahu využívali inovačnú kapacitu zručností, ktoré ponúkajú ľudské zdroje. Verejná správa, sociálni partneri aj občianska spoločnosť by preto v snahe prekonať tento problém mali spojiť sily a poskytnúť ľuďom potrebné poradenstvo a usmernenia, aby im tak pomohli robiť správne rozhodnutia a neustále si rozširovať vedomosti a zručnosti pre dobro spoločnosti. Lepšie predvídanie potrebných zručností a reagovanie na ne si vyžaduje komplexný a holistický prístup ⁽⁵⁾.

1.6. Spoľahlivé predvídanie ponuky zručností a dopytu po nich a budúcej štruktúry trhu práce EÚ sú nevyhnutne kľúčom k zmierneniu nesúladu medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami. Z tohto dôvodu by univerzity, vedecké centrá a ďalšie výskumné inštitúcie mali začať tento problém riešiť v úzkej spolupráci so sociálnymi partnermi a príslušnými správnymi orgánmi v členských štátoch. Skúsenosti nazhromaždené za posledné roky v Európskom stredisku pre rozvoj odborného vzdelávania (Cedefop) budú veľmi užitočné, ale musia sa na vnútroštátnej úrovni ďalej rozvíjať podrobnejším skúmaním situácie jednotlivých členských štátov.

1.7. Verejná správa, podniky a pracovníci by mali vzdelávanie a odbornú prípravu vnímať ako investíciu. Daňové stimuly pre takéto investície by mohli zamestnávateľov a zamestnancov viesť k tomu, aby do týchto oblastí ďalej investovali. Kolektívne zmluvy môžu uznávať určité práva a povinnosti zamestnávateľov a zamestnancov v súvislosti so vzdelávaním a odbornou prípravou. Osvedčené postupy zvyšovania kvalifikácie a rekvalifikácie by sa mali podporovať s cieľom pomôcť ľuďom, aby sa opätovne zamestnali.

1.8. Veľa sa človek naučí v neformálnom a informálnom prostredí, napríklad v mládežníckych organizáciách a v rámci partnerského učenia sa, a množstvo zručností potrebných na pracovisku nemožno získať v rámci formálneho vzdelávania v školách ⁽⁶⁾. Preto EHSV vyzýva členské štáty, aby sa snažili nájsť možnosti na potvrdenie príslušných kvalifikácií získaných v takýchto situáciách. Jedným zo spôsobov je dobudovať a náležite využívať svoj národný kvalifikačný systém vrátane možnosti využívať platformy, ktoré ponúkajú štandardizované hodnotenia úrovne zručností bez ohľadu na to, ako ľudia tieto zručnosti nadobudli. Takýmto prístupom sa vytvorí ďalší kanál, ktorým sa poukáže na potenciál jednotlivcov pre podniky, najmä so zreteľom na zrelosti jednotlivcov, pričom sa vyzdvihnú zručnosti, ktoré nie sú zjavné z formálnych dokladov o dosiahnutej kvalifikácii, ale napriek tomu môžu mať svoju hodnotu.

1.9. Celoživotné vzdelávanie, zvyšovanie úrovne zručností a rekvalifikácia sú spoločnou zodpovednosťou štátu, zamestnávateľov a zamestnancov. Kto chce dosiahnuť úspešný kariérny rast, mal by dostávať aktívnu podporu a poradenstvo, a to aj formou poradenstva pre voľbu povolania, profesijného poradenstva, kariérneho poradenstva, odborného poradenstva a mentorstva v súvislosti s tým, ako urobiť informované rozhodnutie o odbornej príprave a vzdelávaní, ktoré človeka vybaví zručnosťami a schopnosťami, ktoré sú žiadané na trhu práce. Sociálni partneri by mali zohrávať aktívnu úlohu, zvyšovať informovanosť o príslušných problémoch a navrhovať možné riešenia. Pred tým, než ľudia vyhradia svoj čas a prostriedky na odbornú prípravu, potrebujú vedieť, ktoré zručnosti sú užitočné a akým spôsobom programy vzdelávania a odbornej prípravy ovplyvnia ich kariéru. Takisto budú chcieť získať kvalifikáciu alebo certifikáciu, ktorú ostatní uznávajú.

2. Nesúlad medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami v súčasnosti a v budúcnosti

2.1. Budúcnosť je dnes – stáva sa skutočnosťou rýchlejšie, ako ju dokážeme sledovať a predvídať. Prináša dôležité výzvy pre podniky a verejné správy zavádzaním nových obchodných modelov, ale aj pre pracovníkov, od ktorých vyžaduje nové zručnosti a kompetencie, z ktorých väčšinu možno v súčasnosti len ťažko predvídať. Celú spoločnosť tak vedie k tomu, aby sa dostatočne rýchlo prispôbila prudkej zmene. Ak chceme, aby bola táto zmena úspešná, musíme zostať jednotní a byť pripravení okamžite konať, spojiť sily, aby sme mohli predvídať nadchádzajúci vývoj, a aktívne sa postaviť k aktuálnej revolučnej zmene vzťahov medzi človekom, robotikou, umelou inteligenciou a digitalizáciou pre blaho našej spoločnosti.

⁽⁵⁾ To uznala i Európska komisia (GR EMPL), ktorá poskytuje finančnú a inú podporu na projekty krajín realizované v rámci národných stratégií na podporu zručností pod vedením OECD vo viacerých členských štátoch vrátane Portugalska, Talianska, Španielska, Slovinska a belgického Flámska. V posledných rokoch Cedefop uskutočnilo aj špecializované programy na podporu členských štátov (Grécko, Bulharsko, Slovensko, Estónsko, Malta) pri zlepšovaní ich schopnosti predvídať potrebné zručnosti a zosúladať infraštruktúru: <https://www.cedefop.europa.eu/en/events-and-projects/projects/assisting-eu-countries-skills-matching>.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 49.

2.2. Nesúlad medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami je jedným z najväčších problémov, ktoré v súčasnosti ohrozujú rast a bránia vytváraniu udržateľných pracovných miest v EÚ. V niektorých štúdiách ⁽⁷⁾ sa odhaduje, že náklady na tento jav predstavujú 2 % HDP EÚ. Podľa EK 70 miliónom Európanov chýbajú primerané zručnosti v čítaní a písaní a ešte vyšší počet je tých, ktorí majú veľmi slabé matematické a digitálne zručnosti. Z nedávnej štúdie ⁽⁸⁾ vyplýva, že podiel pracovníkov, ktorých zručnosti nezodpovedajú požiadavkám trhu práce, zostáva v EÚ v priemere na úrovni okolo 40 %, čo je v súlade s celkovým hodnotením Európskeho strediska pre rozvoj odborného vzdelávania. Zamestnanci s potrebnými zručnosťami sú pre podniky jedným z hlavných faktorov konkurencieschopnosti. Preto je nesmierne dôležité, aby súčasná aj budúca pracovná sila disponovala zručnosťami a kompetenciami, ktoré by zodpovedali meniacim sa potrebám modernej ekonomiky a trhu práce. Na nikoho by sa nemalo zabudnúť ⁽⁹⁾ a malo by sa zabrániť mrhaniu talentom. Na dosiahnutie týchto cieľov sú potrební vysoko kvalifikovaní učitelia a poskytovatelia odbornej prípravy a primeraná podpora účasti na celoživotnom vzdelávaní.

2.3. EHSV vo svojich predchádzajúcich stanoviskách ⁽¹⁰⁾ zdôraznil vplyv digitalizácie, robotizácie a nových hospodárskych modelov, ako napríklad Priemyslu 4.0, obehového hospodárstva a hospodárstva spoločného využívania zdrojov, na požiadavky na nové zručnosti. Okrem toho sa vyjadril k otázke potreby zaviesť inovačnejšie riešenia v oblasti vzdelávania a rozvoja zručností, lebo Európa potrebuje skutočnú zmenu cieľov a fungovania odvetvia vzdelávania a chápania jeho miesta a úlohy v spoločnosti ⁽¹¹⁾. Podľa odhadov ⁽¹²⁾ strediska Cedefop aktuálne zručnosti pracovnej sily v EÚ približne o pätinu zaostávajú za zručnosťami potrebnými na to, aby mohli zamestnanci vykonávať svoju prácu na najvyššej úrovni produktivity. To si vyžaduje jednotný postup na podnietenie ďalšieho vzdelávania dospelých v Európe.

2.4. Oživenie európskeho hospodárstva v spojení s meniacimi sa požiadavkami na zručnosti zvýšil v uplynulom desaťročí dopyt po chýbajúcich pracovných silách a talentoch na najvyššie úrovne. Zatiaľ čo miera nezamestnanosti v EÚ sa znižuje (z 10,11 % v roku 2014 na 7,3 % v roku 2018), miera voľných pracovných miest sa zdvojnásobila (z 1,1 % v roku 2009 na 2,2 % v roku 2018) ⁽¹³⁾.

2.4.1. Tomuto problému čelia všetky členské štáty, hoci v rôznej miere a z rozličných dôvodov. Podľa globálneho prieskumu ⁽¹⁴⁾ je miera zamestnávateľov, ktorí majú ťažkosti s náborom pracovníkov, v mnohých členských štátoch znepokojujúco vysoká. Desiat členských štátov prekračuje globálny priemer 45 %, pričom najhoršie sú na tom Rumunsko (81 %), Bulharsko (68 %) a Grécko (61 %). S menšími, no stále závažnými problémami zápasia na opačnom konci spektra Írsko (18 %), Spojené kráľovstvo (19 %) a Holandsko (24 %).

2.4.2. Približne tretina zamestnávateľov má pri obsadzovaní voľných pracovných miest hlavný problém s nedostatkom uchádzačov. Ďalších 20 % sa vyjadrilo, že kandidáti nemajú potrebné skúsenosti. S postupujúcou digitalizáciou, automatizáciou a transformáciou spoločností je dôležitejšie než kedykoľvek predtým nájsť kandidátov s tou správnou kombináciou technických a sociálnych a osobnostných, tzv. mäkkých zručností – 27 % zamestnávateľov sa však vyjadrilo, že uchádzačom potrebné zručnosti chýbajú. Celkovo viac než polovica (56 %) zamestnávateľov hovorí, že komunikačné zručnosti – písomné aj ústne – sú pre nich najviac cenenou silnou stránkou, po ktorej nasleduje spolupráca a riešenie problémov.

2.5. Výsledky z Programu medzinárodného hodnotenia kompetencií dospelých (PIAAC) a Európskeho prieskumu zručností a pracovných miest (ESJS), ale aj z akademického výskumu ⁽¹⁵⁾ ukazujú, že nesúlad je do veľkej miery spôsobený nadbytočnými zručnosťami alebo nadmernou kvalifikovanosťou. Štyria z desiatich dospelých zamestnancov zvyčajne majú pocit, že ich zručnosti sú nevyužitú, a takmer tretina absolventov terciárneho vzdelávania je na svoju pracovnú pozíciu nadmerne kvalifikovaná. Ide o dôsledok neefektívneho rozdelenia zdrojov (ktoré vedie k nedostatočnému využívaniu existujúcich zručností) a všeobecnej nerovnováhy medzi zručnosťami pracovnej sily a dopytom na trhu práce ⁽¹⁶⁾.

2.6. Nesúlad medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami má negatívny vplyv na hospodárstva a celú spoločnosť. Tento nesúlad:

— Spôsobuje, že občania nie sú spokojní so svojím zamestnaním a kariérnym postupom, znižuje mieru vnímaného uznania a má potenciál znižovať mzdy.

⁽⁷⁾ <https://www.eesc.europa.eu/en/news-media/press-releases/skills-mismatches-eu-businesses-are-losing-millions-and-will-be-losing-even-more>.

⁽⁸⁾ Štúdia na tému „Skills Mismatches – An Impediment to the Competitiveness of EU Businesses“, (Nesúlad medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami – prekážka konkurencieschopnosti podnikov EÚ), EHSV.

⁽⁹⁾ Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 136.

⁽¹⁰⁾ Ú. v. EÚ C 237, 6.7.2018, s. 8, Ú. v. EÚ C 367, 10.10.2018, s. 15.

⁽¹¹⁾ Ú. v. EÚ C 173, 31.5.2017, s. 45. Štyria z desiatich dospelých zamestnancov majú pocit, že ich zručnosti nie sú naplno využité: <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/3075>.

⁽¹²⁾ „Insights into skill shortages and skill mismatch. Learning from Cedefop’s European skills and jobs survey“ (Poznatzky o nedostatku a nesúlade zručností. Závety z prieskumu Cedefop s názvom Európske zručnosti a pracovné miesta), Európske stredisko pre rozvoj odborného vzdelávania (Cedefop), 2018. Pozri tiež Panoráma zručností EÚ a Europass.

⁽¹³⁾ Štatistika nezamestnanosti, štatistika voľných pracovných miest, Eurostat.

⁽¹⁴⁾ „Solving the Talent Shortage“ (Riešenie problému s nedostatkom talentov), prieskum výhľadu v oblasti zamestnanosti spoločnosti Manpower-Group, 2018. Niektorí spochybňujú spoľahlivosť tejto štúdie – napr. Cappelli (2014): <https://www.nber.org/papers/w20382>.

⁽¹⁵⁾ „Skills Mismatches – An Impediment to the Competitiveness of EU Businesses“ (Nesúlad medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami – prekážka v konkurencieschopnosti podnikov EÚ), štúdia, ktorú dal vypracovať inštitút IME na žiadosť skupiny EHSV Zamestnávateľa.

⁽¹⁶⁾ Tamže.

- Zabraňuje osobnému rastu a rozvoju a využitiu kapacity a potenciálu jednotlivca.
- Vedie k nižšej produktivite práce – podľa niektorých odhadov predstavuje strata produktivity ⁽¹⁷⁾ v dôsledku nesúladu medzi ponúkajúcimi a požadovanými zručnosťami v EÚ hodnotu 0,8 EUR na každú odpracovanú hodinu ⁽¹⁸⁾.
- Znižuje konkurencieschopnosť podnikov spomaľovaním a zdražovaním procesu náboru nových pracovníkov a vytváraním potreby ďalších výdavkov na odborné vzdelávanie.

2.7. Nesúladu medzi ponúkajúcimi a požadovanými zručnosťami sú pre rýchle zmeny vystavené vysokoškolené aj nízkoškolené osoby, ako aj povolania, ktoré si zvyčajne vyžadujú vysokú úroveň vzdelania a vedomostí. Elektrikári, mechanici, zvarači, inžinieri, vodiči, informatici, odborníci v oblasti sociálnych služieb či obchodní zástupcovia patria medzi povolania, po ktorých je v súčasnosti medzi zamestnávateľmi najvyšší dopyt.

2.8. Zručnosti v oblasti vedy, technológie, inžinierstva a matematiky (STEM) a digitálne zručnosti sú pre konkurencieschopnosť podnikov a využitie produktivity pracovníkov čoraz zásadnejšie. Zručnosti STEM navyše svojou dôležitosťou presahujú rámec učebných plánov vedy, technológie, inžinierstva a matematiky a umožňujú žiakom a študentom získať širšiu škálu zručností a kompetencií, napríklad systémové a kritické myslenie. Tento súbor zručností je východiskom, zároveň je však dôležité, aby ľudia mohli budovať na dobrých základných a podnikateľských zručnostiach. Zručnosti STEM možno nadobudnúť odborným vzdelávaním a prípravou a všeobecným vzdelávaním. Je obzvlášť potrebné povzbudiť viac žien, aby študovali odbory STEM, a súčasne náležite riešiť otázku digitálnych rodových rozdielov ⁽¹⁹⁾. Mali by sa nájsť rôzne spôsoby, ako spopularizovať STEM, najmä pokiaľ ide o regióny, keďže tieto predmety sa zvyčajne sústreďujú vo veľkých mestách ⁽²⁰⁾. Radar pre digitálne strategické kompetencie je užitočným nástrojom na skontaktovanie mladých ľudí s dospelými v úlohe vzoru alebo mentora s cieľom získať informácie o požadovaných schopnostiach pre konkrétne pracovné miesta ⁽²¹⁾.

2.9. Sú potrebné dobre navrhnuté politické opatrenia, aby sa zabránilo ďalšiemu prehľbovaniu problému nesúladu medzi ponúkajúcimi a požadovanými zručnosťami. Povaha práce sa vzhľadom na prevratné zmeny v oblasti technológií, podnikateľských modelov, ako aj očakávaní zákazníkov často mení nebyvalým a takmer nepredvídateľným spôsobom. Ako EHSV nedávno upozornil ⁽²²⁾, takmer polovici existujúcich pracovných miest hrozí automatizácia, takže automatizácia a roboty budú mať na budúcnosť práce zásadný vplyv. To by mohlo v budúcnosti viesť k prehľbovaniu rozdielov medzi potrebami podnikov a kvalifikáciou, zručnosťami a kompetenciami pracovníkov a predstavovať ťažkú úlohu pre poskytovateľov vzdelávania a odbornej prípravy. Zároveň to vyzdvihuje narastajúci význam mäkkých a prierezových, ako aj ďalších zručností, často nadobudnutých prostredníctvom informálneho učenia sa, a vedie k problémom spojeným s uznávaním a validáciou neformálneho vzdelávania a odbornej prípravy.

2.10. EÚ by mala podporiť členské štáty a pomôcť im naliehať na riešenie tento štrukturálny problém trhu práce a nesúladu medzi ponúkajúcimi a požadovanými zručnosťami, ktorý vytvára prekážky rastu, a to predovšetkým s dôrazom na zručnosti STEM a digitálne zručnosti. Sociálni partneri zohrávajú dôležitú úlohu v rozpoznávaní a podľa možnosti v predvídaní zručností, kompetencií a kvalifikácií, ktoré budú potrebné v nových a vznikajúcich povolaniach ⁽²³⁾, aby vzdelávanie a odborná príprava viac zodpovedali potrebám podnikov a pracovníkov. Digitalizácia je príležitosťou pre všetkých, ale len vtedy, ak sa uskutočňuje správnym spôsobom a ak sa ujme nové chápanie práce a zamestnania ⁽²⁴⁾. Takisto je dôležité, aby sa sociálni partneri zapojili do výkladu údajov, ktoré zhromažďujú štatistické úrady a vládne agentúry, pretože zamestnávatelia a odbory môžu prispieť zásadnými informáciami, ktoré by inak nemuseli byť zohľadnené. Európsky sociálny fond (ESF) má nenahraditeľnú úlohu pri podpore iniciatív vrátane spoločných opatrení sociálnych partnerov.

2.11. Akademický výskum v oblasti nesúladu medzi ponúkajúcimi a požadovanými zručnosťami odhalil významné rozdiely medzi príčinami, závažnosťou, dôsledkami a hospodárskymi nákladmi množstva rozličných typov nesúladu medzi zručnosťami. Keďže členské štáty bojujú s odlišnými formami problému, účinnosť univerzálnych politík je nepravdepodobná. Je však zrejmé, že zavedenie príslušných politických opatrení zameraných na zmiernenie nesúladu medzi ponúkajúcimi a požadovanými zručnosťami môže viesť k značnému zvýšeniu efektívnosti. EHSV preto zdôrazňuje význam holistického učenia, ktoré rešpektuje a obohacuje kultúrnu rozmanitosť a pocit spolupatričnosti ⁽²⁵⁾.

⁽¹⁷⁾ Ak sú všetky ostatné okolnosti nezmenené.

⁽¹⁸⁾ Tamže.

⁽¹⁹⁾ Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 37.

⁽²⁰⁾ Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 37 a príklady osvedčených postupov možno nájsť v Nemecku, kde sa v spolupráci s nadáciou „Haus der kleinen Forscher“ (Dom malých výskumníkov) podporuje rozvoj zručností STEM: <https://www.bertelsmann-stiftung.de/en/publications/publication/did/leitfaden-berufsorientierung-1/>.

⁽²¹⁾ Zistenia BMW Foundation European Table.

⁽²²⁾ Ú. v. EÚ C 367, 10.10.2018, s. 15.

⁽²³⁾ <https://www.cedefop.europa.eu/en/events-and-projects/projects/big-data-analysis-online-vacancies>. Pozri aj štúdiu „Overview of the national strategies on work 4.0 – a coherent analysis of the role of social partners“ (Prehľad národných stratégií v oblasti práce 4.0 – ucelená analýza úloh sociálnych partnerov), <https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/publications-other-work/publications/overview-national-strategies-work-40-coherent-analysis-role-social-partners-study>.

⁽²⁴⁾ <https://twentythirty.com/how-digitization-will-affect-the-world-of-work>.

⁽²⁵⁾ Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 136.

2.1.2. Európsky pas zručností môže zohrávať dôležitú úlohu pri prezentovaní kvalifikácie, zručností a kompetencií osoby spôsobom, ktorý uľahčí lepšie zosúladenie schopností danej osoby s profilom práce.

3. Výzvy, ktorým čelia systémy vzdelávania a odbornej prípravy

3.1. Všeobecné pripomienky

3.1.1. Ak chce EÚ pre svojich občanov vytvoriť tie najlepšie predpoklady na úspech a zachovať a zvýšiť svoju konkurencieschopnosť, musí členské štáty viesť k tomu, aby podporovali politické prostredie, ktoré ponúka kariérne zamerané počiatočné vzdelávanie a odbornú prípravu a ktoré ďalej poskytuje možnosti celoživotného vzdelávania počas celého pracovného života.

3.1.2. Systémy vzdelávania a odbornej prípravy sa v mnohých členských štátoch zameriavajú na dlhodobé obdobie formálneho vzdelávania, po ktorom nasleduje profesijná kariéra. Prepojenie medzi vzdelaním a príjmami sa zvyčajne riadi jednoduchým vzťahom: čím vyššie formálne vzdelanie, tým vyšší príslušný príjem. Podľa ekonomických štúdií predstavuje každý ďalší rok vzdelávania v priemere o 8 – 13 % vyššiu mzdu. Rovnako je pravda, že vysokoškolský titul už nemožno považovať za záruku práce po ukončení štúdia. Zamestnávateľia dnes nehľadajú iba na úroveň kvalifikácie danej osoby, ale aj na zručnosti a schopnosti, ktoré nadobudla počas svojho vzdelávania, a na to, nakoľko sú relevantné na trhu práce. Vzhľadom na nové výzvy však takýto model nemožno viac odporúčať. Budúce systémy vzdelávania by mali prepájať vzdelanie a zamestnanosť novými spôsobmi tak, aby uľahčovali vstup medzi ekonomicky aktívne obyvateľstvo a umožňovali ľuďom nadobúdať nové zručnosti flexibilným spôsobom počas celého kariérneho života.

3.1.3. Požadovanie väčšieho rozsahu vzdelávania a odbornej prípravy nie je tou správnu odpoveďou – viac neznamená nevyhnutne aj lepšie. Ak chceme reagovať primerane, systémy vzdelávania a odbornej prípravy musia byť zamerané na skutočné potreby spoločnosti a hospodárstva, musia vedieť predchádzať nesprávnemu pridelovaniu zdrojov a poskytovať ľuďom možnosť cieleného celoživotného vzdelávania. S cieľom presadzovať rovnoprávnú a inkluzívnu zamestnanosť je potrebné vhodnými opatreniami riešiť otázku rozdielov v odmeňovaní žien a mužov.

3.1.4. Internet skoncoval s potrebou vedieť a pamätať si dôležité skutočnosti a podrobnosti – ponúka okamžitý prístup k vedomostiam jediným kliknutím. Menia sa tak základné zásady humanitných vied. Zaniká potreba držať si všetky informácie v hlave a namiesto toho vzniká potreba naučiť študentov, ako sa učiť a ako si vytvoriť základný koncepčný obraz o príslušných témach, aby následne dokázali nájsť a spracovať informácie, pomocou ktorých úspešne vykonajú zadanú úlohu, prípadne vyriešia daný problém.

3.1.5. Technologické zmeny sa dejú tak rýchlo, že obsah niektorých vedných odborov zastaráva ešte počas prebiehajúceho vysokoškolského vzdelávania študenta. To spochybňuje tradičné učebné plány, najmä pokiaľ ide o takzvanú „základnú“ časť, a zvyšuje význam vzdelávania v oblasti STEM a rozvoja mäkkých zručností, ako je kritické myslenie, riešenie problémov, spoločné učenie a coworking. Rovnako dôležité je riešiť aj výzvy vyplývajúce z interakcie medzi ľuďmi a strojmi.

3.1.6. Vývoj nových technológií predstavuje vážny problém aj pre praktickú súčasť vzdelávania a odbornej prípravy. Vo väčšine členských štátov trvá vývoj a oficiálne schválenie programov dosť dlho, preto sú neflexibilné a bránia to ich rýchlemu prispôbeniu vývoju v reálnom živote. Na riešenie tohto problému je potrebné vytvoriť pevnejšie prepojenie medzi všetkými úrovňami vzdelávania a potrebami trhu práce. Včasné aktualizovanie učebných plánov sa stáva kľúčovým problémom, čo vyzdvihuje význam pružne reagujúceho odborného vzdelávania a prípravy, ako aj učňovskej prípravy.

3.1.7. V každom zamestnaní je nevyhnutné, aby ľudia na základe vedomostí a skúseností v danom odvetví disponovali určitými technickými a špecifickými zručnosťami. Čoraz dôležitejšie je však aj to, aby mali základné zručnosti ako tvorivosť a schopnosť riešiť problémy, ale aj sociálne zručnosti a empatiu.

3.1.8. Narastajúce tempo, akým stanovené zručnosti zastarávajú, si vyžaduje rýchlejšie nadobúdanie nových zručností. To vedie k zvyšujúcemu sa dopytu po novej kombinácii zručností ako odpoveď na takzvané hybridné pracovné miesta, v ktorých sa spájajú rôzne typy úloh. V súčasnosti sa napríklad v mnohých oblastiach mimo technologického odvetvia požadujú programovacie zručnosti a dôkazy naznačujú, že tretinu až polovicu ponúk zamestnania s najvyššou mzdou tvoria zamestnania vyžadujúce programovacie zručnosti.

3.1.9. Nedávne rýchle zmeny v štruktúre nových pracovných miest si vyžadujú zvyšovanie významu učenia sa ako zručnosti ako takej. Najlepší spôsob, ako sa vyrovnat' s problémom s nepredvídateľne sa meniacimi pracovnými miestami v odvetví technológií a hybridizujúcimi pracovnými miestami, je schopnosť rýchlo nadobúdať nové zručnosti a neprestávať sa učiť. Tomuto aspektu by sa mala venovať náležitá pozornosť, aby sa zabezpečilo, že sa znevýhodnené skupiny, ako sú dlhodobo nezamestnané osoby, osoby s veľmi nízkou úrovňou zručností, osoby so zdravotným postihnutím a menšiny, neoddialia od trhu práce. V tejto súvislosti je dôležité posilniť spoluprácu medzi sociálnymi partnermi a poskytovateľmi aktívnych politík trhu práce.

3.1.10. Na dosiahnutie uvedeného cieľa je dôležité, aby členské štáty našli spôsoby, ako motivovať mladých ľudí, aby neopúšťali školu v počiatočných fázach, keďže osoby, ktoré predčasne ukončili školskú dochádzku, patria zvyčajne k nízkokvalifikovaným pracovníkom s nízkou mzdou. Matky s malými deťmi si vyžadujú osobitnú pozornosť z hľadiska odbornej prípravy, a to aj s cieľom neustále udržiavať ich zručnosti v súlade s rýchlymi zmenami v povolaniach.

3.1.11. EHSV dôrazne odporúča väčšiu propagáciu a využívanie modulárneho a elektronického vzdelávania, napr. otvorených vzdelávacích zdrojov a hromadných otvorených online kurzov (MOOC) ⁽²⁶⁾.

3.2. Sekundárne vzdelávanie

3.2.1. Ak má sekundárne vzdelávanie vybaviť študentov základnými zručnosťami do budúcnosti – zvedavosťou, vyhľadávaním spoľahlivých informácií, schopnosťou neustále sa učiť, tvorivosťou, schopnosťou riešiť problémy, tímovou prácou –, musí sa posunúť od požadovania výlučného memorovania a opakovania k projektovo orientovanému prístupu zameranému na riešenie problémov.

3.2.2. Duálne odborné vzdelávanie a príprava (OVP), v rámci ktorých študenti trávia časť svojho času v školských triedach a časť v podniku, predovšetkým učňovská príprava, je účinný nástroj, ktorý študentom umožňuje získavať špecifické pracovné a prierezové (mäkké) zručnosti a uľahčuje úspešný prechod zo školy do zamestnania. Preto by sa malo jeho používanie v členských štátoch podporovať aktívnejšie, na základe osvedčených postupov priekopníckych štátov, v ktorých je tretina až polovica študentov stredných škôl zapojená do tohto typu vzdelávania. Stáže takisto zohrávajú dôležitú úlohu pri pomáhaní mladým ľuďom získavať skúsenosti z pracovnej praxe. Stáže sa prvorado uskutočňujú ako súčasť vzdelávania a odbornej prípravy. Môžu tiež existovať na voľnom trhu ako stáže, ktoré sa uskutočňujú po ukončení vzdelávania alebo odbornej prípravy. Pravidlá, ktorými sa riadi stáž, a podmienky, za ktorých sa vykonáva, sú stanovené na vnútroštátnej úrovni a zohľadňujú platné právne predpisy, pracovnoprávne vzťahy a vzdelávacie postupy. Tieto pravidlá by sa mohli inšpirovať odporúčaním Rady o rámci kvality pre stáže ⁽²⁷⁾.

3.2.3. Systém duálneho OVP by sa však mal prispôbovať novým skutočnostiam, ako aj včasnou aktualizáciou učebných plánov a mal by vytvárať priaznivé vzdelávacie prostredie, v ktorom možno rozvíjať a zlepšovať svoje zručnosti počas celého profesijného života.

3.2.4. Schopnosti a kompetencie učiteľov sú pre vysokokvalitné duálne OVP kľúčové a pre kombináciu praktických a teoretických skúseností sú nesmierne dôležité. Preto je dôležité, aby členské štáty mali zavedený systém sústavnej odbornej prípravy učiteľov a školiteľov a spolu so sociálnymi partnermi sa snažili nachádzať spôsoby, ako ich motivovať.

3.3. Univerzitné vzdelávanie

3.3.1. EHSV vníma hlavný problém v súvislosti s univerzitným vzdelávaním v mnohých členských štátoch ako potrebu posilniť v rámci učebných plánov prvky odbornej prípravy na pracovisku, aby študenti nadobudli prierezové a odborné praktické zručnosti, ktoré zamestnávateľia hľadajú. Následne vzniká potreba lepšie zapojiť sociálnych partnerov do projektovania a poskytovania vzdelávania a odbornej prípravy.

3.3.2. Stále treba mať na pamäti, že nie je cieľom univerzitné vzdelanie samo osebe. Všetky pracovné miesta sú dôležité, keďže všetky povolania a zamestnania umožňujú ľuďom prispievať k hospodárskemu a sociálnemu rozvoju spoločnosti a univerzitné vzdelávanie by malo zostať jednou z možností, nie však povinnosťou ani známkou kvality človeka.

3.3.3. Univerzitný diplom na začiatku pracovnej kariéry neznamená, že už nie je potrebné neustále nadobúdať nové zručnosti, najmä keď sa profesijný život stáva čoraz dlhším. Univerzity by mali uznať nový sociálny cieľ poskytovať celoživotné vzdelávanie prostredníctvom flexibilných foriem učenia (diaľkové štúdium, večerné štúdium atď.) a tomu by mali prispôbiť aj svoje štruktúry a plány.

⁽²⁶⁾ Takéto nástroje môžu sprístupniť plnohodnotné univerzitné študijné programy, kratšie kurzy a špecializácie, ako aj tzv. nanodiplomy; poskytnúť flexibilnú organizáciu rozdelením študijných programov na moduly, modulov na kurzy alebo dokonca na menšie jednotky; ponúknuť príležitosť starším pracovníkom študovať v neskorších etapách svojej kariéry; znížiť finančnú a časovú záťaž vzdelávania a vytvoriť lepšiu rovnováhu medzi pracovným a rodinným životom a štúdiom; umožniť rýchlejšie a flexibilnejšie reagovať na narastajúcu požiadavku trhu práce, aby ľuďom boli poskytované požadované kvalifikácie a zručnosti; budovať dôveru a pomáhať zamestnávateľom získavať informácie o potenciálnych zamestnancoch, keď ich poskytujú uznávané vzdelávacie inštitúcie.

⁽²⁷⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013PC0857&from=SK>.

3.3.4. Sociálne zručnosti nadobúdajú čoraz väčší význam pri širokej škále pracovných miest pre svoju úlohu vo vzťahoch na pracovisku, pri prerozdeľovaní a riadení úloh či vytváraní a udržiavaní efektívneho a produktívneho prostredia. Preto by bolo vhodné, aby univerzity svoje tradičné učebné plány v špecializovaných odboroch doplnili dodatočnými hodinami manažmentu, komunikácie atď. Okrem toho musia „zboriť múry“ medzi študijnými odbormi a klásť dôraz na medziodborové prístupy. Budúcnosť práce v povolaniach s vysokou úrovňou vzdelania bude nevyhnutne súvisieť s potrebou medziodborových zručností.

3.3.5. Informácie o účinných stratégiách vzdelávania možno tiež prispôbiť individuálnym potrebám. Je jednoduchšie ľudí podporiť v tom, aby sa učili efektívnejšie a s lepšími výsledkami, ak lepšie rozumejú svojim myšlienkovým postupom. Vzhľadom na nedávny vzostup elektronického vzdelávania sa stal lepšie známym mechanizmus učenia sa, ktorý by mohol pomôcť lepšie pochopiť, ako sa čo najlepšie individuálne učiť. Ak sa zavedú takéto prístupy, je pravdepodobnejšie, že študenti budú schopní nadobúdať nové zručnosti aj v neskoršom živote, a obsah prispôbený individuálnym potrebám bude možné sprostredkovať študentom aj formami diaľkového štúdia.

3.3.6. Vzhľadom na vysoké náklady na vysokoškolské vzdelávanie a dostupné dôkazy, že v tejto oblasti dochádza vo veľkej miere k neefektívnemu prerozdeľovaniu zdrojov, by členské štáty mali byť vedené k tomu, aby v súlade s odporúčaním Rady týkajúcim sa sledovania uplatnenia absolventov ⁽²⁸⁾ zaviedli systémy sledovania, ktoré by poskytovali informácie o skutočnej situácii na trhu práce.

3.4. Systém OVP

3.4.1. EHSV uvítal zámer prezentovaný v európskom rámci pre kvalitnú a účinnú učňovskú prípravu, podľa ktorého by sa aspoň polovica učňovskej prípravy mala vykonávať na pracovisku. S ohľadom na rôznorodosť vnútroštátnych systémov je cieľom postupne dosiahnuť, aby sa podstatná časť učňovskej prípravy vykonávala na pracovisku ⁽²⁹⁾.

3.4.2. EHSV víta cieľ EK, ktorým je urobiť z odborného vzdelávania a prípravy jedinečnú kvalitatívnu príležitosť pre vzdelávajúce sa osoby. Zdôrazňuje, že je dôležité podporovať priepustnosť medzi OVP a vyšším vzdelávaním s cieľom otvoriť príležitosti a pomáhať odstrániť stigma, s ktorou sa spája OVP ⁽³⁰⁾.

3.4.3. V rámci učňovskej prípravy je jednoznačnou úlohou zamestnávateľov zabezpečovať pracovnú časť odbornej prípravy, takže ju môžu prispôbovať trendom na trhu práce a požadovaným zručnostiam.

3.4.4. Odborná príprava – počiatočná i ďalšia – mimo sekundárneho a vysokoškolského vzdelávania tiež zohráva úlohu v prekonávaní nesúladu medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami. Vo svete neustáleho získavania nových zručností a narastajúcej miery samostatnej zárobkovej činnosti budú ľudia potrebovať pomoc so zmenou pracovného miesta ⁽³¹⁾. Z tohto dôvodu treba vyvinúť rôzne formy organizácie poradenstva, aby bolo možné poskytovať informácie o kariérnych postupoch, priemerných finančných podmienkach v rôznych zamestnaniach a na rôznych pozíciách, o tom, ako dlho budú konkrétne zručnosti užitočné atď. ⁽³²⁾.

3.4.5. Nové technológie, ako je virtuálna a rozšírená realita, umožňujú učiť sa jednoduchšie a efektívnejšie a mohli by zásadne zlepšiť odborné vzdelávanie, zatiaľ čo techniky veľkých dát ponúkajú možnosť odbornej prípravy prispôbenej individuálnym potrebám. Odporúča sa vyvinúť vhodné platformy na poskytovanie lacných a okamžitých prepojení a vytvoriť knižnice s kurzmi na požiadanie, aby sa tieto príležitosti využili. Okrem všetkých ostatných výhod, ktoré takéto platformy prinášajú, riešia aj problém veľkých vzdialeností pre ľudí v odľahlých oblastiach. Táto stránka OVP je v súčasnosti v porovnaní s univerzitným vzdelávaním vyvinutá nedostatočne a treba ju posilniť.

3.4.6. Odborná príprava na pracoviskách v podnikoch predstavuje ďalší spôsob zlepšovania zručností a prispievania k zvýšenej produktivite pracovníkov a ich profesijnému rozvoju, celkovej výkonnosti podniku a dobrým podmienkam zamestnancov na pracovisku. Okrem toho ich motivuje a umožňuje im postupovať po kariérnom aj mzdovom rebríčku. Odborná príprava zamestnancov je preto v spoločnom záujme zamestnávateľov a zamestnancov, ktorí nesú spoločnú zodpovednosť za prispievanie k zvyšovaniu úrovne zručností a získavaniu nových zručností. Výsledkom sú úspešné podniky a primerane kvalifikovaná pracovná sila.

3.4.7. K organizácii a poskytovaniu odbornej prípravy zamestnancov existuje množstvo rôznych vnútroštátnych právnych predpisov, pravidiel a prístupov. Niektoré členské štáty majú rozsiahle a prísne politiky odbornej prípravy stanovené v právnych predpisoch, v iných sa ustanovenia týkajúce sa odbornej prípravy stanovujú v kolektívnych zmluvách, na rôznych úrovniach alebo sa dohadujú priamo medzi zamestnávateľmi a zamestnancami na pracovisku. Príležitosti na prístup k odbornej príprave môžu závisieť aj od veľkosti podniku či pracoviska. Prístup k efektívnej odbornej príprave zamestnancov by mal byť uľahčený s ohľadom na diverzitu a flexibilitu systémov, ktorá sa mení v závislosti od rozličných postupov v pracovnoprávných vzťahoch.

⁽²⁸⁾ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017H1209\(01\)&from=en](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017H1209(01)&from=en).

⁽²⁹⁾ Ú. v. EÚ C 262, 25.7.2018, s. 41.

⁽³⁰⁾ <https://www.ceemet.org/positionpaper/10-point-plan-competitive-industry>.

⁽³¹⁾ Ú. v. EÚ C 434, 15.12.2017, s. 36.

⁽³²⁾ <https://www.bertelsmann-stiftung.de/en/publications/publication/did/leitfaden-berufsorientierung-1/>.

3.4.8. Členské štáty a sociálni partneri by mali pracovať spoločne, v rámci tripartity či dvojstranných rokovaní, a naplno využiť potenciál sociálneho dialógu s cieľom zlepšiť prístup k odbornej príprave zamestnancov a účasť na nej. To by sa malo uskutočňovať spôsobom, ktorý by bol prínosný pre všetkých pracovníkov a podniky či pracoviská ako súčasť prístupu k celoživotnému vzdelávaniu, ktorý vychádza z potenciálu a skutočných potrieb rozmanitej pracovnej sily vo verejnom a súkromnom sektore a v rámci malých, stredných a veľkých podnikov a pracovísk.

3.4.9. Spôsob, akým sa odborná príprava na pracovisku organizuje a vykonáva, sa musí spoločne dohodnúť medzi zamestnávateľmi a zamestnancami v súbore kolektívnych a individuálnych zmlúv. Ustanovuje sa v nich napríklad aj to, že odborná príprava by mala prebiehať podľa možnosti počas pracovných hodín, v prípade potreby mimo pracovných hodín (najmä v prípade školení nesúvisiacich s podnikom). Zamestnávateľia by mali k odbornej príprave zamestnancov zaujať pozitívny prístup. Ak však pracovník požiada o školenie alebo naň má nárok, zamestnávateľia by mali mať právo prediskutovať takúto žiadosť, aby sa uistili, že dané školenie podporí zamestnateľnosť pracovníka takým spôsobom, ktorý je zároveň v záujme podniku.

3.4.10. Odborná príprava nie je len pre zamestnancov. Veľké podniky zvyčajne zabezpečujú špecializované školenia pre svoj vrcholový manažment. To však nie je prípad malých a stredných podnikov a predovšetkým malých tradičných či rodinných podnikov. Prosperita je v týchto podnikoch takmer výlučne viazaná na ich majiteľov či manažérov. Výkonnosť v týchto podnikoch by mohli zvýšiť krátke kurzy odbornej prípravy, prístup k poradenským a konzultačným službám a k videoškoleniam zameraným na právne požiadavky, predpisy, ochranu spotrebiteľa, technické predpisy atď.

3.4.11. Európska komisia by mala nabádať členské štáty, aby preskúmali kladné skúsenosti v krajinách EÚ s dobre rozvinutými systémami OVP a zvažili možnosť vytvorenia programov na uľahčenie takejto výmeny.

V Bruseli 21. marca 2019

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Luca JAHIER

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Odolná demokracia prostredníctvom silnej a rozmanitej občianskej spoločnosti**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2019/C 228/04)

Spravodajca: **Christian MOOS**

Konzultácia	12.7.2018
Právny základ	článok 29 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	6.3.2019
Prijaté v pléne	20.3.2019
Plenárne zasadnutie č.	542
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	145/5/2

1. Závbery a odporúčania

1.1. Liberálnu demokraciu v Európe oslabujú pomerne veľké politické sily – najmä (avšak nie výhradne) pravicové extrémistické hnutia a strany, pričom niektoré z nich sú už súčasťou vlád –, ktoré chcú zničiť Európsku úniu.

1.2. Podstatou pluralitnej občianskej spoločnosti ako jedného z charakteristických znakov liberálnej demokracie sú občianske slobody, ktoré sú však ohrozované autoritárskymi tendenciami. Takáto spoločnosť zohráva kľúčovú úlohu pri zachovaní liberálnej demokracie v Európe.

1.3. Liberálna demokracia si okrem iného vyžaduje zaručenie základných práv, nezávislé súdnictvo, fungujúci systém brzd a protiváh, neskorumpovanú štátnu správu s dobre fungujúcimi službami všeobecného záujmu a dynamickú občiansku spoločnosť.

1.4. Nezávislá občianska spoločnosť je kľúčovým demokratickým subjektom dohľadu a školou demokracie a posilňuje sociálnu súdržnosť. Tieto funkcie môže však vykonávať len vtedy, ak jej to umožňuje sociálny, politický a právny rámec. Pokusy o bránenie financovaniu z neštátnych zdrojov obmedzujú slobodu združovania a fungovanie demokracie.

1.5. Občianska spoločnosť a demokracia sú ohrozené v mnohých oblastiach. Pravicoví populisti spochybňujú výsledky, ktoré dosiahlo hnutie za práva žien.

1.6. Polarizácia spoločnosti sa odráža aj vo vzniku „neobčianskej spoločnosti“. Populistické spôsoby myslenia čoraz častejšie preberajú aj etablované subjekty v národných a nadnárodných inštitúciách.

1.7. Autoritatívne skupiny, a to aj z tretích krajín, podporujú tento trend smerom k „neliberálnej demokracii“, čo vedie k obmedzovaniu slobody médií a k väčšej korupcii v Európe.

1.8. EÚ stále nemá k dispozícii vhodný mechanizmus na zabezpečenie účinného zachovania demokracie a právneho štátu v členských štátoch.

1.9. EHSV vyzýva všetky členské štáty, aby sa zdržali akýchkoľvek pokusov o zavedenie „neliberálnej demokracie“. Ak sa niektoré členské štáty priklonia k autoritárstvu, EÚ musí v plnom rozsahu uplatniť zmluvu.

1.10. Strany, ktoré sa obrátia proti liberálnej demokracii, by mali byť vylúčené zo svojich politických strán na európskej úrovni a politických skupín v Európskom parlamente.

1.11. EHSV opakuje svoju výzvu na zavedenie demokratického semestra s európskym mechanizmom kontroly právneho štátu, základných práv a porovnávacieho prehľadu o demokracii.

1.12. EHSV sa domnieva, že by sa mali zväziť nápravné hospodárske opatrenia v prípade nedodržania článku 2 Zmluvy o Európskej únii (ZEÚ).

1.13. Pokiaľ ide o ochranu rozpočtu EÚ pred porušovaním zásad právneho štátu, škrtý nesmú byť na úkor príjemcov pomoci z radov občianskej spoločnosti.

1.14. EHSV navrhuje, aby v novom viacročnom finančnom rámci existovala dostatočná flexibilita umožňujúca zvýšenú podporu organizáciám občianskej spoločnosti v prípade, ak národné vlády obmedzia alebo zastavia ich financovanie z politických dôvodov.

1.15. EHSV zdôrazňuje, že organizácie občianskej spoločnosti a iniciatívy, ktoré dostávajú finančné prostriedky EÚ v rámci nového VFR, sa musia jasne zaviazat' k európskym hodnotám.

1.16. EHSV vyzýva zákonodarcov EÚ, aby ešte viac znížili administratívnu záťaž, najmä v prípade malých iniciatív a organizácií.

1.17. EHSV vyzýva Komisiu, aby viac investovala do budovania kapacít pre občiansku spoločnosť, posilnila siete cezhraničnej spolupráce a poskytovala lepšie informácie o existujúcich podporných nástrojoch. Komisia by mala vypracovať návrhy minimálnych noriem na prepojenie profesionálnej činnosti a dobrovoľníctva v rámci aktivít občianskej spoločnosti.

1.18. EHSV podporuje výzvu Parlamentu na predloženie návrhu na vytvorenie európskeho štatútu vzájomných spoločností, združení a nadácií alebo ako prvý krok navrhuje vytvoriť alternatívny systém formálnej inštitucionálnej akreditácie.

1.19. EHSV sa domnieva, že by bolo užitočné zanalyzovať, prečo sa tomuto spisu nevenuje pozornosť a zároveň uvažovať o medziinštitucionálnej akreditácii, ktorá by bola formou označovania pre mimovládne organizácie. EHSV by mal túto možnosť preskúmať.

1.20. EHSV vyzýva členské štáty, aby zaviedli opatrenia na podporu organizácií občianskej spoločnosti, a to bez toho, aby boli dotknuté verejné služby a spravodlivé zdaňovanie.

1.21. EHSV vyzýva inštitúcie EÚ, aby naďalej posilňovali participatívnu demokraciu.

1.22. EHSV očakáva, že všetky subjekty sa budú usilovať o to, aby európske politiky viedli ku konkrétnym zlepšeniam v živote ľudí.

1.23. Tvorcovia politík na celoštátnej a európskej úrovni musia riešiť pálčivé sociálne otázky a zabezpečiť sociálnu udržateľnosť s inkluzívnymi systémami vzdelávania, inkluzívnym rastom, konkurencieschopnými a inovatívnymi odvetviami, dobre fungujúcimi tržmi práce, spravodlivým a vyrovnaným zdaňovaním a účinnými verejnými službami a systémami sociálneho zabezpečenia.

1.24. Na obranu základných európskych hodnôt sú potrební silní sociálni partneri a občianska spoločnosť v celej svojej rozmanitosti.

2. Vymedzenie pojmov

2.1. „Liberálne demokracie“ sú systémy správy vecí verejných, ktoré spájajú demokraciu s ústavným liberalizmom, čo obmedzuje moc vládnucej väčšiny tým, že zaručuje individuálne politické slobody a slobody. Ide o zastupiteľské demokracie s politickým pluralizmom a pluralitnými občianskymi spoločnosťami, v ktorých systémy brzd a protiváh vrátane nezávislého súdnictva vykonávajú dohľad nad štátnymi orgánmi a je zaručená sloboda médií. Pravidlá právneho štátu sa vzťahujú rovnakým spôsobom na všetky fyzické a právnické osoby. Liberálne demokracie rešpektujú a chránia menšiny, zaručujú občianske práva (najmä právo voliť a byť volený), občianske slobody (napr. slobodu združovania), ľudské práva a základné slobody.

2.2. Dobre fungujúca liberálna demokracia je politický systém, ktorý umožňuje neustále brať na zodpovednosť verejné orgány, podporuje slobodu prejavu a zapojenie občanov a sprostredkovateľských orgánov, v ktorých sú občania zastúpení, do všetkých oblastí občianskeho života.

2.3. „Participatívna demokracia“, ktorá dopĺňa zastupiteľskú demokraciu, potrebuje sprostredkovateľské orgány (odborové zväzy, mimovládne organizácie, profesionálne siete, tematické združenia atď.), aby mohla zapájať občanov a pomáhať zabezpečiť ľudovú a občiansku podporu pre európske otázky a budovanie spravodlivejšej, solidárnejšej a inkluzívnejšej Európy.

2.4. „Neliberálne demokracie“ sú politické systémy, v ktorých sa konajú voľby, ale ústavný liberalizmus nie je etablovaný. Demokraticky zvolení vodcovia obmedzujú občianske práva, občianske slobody a ochranu menšín. Systém brzd a protiváh, nezávislé súdnictvo a nezávislé médiá sú oslabované v snahe oslobodiť absolútnu suverenu vládnucej väčšiny od ústavných obmedzení a kontrol.

2.5. Kľúčovým prvkom liberálnych demokracií je pluralitná „občianska spoločnosť“ rešpektujúca zásady demokracie a ústavného liberalizmu. Jednotliví občania, ktorí sa verejne zapájajú do činností organizácií občianskej spoločnosti alebo neformálnych typov účasti, tvoria občiansku spoločnosť fungujúcu ako sprostredkovateľ medzi štátom a občanmi. Okrem formulovania záujmov občanov, poskytovania odborných znalostí počas legislatívnych procesov a vyvodzovania zodpovednosti voči subjektom s rozhodovacími právomocami prispieva občianska spoločnosť k budovaniu spoločenstiev a má integračnú funkciu posilňovaním sociálnej súdržnosti a vytváraním identity. Okrem toho sa široká škála organizácií občianskej spoločnosti, najmä sociálni partneri, venuje praktickej nekomerčnej činnosti a slúži charitatívnym alebo iným cieľom všeobecného záujmu vrátane foriem vzájomnej pomoci.

2.6. Dynamická občianska spoločnosť je síce kľúčom k fungovaniu liberálnych demokracií, ale jej oponenti sa takisto politicky zapájajú do formálnych organizácií alebo sa angažujú neformálnym spôsobom. Takáto „neobčianska spoločnosť“ nerešpektuje zásady demokracie a ústavného liberalizmu, ale podporuje koncepciu „neliberálnej demokracie“. Využíva právo na účasť na politickom živote v snahe zrušiť zavedený systém brzd a protiváh, právny štát a nezávislé súdnictvo a obmedzovať slobodu médií. Jej cieľom je obmedziť občianske práva, občianske slobody a ochranu menšín. Namiesto zjednocovania spoločnosti a posilňovania sociálnej súdržnosti podporuje neobčianska spoločnosť vylučovacie nacionalistické chápanie spoločnosti, ktorá vylučuje mnohých občanov, najmä menšiny.

2.7. „Populizmus“ je slabou ideológiou, ktorá tvrdí, že existuje homogénny ľud s jednotnou vôľou. Populisti tvrdia, že sú jedinými a skutočnými zástupcami tejto vôle. Napriek tomu, že populizmu chýba jasné vymedzenie tohto ľudu, vytvára jeho nepriateľov a odporcov, napr. elitu, a tvrdí, že bráni skutočnú vôľu ľudu. Populisti vnášajú do politických diskusií emócie s cieľom vyvolať strach.

3. Súvislosti

3.1. Demokraciu ohrozuje populizmus – pochádzajúci v súčasnosti najmä z extrémne pravicových strán a hnutí, ktoré oslabujú liberálnu demokraciu, základné práva a zásady právneho štátu vrátane ochrany menšín, vzájomných brzd a protiváh a jasného obmedzenia politickej moci.

3.2. V niektorých členských štátoch sú tieto skupiny v súčasnosti vo vláde. Všade tvrdia, že zastupujú „skutočnú“ vôľu „ľudu proti elitám“. Dávajú falošné sľuby, popierajú politické výzvy, ako je zmena klímy, a chcú zničiť európsky projekt a jeho úspechy.

3.3. EHSV poukazuje na to, že niektorí občania sa uchýľujú k populizmu a extrémizmu z rozčarovania. Nemusia nevyhnutne plne podporovať politické programy populistov. Rastúca nerovnosť v bohatstve a príjmoch, ale aj chudoba poskytujú živnú pôdu pravicovým skupinám, ktoré podporujú nacionalizmus ako reakciu na globalizáciu.

3.4. Európa je napriek autoritárskym a hospodárskym výzvam, ako je nerovnosť, stále svetovým lídrom, pokiaľ ide o liberálnu demokraciu, a vysluhuje si obdiv mnohých ľudí žijúcich v autokratických systémoch.

3.5. Pluralitná občianska spoločnosť je jedným z charakteristických znakov liberálnej demokracie a základom akéhokoľvek ústavného usporiadania založeného na občianskych slobodách a právnom štáte. EHSV zriadil skupinu Základné práva a právny štát, ktorá má obhajovať tieto zásady, pretože sa domnieva, že otvorená občianska spoločnosť a občianske slobody sú v súčasnosti ohrozené autoritárskymi tendenciami. Je to tak preto, že sloboda a otvorená občianska spoločnosť sú nezlučiteľné s myšlienkou „neliberálnej alebo riadenej demokracie“.

3.6. EHSV sa domnieva, že občianska spoločnosť zohráva kľúčovú úlohu pri zachovávaní liberálnej demokracie v Európe. Len silná a rôznorodá občianska spoločnosť dokáže brániť demokraciu a slobodu a chrániť Európu pred pokusmi autoritárstva.

3.7. Silná a pluralitná nezávislá občianska spoločnosť je sama o sebe hodnotou vo všetkých demokraciách. Organizácie občianskej spoločnosti zohrávajú mimoriadne dôležitú úlohu pri podpore európskych hodnôt a pomáhajú spoločenstvám organizovať sa a mobilizovať občanov v prospech verejného blaha.

3.8. EHSV sleduje na celom kontinente trend znižovania dôvery v EÚ, čo je spojené s eskaláciou napätia vo vzťahoch s menšinami, xenofóbiou, rastúcou mierou korupcie, rodinkárstvom a slabými demokratickými inštitúciami v niektorých krajinách. V tejto situácii sú mimovládne organizácie často jedinou obrannou líniou, ktorá podporuje a presadzuje kľúčové hodnoty európskeho projektu, ako je dodržiavanie ľudských práv, sloboda, tolerancia a solidarita.

3.9. V článku 11 ZEÚ sa európske inštitúcie vyzývajú, aby udržiavali vzťahy so subjektmi občianskej spoločnosti, najmä so združeniami.

3.10. Počet združení a ich význam v občianskom dialógu sú ukazovateľmi kvality demokratického života v každej krajine. Sociálne a občianske funkcie týchto združení sú nevyhnutné pre plne fungujúcu demokraciu, a to najmä v tomto období rozčarovania.

3.11. EHSV zdôrazňuje, že formy občianskej angažovanosti, ktoré zneužívajú práva na účasť na politickom živote s cieľom odstrániť demokraciu, záruky právneho štátu a nezávislé súdnictvo, nie sú súčasťou občianskej spoločnosti.

4. Príspevok občianskej spoločnosti k demokracii

4.1. Občania EÚ môžu uplatňovať svoje právo na demokratickú účasť nielen prostredníctvom svojich aktívnych a pasívnych volebných práv, ale aj prostredníctvom činností občianskej spoločnosti. Ich hlavnými zastupiteľskými fórami na úrovni EÚ sú sprostredkovateľské organizácie EHSV, ako aj európske siete organizácií občianskej spoločnosti, ako je napríklad Civil Society Europe.

4.2. Len záruka osobných slobôd, najmä slobody prejavu, informácií, zhromažďovania a združovania a ich presadzovanie môžu byť základom pre pluralitnú demokraciu a individuálnu politickú účasť.

4.3. Garantom právneho štátu, základných a ľudských práv a práva na účasť na politickom živote je nezávislé súdnictvo. Nezávislosť súdnictva je však v niektorých častiach Európy ohrozená. V súčasnosti sú voči Poľsku a Maďarsku vedené súdne konania pre porušenie zásad právneho štátu ⁽¹⁾.

4.4. Nezávislé súdnictvo je súčasťou systému brzd a protiváh, ktoré zabraňujú tomu, aby niektorá časť spoločnosti bola trvalo pod vplyvom niektorej politickej skupiny. Najmä pravidlá politického rozhodovania sa nesmú meniť takým spôsobom, aby boli jednotlivci trvalo vylúčení z procesov prijímania rozhodnutí.

4.5. Rovnako má pre akékoľvek ústavné usporiadanie založené na slobode a právnom štáte kľúčový význam neskorumpovaná štátna správa, ktorá rešpektuje a dodržiava základné práva, a v ktorej majú úradníci právo napadnúť nezákonné pokyny.

4.6. Fungujúca liberálna demokracia potrebuje tiež občanov, ktorí svojou občianskou angažovanosťou prispievajú k spoločnosti založenej na tolerancii, nediskriminácii, spravodlivosti a solidarite. To si vyžaduje živú občiansku spoločnosť, v ktorej sa občania dobrovoľne zapájajú do občianskych činností. Ich dobrovoľnícka práca je založená na právach stanovených v Charte základných práv Európskej únie. Zároveň sú garantmi hodnôt uvedených v charte.

4.7. V liberálnych demokraciách je nezávislá občianska spoločnosť mimoriadne dôležitá pri vykonávaní dohľadu nad politickými inštitúciami a pri zaisťovaní toho, aby mohli byť brané na zodpovednosť a aby politickí činitelia primeraným spôsobom odôvodňovali svoje rozhodnutia. Kritickým monitorovaním procesov prijímania rozhodnutí a posudzovaním vykonávania politických rozhodnutí a verejnej politiky vo všeobecnosti vytvára občianska spoločnosť transparentnosť a prispieva svojimi odbornými znalosťami k lepšiemu riadeniu.

4.8. Občianska spoločnosť predstavuje školu demokracie, ktorá umožňuje politickú účasť a občiansku výchovu ako doplnok k verejnému vzdelávaniu.

4.9. Verejné vzdelávanie zároveň zohráva kľúčovú úlohu aj pri výučbe demokratických hodnôt a občianskej výchovy, pričom umožňuje mladým občanom zapájať sa do občianskej spoločnosti a využívať svoje občianske práva a občianske slobody.

4.10. Občianska spoločnosť posilňuje sociálnu súdržnosť a tvorbu identity, čím plní funkciu v oblasti budovania komunity a integrácie. Predovšetkým musí posilňovať postavenie občanov, aby mohli využívať svoje práva, a tak prispievať k európskemu spoločenstvu občanov.

4.11. EHSV zdôrazňuje, že organizácie a iniciatívy občianskej spoločnosti môžu tieto funkcie vykonávať iba vtedy, ak im to umožňuje sociálny, politický a právny rámec.

5. Aktuálne hrozby

5.1. EHSV sa domnieva, že extrémistické politické skupiny v súčasnosti v mnohých oblastiach bojujú proti európskej občianskej spoločnosti. Výsledky volieb prakticky vo všetkých členských štátoch jasne poukazujú na rastúcu podporu pre nich a na skutočnosť, že niektorí občania strácajú dôveru v demokratické inštitúcie.

⁽¹⁾ Napr. Vec C-619/18, Európska komisia proti Poľskej republike, vec C-78/18 Európska komisia proti Maďarskej republike (prebieha).

5.2. Na úplnom kraji pravej strany politického spektra získavajú silné postavenie populistické a extrémistické skupiny, ktoré sa s rastúcim úspechom snažia dosiahnuť, aby boli rasizmus a xenofóbia prijateľné v Európe a aby sa zničila sociálna súdržnosť.

5.3. Pravicoví populistí a extrémisti spochybňujú úspechy hnutia za práva žien tým, že sa odvolávajú na reakcionársky imidž rodiny. Sú proti rodovej rovnosti a podporujú homofóbiu.

5.4. Polarizácia spoločnosti sa odráža aj vo vzniku „neobčianskej spoločnosti“. Rastie počet mimovládnych organizácií a foriem občianskej angažovanosti, ktoré podporujú vylúčenie častí spoločnosti. Nezdieľajú európske hodnoty ustanovené v článku 2 ZEÚ, predovšetkým ľudské práva a zásady právneho štátu, a namiesto toho podporujú alternatívny nedemokratický politický poriadok.

5.5. Kultúra politickej a spoločenskej diskusie, ktorú povzbudzuje anonymita internetu a sociálnych médií a ktorá je podporovaná dezinformačnými kampaniami, sa mení, stáva sa čoraz vulgárnejšou, agresívnejšou a polarizujúcejšou. Z tohto pohľadu nedokázali snahy proeurópskych aktérov pri komunikovaní európskych hodnôt verejnosti napraviť komunikačnú krízu, v ktorej sa ocitol európsky projekt.

5.6. Umiernení politici čoraz častejšie preberajú populistické spôsoby myslenia, ako to ukázal aj brexit. Predstavitelia neliberálnej demokracie získavajú v čoraz väčšej miere prístup k národným a nadnárodným inštitúciám. To im dáva platformu na ešte väčšie šírenie svojich myšlienok.

5.7. Autoritárske vlády z tretích krajín podporujú prostredníctvom financovania a cieľného šírenia dezinformácií zameraných na oslabenie stability EÚ rozvoj populistických a extrémistických subjektov v Európe a podnecujú zmenu v kultúre diskusie v tradičných médiách a na internete.

5.8. EHSV je hlboko znepokojený tým, že v Európe sa začala transformácia politických systémov smerom k „neliberálnej demokracii“. Reformy v niektorých členských štátoch majú zabrániť účinnej účasti všetkých občanov na politických rozhodnutiach a prestávajú sa dodržiavať právne garantované rámcové podmienky pre občiansku spoločnosť.

5.9. Ak má občianska spoločnosť vykonávať svoju funkciu subjektu dohľadu nad politickými inštitúciami, musí mať potrebné zdroje. Pokusy o bránenie financovaniu z neštátnych zdrojov obmedzujú slobodu združovania a fungovanie demokracie.

5.10. Znepokojujúci je najmä negatívny trend smerom k menšej slobode médií, ktorý bol v Európe zaznamenaný v priebehu uplynulých piatich rokov. Slabá ekonomická základňa nezávislých médií, odstránenie inštitucionálnej autonómie verejnoprávných vysielateľov alebo umožnenie zakladania súkromných mediálnych monopolov, najmä tých, ktoré sú kontrolované vládnymi politikmi, ohrozujú štvrtú zložku moci.

5.11. Vzájomné prelínanie politických a obchodných záujmov zvyšuje najmä riziko, ktoré korupcia predstavuje pre demokraciu. Nedostatočný pokrok v boji proti korupcii v Európe by sa mal vnímať kriticky. Situáciu ešte zhoršuje výrazný úpadok v niektorých členských štátoch.

5.12. Význam EÚ pre liberálnu demokraciu je nepopierateľný. V zjednotenej Európe právny štát nahradil zásadu, podľa ktorej má pravdu ten, kto má moc. EÚ stále nemá k dispozícii vhodný mechanizmus na zabezpečenie účinného zachovania demokracie a právneho štátu v členských štátoch. Napriek tomu alebo možno práve vzhľadom na tento nedostatok je EÚ prvej línie, pokiaľ ide o obranu liberálnej demokracie v Európe.

6. Odporúčania opatrení na posilnenie odolnej občianskej spoločnosti v Európe

EHSV nabáda všetky členské štáty, aby rešpektovali hodnoty EÚ stanovené v článku 2 Zmluvy o Európskej únii (ZEÚ) a aby sa zdržali všetkých pokusov o vytvorenie „neliberálnej demokracie“. Občianska spoločnosť môže byť pluralistická a odolná a schopná zohrávať svoju úlohu pri ochrane demokracie len vtedy, ak účasť občanov na politickom dianí nepredstavuje pre nich hrozbu. Ak sa však členské štáty priklonia k autoritarstvu, musí EÚ v plnom rozsahu uplatniť súčasné právne nástroje, ako sú postupy v prípade nesplnenia povinnosti a rámec EÚ na podporu právneho štátu z roku 2014.

6.1. Členským štátom treba jasne povedať, že upustenie od demokracie a zásad právneho štátu je v EÚ neprijateľné.

6.2. EHSV upozorňuje na postup podľa článku 7 ZEÚ, ktorý umožňuje Rade v prípade vážneho porušenia hodnôt uvedených v článku 2 ZEÚ pozastaviť danému členskému štátu jeho hlasovacie právo v Rade.

6.3. EHSV opakuje svoju výzvu, na ktorej sa zhoduje s Európskym parlamentom, že je potrebné zaviesť demokratický semester s európskym kontrolným mechanizmom právneho štátu a základných práv⁽²⁾. EHSV navrhuje vytvorenie porovnávacieho prehľadu pre demokraciu, ktorý by okrem iného obsahoval údaje o rámcových podmienkach pre činnosť občianskej spoločnosti a viedol by k osobitným odporúčaniam pre reformu.

6.4. Strany, ktoré sa obracajú proti demokracii, by mali byť vylúčené zo svojich politických strán na európskej úrovni a politických skupín v Európskom parlamente.

6.5. EHSV sa domnieva, že by sa mal zväziť mechanizmus, v rámci ktorého by nevykonávanie reformných odporúčaní mohlo viesť k nápravným hospodárskym opatreniam.

6.6. EHSV víta návrh Komisie „posilniť ochranu rozpočtu EÚ pred finančnými rizikami spojenými so všeobecnými nedostatkami v dodržiavaní zásady právneho štátu v členských štátoch“ a považuje ho za krok správnym smerom⁽³⁾.

6.7. Finančné prostriedky zadržané v rámci nového mechanizmu nesmú byť na úkor príjemcov pomoci z radov občianskej spoločnosti, ktorí by mali dostať podporu priamo z úrovne EÚ.

6.8. EHSV je však kritický, pokiaľ ide o výlučné zameranie mechanizmu na riadne finančné hospodárenie. Výbor žiada, aby sa prijali ustanovenia, ktoré umožnia začať konanie v prípade nedostatkov v oblasti demokracie a právneho štátu, ktoré priamo nesúvisia s riadnym finančným hospodárením.

6.9. EHSV víta návrh Európskej komisie na vytvorenie nového zoskupenia v nasledujúcom VFR s názvom „Investovanie do ľudí, sociálnej súdržnosti a hodnôt“ ako príspevok k posilneniu odolnosti európskej občianskej spoločnosti. Osobitne víta vytvorenie nového Fondu pre spravodlivosť, práva a hodnoty, ku ktorému EHSV vydal stanovisko⁽⁴⁾.

6.10. EHSV tiež navrhuje, aby v novom VFR existovala dostatočná flexibilita umožňujúca Komisii zvýšiť podporu pre organizácie občianskej spoločnosti v prípade, ak národné vlády obmedzia alebo zastavia ich financovanie z politických dôvodov. Toto dodatočné financovanie by nemalo znamenať nahradenie vnútroštátnych finančných prostriedkov z dlhodobého hľadiska, ale malo by byť, ak je to možné, spravádzané kompenzačným znížením podpory pre dotknutý členský štát v iných oblastiach.

6.11. EHSV tiež zdôrazňuje, že organizácie občianskej spoločnosti a iniciatívy, ktoré dostávajú finančné prostriedky EÚ v rámci nového VFR, sa musia jasne zaviazat k európskym hodnotám v súlade s ustanoveniami článku 2 ZEÚ. Organizácie zasadzujúce sa za zrušenie demokracie alebo právneho štátu, rasizmus alebo xenofóbiu by mali byť vylúčené z podpory.

6.12. Vzhľadom na meniace sa správanie občanov, pokiaľ ide o ich účasť, a rastúci počet neformálnych a spontánnych iniciatív, EHSV vyzýva zákonodarcov EÚ, aby naďalej znižovali administratívnu záťaž spojenú s postupmi uplatňovania, vykonávania a účtovníctva v prípade projektov podporovaných zo strany EÚ a aby vytvorili osobitné podporné nástroje pre malé iniciatívy a organizácie.

6.13. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby poskytla lepšie informácie o existujúcich nástrojoch pomoci pre občiansku spoločnosť. Tie by mali byť zamerané najmä na zainteresované strany v odľahlých regiónoch členských štátov.

6.14. S cieľom zlepšiť dodržiavanie podmienok oprávnenosti na podporu a zásad riadneho finančného hospodárenia subjektov občianskej spoločnosti vyzýva EHSV Európsku komisiu, aby zvýšila investície do budovania kapacít občianskej spoločnosti.

6.15. EHSV navrhuje, aby sa vytvorili alebo posilnili nástroje cezhraničnej spolupráce občianskej spoločnosti.

6.16. EHSV vyzýva členské štáty, aby zaviedli opatrenia na podporu organizácií občianskej spoločnosti, a to bez toho, aby boli dotknuté verejné služby a spravodlivé zdaňovanie. Napríklad by sa mohla umožniť obmedzená daňová odpočítateľnosť členských poplatkov a podporných príspevkov s prihliadnutím na príspevkovú kapacitu mimovládnych organizácií.“

6.17. EHSV vyzýva Komisiu, aby predložila návrhy na lepšie vykonávanie smernice o rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom rodičov a opatrovateľov⁽⁵⁾ s cieľom oceniť dobrovoľnícku prácu a občiansku angažovanosť v pracovnom živote.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 34, 2.2.2017, s. 8.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 173.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 178.

⁽⁵⁾ COM(2017) 253; Ú. v. EÚ C 129, 11.4.2018, s. 44.

6.18. EHSV podporuje výzvu Parlamentu adresovanú Komisii, aby predložila návrh na vytvorenie európskych štatútov pre vzájomné spoločnosti, združenia a nadácie ⁽⁶⁾. Doplnkový európsky právny štatút alebo alternatívny systém formálnej inštitucionálnej akreditácie ako prvý krok by pomohol organizáciám občianskej spoločnosti, ktoré už nemajú dostatočnú právnu ochranu vo svojich členských štátoch.

6.19. EHSV sa domnieva, že by bolo užitočné zanalyzovať, prečo sa tomuto spisu nevenuje pozornosť a zároveň uvažovať o medziinštitucionálnej akreditácii, ktorá by bola formou označovania pre mimovládne organizácie. EHSV by mal túto možnosť preskúmať.

6.20. EHSV vyzýva inštitúcie EÚ, aby vykonávali ustanovenia článku 11 ZEÚ a aby ďalej posilňovali participatívnu demokraciu na úrovni Únie zapojením reprezentatívnych združení a občianskej spoločnosti, pričom sa treba posunúť od konzultácií smerom k skutočnému dialógu.

6.21. Ak sa má zabrániť tomu, aby občania stratili dôveru v európske inštitúcie, je dôležité, aby európska politika prinášala konkrétne zlepšenia v každodennom živote ľudí a aby to ľudia vedeli.

6.22. Odolná občianska spoločnosť potrebuje zdravé sociálne prostredie. Tvorcovia politík na celoštátnej a európskej úrovni musia riešiť túto otázku a zabezpečiť sociálnu udržateľnosť s inkluzívnymi systémami vzdelávania, inkluzívnym rastom, konkurencieschopnými a inovatívnymi odvetviami, dobre fungujúcimi trhmi práce, spravodlivým a vyrovnaným zdaňovaním a účinnými verejnými službami a systémami sociálneho zabezpečenia. V opačnom prípade občianske nepokoje a zdržanie sa hlasovania alebo narastajúci extrémizmus narušia základy liberálnej demokracie. Sociálne a ekonomické práva sú neoddeliteľné od občianskych a politických práv.

6.23. Ako piliere, na ktorých stojí občianska spoločnosť, majú silní sociálni partneri rozhodujúci význam pri stabilizácii európskych demokracií. Na obranu základných európskych hodnôt je však potrebná občianska spoločnosť v celej svojej rozmanitosti.

V Bruseli 20. marca 2019

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Luca JAHIER

⁽⁶⁾ Vyhlásenie EP, 10. marca 2011.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Trasa bielej holubice – návrh globálnej stratégie budovania mieru pod vedením EÚ

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2019/C 228/05)

Spravodajkyňa: **Jane MORRICE**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	15.2.2018
Právny základ	článok 29 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre vonkajšie vzťahy
Prijaté v sekcii	15.1.2019
Prijaté v pléne	20.3.2019
Plenárne zasadnutie č.	542
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	160/3/2

1. Závery a odporúčania

1.1. Európska únia bola založená na mierovom poslaní. Získala Nobelovu cenu za mier, no nemôže si dovoliť zaspáť na vavrínoch. Naopak, tento najväčší mierový projekt v novodobej histórii by mal zaujať svoje právoplatné miesto ako globálny líder a vzor pri budovaní mieru v Európe aj vo svete. V súčasnosti, keď si pripomínáme sto rokov od skončenia 1. svetovej vojny, EÚ čelí závažným existenčným výzvam a jej inštitúcie čaká komplexná obnova. V histórii európskej integrácie je to pre EÚ tá najlepšia príležitosť, aby sa ujala vedenia a vytýčila nový smer pri budovaní mieru na celom svete.

1.2. Trasa bielej holubice (*WhiteDoveWay*) je metaforickou aj skutočnou trasou stanovujúcou budúce smerovanie. Je návrhom novej dynamickej globálnej stratégie budovania mieru pod vedením EÚ, ktorá sa zameriava na predchádzanie konfliktom, zapojenie občianskej spoločnosti a efektívnu komunikáciu prostredníctvom vzdelávania a informovania. Jej súčasťou je aj európska cesta mieru, ktorá bude viesť zo Severného Írska do Nikózie, pričom jej zámerom bude fyzicky zapojiť občanov do európskeho mierového procesu a posilniť ich postavenie v záujme dosiahnutia tohto cieľa.

1.3. Na tento účel EHSV žiada, aby sa v novom rozpočte EÚ vyčlenilo výrazne viac finančných prostriedkov na predchádzanie konfliktom vo všetkých mierových programoch realizovaných v rámci vonkajších vzťahov EÚ. Takisto požaduje väčšiu ucelenosť a súdržnosť medzi vnútorným a zahraničným obchodom, pomocou, ako aj rozvojovou a bezpečnostnou politikou.

1.4. EHSV dôrazne odporúča väčšie zapojenie občianskej spoločnosti do rozhodovacieho procesu, podobne ako v prípade iniciatív EÚ zameraných na budovanie mieru na celom svete, ako je napr. program EÚ PEACE v Severnom Írsku, ktoré majú prospech z aktívneho zapojenia podnikov, odborových zväzov a dobrovoľníckeho sektora.

1.5. Vzhľadom na úspech programu Erasmus EHSV vyzýva na zintenzívnenie komunikácie zameranej na propagáciu úlohy vzdelávania a informovania s cieľom šíriť informácie o úlohe EÚ pri budovaní mieru, uľahčiť výmenu poznatkov medzi mimovládnyimi organizáciami v EÚ a tretích krajinách a vytvoriť značku „Biela holubica“ pre mierové projekty EÚ na zvýšenie viditeľnosti doma aj vo svete.

1.6. V záujme aktívneho zapojenia občanov EHSV navrhuje vytvoriť cestu mieru zo Severného Írska do Nikózie, ktorá bude spájať dva rozdelené ostrovy ležiace na opačných stranách Európy. Ako vyplýva z úspechu kultúrnych trás, ako je napríklad trasa do Santiaga de Compostela, ľudia takejto cesty ponímajú ako púť alebo zážitkovú cestu, na ktorej prostredníctvom kontaktov s inými ľuďmi spoznávajú rôzne kultúry. Cestovatelia sa na Trase bielej holubice dozvedia o mierovom odkaze, ktorý je základným stavebným kameňom Európskej únie.

1.7. Názov Biela holubica (lat. *Columba*) odkazuje na írského pútnika Kolumbána, ktorý býva označovaný za patróna európskej jednoty. Okrem toho je patrónom motocyklistov. Trasa bude viesť po jeho pôvodných stopách z Írska do Francúzska, Švajčiarska, Rakúska a Talianska, no bude prechádzať aj miestami, ktoré v minulosti zasiahli vojny a konflikty, ako je západný front z 2. svetovej vojny, Južné Tirolsko a Balkán. Bude to takisto „virtuálna“ trasa, ktorá bude fungovať ako učebnica dejepisu na báze špičkových technológií. Záujemcom predstaví cestu EÚ od vojny k mieru, pričom bude propagovať životný štýl a spôsob učenia, ktoré reprezentujú hodnoty EÚ – rešpekt, toleranciu a vzájomné porozumenie.

1.8. EHSV naliehavo žiada EÚ, aby vypracovala novú globálnu stratégiu budovania mieru, ktorú budú tvoriť tri zložky:

Zložka 1 – Predchádzanie konfliktom, občianska spoločnosť, súdržnosť

- zdvojnásobenie objemu finančných prostriedkov určených na budovanie mieru vo všetkých príslušných politikách EÚ so zameraním na predchádzanie konfliktom, zmierenie a medzikultúrny dialóg, ktorý bude presadzovať toleranciu a rešpekt doma aj v zahraničí,
- štruktúrované zapojenie občianskej spoločnosti na všetkých úrovniach rozhodovacieho procesu v politikách EÚ v oblasti vonkajších vzťahov a v programoch spojených s budovaním mieru,
- väčšia súdržnosť a ucelenosť stratégií EÚ v oblasti obrany, pomoci, obchodu a riešenia konfliktov vo všetkých krajinách, v ktorých EÚ pôsobí ako medzinárodný aktér,
- programy pre mladých ľudí, ako je napríklad Erasmus a Európsky zbor solidarity, ktoré budú zahŕňať aspekty týkajúce sa budovania mieru, európskeho občianstva, vzájomného rešpektu a tolerancie,
- lepšia koordinácia medzi agentúrami, ako aj medzi jednotlivými štátmi a výmena skúseností so štátnymi aj neštátnymi organizáciami na miestnej, národnej a medzinárodnej úrovni, ktoré sa špecializujú na budovanie mieru.

Zložka 2 – Informovanosť, komunikácia, vzdelávanie

- odborná príprava v oblasti mediácie, rokovania a vedenia dialógu medzi miestnymi, národnými a medzinárodnými mimovládnyimi organizáciami, ktoré pôsobia v oblasti budovania mieru,
- stimuly na podporu učenia sa a vyučovania, pokiaľ ide o európsku integráciu, budovanie mieru a občiansku angažovanosť, a to v rámci základného, stredného a vysokého školstva v celej EÚ,
- zriadenie európskych centier budovania mieru v Belfaste a Nikózii a osvetových centier spájajúcich strategické lokality na Trase bielej holubice,
- oficiálne uznanie symbolu bielej holubice zo strany EÚ ako „ochranej známky“ pre všetky mierové projekty EÚ a rozšírenej povinnosti projektov v súvislosti s oboznamovaním verejnosti o pomoci zo strany EÚ,
- väčšie úsilie na úrovni Európskej komisie, pokiaľ ide o propagáciu mierových projektov s použitím „značky“ bielej holubice.

Zložka 3 – Európska cestu mieru

Vytvorenie osobitnej pracovnej skupiny EÚ *Biela holubica*, ktorá bude iniciovať a podporovať:

- konzultácie s miestnymi zastupiteľstvami, regionálnymi orgánmi, ďalšími etablovanými trasami, ako je *WesternFrontWay* (Trasa po západnom fronte), múzeami a lokalitami kultúrneho významu, ktoré by spájala Trasa bielej holubice,
- spoluprácu s medzinárodnými organizáciami, ako je OSN, Unesco, OBSE a Rada Európy,
- vytváranie sietí so skupinami a občianskymi iniciatívami zameranými na maratón, chôdzu, cyklistiku, motocyklistiku a pod.,
- žiadosť o oficiálne uznanie cesty svätého Kolumbána za európsku kultúrnu trasu, ktorú Rada Európy predložila skupina Priatelia svätého Kolumbána. Táto trasa by bola jednou zo spojnic v rámci Trasy bielej holubice,
- prípravu logistiky na vybudovanie trasy vedúcej z Írska na Cyprus cez bývalé konfliktné zóny s odbočkami na miesta, ktoré významne prispeli k nastoleniu mieru, ako napr. Škandinávia či stredná a východná Európa,
- poskytnutie finančnej a technickej podpory pre virtuálnu realitu Trasy bielej holubice, ktorá by sa v budúcnosti využívala v školách a na univerzitách v celej Európe ako učebnica dejepisu na báze špičkových technológií,
- poskytnutie podpory pre interaktívnu online verziu Trasy bielej holubice, ktorá bude prepájať miesta a centrá budovania mieru, ku ktorým sa budú viazať príslušné príbehy. Táto verzia bude určená osobám, ktoré nemôžu podniknúť túto cestu peši.

2. Súvislosti

2.1. Závažné výzvy, ktorým v súčasnosti čelí EÚ, ohrozujú samotnú podstatu európskeho ideálu. Prílev utečencov a prisťahovalcov, finančné dôsledky, úsporné opatrenia, extrémizmus, bezpečnostné hrozby, čoraz väčšia politická polarizácia a dosah brexitu otriasajú samotnými základmi Európskej únie. Ak sa má zachovať najdlhšie obdobie mieru v Európe, EÚ nemôže ďalej reagovať v nedostatočnej miere. Vzhľadom na túto veľmi nestabilnú situáciu musí EÚ reagovať pozitívnymi, ambicióznymi, kreatívnymi a konštruktívnymi opatreniami a víziou, ktorá odráža základné poslanie európskeho projektu, t. j. presadzovanie a zachovávanie mieru.

2.2. Úspech mierového projektu EÚ znamená, že mladším generáciám Európanov je realita vojny veľmi vzdialená. Tým, že EÚ pripomenie občanom svoj pôvod, obnoví zjednocujúci ideál, čím sa zvýši dôveryhodnosť EÚ a jej poslanie. V záujme dosiahnutia tohto cieľa musí EÚ zintenzívniť svoje úsilie zamerané na budovanie mieru nielen vo svete, ale aj v samotnej Európe. Ak sa budeme navzájom informovať o tom, ako sa na rôznych miestach podarilo vyriešiť konflikty na miestnej úrovni, dosiahnuť kompromis a konsenzus v rôznych kultúrach, komunitách a krajinách, môže EÚ posilniť a podporovať svoje základné hodnoty slobody, spravodlivosti, rovnosti, tolerance, solidarity a demokracie doma aj v zahraničí.

2.3. Vonkajší svet by mal vnímať EÚ ako celosvetový vzor mieru, demokracie a ľudských práv. Konflikty v Sýrii, Afganistane, Jemene a ďalších krajinách nás však nútia, aby sme sa kriticky zamysleli nad reakciou EÚ na humanitárne krízy, ktoré sú následkom vojenských operácií. Ak má EÚ splniť svoje vytýčené ciele a zásady, je jej morálnou povinnosťou – nad rámec akýchkoľvek geopolitických a hospodárskych záujmov – zachraňovať životy nevinných obetí, ktoré sa ocitnú uprostred konfliktov, a to najmä detí. Fondy EÚ môžu významným spôsobom prispieť k zlepšeniu života ľudí v týchto oblastiach, avšak výsledky sú obmedzené. Tým, že sa EÚ zameria na predchádzanie konfliktom v oblastiach, v ktorých sú mier a bezpečnosť ohrozené, pričom bude úzko spolupracovať s občianskou spoločnosťou, môže zvýšiť angažovanosť obyvateľstva, ako aj pravdepodobnosť dosiahnutia trvalého mieru.

2.4. Na základe predpokladu, že každým eurom investovaným do mieru sa ušetrí 7 EUR na obranu, EHSV vyzýva EÚ, aby vo svojich návrhoch na nový rozpočet EÚ (VFR na roky 2021 – 2027) uprednostnila budovanie mieru. Súčasťou nového Európskeho mierového nástroja s rozpočtom 10 miliárd EUR, ktorý navrhla Európska komisia, by mala byť samostatná zložka venovaná budovaniu mieru, ktorá by mala zahŕňať aktívnu účasť zainteresovaných strán z radov občianskej spoločnosti na miestnej a medzinárodnej úrovni, vzájomné výmeny medzi aktérmi z praxe, strediská na prenos poznatkov a stratégiu na sprostredkovanie tohto posolstva na celom svete. EHSV takisto požaduje plné vykonávanie Globálnej stratégie pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku z roku 2016 – predchádzanie konfliktom, podporu bezpečnosti ľudí, riešenie hlavných príčin nestability a úsilie o bezpečnejší svet.

3. Súvislosti – pripomínať si, oslavovať, komunikovať

3.1. V roku, keď sme si pripomenuli sté výročie skončenia 1. svetovej vojny, občania EÚ nielen spomínali na padlých, ale zamysleli sa aj nad cenou konfliktu. Ak tvorcovia politik pochopia cestu, ktorá vedie k mieru, získajú ponaučenie o dejinách a počiatkoch mierového procesu. Spomienka na tieto kľúčové momenty mieru nám pripomína odkaz vojny a ducha solidarity, ktorý následne prevládol. V najbližších rokoch si pripomenieme tieto dôležité udalosti: 30 rokov od pádu Berlínskeho múru a nastolenia mieru v Libanone (2019) a 25 rokov od dosiahnutia Daytonskej mierovej dohody (2020). V roku 2018 sme si pripomenuli 20. výročie uzavretia Belfastskej tzv. Veľkopiatočkovej dohody a druhé výročie kolumbijskej mierovej dohody. Vyzdvihovaním svojej podpory týchto dohôd EÚ propaguje hodnotu svojho úsilia v celosvetovom meradle.

3.2. S ohľadom na Európsky rok kultúrneho dedičstva by snahy premeniť ponaučenie Európy z konfliktov na presadzovanie vyšších záujmov mali zahŕňať aj zásadnú novú kultúrnu zložku. Kultúrnu diplomaciu vyzdvihla aj vysoká predstaviteľka EK Federica Mogheriniová, ktorá ju označila za kľúčový nástroj EÚ v rámci jej medzinárodných diplomatických vzťahov. Príklady, ktoré siahajú od ochrany pamiatok kultúrneho dedičstva po propagáciu kultúrnych identít a jazyka, pomáhajú vytvárať stabilné politické zriadenia, v ktorých sa rôzne etnické, národnostné, náboženské alebo jazykové skupiny cítia bezpečne a sú lepšie pripravené na mierovú spoluprácu. Výhody kultúrnej diplomacie vo vonkajších vzťahoch EÚ sú dobre známe, no vzhľadom na čoraz väčšiu polarizáciu v rámci Európy sa táto koncepcia môže uplatniť aj pri riešení vnútorných rozporov v EÚ. Írsky pútnik Kolumbán⁽¹⁾, ktorý žil v šestom storočí a býva označovaný za patróna zjednotenej Európy, predstavuje odkaz, príbeh a kultúrne prepojenie pre novú globálnu stratégiu EÚ zameranú na podporu vzájomného pochopenia a spoločnej činnosti prostredníctvom mieru. Preto je biela holubica ako medzinárodný symbol mieru uvedená v názve tejto iniciatívy.

4. Trasa bielej holubice

V rámci Trasy bielej holubice sa kombinujú moderné metódy sociálnej interakcie s odvekými spôsobmi šírenia slova. Trasa mapuje pre EÚ nový smer, pretože prepája jej minulosť, prítomnosť a budúcnosť.

⁽¹⁾ Zakladateľ EÚ Robert Schuman označil tohto írského pútnika, ktorý žil v 6. storočí, za „patróna všetkých, ktorí sa snažia o budovanie zjednotenej Európy“.

4.1. *Stáť na čele – presadzovanie vedúcej úlohy EÚ pri budovaní mieru na celom svete*

EÚ svojou aktívnou podporou vytvárania stabilných, správnych, spravodlivých a prosperujúcich spoločností na celom svete presahuje hranice presadzovania mieru. Hoci úsilie EÚ nemusí byť vždy korunované takým úspechom, ako by sme si želali, podpora hodnôt EÚ podnecuje krajiny, v ktorých sa odohráva konflikt, aby upustili od násilia. Cenným príkladom je program EÚ PEACE v Severnom Írsku a podpora mierového procesu v Kolumbii zo strany EÚ. Ďalším modelom zapojenia je stratégia EÚ pre mládež z roku 2015, ktorej cieľom je zabezpečiť, aby mladí ľudia v EÚ neboli marginalizovaní. Vďaka väčšej ucelenosti a súdržnosti svojich stratégií v oblasti kultúry, obrany, pomoci, obchodu a riešenia konfliktov, ako aj v rámci spolupráce s medzinárodnými agentúrami by sa EÚ mohla postaviť na čelo celosvetového budovania mieru.

4.2. *Ísť príkladom – pomocou informovania, komunikácie a vzdelávania*

Ak bude EÚ fungovať ako príklad a propagovať svoje základné hodnoty, môže sa stať vzorom vďaka kreatívnejšiemu zapájaniu sa do stratégií v oblasti informovania, vzdelávania a komunikácie. Mimoriadne dôležitá je výmena skúseností medzi miestnymi aktérmi budovania mieru v Európe aj za jej hranicami. Kľúčový význam by malo zriadenie európskych mierových centier, ktoré by poskytovali odbornú prípravu v oblasti mediácie, rokovania, vedenia dialógu a dosahovania konsenzu, ako bolo navrhnuté v predchádzajúcich stanoviskách⁽²⁾, a v oblasti partnerskej spolupráce s aktérmi budovania mieru z radov občianskej spoločnosti. Tým, že EÚ predstavuje výsledky svojej práce prostredníctvom finančne zabezpečených a dobre cielených vzdelávacích a informačných programov, prispieva k tomu, aby občania lepšie pochopili jej úlohu a opodstatnenosť jej úsilia, pretože im ukazuje hodnotu zapojenia ľudí z rôznych kultúr a pomáha im obnoviť dôveru v pôvodnú ideu európskeho projektu.

4.3. *Vydať sa na cestu – kultúrna trasa prístupná všetkým*

4.3.1. Táto trvalá mierová cesta vedúca zo Severného Írska do Nikózie umožní zapojiť ľudí zo všetkých sfér spoločnosti, aby vyvinuli fyzické a duševné úsilie, nadviazali nové priateľstvá a stretli sa s ďalšími ľuďmi, ktorí sa budú chcieť podeliť o svoje zážitky z konfliktov. Táto päťtisíc kilometrov dlhá kultúrna cesta krížom cez Európu po stopách svätého Kolumbána presiahne pôvodnú trasu tohto pútnika z Írska do Talianska. Bude prechádzať aj miestami, ktoré boli v minulosti výrazne zasiahnuté vojnou a konfliktmi, ako napríklad západný front, Južné Tirolsko a Balkán, a spájať ľudí a miesta pozdĺž celej trasy. Cestujúci si vypočujú rôzne príbehy o trvalom odkaze konfliktov, ale čo je najdôležitejšie, spoznajú mechanizmy budovania mieru. Na Trase bielej holubice sa takisto zriadia osvetové centrá a odbočky smerom do severnej, východnej, strednej a južnej Európy, aby si putujúci mohli zvoliť trasu, ktorá im umožní navštíviť toľko miest, koľko budú považovať za vhodné. V rámci Trasy bielej holubice by sa podporovalo rozvetkovanie týchto odbočiek na území EÚ aj za jej hranicami. Odbočky by zahŕňali nielen fyzické cesty, ale aj kultúrne väzby, napríklad so Škótskom a najmä jeho ostrovom Iona, ako aj budovanie mieru na miestach, ako je Ukrajina či Blízky východ. Mohol by sa takisto nájsť spôsob, ako ich prepojiť s inými etablovanými trasami, ako je napríklad Svätajakubská cesta (*Camino de Santiago*).

4.3.2. Pre osoby, ktoré nemôžu absolvovať Trasu bielej holubice zo zdravotných dôvodov, bude jej súčasťou aj online portál na vytváranie virtuálnych a interaktívnych zážitkov pomocou audiovizuálnych podkladov z jednotlivých miest a rovnakých ústne podávaných príbehov, s ktorými sa bude možné oboznámiť počas cesty. Táto virtuálna trasa by sa mohla v školách využívať ako vyučovacia pomôcka na hodinách venovaných tematike budovania mieru. Na základe príslušných miestnych dejinných udalostí a potenciálnych väzieb s touto trasou by umožňovala väčšmi rozvíjať kreativitu a porozumenie s cieľom podporiť rozšírenie zodpovednosti v celej EÚ aj mimo nej. Na jej vytvorenie by sa využila technológia, ktorá sa používa pri vojenských výcvikoch na účely civilnej ochrany a predchádzania konfliktom, čím by umožňovala virtuálne zažiť konflikt a proces budovania mieru. Ako technologická učebnica by spĺňala vzdelávacie požiadavky digitálneho veku a dopĺňala dlhoročne uplatňované vyučovacie metódy, ktoré sa zameriavajú skôr na vojnových štváčov, než na ľudí, ktorí sa usilujú o mier.

5. *Nový rozpočet EÚ (VFR) na maximalizáciu budovania mieru a zapojenia občianskej spoločnosti*

5.1. Na hľadanie riešení v oblasti budovania mieru síce neexistujú jednoduché odpovede, no existujú možnosti na zmenu stratégií a priorit v záujme zmiernenia najhorších dôsledkov konfliktu. Navrhovanie nového rozpočtu EÚ je v tomto smere vhodnou príležitosťou, aby sa dosiahla „súdržnosť, koordinácia a komplementárnosť“ medzi politikami EÚ v oblasti budovania mieru, ako aj v rámci Európskej komisie, pretože zložitost' jej štruktúr sťažuje praktickú koordináciu medzi ESVČ a ďalšími inštitúciami. Podobne sa musí dosiahnuť súdržnosť medzi politikami EÚ v oblasti obchodu, pomoci, bezpečnosti a rozvoja a uznať, že je potrebné prepojiť politiku a prax medzi inštitúciami EÚ, členskými štátmi a ďalšími dôležitými darcami.

⁽²⁾ Stanovisko EHSV na tému *Úloha EÚ v mierovom procese v Severnom Írsku*, 23.10.2008 (Ú. v. EÚ C 100, 30.4.2009, s. 100).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému *Úloha Európskej únie pri upevňovaní mieru vo vonkajších vzťahoch: osvedčené postupy a perspektívy*, 19.1.2012 (Ú. v. EÚ C 68, 6.3.2012, s. 21).

5.2. *Zameranie sa na predchádzanie konfliktom*

V návrhoch na nový rozpočet EÚ na roky 2021 – 2027, ktoré sa týkajú vonkajšej činnosti, musí mať budovanie mieru vyššiu prioritu. Súčasťou týchto návrhov je 40 % navýšenie prostriedkov na bezpečnosť (na 4,8 miliardy EUR), nový obranný fond s rozpočtom 13 miliárd EUR, vyčlenenie 6,5 miliardy EUR na tzv. vojenskú mobilitu prostredníctvom Nástroja na prepájanie Európy a zvýšenie objemu prostriedkov na financovanie vonkajšej činnosti o 26 % (na 120 miliárd EUR). Zásadne dôležitým aspektom sa zdá byť skutočnosť, že návrh Komisie na zriadenie „mimorozpočtového“ európskeho mierového nástroja s rozpočtom vo výške 10,5 miliardy EUR na spoločnú činnosť v krajinách mimo EÚ je ideálnym spôsobom na to, aby sa zabezpečilo, že opatrenia EÚ budú skutočne zamerané na predchádzanie konfliktom. EÚ prijala v roku 2017 nariadenie, ktorým sa stanovuje nová podpora v rámci nástroja na podporu stability a mieru s cieľom posilniť budovanie kapacít vojenských aktérov – budovanie kapacít na podporu bezpečnosti a rozvoja (CBSD). Európsky styčný úrad pre budovanie mieru (EPLO) v tejto súvislosti opakovane vyjadril obavy a zdôraznil, že je potrebné, aby sa občianska spoločnosť vo väčšej miere zapájala do tohto procesu.

5.3. *Začlenenie občianskej spoločnosti – zameranie na ženy a mladých ľudí*

Čoraz viac sa uznáva, že občianska spoločnosť má rozhodujúci význam pri zabezpečovaní efektívnosti a dlhodobej udržateľnosti každej stratégie budovania mieru. Spolupráca s aktérmi na miestnej úrovni slúži nielen na lepšie pochopenie konfliktu zdola nahor, ale aj na zvýšenie miestnej zodpovednosti za tento proces, a to tým, že pomáha propagovať pozitívne posilnenie a budovanie mieru, ktoré citlivejšie zohľadňuje konflikty. V rezolúcii OSN č. 2419 sa zdôrazňuje úloha mladých ľudí pri rokovaniach o mierových dohodách a pri ich vykonávaní, ako aj v rezolúcii OSN č. 1325 o úlohe žien. Z hľadiska mobilizácie občianskej spoločnosti zohráva veľmi dôležitú úlohu činnosť odborových zväzov, ako aj malé i veľké podniky. Zraniteľným skupinám, najmä obetiam, sa musí venovať odborná pozornosť a takisto je dôležité uplatňovať prístup založený na dobrých susedských vzťahoch v rámci komunity aj na pracovisku. Pomocou štruktúrovaného dialógu medzi EÚ a občianskou spoločnosťou sa takisto vytvárajú prelomové a trvalé vzťahy, čoho svedkom bol EHSV v prípade vzťahov so susednými krajinami EÚ v Afrike, Ázii a inde.

5.4. *Zvyšovanie informovanosti o EÚ*

Vzhľadom na slabé povedomie občanov o úlohe EÚ pri budovaní mieru sa musí v novom rozpočte klásť väčší dôraz na stratégie v oblasti informovania, vzdelávania a komunikácie, a to najmä na využívanie tradičných aj sociálnych médií. Hoci obavy z rizík spojených so sociálnymi médiami a z potenciálneho ohrozenia demokratických spoločností sú vážne, využívanie médií na dosahovanie pozitívnych zmien je nedostatočné. Viac prostriedkov z nového rozpočtu EÚ by malo byť určených na mierovú žurnalistiku, kultúrnu diplomaciu a medzikultúrny dialóg. Dôležitú úlohu zohráva aj vzdelávanie, v rámci ktorého sa deti a mladí ľudia učia nielen „tolerovať“, ale aj rešpektovať rozdiely. Ako príklad môžeme v tejto súvislosti uviesť Orgán pre osobitné programy EÚ a Hnutie integrovaného vzdelávania v Severnom Írsku.

5.5. *Výmena osvedčených postupov*

EÚ má bohaté skúsenosti v oblastiach ako juhovýchodná Ázia, Blízky východ, Stredná Amerika, Balkán a subsaharská Afrika. Niektoré z týchto iniciatív boli veľmi úspešné, niektoré menej. Na základe ponaučenia z histórie musí EÚ rešpektovať a presadzovať v otázke intervencií etický prístup. Ako príklad môže v tomto smere slúžiť iniciatíva pre transparentnosť v ťažobnom priemysle⁽³⁾, ktorá podnecuje plnohodnotný participatívny proces za účasti občianskej spoločnosti a zároveň sa zapája do boja proti vykorisťovaniu a korupcii a presadzuje dobrú správu vecí verejných. Z týchto ponaučení – zlých alebo dobrých – sa musí vychádzať pri tvorbe politických stratégií. Hoci neexistuje univerzálne riešenie, existujú hlavné zásady, ktoré sú spoločné pre konfliktné zóny a ktoré nemožno ignorovať. Takéto spoločné využívanie skúseností by sa malo lepšie etablovať, najmä medzi vnútornou a vonkajšou činnosťou EÚ, kde zatiaľ chýba systematický prístup k výmene poznatkov. Ide o premárnenú príležitosť a zásadnú politickú chybu, ktorú treba riešiť.

5.6. *Ďalší postup*

Sté výročie, keď si pripomíname vojnu a oslavujeme mier a kultúrne dedičstvo, je vhodným okamihom na to, aby EÚ potvrdila svoju hodnotu vo svete, a to nielen ako hospodárska veľmoc, ale aj ako svetový líder v oblasti budovania, zabezpečovania a presadzovania mieru. Pokiaľ ide o dôraz na mier vzhľadom na hrozbu terorizmu doma aj vo svete, EÚ sa môže pri riešení otázky, čo sa dá dosiahnuť, riadiť vlastnými skúsenosťami, avšak aj naďalej je potrebná podpora pri rozvíjaní medzikultúrneho dialógu, zlepšovaní tolerance, solidarity a vzájomného rešpektu.

Tým, že iniciatíva Trasa bielej holubice poskytne plán na vypracovanie globálnej stratégie budovania mieru pod vedením EÚ spolu so skutočnou aj virtuálnou mierovou trasou pre cestovateľov, môže slúžiť ako zdroj inšpirácie, pokiaľ ide o to, ako žiť, učiť sa a komunikovať v čoraz globalizovanejšom svete. Mladí i starší ľudia z rôzneho sociálno-ekonomického, generačného, náboženského, kultúrneho a komunitného prostredia sa zídu z ďalekých kútov EÚ a mimo nej, aby sa dozvedeli o rôznych kultúrach a tradíciách a vybudovali nové vzťahy založené na lepšom pochopení hodnôt EÚ.

⁽³⁾ Ako sa uvádza v stanovisku EHSV na tému *Zabezpečenie dôležitého dovozu pre EÚ prostredníctvom aktuálnej obchodnej politiky EÚ a iných súvisiacich politík*, 16.10.2013 (Ú. v. EÚ C 67, 6.3.2014, s. 47).

Tým, že smer cesty bude na trase vyznačený symbolom bielej holubice, bude Trasa bielej holubice symbolizovať nielen budovanie mieru zo strany EÚ na celom svete, ale aj novú víziu EÚ a bude šíriť posolstvo nádeje v čoraz náročnejších časoch.

V politike budovania mieru platí, že kde je vôľa, tam je aj Trasa bielej holubice.

V Bruseli 20. marca 2019

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Luca JAHIER

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Načúvať občanom Európy v záujme udržateľnej budúcnosti (Sibi u ďalej)

(2019/C 228/06)

Spravodajcovia: **Vladimíra DRBALOVÁ**

Peter SCHMIDT

Yves SOMVILLE

Rozhodnutie predsedníctva	16.10.2018
Právny základ	článok 29 ods. 2 rokovacieho poriadku
Prijatie v pléne	20.3.2019
Plenárne zasadnutie č.	542
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	217/6/8

Načúvať občanom Európy v záujme udržateľnej budúcnosti

1. Úvod

1.1. EHSV predstavuje most medzi inštitúciami EÚ a jej občanmi, a to prostredníctvom rozmanitosti jeho členov, a chcel by navrhnúť svoju ambicióznú víziu do budúcnosti, v ktorej sa Európa stane globálnym popredným predstaviteľom v oblasti trvalo udržateľného rozvoja.

1.2. Základ Európskej únie je jedným z najúspešnejších mierových, sociálnych a hospodárskych projektov v dejinách Európy. Naša Európa bola založená na hodnotách rešpektovania ľudskej dôstojnosti, slobody, nediskriminácie, tolerance, spravodlivosti, solidarity a rovnosti medzi ženami a mužmi, demokracie, právneho štátu a dodržiavania ľudských práv vrátane práv osôb patriacich k menšinám ⁽¹⁾. Tieto hodnoty musia byť aj naďalej základom budúceho rozvoja a politik EÚ.

1.3. Sedem desaťročí mieru a stability v Európe je historickým a výnimočným úspechom. Bolo to možné vďaka európskemu projektu a budovaniu Európskej únie, čím vzniklo spojenie medzi národmi Európy a čím sa postupne spojili európske štáty so spoločným cieľom. Tým sa vysvetľuje, prečo je EÚ stále atraktívnym projektom pre kandidátske krajiny a pre krajiny, ktoré sa zúčastňujú na európskej susedskej politike. Európa však musí byť pripravená čeliť novému geopolitickému vývoju. EHSV by mal zohrávať úlohu pri zvyšovaní povedomia o tom, že mier nemožno navždy považovať za samozrejmosť.

1.4. Jednotný trh vo všetkých svojich hospodárskych, sociálnych a environmentálnych rozmeroch je jadrom európskej integrácie. Preto by mal byť schopný vytvárať udržateľný rast a inováciu, priťahovať investície a podporovať udržateľnú konkurencieschopnosť svojich spoločností na globalizovaných trhoch. Je však tiež dôležité uznať, že pozitívny vplyv jednotného trhu nebol rovnomerne rozdelený a že jeho bohatstvo nemôžu využívať všetci občania.

1.5. *Udržateľný rast* znamená, že rast by mal byť založený nielen na množstve, ale aj (vskutočnosti oveľa viac) na kvalite, to znamená i) žiadne zneužívanie životného prostredia alebo práce; ii) spravodlivé životné podmienky, iii) hospodársky rast meraný prostredníctvom nielen ročného toku, ale aj zásob bohatstva a jeho rozdeľovania; iv) uspokojovanie potrieb všetkých v rámci možností planéty; v) rozvíjajúce sa ekonomiky, ktoré nám umožňujú prosperovať bez ohľadu na to, či rastú; a vi) uzavretý tok cyklov príjmov medzi domácnosťami, podnikmi, bankami, vládou a obchodom, ktorý funguje sociálnym a ekologickým spôsobom. Energia, materiály, príroda, ľudská spoločnosť, moc a bohatstvo, ktoré máme spoločné: v súčasnom modeli všetko chýba. Ignoruje sa neplatená práca opatrovateľov, v zásade žien, pritom by žiadne hospodárstvo bez nich nedokázalo fungovať ⁽²⁾.

1.6. *Udržateľná konkurencieschopnosť* je zase model, pri ktorom sa vyvažuje hospodárska prosperita, otázky životného prostredia a sociálne začlenenie. V tejto súvislosti sa musia pri indexe globálnej konkurencieschopnosti prispôbenom udržateľnosti zohľadňovať dva nové rozmery – environmentálny a sociálny ⁽³⁾.

⁽¹⁾ Zmluva o Európskej únii, článok 2.

⁽²⁾ Toto vymedzenie udržateľného rastu je od Kate Raworthovej z inštitútu pre zmenu životného prostredia Environmental Change Institute na Oxfordskej univerzite, pričom jej koncepcia ekonomiky, tzv. doughnut economics, ktorá je prelomovou alternatívou k ekonomike rastu a novým modelom udržateľného hospodárstva pre 21. storočie, by mohla pomôcť ukončiť nerovnosti – <https://www.kateraworth.com/doughnut/>

⁽³⁾ Toto vymedzenie je založené na práci Stena Thora a Ruzanny Tarverdyan o udržateľnej konkurencieschopnosti: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0040162516000664?via%3Dihub>

1.7. Podstatou Európy sú štyri slobody, a to sloboda pohybu výrobkov, občanov, služieb a kapitálu, ktoré spoločne umožňujú obchod a hospodársky rozvoj, zamestnanosť, tvorivosť a inováciu, výmenu zručností a rozvoj infraštruktúry vo vzdialených regiónoch. Dobre fungujúce hospodárske slobody a pravidlá hospodárskej súťaže idú ruka v ruku so základnými sociálnymi právami, ale by ich nemali ohrozovať.

1.8. EÚ však stále čelí výnimočným vnútorným a vonkajším hospodárskym, sociálnym, environmentálnym a politickým výzvam (*), ktoré ohrozujú jej existenciu: protekcionizmus na jednotnom trhu, sociálne nerovnosti, populizmus, nacionalizmus a extrémizmus (‡), ako aj veľké zmeny na geopolitickej scéne a veľké technologické zmeny.

1.9. Rýchlejšie sa meniaci klíma, upadajúca biodiverzita, iné environmentálne riziká a kolektívne zlyhanie pri realizácii úspešných politík sú takisto zásadnou hrozbou pre obyvateľstvo, hospodárstvo a ekosystémy Európy. Preto potrebujeme silnú stratégiu EÚ na vykonávanie Agendy OSN 2030. Rovnocennejšie spoločnosti majú lepší environmentálny dosah a väčšiu schopnosť stať sa čoraz udržateľnejšie.

1.10. Je jasné, že treba riešiť dopyt po kvalitných pracovných miestach na strane občanov v celej Európe, najmä v regiónoch s vysokou nezamestnanosťou, najmä nezamestnanosťou mladých ľudí, alebo v regiónoch, ktoré čelia štrukturálnym zmenám. V dôsledku toho majú všetci – inštitúcie, vlády, sociálni partneri a iné organizácie občianskej spoločnosti – povinnosť nanovo vymedziť udržateľnú Európu s cieľom podporiť vytváranie kvalitných pracovných miest.

1.11. Je naliehavo potrebné zlepšiť prístup na trhy práce prostredníctvom korelácie medzi vytváraním kvalitných pracovných miest a posilneným systémom vzdelávania s cieľom vytvárať primerané súbory zručností, napríklad prostredníctvom duálneho systému.

1.12. Sociálny a environmentálny rozmer sú vzájomne prepojené a hospodárstvo musí umožňovať sociálnu, ekonomickú a kultúrnu obnovu, v neposlednom rade prostredníctvom podpory a rozvoja kľúčových zručností a väčšej diverzifikácie. Prostredníctvom Agendy OSN 2030 sa musí podporovať súkromný sektor, aby prispieval k dosahovaniu udržateľných hospodárskych, sociálnych a environmentálnych cieľov, čím sa podporí spravodlivý a udržateľný rast blahobytu pre všetkých a ochrana sociálnych, ľudských a pracovných práv (¶).

1.13. Kultúrny rozmer európskeho projektu musí byť v celej svojej rozmanitosti plne uznaný vo všetkých politikách EÚ. To zahŕňa pochopenie a podporu kultúrneho dedičstva, integráciu kultúrneho a kreatívneho rozmeru do vzdelávania a podporu súčasnej tvorby ako hnacej sily súdržnosti a rozvoja.

1.14. Udržateľnosť je proces orientovaný na budúcnosť, ktorý musí byť poháňaný silnou politickou vôľou a odhodlaním formovať udržateľnú Európsku úniu zmenou našich hospodárstiev smerom k budúcim odolným, spolupracujúcim, nízkouhlíkovým a sociálne inkluzívnym hospodárstvám efektívne využívajúcim zdroje (‡), pričom správanie, opatrenia a rozhodnutia vlád, spoločností, pracovníkov, občanov a spotrebiteľov sú motivované zodpovednou realizáciou ich hospodárskych, environmentálnych a sociálnych vplyvov.

— EHSV v prvom rade žiada, aby sa pri vykonávaní Agendy 2030 zaviedla **zastrešujúca stratégia udržateľnosti** zaručená ambicióznym rozpočtom EÚ.

— **Konkurencieschopnosť a udržateľnosť nie sú v protiklade**, pokiaľ sú sociálne a environmentálne aspekty neoddeliteľnou súčasťou vymedzenia konkurencieschopnosti. Konkurencieschopnosť sa nesmie vymedzovať len kvantitou a cenou, ale skôr aj zohľadnením európskych hodnôt, kvality a udržateľnosti ako súčasti plne rozvinutého a dobre fungujúceho jednotného trhu.

— **Európa potrebuje nový model rastu**, ktorý je kvalitatívne odlišný od modelu, ktorý sme mali doteraz, a ktorý je sociálne inkluzívnejší a ekologicky udržateľnejší a schopný podporovať a sprevádzať konvergenciu digitálnej a ekologickej transformácie v našich krajinách a spoločnostiach.

(*) Stanovisko EHSV z 18. októbra 2017 na tému *Prechod smerom k udržateľnejšej európskej budúcnosti* (Ú. v. EÚ C 81, 2.3.2018, s. 44).

(‡) Uznesenie Európskeho parlamentu z 25. októbra 2018 na tému *Nárast neofašistického násillia v Európe*.

(¶) Stanovisko EHSV zo 7. decembra 2017 na tému *Kľúčová úloha obchodu a investícií pri dosahovaní a realizácii cieľov udržateľného rozvoja*, (Ú. v. EÚ C 129, 11.4.2018, s. 27).

(‡) Stanovisko EHSV z 21. septembra 2016 na tému *Trvalo udržateľný rozvoj: Mapovanie vnútorných a vonkajších politík* (Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 41).

- **Udržateľné investície sú kľúčovým nástrojom** na podnecovanie a podporu procesu posilňovania vedúceho postavenia Európy smerom k udržateľnej spoločnosti. Musia stimulovať vytváranie vysoko kvalitných pracovných miest, obnoviteľné zdroje energie, vzdelávacie systémy, cenovo dostupnú a prístupnú ekologickú verejnú dopravu, ekologicky navrhnuté digitálne technológie, výskum a inovácie.
- **Európske spoločnosti musia plniť svoju úlohu a zodpovednosť** a pôsobiť v očiach zvyšku sveta ako vedúci predstavitelia, ak sa konkurencieschopnosť a hospodárska udržateľnosť nášho európskeho systému nanovo vymedzí vzhľadom na možnosti našej jedinej planéty.

2. Európa občanov

2.1. Očami európskych občanov je Európa vnímaná tak, že čoraz menej predstavuje riešenie a čoraz viac predstavuje problém. Súčasnými hrozbami sú nacionalizmus a protekcionizmus. Európa čelí strate identity a hodnôt a keďže sa zanedbával kultúrny rozmer európskeho projektu, nedokáže nájsť odpovede, ktoré by zodpovedali úrovni miestnych a globálnych problémov.

2.2. Uznanie oprávnených obáv občanov a posilnenie ich demokratickej účasti, čo platí obzvlášť pre mladých ľudí, je veľmi dôležité. Zlepšovanie a reformovanie existujúcich mechanizmov účasti EÚ a konzultačných procesov je na poprednom mieste. Problematika mladých ľudí je súčasťou Európskeho piliera sociálnych práv, Agendy OSN 2030 pre udržateľný rozvoj a jej cieľov trvalo udržateľného rozvoja a iných programov.

- **Skutočným nástrojom demokratickej účasti sa musí stať štruktúrovaný občiansky dialóg**, ako sa uvádza v článku 11 ods. 1 a 2 Zmluvy o Európskej únii (ZEÚ) ⁽⁸⁾.
- EHSV ako inštitucionálny zástupca organizovanej občianskej spoločnosti EÚ bude aj naďalej aktívnym činiteľom v procese tvorby politiky.
- Európska iniciatíva občanov, ako sa stanovuje v článku 11 ods. 4 ZEÚ a ako prvý nástroj nadnárodnej účasti na celom svete, takisto potrebuje ďalšiu podporu a zlepšenie. Samotný EHSV bojoval za jednoduchší a zrozumiteľnejší súbor pravidiel vykonávania ⁽⁹⁾ a zároveň pôsobí ako sprostredkovateľ medzi Komisiou a občanmi, najmä prostredníctvom organizovania každoročnej konferencie s názvom Deň európskej iniciatívy občanov a poskytovania pomoci a podpory organizátorom európskej iniciatívy občanov.
- **Mladí ľudia sa majú zapájať do európskeho politického procesu a zúčastňovať sa na ňom** ⁽¹⁰⁾ prostredníctvom presadzovania širšej občianskej angažovanosti, a to aj prostredníctvom volebnej účasti, dobrovoľníctva, zapájania sa do mládežníckych organizácií a účasti na demokracii na pracovisku a sociálnom dialógu ⁽¹¹⁾. EHSV bude podporovať účasť mladých ľudí na svojich činnostiach a rozvíjať podujatia zamerané na mladých ľudí, ako je „Vaša Európa, váš názor“ a cena pre mladých podnikateľov.
- **Mali by sa prijať opatrenia na zabezpečenie zvýšenej zodpovednosti a transparentnosti** rozhodovania inštitúcií EÚ a národných vlád, ktoré by zahŕňali aj regionálnu a miestnu úroveň, s cieľom získať podporu občanov, ako je reforma pracovných metód Rady, aby sa zlepšila transparentnosť a vyriešili otázky zodpovednosti a transparentnosti spojené s rozsiahlym využívaním uzavretých trialógov pred prijímaním aktov v prvom a druhom čítaní riadneho legislatívneho postupu ⁽¹²⁾ ⁽¹³⁾.
- **Mali by sa vytvoriť inštitucionálne mechanizmy na zvýšenie vplyvu stanovísk EHSV** v procese tvorby politík EÚ a rozhodovacím procese, napríklad prostredníctvom lepšieho monitorovania následných opatrení prijatých na základe stanovísk výboru a uzavretia dohody o spolupráci s Radou EÚ s cieľom zabezpečiť okrem iného systematické poskytovanie informácií o stanoviskách výboru pracovným skupinám Rady.
- Prvoradé je získať **verejnú podporu vykonávania Agendy OSN 2030** v záujme novej sociálnej dohody.

⁽⁸⁾ Stanovisko EHSV zo 14. novembra 2012 na tému *Princípy, postupy a kroky na uplatňovanie článku 11 ods. 1 a ods. 2 Lisabonskej zmluvy* (Ú. v. EÚ C 11, 15.1.2013, s. 8).

⁽⁹⁾ Stanovisko EHSV z 13. júla 2016 na tému *Európska iniciatíva občanov (revízia)* (Ú. v. EÚ C 389, 21.10.2016, s. 35).

⁽¹⁰⁾ *Uznesenie Rady a zástupcov vlád členských štátov zasadajúcich v Rade o pracovnom pláne Európskej únie pre mládež na roky 2016 – 2018*. Stratégia Eurochild Child Participation Strategy z 5. apríla 2017.

Program OSN pre mládež – Youth Participation in Development – Summary Guidelines for Development Partners.

⁽¹¹⁾ Stanovisko EHSV z 18. októbra 2018 k oznámeniu Komisie s názvom *Zapájať mladých ľudí, spájať ich a posilňovať ich postavenie: nová stratégia EÚ pre mládež* (Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 142).

⁽¹²⁾ Stanovisko EHSV zo 17. septembra 2015 na tému *Zlepšenie fungovania Európskej únie využitím potenciálu Lisabonskej zmluvy* (Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 183).

⁽¹³⁾ Uznesenie EHSV z 5. júla 2017 na tému *Biela kniha Európskej komisie o budúcnosti Európy a ďalšie opatrenia* (Ú. v. EÚ C 345, 13.10.2017, s.11).

3. Sociálna Európa

3.1. Európsky sociálny model by mal poskytovať spoľahlivú a spravodlivú ochranu všetkým občanom a zároveň zmierňovať chudobu a poskytovať všetkým možnosť prosperovať. Vďaka dôstojným príjmom by sa mali znížiť rozdiely medzi bohatými a znevýhodnenými a zabezpečiť kvalitné bývanie. Každý by mal mať prospech z dôstojných pracovných noriem, rovnosti, zlepšeného blahobytu a menších rozdielov v oblasti zdravia v rámci krajín a medzi krajinami a medzi generáciami. Sociálne začlenenie a ochrana, vysoko kvalitné pracovné miesta, rodová rovnosť, dobrá kvalita, cenovo dostupné a prístupné verejné zdravie a zdravotná starostlivosť, prístup k cenovo dostupnému a ku kvalitnému bývaniu, environmentálna spravodlivosť, vysoko kvalitné verejné vzdelávanie a rovnaký prístup ku kultúre – to musia byť hlavné zásady na čele národných a európskych politických programov.

- Nevyhnutná je nová „sociálna dohoda“, ktorá všetkým občanom ponúka spravodlivejšiu a rovnoprávnejšiu spoločnosť. EHSV preto vyzýva na sociálny akčný program s cieľom transponovať Agendu OSN 2030 na všetky úrovne.
- EHSV požaduje **všeobecné zlepšenie a zvýšenie investícií do vzdelávacích systémov** a podporuje **všeobecný nárok na celoživotné vzdelávanie**, ktoré ľuďom umožňuje získavať zručnosti, rekvifikovať sa a zvyšovať si kvalifikáciu; zintenzívnenie investícií do inštitúcií, politik a stratégií, ktoré budú podporovať ľudí prostredníctvom budúcich zmenách práce; a vykonávanie transformačného a merateľného programu pre rodovú rovnosť, to sú všetko prvky, ktoré by mali získať rozsiahlu podporu ⁽¹⁴⁾.
- **Verejnými politikami a legislatívnymi opatreniami** sa musí zabezpečiť, aby všetci európski občania a obyvatelia mali rovnakú úroveň ochrany a mohli uplatňovať svoje základné práva a slobody. EÚ musí zlepšiť svoje politiky a opatrenia na zabezpečenie rodovej rovnosti, ako aj zaručiť, aby všetci ľudia, ktorí čelia rôznym formám diskriminácie, mali v spoločnosti rovnaké príležitosti.
- V súvislosti s rastúcimi obavami z rozdielov v pokroku členských štátov môžu opatrenia na zabezpečenie minimálnej mzdy a minimálneho príjmu ako súčasť procesu sociálnej konvergenencie v EÚ predstavovať dôležitý prvok sociálnej ochrany. To by prispelo k dosiahnutiu dôstojnej životnej úrovne vo všetkých krajinách a zároveň **pomohlo podporiť rast a posilniť zblížovanie alebo zabrániť nesúladu v rámci EÚ** ⁽¹⁵⁾.
- Udržateľný prechod si vyžaduje investície do účinných a integrovaných systémov sociálnej ochrany, ktoré ponúkajú kvalitné služby ⁽¹⁶⁾.
- Sociálny dialóg a odolné systémy kolektívneho vyjednávania medzi sociálnymi partnermi by mali prevládať ako kľúčové nástroje na predvídanie a riadenie transformácií a zmien.
- Uvedené opatrenia by mali pomôcť vytvoriť rovnaké podmienky, aby sa uľahčila plná realizácia jednotného trhu.

4. Udržateľné životné prostredie

4.1. Environmentálne riziká naďalej dominujú vo výsledkoch ročného prieskumu globálneho vnímania rizík. V tomto roku predstavovali tri z piatich najväčších rizík podľa pravdepodobnosti a štyri podľa vplyvu. Riziko vyvolávajúce najväčšie znepokojenie predstavovalo extrémne počasie, ale respondenti prieskumu sa čoraz viac obávajú zlyhania environmentálnej politiky: „zlyhanie zmierňovania zmeny klímy a adaptácie na zmenu klímy“ po Paríži v rebríčku kleslo a tento rok z hľadiska vplyvu skočilo späť na druhé miesto ⁽¹⁷⁾.

4.2. Na mŕtvej planéte už nebude žiadny život, ani zamestnanosť, ani podnikanie. Upadanie biodiverzity a zmena klímy preto znamená, že absolútnym predpokladom je, aby EÚ vytvárala vysoko kvalitné pracovné miesta ⁽¹⁸⁾ a poskytla riešenie prospešné pre zamestnávateľov, pracovníkov a iných zástupcov občianskej spoločnosti. Meškanie opatrení na adaptáciu či nevykonanie žiadnych opatrení by mohlo značne zvýšiť celkové náklady spojené so zmenou klímy ⁽¹⁹⁾ a jej smrtiaci vplyv na biodiverzitu vrátane ľudstva.

4.3. O návrhu Európskeho paktu financie – klíma sa diskutuje už niekoľko rokov a diskusie pokračujú. Tento pakt by EÚ umožnil udržať si vedúce postavenie v oblasti trvalo udržateľného rozvoja a boja proti zmene klímy ⁽²⁰⁾.

⁽¹⁴⁾ Svetová komisia MOP o budúcnosti práce – *Work for a brighter future* z 22. januára 2019.

⁽¹⁵⁾ Stanovisko EHSV z 20. februára 2019 k oznámeniu Komisie s názvom *Ročný prieskum rastu na rok 2019 – Za silnejšiu Európu, ktorá dokáže čeliť celosvetovej neistote* (Ú. v. EÚ C 190, 5.6.2019, s. 24).

⁽¹⁶⁾ Diskusný dokument Európskej komisie z 30. januára 2019 s názvom *Smerom k udržateľnej Európe do roku 2030*.

⁽¹⁷⁾ Správa The Global Risk Report 2019 pre Svetové ekonomické fórum – zhrnutie.

⁽¹⁸⁾ Stanovisko EHSV z 25. januára 2017 na tému *Európsky pilier sociálnych práv* (Ú. v. EÚ C 125, 21.4.2017, s. 10).

⁽¹⁹⁾ OECD – Správa *The economic consequences of Climate Change* z 2. septembra 2016.

⁽²⁰⁾ Stanovisko EHSV zo 17. októbra 2018 na tému *Európsky pakt financie – klíma* (Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 8).

- Touto stratégiou **sa musí zabezpečiť, aby sa aspoň Parížska dohoda** musela v plnej miere a okamžite vykonávať a zohľadňovať, a to prostredníctvom zosúladenia cieľov EÚ v oblasti znižovania emisií do roku 2030 a do roku 2050 so záväzkom obmedziť zvýšenie teploty na max. 1° C a prostredníctvom ambiciózných politík EÚ v oblasti klímy vrátane rýchleho vyradenia všetkých fosílnych palív, čím sa prejde od energetickej účinnosti k absolútnemu zníženiu spotreby energie. **EÚ by mala urýchliť spravodlivý a udržateľný prechod na čo najvyšší podiel dodávky energie z obnoviteľných zdrojov** ⁽²¹⁾, ktorá je čistá, cenovo dostupná, podporuje zodpovednosť komunit a nevedie ani k energetickej chudobe, ani k ohrozeniu udržateľnej konkurencieschopnosti európskych spoločností na celosvetovej úrovni.
- Pakt financie – klíma sa musí vzťahovať na všetky aspekty politiky v oblasti zmeny klímy, ako je spravodlivá transformácia s cieľom zmierniť dôsledky zmeny a kompenzovať škody a straty, ako aj skutočných politík na adaptáciu na zmenu klímy.
- EHSV opakuje svoju **výzvu, aby sa v EÚ vytvorila komplexná potravinová politika** ⁽²²⁾, ktorá by umožňovala zdravé stravovanie na základe udržateľných potravinových systémov, prepojenie poľnohospodárstva s výživou a ekosystémovými službami a zabezpečila dodávateľské reťazce, ktoré by chránili zdravie všetkých vrstiev európskej spoločnosti. Zásadné je spravodlivé rozdelenie pridanej hodnoty v potravinovom dodávateľskom reťazci.
- Poľnohospodárstvo by mohlo byť súčasťou riešenia v oblasti zmiernenia zmeny klímy (obehové hospodárstvo, skladovanie CO₂ atď.), pretože pokrýva veľkú časť územia Európy. Udržateľné poľnohospodárstvo navyše zohráva dôležitú úlohu pri udržiavaní sociálno-ekonomickej štruktúry vo vidieckych oblastiach.
- **EÚ musí transformovať lineárne hospodárstvo na obehové, bezuhlíkové hospodárstvo.** Politika obehového hospodárstva by mala zabezpečiť, že obeh by bol dlhotrvajúci, malý, miestny a čistý. V prípade niektorých špecifických priemyselných činností môžu byť obeh skôr väčšie ⁽²³⁾.
- **Mali by sa stanoviť a presadzovať spoločné normy na zabezpečenie čistého vzduchu a vody a na ochranu našich oceánov.** Musia sa vykonávať ambiciózne opatrenia na zastavenie odlesňovania a straty biodiverzity v Európe a na celom svete a na ukončenie neudržateľného využívania prírodných zdrojov vrátane zdrojov z globálneho Juhu. Mali by sa prijať opatrenia na zosúladenie európskych úrovní spotreby so schopnosťou Zeme produkovať, a to aj prostredníctvom vykonávania stratégií sebestačnosti ⁽²⁴⁾.

5. Európsky obchod ako silnejší udržateľný globálny popredný predstaviteľ

5.1. Podnikanie je predpokladom spoločenského a environmentálneho rozvoja a udržateľná konkurencieschopnosť je nevyhnutnou podmienkou, aby podniky mohli zohrávať svoju úlohu v spoločnosti. Spoločnosti čoraz viac fungujú udržateľným spôsobom na základe svojich vlastných špecifických okolností a zdrojov a v spolupráci so svojimi zainteresovanými stranami a monitorujú, hodnotia a ohlasujú sociálny a environmentálny vplyv prevádzky svojich podnikov a vplyv na ochranu spotrebiteľa a ľudské práva. Európa preto musí vo svojich politikách zaujať prístup, ktorý je v súlade s jej ambíciami stať sa globálnym popredným predstaviteľom v oblasti trvalo udržateľného rozvoja. V Európe už sú popredné spoločnosti, musia však byť ambicióznejšie a musia šíriť tento udržateľný spôsob myslenia v hodnotových reťazcoch, predovšetkým povzbudzovať MSP.

5.2. Vďaka množstvu nových modelov sa mení vzťah medzi výrobcami, distribútormi a spotrebiteľmi. Niektoré z týchto nových modelov (napríklad funkčné hospodárstvo, hospodárstvo spoločného využívania zdrojov a zodpovedné financovanie) sa snažia riešiť ďalšie kľúčové výzvy pre ľudí a planétu, ktoré sú kľúčové pre trvalo udržateľný rozvoj, ako je sociálna spravodlivosť, participatívne riadenie a ochrana zdrojov a prírodného kapitálu.

- Prebiehajúca štvrtá priemyselná revolúcia radikálne mení globálnu ekonomiku, najmä výrobné a priemyselné služby. Európa potrebuje **skutočnú digitálnu transformáciu**, aby znovu získala globálnu udržateľnú konkurencieschopnosť a zabezpečila udržateľný rast a pracovné miesta. Európa potrebuje všeobecný posun, aby sa stala najdynamickejším digitálnym regiónom na svete, pričom by sa zohľadnila globálna povaha digitálneho hospodárstva a jeho obchodná integrácia do globálnych hodnotových reťazcov.

⁽²¹⁾ Stanovisko EHSV z 2. júla 2015 na tému Parížsky protokol – Koncepcia boja proti celosvetovej zmene klímy po roku 2020 (Ú. v. EÚ C 383, 17.11.2015, s. 74).

⁽²²⁾ Stanovisko EHSV zo 6. decembra 2017 na tému *Príspevok občianskej spoločnosti k vytvoreniu komplexnej potravinovej politiky v EÚ* (Ú. v. EÚ C 129, 11.4.2018, s. 18).

⁽²³⁾ Stanovisko EHSV z 27. apríla 2016 na tému *Balík opatrení v oblasti obehového hospodárstva* (Ú. v. EÚ C 264, 20.7.2016, s. 98).

⁽²⁴⁾ Manifest s názvom Manifesto for a Sustainable Europe for its Citizens z 28. septembra 2018.

- **Pre Európsku úniu (EÚ) predstavuje podpora týchto inovátorov príležitosť, ako sa stať lídrom udržateľných hospodárskych inovatívnych modelov**, ktoré neoddeliteľne spájajú pojmy hospodárskej prosperity, kvalitného sociálneho zabezpečenia a environmentálnej udržateľnosti a vymedzujú „európsku ochrannú známku“.
- Európske spoločnosti musia zostať **hnacou silou inovácie a tvorivosti** a rešpektovať vysoké štandardy týkajúce sa práce, spotrebiteľov a životného prostredia v celej Európe. Inteligentná tvorba politiky a dobrá správa vecí verejných zohrávajú síce dôležitú úlohu pri stanovovaní správneho rámca, ale sú to podniky so svojimi pracovníkmi v úzkej spolupráci s vedcami a výskumníkmi, ktoré prichádzajú s inováciami a riešeniami v reakcii na potreby spoločnosti.
- Podnikateľské prostredie, ktoré pomáha pripraviť sa na budúcnosť, je založené na otvorených trhoch a spravodlivej hospodárskej súťaži, kde sú sociálne a environmentálne aspekty súčasťou jeho vymedzenia, a to poskytuje podmienky umožňujúce a podporujúce podnikanie.
- Musia byť k dispozícii usmernenia a podpora, ktoré umožnia všetkým spoločnostiam a najmä MSP, aby prijali digitalizáciu, čím sa zvrátia neprimerané trendy v oblasti investícií do technológií a inovácií prostredníctvom zvyšovania povedomia, podpory financovania, podpory výskumu a vývoja a investícií do primeraných zručností.

6. Voľný a spravodlivý obchod

6.1. Obchodná politika EÚ je kľúčovým faktorom, ktorý sa vzťahuje na EÚ ako celok a skutočne spája všetky jej členské štáty. Obchodná politika pomohla EÚ zvýšiť jej prosperitu prostredníctvom obchodných výmen so širokou škálou partnerov. EÚ je v súčasnosti vedúcou silou svetového obchodu s vyše 30 miliónmi pracovných miest súvisiacich s medzinárodným obchodom⁽²⁵⁾, s významnou úlohou v oblasti obchodu so službami a s významnými obchodnými prebytkami, pokiaľ ide o tovar, napríklad s USA (vyše 107,9 miliardy EUR v prvých 11 mesiacoch roku 2018). EÚ zároveň prostredníctvom obchodu stelesňuje a presadzuje hodnoty sociálneho začlenenia a ochrany životného prostredia, ktoré sú nevyhnutné na formovanie udržateľnej globalizácie – inými slovami, formy globalizácie, ktorá bude prínosom nielen pre veľké spoločnosti a investorov, ale aj pre obyčajných ľudí, pracovníkov, poľnohospodárov, spotrebiteľov a MSP.

6.2. EÚ sa usiluje podporovať – multilaterálne, bilaterálne a jednostranne – víziu obchodnej politiky, pri ktorej sa kombinuje tradičný merkantilistický prístup k prístupu na trh (tarify a necolné sadzby) s cieľmi trvalo udržateľného rozvoja v súlade s bojom proti zmene klímy.

6.3. Obchodná politika EÚ posilnila úlohu občianskej spoločnosti počas fázy rokovaní, ako aj počas fázy vykonávania vďaka príspevkom domácich poradných skupín. EHSV podporuje profesionalizáciu všetkých organizácií, ktoré občanom umožňujú dôraznejšie sa vyjadriť k určovaniu obsahu obchodných dohôd a väčšej kontrole dodržiavania „kvalitatívnych“ záväzkov a noriem zo strany obchodných partnerov⁽²⁶⁾.

- Rovnako ako diplomacia a susedská politika EÚ, aj obchodná politika EÚ musí odrážať jej vlastné vnútorné hodnoty a byť s nimi v súlade, keďže je globálnym popredným predstaviteľom v oblasti udržateľnosti. EÚ by mala byť schopná udržať si svoju konkurencieschopnosť a riadiť svoje spojenectvá s kľúčovými partnermi a zároveň zachovať, posilniť a zlepšiť svoj model vysokých noriem v oblasti životného prostredia a sociálnej oblasti.
- EHSV požaduje najmä ambiciózny program obchodnej politiky na všetkých troch úrovniach, jednostrannej, bilaterálnej a multilaterálnej – teda politiky, v rámci ktorej sa bude vytvárať rast a pracovné miesta v EÚ a zároveň na celosvetovej úrovni podporovať obchodná politika založená na pravidlách.
- Na jednostrannej úrovni by EÚ mala modernizovať a zlepšiť všeobecný systém preferencií a iniciatívu Všetko okrem zbraní s cieľom podporiť rozvoj najmenej rozvinutých krajín a rozvojových krajín.
- Na bilaterálnej úrovni by EÚ mala pokračovať v otváraní nových trhov a zvyšovaní podnikateľských príležitostí a spokojnosti spotrebiteľov s viacerými partnermi a zároveň zabezpečovať vysoké sociálne a environmentálne normy v poľnohospodárstve, priemysle a službách.
- Na multilaterálnej úrovni by EÚ mala zohrávať vedúcu úlohu pri reforme WTO, aby sa zabránilo paralýze Odvolacieho orgánu v rámci orgánu na urovnávanie sporov. EHSV nedávno prijal ambiciózny a výhľadový súbor návrhov na túto reformu v krátkodobom a strednodobom horizonte⁽²⁷⁾. Cieľom je zabezpečiť, aby WTO, jediná strážkyňa medzinárodného obchodu, zásadným spôsobom prispela k dosiahnutiu cieľov trvalo udržateľného rozvoja, zachovala súlad medzi obchodnými pravidlami a medzinárodnými pracovnými normami a uľahčila plnenie záväzkov vyplývajúcich z Parížskej dohody.

⁽²⁵⁾ Oznámenie Komisie zo 14. októbra 2015 s názvom Trade for All.

⁽²⁶⁾ Stanovisko EHSV z 23. januára 2019 na tému Úloha domácich poradných skupín pri monitorovaní vykonávania dohôd o voľnom obchode, Ú. v. EÚ C 159, 10.5.2019, s. 28.

⁽²⁷⁾ Stanovisko EHSV z 23. januára 2019 na tému Reforma WTO s cieľom prispôsobiť sa vývoju svetového obchodu (Ú. v. EÚ C 159, 10.5.2019, s. 15).

- Otvorenosť obchodu si vyžaduje účinné nástroje na ochranu obchodu a mechanizmus operačnej kontroly pre priame zahraničné investície v strategických odvetviach EÚ. Je to, samozrejme, na účely ochrany EÚ a jej spotrebiteľov, pracovníkov a spoločností pred nekalými a predátorskými obchodnými praktikami.
- Je nevyhnutné prehĺbiť spoluprácu na medzinárodnej úrovni so všetkými príslušnými organizáciami (OECD, EHK OSN, MOP, WTO atď.) s cieľom účinne riešiť globálne výzvy vrátane zmeny klímy, chudoby, podvodov, daňových únikov a kybernetických útokov.

7. Verejné statky a služby

7.1. 20. zásada európskeho piliera sociálnych práv znie: „Každý má právo na prístup ku kvalitným základným službám vrátane dodávky vody, sanitácie, energie, dopravy, finančných služieb a digitálnych komunikácií“⁽²⁸⁾. Tieto služby nemôžu fungovať len v súlade so spoločnými pravidlami hospodárskej súťaže a trhu: nevyhnutné sú osobitné pravidlá na zabezpečenie toho, aby mal každý občan za prijateľnú cenu prístup k službám, ktoré sa považujú za základné a uznávajú sa ako spoločné hodnoty Únie⁽²⁹⁾.

- Verejné orgány musia presadzovať ciele trvalo udržateľného rozvoja prostredníctvom svojich zmlúv o verejnom obstarávaní tak, že budú aktívne uplatňovať kritériá obstarávania v environmentálnej a sociálnej oblasti vymedzené v nových európskych právnych predpisoch o verejnom obstarávaní.
- Základné verejné služby⁽³⁰⁾, ako je vzdelávanie, zdravotníctvo, starostlivosť o deti a verejná doprava, a verejné statky, ako je čistá pitná voda, čistý vzduch a nedotknutá pôda atď., musia byť prístupné pre všetkých za dostupné ceny.

8. Spravodlivé zdaňovanie

8.1. Daňová politika v EÚ má dve zložky: priame dane, ktoré zostávajú výhradnou zodpovednosťou členských štátov, a nepriame dane, ktoré ovplyvňujú voľný obeh tovaru a slobodu poskytovať služby na jednotnom trhu. Pokiaľ ide o priame dane, EÚ zaviedla niektoré harmonizované normy pre zdaňovanie spoločností a osôb, zatiaľ čo členské štáty prijali spoločné opatrenia na zabránenie daňovým únikom a dvojitému zdaneniu. EÚ však musí naďalej presadzovať spravodlivý daňový systém, ktorý si vyžaduje, aby jednotlivci a právnické osoby platili primeranú daň zo svojich príjmov a ziskov. Pokiaľ ide o nepriame dane, EÚ koordinuje a harmonizuje zákon o dani z pridanej hodnoty (DPH) a spotrebných daniach. Zabezpečuje, aby hospodárska súťaž na vnútornom trhu nebola narušená zmenami sadzieb nepriamych daní a systémami, ktoré podnikom v jednej krajine poskytujú nespravodlivú výhodu oproti iným.

8.2. Nedostatočná transparentnosť, diskriminácia, narušenie hospodárskej súťaže a škodlivé daňové praktiky zvyšujú hospodárske nerovnosti a znižujú investície a počet pracovných miest, čo vedie k sociálnej nespokojnosti, nedôvere a demokratickému deficitu. Preto by sa mala uplatňovať spravodlivá daňová politika EÚ v súlade so zastrešujúcou stratégiou udržateľnosti, a nie v rozpore s ňou, s cieľom podporiť hospodársku a sociálnu konvergenciu, sociálnu súdržnosť a investície do trvalo udržateľného rozvoja.

- Potrebná reforma HMÚ by mala zahŕňať väčšiu daňovú koordináciu medzi jej členmi a jednotné zastúpenie eura v medzinárodných organizáciách.
- EHSV podporuje spravodlivé zdaňovanie a boj proti podvodom, daňovým únikom, praniu špinavých peňazí a finančným praktikám daňových rajov; spoločným cieľom inštitúcií, vlád a podnikov EÚ musí byť spolupráca s cieľom zaviesť účinné mechanizmy, ako sú dve smernice o vyhýbaní sa daňovým povinnostiam⁽³¹⁾.
- Koordinácia v boji proti podvodom a daňovým únikom by mala zahŕňať opatrenia proti narúšaniu základu dane a presunu ziskov právnických osôb. Európska komisia odhadla, že pred začiatkom vykonávania opatrení to predstavovalo 50 – 70 miliárd EUR ročne. Odhaduje sa, že nevybratá DPH v regióne každoročne predstavuje 150 miliárd EUR.
- EÚ musí spolupracovať s inými hospodárskymi regiónmi s cieľom na celom svete účinne bojovať proti korupcii a daňovým únikom a zabezpečiť, aby medzinárodné pravidlá týkajúce sa dane z príjmov právnických osôb boli jasné, transparentné, objektívne a predvídateľné.

⁽²⁸⁾ Tieto služby, ktoré Komisia opisuje ako „základné služby“ a ktoré sa v 20. zásade neuvádzajú všetky, spadajú pod „služby všeobecného záujmu“ podliehajúce záväzkom vyplývajúcim zo služieb vo verejnom záujme. Pojem „základné služby“ neexistuje v práve EÚ, ktoré pozná len pojem verejné služby (doprava) a pojem služby všeobecného záujmu (hospodárske, nehospodárske).

⁽²⁹⁾ EHSV v súčasnosti vypracúva stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému *Lepšie vykonávanie sociálneho piliera a podpora základných služieb v rámci príspevku EHSV na samit v Sibiu a k následnému vývoju*.

⁽³⁰⁾ Stanovisko EHSV zo 17. októbra 2018 na tému *Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o Európskom sociálnom fonde plus (ESF+)* (Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 165).

⁽³¹⁾ Stanovisko EHSV z 20. septembra 2017 na tému *Daňový režim podporujúci spravodlivú hospodársku súťaž a rast*, Ú. v. EÚ C 434, 15.12.2017, s. 18.

- Verejnosť čoraz viac požaduje, aby sa dane využívali na zabezpečenie sociálnej súdržnosti, na boj proti globálnemu otepľovaniu a na podporu udržateľného rastu.
- EHSV požaduje účinné a koordinované daňové opatrenia na zabezpečenie toho, aby všetky podniky platili svoj spravodlivý podiel na daniach a prispievali do štátnych verejných rozpočtov a rozpočtu EÚ, aby mohli vlády plniť sociálne práva⁽³²⁾. EHSV podporuje návrh Komisie na vytvorenie spoločného konsolidovaného základu dane z príjmov právnických osôb (CCCTB)⁽³³⁾.
- Nové obchodné modely využívajúce internetové platformy a iné digitálne nástroje viedli k vzniku spoločností, ktoré sa menej opierajú o fyzickú prítomnosť v krajine. EHSV sa domnieva, že je veľmi dôležité vytvoriť nové zásady týkajúce sa toho, ako pripisovať zisky podnikov konkrétnej krajine EÚ a zdaňovať ich, a to v dialógu s obchodnými partnermi, a ako sa aktívne zúčastňovať na prebiehajúcich diskusiách na úrovni OECD/G20 o globálnej dohode o digitalizovanom hospodárstve, aby sa zabránilo vyostreniu obchodného a daňového napätia medzi hlavnými svetovými hospodárskymi aktérmi⁽³⁴⁾.

9. Riadenie

9.1. Podpora transformácie smerom k trvalo udržateľnému rozvoju si pri koncipovaní a vykonávaní politiky EÚ vyžaduje **nový prístup k riadeniu a nové pravidlá a nástroje**. Trvalo udržateľný rozvoj si vyžaduje **holistický a medziodvetvový politický prístup** s cieľom zabezpečiť, aby sa hospodárske, sociálne a environmentálne výzvy riešili spoločne.

- EÚ musí **zabezpečiť, aby všetky jej vnútorné a vonkajšie politiky boli koherentné a zosúladené s cieľmi trvalo udržateľného rozvoja** v snahe náležite zohľadniť zásady efektívnosti, proporcionality a udržateľnosti.
- Využívanie **nástrojov lepšej regulácie** Európskej komisie je ďalším spôsobom, ako zabezpečiť ďalšie začlenenie udržateľného rozvoja do európskych politík. Pri všetkých hodnoteniach vplyvu Komisie sa musia hodnotiť environmentálne, klimatické, sociálne a hospodárske vplyvy, aby sa náležite zohľadnila a začlenila udržateľnosť. Pri hodnotení *ex post* sa musia všetky tri rozmery analyzovať aj v rámci silného integrovaného prístupu. Vyžadujú sa aj konzultácie so sociálnymi partnermi, v rámci ktorých sa rešpektujú ustanovenia zmluvy, v ktorých sa požadujú osobitné konzultácie s pracovníkmi a manažmentom v súvislosti s právnymi predpismi o sociálnych otázkach (článok 154 ods. 2); konzultácie s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom, Európskym výborom regiónov a národnými parlamentmi sú ďalšou zložkou súboru nástrojov na lepšiu právnu reguláciu s cieľom splniť požiadavku inkluzívnosti, ktorá je jadrom Agendy 2030.
- Vzhľadom na ciele trvalo udržateľného rozvoja musí platforma REFIT a posúdenia a hodnotenia vplyvu pomôcť zabezpečiť, aby boli právne predpisy priaznivé pre podniky a občanov. Tieto nástroje by v budúcnosti mali aj naďalej využívať všetky dostupné zdroje vrátane občianskej spoločnosti, aby sa posúdilo, ako zlepšiť účinnosť a efektívnosť právnych predpisov EÚ vzhľadom na jej ciele. Tieto nástroje by mali prispieť k rozsiahlemu regulačnému zlepšeniu trvalo udržateľného rozvoja vo všetkých jeho rozmeroch s cieľom nielen zjednodušiť a znížiť zbytočné zaťaženie a zabezpečiť efektívne dosiahnutie legislatívnych cieľov bez toho, aby sa znížili, ale aj pomôcť pri revízii, overovaní, zmene, posilnení alebo zlepšovaní presadzovania existujúcich právnych predpisov.
- **Európsky semester, keďže rámec správy ekonomických záležitostí EÚ** sa zameriava na zamestnanosť a sociálnu výkonnosť, je však slabý na nebezpečenstvá, ktoré predstavuje zmena klímy, a na pokrok EÚ pri dosahovaní cieľov Parížskej dohody, ako sa uvádza v ročnom prieskume rastu 2019⁽³⁵⁾. EHSV žiada, aby **sa stratégia trvalo udržateľného rozvoja zameraná na budúcnosť zakotvila do cyklu trvalo udržateľného rozvoja založeného na doplnkových sociálnych, hospodárskych a environmentálnych ukazovateľoch a cieľoch**.
- **Sociálny dialóg** musí byť uznaný ako nástroj na vykonávanie programu na podporu rozvoja. Sociálny dialóg si vyžaduje priaznivé prostredie a účinný inštitucionálny rámec. Jeho základným predpokladom je rešpektovanie slobody združovania a právo na kolektívne vyjednávanie. EÚ by mala spolupracovať so sociálnymi partnermi na presadzovaní správnych postupov v oblasti pracovno-právnych vzťahov a hladko fungujúcich úradov práce.
- **Európska únia by mala posilniť svoje väzby s členskými štátmi** a znovu získať dôveru svojich občanov prostredníctvom dobre uplatňovaného miestneho rozvoja pod vedením komunit, ktorý umožňuje integrovaný miestny rozvoj a zapojenie občanov a ich organizácií na miestnej úrovni. EHSV je presvedčený, že CLLD by mohol mať mnoho výhod ako úspešný európsky nástroj miestneho rozvoja⁽³⁶⁾.

⁽³²⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 31.

⁽³³⁾ Stanovisko EHSV z 20. septembra 2017 na tému *Návrh smernice Rady o spoločnom konsolidovanom základe dane z príjmov právnických osôb (CCCTB)*, Ú. v. EÚ C 434, 15.12.2017, s. 58.

⁽³⁴⁾ Stanovisko EHSV z 12. júla 2018 na tému *Zdaňovanie ziskov nadnárodných podnikov v digitálnom hospodárstve*, Ú. v. EÚ C 367, 10.10.2018, s. 73.

⁽³⁵⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 22.

⁽³⁶⁾ Stanovisko EHSV zo 7. decembra 2017 na tému *Výhody prístupu založeného na financovaní miestneho rozvoja vedeného komunitou (CLLD) pre integrovaný miestny a vidiecky rozvoj* (Ú. v. EÚ C 129, 11.4.2018, s. 36).

10. Komplexný prístup k migračnej politike

10.1 Pri diskusii o budúcnosti udržateľnej Európy sa nemôže ignorovať prístup Európy k migrácii. Z demografického vývoja vyplýva, že Európa bude potrebovať migrantov, ich talent, zručnosti a podnikateľský potenciál. Je naliehavo potrebné zmeniť jazyk a politiky v oblasti migrácie na základe užšej spolupráce s tretími krajinami, aby sa zabezpečila racionálna diskusia na základe faktov. Utečenci a migranti by sa nemali vnímať ako hrozba, ale ako príležitosť pre hospodársky a sociálny model Európy⁽³⁷⁾. Na to potrebujeme komplexný prístup a stratégiu pre migráciu.

- EÚ by mala prijať politiky a opatrenia, ktoré podporia bezpečnú, usporiadanú a legálnu migráciu a posilnia sociálne začlenenie a súdržnosť. EÚ by mala užšie spolupracovať s MOP, pokiaľ ide o programy pracovnej migrácie a integrácie.
- EHSV požaduje bezpečné a legálne trasy pre utečencov, keď prídu do EÚ. Koordinovaný prístup všetkých členských štátov a európskych a národných zainteresovaných strán založený na spoločnej zodpovednosti, spravodlivom rozdelení, konvergencii a dodržiavaní základných práv je nevyhnutný na to, aby existovalo viac možností z hľadiska zlúčenia rodiny, premiestnenia a presídlenia.
- Nedostatočná integrácia prináša so sebou hospodárske, sociálno-kultúrne a politické riziká a náklady. Preto sú investície do integrácie migrantov najlepšou poistkou proti prípadným budúcim nákladom, problémom a napätiu.
- Integrácia je obojsmerný proces a spoločenstvo hostiteľskej krajiny i migranti majú svoje práva a povinnosti, preto sa zodpovednosť musí rozdeliť medzi obe strany. Nie je ani spravodlivé, ani udržateľné očakávať, že sa novopríchodzí integrujú bez pomoci vzhľadom na značné sociálne, kultúrne a hospodárske prekážky. V záujme uľahčenia tohto procesu by sa verejné politiky by sa mali snažiť odbúrať strach, obavy a pochybnosti rôznych častí obyvateľstva spoločnosti EÚ, aby sa zamedzilo protieurópskej a xenofóbnej rétorike. Príslušné politiky by preto mali zahŕňať aj jasný, konzistentný a odôvodnený súbor povinností, ako aj dôsledné odsudzovanie protimigrantskej rétoriky a správania.
- Vojny, zmena klímy a nedostatočné vyhliadky v tretích krajinách môžu viesť k nepretržitému a dokonca intenzívnejšiemu prílevu utečencov a migrantov. Obmedzenie tlakových faktorov migrácie vo všeobecnosti je celosvetovou výzvou. V dôsledku pribúdajúceho výskytu javu vysídlených osôb sa zvýši migrácia (vrátane klimatických utečencov) všetkých typov. EÚ preto musí byť lepšie pripravená koordinovať ich rozdeľovanie medzi členskými štátmi. EHSV už zdôraznil, ako môžu nevyvážené hospodárske procesy v tejto súvislosti prispieť k destabilizácii. EHSV preto podporuje stanovisko, že Lisabonskou zmluvou sa poskytuje dostatočne široký mandát na revíziu prístahovaleckej politiky s cieľom regulovať štátu „environmentálne vysídlených osôb“.

11. Rozpočet EÚ

11.1. EHSV uznáva vysokú európsku pridanú hodnotu programov, pre ktoré Komisia v návrhoch na viacročný finančný rámec (VFR) na roky 2021 – 2027 najviac navyšuje výdavky (výskum, vývoj a inovácie, Erasmus+). Výbor však vyjadruje pochybnosti v súvislosti s tým, že sa toto zvýšenie uskutočnilo na úkor výrazných škrtov v Európskom fonde regionálneho rozvoja (ERFR), v politike súdržnosti a spoločnej poľnohospodárskej politike (SPP), a to v dôsledku úsilia znížiť rozpočet EÚ z 1,16 % hrubého národného dôchodu (HND) EÚ27 v súčasnom rozpočte len na 1,11 % vo VFR po roku 2020.

11.2. EHSV vyjadruje pochybnosti v súvislosti s navrhovanými škrtmi v plánovaných záväzkoch pre SPP. Tieto škrtky znemožnia vykonávanie modelu udržateľného rozvoja vidieka, všeobecného cieľa novej reformy SPP a ďalších cieľov obsiahnutých v nedávnom oznámení Komisie o budúcnosti poľnohospodárstva a poľnohospodárstva.

11.3. Zdá sa žiaľ, že návrh Komisie je príliš zameraný na zachovanie súčasného stavu, a EHSV vyjadruje poľutovanie nad nesúladosťou medzi charakterom a rozsahom nových výziev, ktorým čelí EÚ, a jej ambíciami a zdrojmi dostupnými na ich dosiahnutie.

⁽³⁷⁾ Stanovisko EHSV z 12. decembra 2018 na tému *Náklady v prípade absencie prístahovaleckého a nedostatočnej integrácie* (Ú. v. EÚ C 110, 22.3.2019, s. 1).

11.4. Nedôvera ľudí voči domácim a európskym demokratickým inštitúciám vedie k nárastu politických prúdov, ktoré spochybňujú demokratické hodnoty a zásady a samotnú EÚ. Niektoré z týchto politických hnutí sú teraz súčasťou vlád niektorých členských štátov EÚ.

- Aby EÚ čelila hospodárskym, sociálnym a environmentálnym prioritám, a to novým aj súčasným, potrebuje v tomto politicky zásadnom momente **silný rozpočet EÚ**. Návrh Komisie týkajúci sa viacročného finančného rámca (VFR) na roky 2021 – 2027 je skromný a neambiciózny. EHSV, podobne ako Európsky parlament a Európsky výbor regiónov, žiada, aby sa zdroje stanovili na úrovni 1,3 % HND, aby príjmy pochádzali najmä z vlastných zdrojov EÚ a aby sa stanovili daňové hodnoty, ktoré navrhla skupina na vysokej úrovni pre vlastné zdroje, ktorej predsedá Mario Monti ⁽³⁸⁾.
- Podľa názoru EHSV **sa zdroje musia presunúť na členské štáty v súlade s kritériami spravodlivosti, aby sa obnovila cesta hospodárskej a sociálnej konvergenzie**, ktorá bola prerušená krízou ⁽³⁹⁾.
- EHSV považuje za potrebné, aby sa v nasledujúcom VFR zvýšil objem finančných prostriedkov, aby sa umožnilo i) vykonávanie Göteborgskej deklarácie o európskom pilieri sociálnych práv členskými štátmi s cieľom stimulovať vytváranie kvalitných pracovných miest v kontexte trvalo udržateľného rozvoja; ii) realizácia Agendy OSN 2030; a iii) vykonávanie Parížskej dohody, ktorou sa podporuje spravodlivá transformácia na ekologické a digitalizované spoločnosti.
- EÚ potrebuje ambiciózny rozpočet, ktorý je politickým nástrojom na vytvorenie jasnej stratégie v záujme posilnenia Únie, s väčšou integráciou, väčšou mierou demokracie, silnejšou podporou organizácií občianskej spoločnosti v EÚ aj mimo nej, väčšou podporou podnikov pri riešení environmentálnych a digitálnych výziev, silnejším sociálnym rozmerom a väčšou podporou pre život na vidieku. Len týmto spôsobom môže EÚ obmedziť a prekonať vnútorné odstredivé sily a zaoberať sa vonkajšími geopolitickými rizikami.
- EHSV podporuje návrh, ktorým sa vyplácanie finančných prostriedkov EÚ členským štátom podmieňuje dodržiavaním zásady právneho štátu, ktorá je základným pilierom hodnôt Únie v súlade s článkom 2 ZEÚ.

12. Komunikácia

12.1. Dokonca ani tie najambicióznejšie politické koncepcie a programy na úrovni EÚ neprispievajú k prekonaniu existujúcej priepasti medzi Úniou a jej občanmi, ak sa o nich dostatočne neinformuje.

12.2. Tento nesúlad medzi iniciatívami, činnosťami a rozhodnutiami na úrovni EÚ a ich vnímaním zo strany občanov vedie k začarovanému kruhu neinformovaných alebo zle informovaných občanov a dôsledkom je, že vo väčšine členských štátov sa zvyšuje populizmus. Zároveň však pozorujeme, že u niektorých častí obyvateľstva sa začínajú objavovať protieurópske nálady, čo podkopáva pokračujúcu prácu na budovaní európskeho projektu.

12.3. Preto je naliehavo potrebná komplexná spoločná komunikačná stratégia pre všetky inštitúcie EÚ na všetkých úrovniach vrátane všetkých aktérov občianskej spoločnosti s cieľom bojovať proti tomuto nedostatku informácií, ako aj úmyselne zavádzajúcim informáciám.

12.4. Efektívna komunikačná politika musí mať formu skutočného dialógu medzi tými, ktorí poskytujú informácie, a tými, ktorí tieto informácie dostávajú, aby sa zabránilo prístupu zhora nadol.

12.5. Podstatné, dôveryhodné a živé informácie o európskych témach pomáhajú budovať povedomie a vytvárať záujem o európske záležitosti.

12.6. EHSV ako most medzi EÚ a jej občanmi a prostredníctvom svojich 350 členov by mal slúžiť ako sprostredkovateľ pre takéto koordinované opatrenia. Rozmanitosť členov EHSV je hlavnou výhodou, pokiaľ ide o nadviazanie kontaktu s maximálnym počtom občanov v celej Európe. Osobitne treba venovať väčšiu pozornosť mladým ľuďom.

⁽³⁸⁾ Správa Final report and recommendations of the High Level Group on Own Resources on the Future financing of the EU, december 2016.

⁽³⁹⁾ Stanovisko EHSV z 19. septembra 2018 na tému *Viacročný finančný rámec na roky 2021 – 2027* (Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 106).

- EÚ musí lepšie uznať a podporiť kľúčovú úlohu EHSV pri preklenutí priepasti s európskymi občanmi.
- EÚ musí takisto decentralizovať dialógy svojich občanov, aby obce a regióny mohli začať rozvíjať spoločný európsky cieľ a identitu.
- Politiky EÚ by mali byť oveľa citlivejšie na návrhy občanov, komunit a organizácií občianskej spoločnosti, vďaka čomu by mali dôvod zapájať sa.
- EHSV by mal na základe cieľov politiky stanovených v tomto stanovisku každoročne vyhodnocovať vykonávanie politík EÚ v členských štátoch s cieľom poskytnúť občanom konkrétne reakcie na vplyv členstva v EÚ na ich každodenný život.

V Bruseli 20. marca 2019

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Luca JAHIER

PRÍLOHA

Nasledujúce pozmeňovacie návrhy, ktoré získali viac ako štvrtinu odovzdaných hlasov, boli v priebehu diskusie zamietnuté (článok 59 ods. 4 rokovacieho poriadku):

a) **Bod 1.5**

Zmeniť

„Udržateľný rast znamená, že rast by mal byť založený nielen na množstve, ale aj (v skutočnosti oveľa viac) na kvalite, to znamená i) žiadne zneužívanie životného prostredia alebo práce; ii) spravodlivé životné podmienky; iii) hospodársky rast meraný prostredníctvom nielen ročného toku, ale aj zásob bohatstva a jeho rozdeľovania; iv) uspokojovanie potrieb všetkých v rámci možnosti planéty; v) rozvíjajúce sa ekonomiky, ktoré nám umožňujú prosperovať bez ohľadu na to, či rastú; a vi) uzavretý tok cyklov príjmov medzi domácnosťami, podnikmi, bankami, vládou a obchodom, ktorý funguje sociálnym a ekologickým spôsobom. Energia, materiály, príroda, ľudská spoločnosť, moc a bohatstvo, ktoré máme spoločné: v súčasnom modeli všetko chýba. Ignoruje sa neplatená práca opatrovateľov, v zásade žien, pritom by žiadne hospodárstvo bez nich nedokázalo fungovať. Konceptia udržateľného rastu sa vzťahuje na rast, ktorý zohľadňuje nielen aspekty hospodárske, ale aj sociálne a environmentálne. V posledných rokoch boli prezentované hospodárske modely rôznych druhov, napríklad tzv. „ekonomika prstencu“ (z angl. „doughnut economics“), ktorá sa zameriava na uspokojovanie základných potrieb všetkých (na základe 12 „sociálnych zásad“) pri rešpektovaní zdrojov planéty (definovaných deviatimi „planétárnymi hranicami“)[2]. Podobne boli predložené návrhy na meranie rastu pomocou ukazovateľov, ktoré presahujú rámec HDP.“

Zdôvodnenie

Cieľom je objasniť skutočnosť, že vypustený text nie je všeobecne prijímanou definíciou trvalo udržateľného rastu, ale odkazuje na hospodársky model, ktorý predstavila Kate Raworth, a ktorý sa uvádza v poznámke pod čiarou. Text v skutočnosti neopisuje základnú myšlienku tohto hospodárskeho modelu, ale opisuje podmienky, vlastnosti, dôsledky a aspekty merania, ktoré s ním súvisia.

Výsledok hlasovania

Za: 75

Proti: 132

Zdržalo sa: 11

b) **Bod 1.6**

Zmeniť

„Konceptia udržateľnej konkurencieschopnosti sa zase vzťahuje na model, pri ktorom sa vyvažuje hospodárska prosperita, otázky životného prostredia a sociálne začlenenie. V tejto súvislosti sa musia priťo napríklad odráža indexe globálnej konkurencieschopnosti prispôbenaý udržateľnosti, ktorý uplatňuje SEF zohľadňovať dva nové rozmery – environmentálny a sociálny.“

Zdôvodnenie

Index globálnej konkurencieschopnosti prispôbenaý udržateľnosti zohľadňuje environmentálny a sociálny rozmer.

Výsledok hlasovania

Za: 64

Proti: 147

Zdržalo sa: 13

c) **Rámček 1 (po bode 1.14), druhá zarážka**

Zmeniť

„Konkurencieschopnosť a udržateľnosť nie sú v protiklade, pokiaľ sú sociálne a environmentálne aspekty neoddeliteľnou súčasťou hodnotenia výrobkov a služieb na trhoch vymedzenia konkurencieschopnosti. Konkurencieschopnosť sa nesmie vymedzovať len kvantitou a cenou, ale skôr aj zohľadnením európskych hodnôt, kvality a udržateľnosti.“

Zdôvodnenie

Konkurencieschopnosť na trhoch nie je podmienená definíciami.

Výsledok hlasovania

Za: 66

Proti: 148

Zdržalo sa: 9

d) **Rámček 1 (po bode 1.14), piata zarážka**

Zmeniť

„Európske spoločnosti, pracovníci, spotrebitelia a celá občianska spoločnosť musia plniť svoju úlohu a zodpovednosť a pôsobiť v očiach zvyšku sveta ako vedúci predstavitelia, pokiaľ ide o udržateľnosť, ak sa konkurencieschopnosť a hospodárska udržateľnosť nášho európskeho systému nanovo vymedzí vzhľadom na možnosti našej jedinej planéty.“

Zdôvodnenie

Všetci aktéri občianskej spoločnosti musia plniť svoje úlohy a zodpovednosti. To platí bez ohľadu na vymedzenie pojmov.

Výsledok hlasovania

Za: 56

Proti: 138

Zdržalo sa: 9

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Budúcnosť politiky súdržnosti po roku 2020**(prieskumné stanovisko)**

(2019/C 228/07)

Spravodajca: **Stefano MALLIA**Pomocný spravodajca: **Ioannis VARDAKASTANIS**

Konzultácia	Rada – rumunské predsedníctvo, 20.9.2018 list od Victora NEGRESCA, štátneho tajomníka rumunského Ministerstva pre európske záležitosti
Právny základ	článok 304 ZFEÚ
Príslušná sekcia	sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť
Prijaté v sekcii	8.3.2019
Prijaté v pléne	20.3.2019
Plenárne zasadnutie č.	542
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	71/0/1

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV považuje politiku súdržnosti za základný pilier procesu približovania EÚ jej občanom a znižovania nerovností medzi regiónmi EÚ a medzi ľuďmi. EHSV dôrazne zastáva názor, že návrh na zníženie rozpočtu na politiku súdržnosti na roky 2021 – 2027 je nepripustný.

1.2. EHSV je presvedčený, že je potrebná nová ambiciózna a jasná európska stratégia, ktorá by bola zosúladená s Agendou OSN 2030 a jej cieľmi trvalo udržateľného rozvoja a ktorá by mala silný koordinačný mechanizmus zaručujúci stálu kontinuitu medzi jednotlivými politickými cyklami. Politika súdržnosti musí tvoriť neoddeliteľnú súčasť tejto ambiciózneho stratégie, a preto sa samotná politika súdržnosti musí rozvíjať tak, aby disponovala nástrojmi potrebnými na riešenie výziev budúcnosti, ako sú zmena klímy, zavádzanie nových technológií, dosahovanie vyššej úrovne konkurencieschopnosti a riadenie transformácie smerom k udržateľnému rozvoju pri súčasnej tvorbe kvalitných pracovných miest.

1.3. Je dôležité, aby sme pri nevyhnutnom úsilí o vytvorenie nadčasovej politiky súdržnosti nezabudli ani na problémy dneška, ktoré naďalej do veľkej miery ovplyvňujú spoločnosť. Máme pritom na mysli najmä spoločenské problémy, ako sú marginalizácia a diskriminácia menších a konkrétnych etnických skupín alebo domáce násilie, hospodárske výzvy, napríklad prístup k financovaniu a zvyšovanie úrovne zručností, a environmentálne problémy, ako sú obmedzovanie znečisťovania ovzdušia a nakladanie s odpadom.

1.4. V politike súdržnosti EÚ sa musí uplatňovať dôrazný územný prístup a jej cieľom musí byť dať každému regiónu k dispozícii potrebné nástroje na udržateľné zvyšovanie konkurencieschopnosti. EHSV zastáva názor, že všetky regióny musia byť oprávnené na financovanie. Na druhej strane musí EHSV vyjadriť jednoznačné sklamanie z oslabovania cezhraničnej dynamiky v rámci politiky súdržnosti.

1.5. Ak sa má Európa dostať na ďalšiu úroveň hospodárskeho rozvoja, v politike súdržnosti sa musí čoraz viac uplatňovať regionálne diferencovaný prístup, pokiaľ ide o investície a politické reakcie. EHSV je presvedčený, že tento krok by prispel k lepšie územne prispôbenému prístupu, ktorým by sa súčasne podporil rozvoj najodľahlejších a riedko osídlených oblastí (s veľmi malou hustotou obyvateľstva, ostrovy, horské oblasti a pod.), ako aj „obľúbených“, ale napriek tomu problémových funkčných mestských oblastí.

1.6. EHSV víta silnejšie prepojenie s európskym semestrom a žiada tiež o spojenie s odporúčaniami pre jednotlivé krajiny, čo by bolo prostriedkom na podporu štrukturálnych reforiem. EHSV tiež očakáva silnejšiu väzbu medzi investičnou stratégiou na európskej úrovni a investičnými stratégiami členských štátov. Je dôležité, aby sa financovaním nenahrádzali činnosti členských štátov, ale aby ich toto financovanie dopĺňalo. Je tiež rozhodujúce, aby členské štáty zväzili pokračovanie strategických projektov, ktoré sa ukázali ako úspešné.

1.7. EHSV sa domnieva, že regulačný balík by mal byť oveľa jednoduchší a že je potrebné vyhnúť sa mikroriadeniu fondov. Mali by sa rozlišovať administratívne postupy pre operačné programy, ktoré sa považujú za relatívne malé, a pre oveľa väčšie programy. EHSV vyzýva členské štáty, aby podporili možnosť zjednodušeného postupu, ktorú ponúkajú samotné legislatívne rámce, na získanie prístupu k financovaniu projektov malého rozsahu. EHSV zároveň nabáda Komisiu, aby preskúmala ďalšie možnosti, ktoré by mohli uľahčiť zapojenie malých subjektov.

1.8. EHSV podporuje používanie finančných nástrojov, vyzýva však Komisiu, aby zabezpečila, že sa pri navrhovaní takýchto nástrojov vykoná dôkladné posúdenie ich vhodnosti. Tým sa zabezpečí, že takéto nástroje budú vhodné pre všetky členské štáty a že ich budú môcť používať MSP a mimovládne organizácie.

1.9. Medzi hlavné problémy týkajúce sa politiky súdržnosti patrí chýbajúca efektívna komunikácia. EHSV žiada Komisiu, aby pokračovala v preskúvaní povinnosti zverejňovania informácií, ktorá v súčasnosti platí, a aby ich výrazne inovovala s ohľadom na moderné prostriedky digitálnych komunikačných kanálov.

1.10. Je najvyšší čas, aby Komisia aj členské štáty prestali podporovať partnerstvo len slovné a aby naozaj zabezpečili silnú a zmysluplnú účasť občianskej spoločnosti na všetkých fázach návrhu a vykonávania politiky súdržnosti. To by sa malo uskutočniť tak, že sa nadviaže na úspešné partnerské skúsenosti získané na miestnej úrovni.

1.11. EHSV upozorňuje, že na úrovni EÚ nie sú organizácie občianskej spoločnosti žiadnym štruktúrovaným spôsobom zapojené do monitorovania vykonávania politiky súdržnosti. Preto rozhodne odporúča, aby Komisia vytvorila **fórum európskej občianskej spoločnosti pre politiku súdržnosti**, na ktorom by sa podieľali sociálni partneri, organizácie občianskej spoločnosti a ďalšie zainteresované strany. Prostredníctvom tohto fóra by Komisia mohla každý rok konzultovať so sociálnymi partnermi a organizáciami občianskej spoločnosti stav vykonávania politiky súdržnosti počas jednotlivých programových období.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. Poslaním politiky súdržnosti EÚ, ako sa uvádza v článku 174 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ) ⁽¹⁾, je posilniť hospodársku a sociálnu súdržnosť prostredníctvom znižovania rozdielov medzi úrovňami regionálneho rozvoja. Toto vyhlásenie o poslaní musí zostať jadrom všetkých činností vykonávaných v oblasti politiky súdržnosti a musí ho upevňovať Komisia, ako aj orgány členských štátov zodpovedné za vykonávanie politiky súdržnosti.

2.2. Nadchádzajúce zmeny, ktoré spoločnosť začína pociťovať v dôsledku globalizácie a nových a budúcich technológií, si vyžadujú proces adaptácie, ktorým sa začalo dôkladne zaoberať len niekoľko krajín. Je dôležité, aby sme zvládli prechod na nové hospodárske modely založené na týchto nových a budúcich technológiách. EHSV sa domnieva, že politika súdržnosti má prostriedky na riešenie novovznikajúcich výziev a že patrí medzi základné piliere na priblíženie EÚ jej občanom a na znižovanie nerovností medzi regiónmi EÚ a medzi ľuďmi.

2.3. Rozpočet EÚ tvorí malú časť celkových verejných výdavkov v EÚ, pričom predstavuje necelé 1 % príjmov a len približne 2 % verejných výdavkov 28 členských štátov EÚ. V období rokov 2014 – 2020 tvoril objem rozpočtu EÚ 0,98 % hrubého národného dôchodku EÚ. Podiel politiky súdržnosti na celkovom rozpočte EÚ bol v tom čase na úrovni približne 35 % ⁽²⁾.

2.4. EHSV dôrazne zastáva názor, že návrh na zníženie rozpočtu na politiku súdržnosti na roky 2021 – 2027 je neprípustný. Politika súdržnosti je jednou z najkonkrétnejších politík EÚ s priamym vplyvom na život občanov. Nemôžeme od ľudí žiadať, aby podporovali silnejšiu Európu, keď súčasne znížime rozpočet na takúto dôležitú politiku. Je však mimoriadne dôležité, aby sa týmito investíciami nenahrádzalo úsilie členských štátov, ale aby tieto investície slúžili na ich doplnenie na národnej i regionálnej úrovni.

⁽¹⁾ Článok 174 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

⁽²⁾ COM(2017) 358 final: Diskusný dokument Komisie o budúcnosti financií EÚ.

2.5. V súlade s podobnými výzvami Európskeho parlamentu EHSV žiada Komisiu, aby predstavila a presadzovala program silnej a účinnej politiky súdržnosti po roku 2020 ⁽³⁾.

2.6. EHSV zároveň vyzýva členské štáty, aby pracovali na odsúhlasení širšieho systému vlastných zdrojov EÚ, čím by sa zabezpečilo, že rozpočet EÚ bude mať v nadchádzajúcom období primerané zdroje na riešenie rozsiahlejších výziev.

2.7. Hoci zo širšej perspektívy má politika súdržnosti relatívne malý rozpočet, jej jasná pridaná hodnota sa už preukázala. V rokoch 2014 – 2020 sa v rámci politiky súdržnosti zmobilizovalo vyše 480 miliárd EUR v investíciách. To by malo viesť napríklad k tomu, že viac ako 1 milión podnikov dostane podporu, 42 miliónov občanov bude mať prístup k lepším službám zdravotnej starostlivosti, 25 miliónov bude čerpať výhody lepšej prevencie pred povodňami a požiarimi, takmer 17 miliónov ďalších občanov EÚ bude pripojených na zariadenia na čistenie odpadovej vody, 15 miliónov ďalších domácností bude mať širokopásmové pripojenie a že sa vytvorí vyše 420 000 nových pracovných miest. Päť miliónov Európanov bude môcť využívať programy odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania a 6,6 milióna detí bude mať prístup k novým, moderným školám a zariadeniam starostlivosti o deti. EHSV sa domnieva, že politika súdržnosti musí vychádzať z tých miestnych príkladov, v rámci ktorých sa zapojenie občanov považovalo za úspešné.

2.8. V mnohých členských štátoch sa okrem toho ukázalo, že politika súdržnosti bola hlavným zdrojom verejných investícií ⁽⁴⁾. Výrazný prínos pre Európanov spočíval aj v nepriamych účinkoch politiky súdržnosti, ktoré vyplývali zo zlepšení v dôsledku plnenia požiadaviek tejto politiky (napríklad z hľadiska transparentnosti, zodpovednosti alebo rovnosti príležitostí).

2.9. A hoci Európa dosiahla veľký pokrok, pokiaľ ide o prípravu a vykonávanie opatrení na posilnenie svojej hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti, ako sa uvádza v ZFEÚ, stále je ďaleko od dosiahnutia celkového harmonického rozvoja.

2.10. Po hospodárskej kríze sa Európe znovu podarilo dosiahnuť hospodársky rast, najmä v krajinách s nízkym príjmom, a regionálne nerovnosti sa z hľadiska HDP na obyvateľa konečne zmenšujú ⁽⁵⁾. Rozdiely medzi regiónmi sú však naďalej veľké a v niektorých prípadoch sa dokonca zväčšujú. Produktivita je vyššia v rozvinutejších krajinách a ich odolnosť a schopnosť byť konkurencieschopnými v globalizovanom svete vysoko prevyšuje tieto faktory v menej rozvinutých členských štátoch. Táto situácia vedie k rozdielom v spoločenských otázkach týkajúcich sa obyvateľstva, ako je napríklad vyššia miera chudoby, počet a podmienky osôb, ktoré sú ohrozené vylúčením, alebo prístup ku kvalitnej sociálnej ochrane a kvalitnému vzdelaniu.

2.10.1. EHSV sa teda domnieva, že ak sa hospodárske a sociálne nerovnosti majú ďalej zmenšovať, v rámci politiky súdržnosti sa musí investovať do inovácií, zamestnanosti, sociálneho začleňovania, životného prostredia, inkluzívneho vzdelávania, programov a infraštruktúry v oblasti zdravia, špičkových a dostupných technológií, efektívnych dopravných sietí a infraštruktúry. Len tak sa dá totiž zlepšiť univerzálny prístup na trh práce a môže sa vytvárať jednotný trh, ktorý podporí rast, produktivitu a špecializáciu v oblastiach komparatívnych výhod vo všetkých regiónoch.

2.10.2. V globalizovanom svete musia podniky súťažiť so spoločnosťami z nízkonákladových miest, ako aj s podnikmi s veľkou inovačnou kapacitou. EÚ musí podporovať reformy, ktorými sa presadzuje prostredie priaznivé pre investície, v ktorom sa podniky môžu rozvíjať, zatiaľ čo občania profitujú z lepších pracovných podmienok. Fondy na podporu súdržnosti by sa mali využívať na vytvorenie lepšieho rámca pre start-upy, podnikateľov a inovačné MSP a na efektívnejšiu podporu rodinných podnikov ⁽⁶⁾, ako aj na podporu rozmanitosti (rodové zastúpenie, osoby so zdravotným postihnutím, etnické menšiny a podobne), aby sa dosiahla lepšia konkurencieschopnosť a väčší záväzok k otázkam sociálnej zodpovednosti.

2.11. Stále existuje mnoho oblastí súvisiacich s environmentálnymi cieľmi (používanie menšieho objemu a čistejšej energie, vývoj efektívnejších infraštruktúr, znižovanie znečistenia a pod.), otázkami cezhraničnej bezpečnosti, so vzdelávaním, sociálnym začleňovaním, s dostupnosťou pre osoby so zdravotným postihnutím, dopravou, verejnými službami a inými prekážkami voľného pohybu tovaru, služieb, osôb a kapitálu, v ktorých by bola väčšia územná súdržnosť prínosom.

2.11.1. Práve preto sa EHSV domnieva, že všetky regióny musia byť oprávnené na financovanie. Politika súdržnosti EÚ musí byť neoddeliteľnou súčasťou európskej investičnej stratégie, musí mať silný územný prístup a jej cieľom musí byť dať každému regiónu k dispozícii potrebné nástroje na zvýšenie konkurencieschopnosti. Musí to viesť k hospodárskej a štrukturálnej transformácii, ktorá zabezpečí odolnú základňu v každom regióne opierajúcu sa o jeho silné stránky ⁽⁷⁾.

⁽³⁾ Pozri správu Európskeho parlamentu.

⁽⁴⁾ COM(2017) 358 final: Diskusný dokument Komisie o budúcnosti financií EÚ.

⁽⁵⁾ Mój región, moja Európa, naša budúcnosť: 7. správa o hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 81, 2.3.2018, s. 1.

⁽⁷⁾ https://www.buinesseurop.eu/sites/buseur/files/media/position_papers/ecofin/2017-06-09_eu_cohesion_policy.pdf.

2.12. Uprostred budovania spoločného európskeho priestoru je základným kameňom európskej integrácie európska územná spolupráca (Interreg) vo všetkých jej podobách – cezhraničná, nadnárodná a medziregionálna spolupráca, ako aj otvorenosť voči susedným krajinám. Prispieva k tomu, aby sa hranice Európy nestali prekážkami, spája Európanov, pomáha pri riešení spoločných problémov, uľahčuje výmenu nápadov a prínosov a podporuje strategické iniciatívy zamerané na spoločné ciele⁽⁸⁾. Z tohto dôvodu sa EHSV domnieva, že je zásadné, aby členské štáty pokračovali vo vykonávaní spoločných opatrení a výmene postupov a stratégií.

2.12.1. EHSV však vyjadruje poľutovanie na tým⁽⁹⁾, že politika súdržnosti stále neponúka komplexné riešenie problémov, na ktoré narážajú konkrétne oblasti so štrukturálnym a trvalým znevýhodnením (veľmi nízka hustota obyvateľstva, ostrovné, horské regióny a pod.) uvedené v článku 174 ZFEÚ. EHSV je presvedčený, že by sa mal vypracovať nový mechanizmus, ktorý týmto regiónom umožní efektívne riešiť vlastné osobitné a zložité problémy. Nemôže to zostať vo výlučnej právomoci vnútroštátnych orgánov. EHSV sa preto domnieva, že v rámci politiky súdržnosti sa musí presadzovať spolupráca medzi Komisiou a členskými štátmi a ich regionálnymi a miestnymi zainteresovanými stranami tak, aby sa riešila problematika ich konkrétnych území.

2.13. Prioritou EÚ v súvislosti s riedko osídlenými oblasťami a najvzdialenejšími regiónmi musí byť posilnenie väzieb, ktoré ich spájajú s európskym kontinentom, a pocitu príslušnosti občanov k európskemu projektu. Napriek mimoriadne napätej rozpočtovej situácii sa osobitná podpora pre riedko osídlené alebo najvzdialenejšie regióny nesmie obmedziť. Tieto regióny musia mať prístup k primeraným finančným zdrojom, ktoré im umožnia dosahovať spoločné európske ciele a kompenzovať ich znevýhodnenie súvisiace najmä s ich odľahlosťou⁽¹⁰⁾ alebo mimoriadne nízkou hustotou obyvateľstva. Preto je pri rozdeľovaní finančných prostriedkov potrebné zohľadniť demografické a geografické faktory („Berlínska metóda“) a požiadavky tematickej koncentrácie a miery spolufinancovania ((1) najviac rozvinuté, (2) prechodné a (3) menej rozvinuté regióny). Zahrnutie týchto faktorov by mohlo poskytnúť kompenzáciu znevýhodneným riedko osídleným oblastiam a najvzdialenejším regiónom v podobe primeraného objemu finančných prostriedkov a flexibilného nasmerovania investícií.

2.14. Viac ako polovica svetového obyvateľstva dnes žije v mestských oblastiach, pričom tento počet sa do roku 2050 zvýši na 70 %⁽¹¹⁾. A hoci je hospodárska činnosť týchto oblastí veľmi vysoká, je rozhodujúce, aby ponúkali aj udržateľné a kvalitné prostredie na život občanov. EHSV sa preto domnieva, že v rámci politiky súdržnosti im treba aj naďalej venovať pozornosť, ale nabáda tiež na ich rozvoj v spojitosti s ich fyzickým kontextom (polycentrický rozvoj, prepojenia medzi mestskými a vidieckymi oblasťami a pod.).

3. Silnejšie poslanie v jasnejšom, pružnejšom a účinnejšom rámci

3.1. EHSV je presvedčený, že je potrebná nová ambiciózna a jasná európska stratégia, ktorá by bola zosúladená s Agendou OSN 2030 a jej cieľmi trvalo udržateľného rozvoja, ako aj ostatnými globálnymi záväzkami EÚ, ako sú napríklad medzinárodné dohody (napr. Parížska dohoda) alebo dohovory OSN (napr. Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím), a ktorá by mala silný koordinovaný mechanizmus zaručujúci stálu kontinuitu medzi jednotlivými politickými cyklami. V tejto súvislosti EHSV mimoriadne víta nový diskusný dokument Komisie o udržateľnejšej Európe do roku 2030, v ktorom sa otvára diskusia na túto tému.

3.2. Politika súdržnosti musí tvoriť neoddeliteľnú súčasť tejto ambicióznej stratégie, a preto sa samotná politika súdržnosti musí rozvíjať tak, aby bola nadčasová, teda ako politika disponujúca nástrojmi potrebnými na riešenie výziev budúcnosti, ako sú zmena klímy, zavádzanie nových technológií, dosahovanie udržateľného rozvoja a tvorba kvalitných pracovných miest.

3.3. V súlade so snahami o vytvorenie nadčasovej politiky súdržnosti EHSV vyzýva Radu a Parlament, aby vytrvali v úsilí a pokračovali v revízií systému pridelovania finančných prostriedkov v rámci politiky súdržnosti, najmä s ohľadom na iné kritériá (nad rámec HDP). Takéto kritériá by sa mali týkať otázok ako nerovnosť, migrácia, nezamestnanosť mladých ľudí, konkurencieschopnosť, zmena klímy, pracovné podmienky a demografia.

3.4. Je dôležité, aby sme pri takých potrebných snahách o vytvorenie nadčasovej politiky súdržnosti nezabudli ani na problémy dneška, ktoré naďalej do veľkej miery ovplyvňujú spoločnosť. Máme pritom na mysli najmä spoločenské problémy, ako napríklad marginalizácia a diskriminácia menších a konkrétnych etnických skupín alebo domáce násilie, hospodárske problémy, napríklad prístup k financovaniu a zvyšovanie úrovne zručností, a environmentálne problémy, ako sú obmedzovanie znečisťovania ovzdušia a nakladanie s odpadom.

3.5. S cieľom posilniť strategické plánovanie a riadenie Únie v priebehu vypracovania uvedenej stratégie EHSV tiež vyzýva Komisiu, aby do nej začlenila rôzne strategické prvky, ktorými sa zaoberajú Územná agenda⁽¹²⁾ a Lipská charta⁽¹³⁾. Tá je práve v procese obnovy koordinovanom budúcim nemeckým predsedníctvom Rady EÚ.

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 116.

⁽⁹⁾ Ú. v. EÚ C 209, 30.6.2017, s. 9.

⁽¹⁰⁾ Ú. v. EÚ C 161, 6.6.2013, s. 52.

⁽¹¹⁾ <http://www.un.org/en/development/desa/news/population/world-urbanization-prospects-2014.html>.

⁽¹²⁾ https://ec.europa.eu/regional_policy/sk/information/publications/communications/2011/territorial-agenda-of-the-european-union-2020.

⁽¹³⁾ https://ec.europa.eu/regional_policy/archive/themes/urban/leipzig_charter.pdf.

4. Integrované a koordinované plnenie

4.1. EHSV sa domnieva, že Európa (a to nielen na úrovni Únie, ale aj s členskými štátmi a v rámci nich) musí pracovať na objasnení a zjednodušení svojich administratívnych právomocí, pretože práve to je cesta k efektívnejšiemu určovaniu a plneniu zodpovedností. Po tomto kroku sa musí posilniť spolupráca a kapacita európskych verejných správ.

4.1.1. EHSV v tejto súvislosti víta silnejšie prepojenie s európskym semestrom⁽¹⁴⁾ a žiada tiež o spojenie s odporúčaniami pre jednotlivé krajiny, čo by bolo prostriedkom na podporu štrukturálnych reforiem. EHSV súhlasí s tým, že je tiež potrebné zabezpečiť úplnú komplementaritu a koordináciu s novým posilneným programom na podporu reforiem. EHSV zdôrazňuje, že je potrebné zlepšiť mechanizmus riadenia, ktorý by zahŕňal aj regionálnu úroveň.

4.2. Európa musí pracovať na vytvorení jednoduchšieho, pružnejšieho a účinnejšieho rámca pre vykonávanie politiky súdržnosti. Medzi ďalšie ciele EÚ musí patriť to, aby sa jej rôzne fondy na podporu politiky súdržnosti (poľnohospodárske, sociálne, regionálne atď.) riadili jedinou skupinou pravidiel, ktoré ponúkajú jednoduché riešenia, čím výrazne podporujú integrované investície. EHSV tiež podporuje väčšiu synergiu s inými programami a nástrojmi financovania a medzi nimi navzájom (ako sú Horizont 2020, Nástroj na prepájanie Európy atď.).

4.3. Riešením rôznych aspektov niektorých z kľúčových výziev (sociálne, environmentálne, hospodárske atď.) integrovaným spôsobom sa presnejšie zohľadňujú potreby reality. EHSV nabáda členské štáty, aby vypracovávali a realizovali programy financované z viacerých fondov.

4.4. EHSV považuje za rozhodujúce prijať prístup založený na miestnych podmienkach. EHSV tiež zdôrazňuje, že treba podporovať a posilňovať prístup, pri ktorom sa partneri z miestnej úrovne zapájajú do identifikácie svojho potenciálu a potrieb a do zavádzania opatrení v partnerstve so všetkými miestnymi aktérmi tak, aby sa naplnili zistené osobitné potreby. Ako Komisia správne poukazuje, „*prechod na vyššiu úroveň hospodárskeho rozvoja nie je možné dosiahnuť univerzálnou politikou uplatňovanou rovnako na všetkých, ale bude si vyžadovať regionálne diferencované investície a politické odpovede*“⁽¹⁵⁾.

4.5. EHSV vyzýva, aby sa pri posudzovaní miery spolufinancovania a požiadaviek tematickej koncentrácie pre najrozvinutejšie regióny a regióny s prechodným financovaním zohľadnili sociálne faktory (ako sú miera nerovnosti, chudoba, migrácia, úrovne vzdelania atď.). Zohľadnením týchto faktorov na úrovni projektov by sa umožnilo investovať do opatrení pre najzraniteľnejších ľudí (ako sú osoby so zdravotným postihnutím, migranti alebo maloleté osoby bez sprievodu), ktoré vzhľadom na skutočnosť, že sú vo väčšine najrozvinutejších miest a regiónov EÚ neproporčne zastúpené, nie sú oprávnené alebo sa spoliehajú na nadmerne vysoké miery spolufinancovania.

4.6. EHSV považuje za dôležité prepojiť rôzne iniciatívy súvisiace s politikou súdržnosti (stratégie a programy) na rôznych územných úrovniach, a to tak horizontálne (napr. makroregionálne stratégie s nadnárodnými programami), ako aj vertikálne (medzi jednotlivými územnými úrovňami).

4.7. Ak máme naďalej vykonávať politiku súdržnosti najmä prostredníctvom rôznych projektov, musíme zároveň zjednodušiť prípravu právneho prostredia, v ktorom sa vykonávajú. V súlade so závermi skupiny na vysokej úrovni pre zjednodušenie po roku 2020⁽¹⁶⁾ si EHSV myslí, že regulačný balík by mal byť oveľa jednoduchší a mal by zabrániť mikroriadeniu fondov. EHSV uznáva, že tu môže byť pokus o zvyšovanie efektívnosti formou centrálnejšieho riadenia, žiada však Komisiu, aby mu odolala a zabezpečila potrebné nástroje na riadenie väčšieho množstva fondov decentralizovane.

4.8. Treba poznamenať, že v počiatočných fázach programových období by sa administratívna kapacita najmä menších členských štátov a regiónov mohla dostať pod veľký tlak. EHSV považuje za zásadné podstatne znížiť zbytočnú administratívnu záťaž pre prijímateľov (počnúc podaním žiadosti o projekt až po jeho konečnú fázu) a súčasne zachovať vysokú mieru istoty zákonnosti a riadnosti.

4.9. Skúsenosti ukázali, že malé projekty (do 100000 EUR) môžu mať veľmi často veľký vplyv u najzraniteľnejších skupín spoločnosti. Často však dochádza k tomu, že práve tieto skupiny majú výrazné ťažkosti pri prístupe k takýmto fondom. Vzhľadom na túto skutočnosť EHSV vyzýva členské štáty, aby podporili možnosť zjednodušeného postupu, ktorú ponúkajú samotné legislatívne rámce, na získanie prístupu k financovaniu projektov malého rozsahu. EHSV zároveň nabáda Komisiu, aby preskúmala ďalšie možnosti, ktoré by mohli uľahčiť zapojenie malých subjektov.

⁽¹⁴⁾ <https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/resources/docs/qe-02-17-362-en-n.pdf>
a <https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/resources/docs/qe-01-14-110-en-c.pdf>.

⁽¹⁵⁾ Európska komisia (2017): *Konkurencieschopnosť v regiónoch s nízkymi príjmami a nízkou mierou rastu: správa o zaostávajúcích regiónoch*, pracovný dokument útvarov Komisie, SWD(2017) 132 final, SWD(2017) 132 final, Brusel, 10. apríla 2017.

⁽¹⁶⁾ http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/newsroom/pdf/simplification_proposals.pdf.

4.10. EHSV poukazuje na väčšie používanie finančných nástrojov, ktoré môžu poslúžiť na vykonávanie politiky súdržnosti. EHSV tento krok podporuje, vyzýva však Komisiu, aby zabezpečila, že pri navrhovaní takýchto nástrojov sa vykoná dôkladné posúdenie vhodnosti a zabezpečí sa, 1) že takéto nástroje budú vhodné pre všetky členské štáty a 2) že takéto nástroje budú vhodné pre MSP a mimovládne organizácie. Ak sa vhodnosť nepotvrdí, bude potrebné zaviesť alternatívne/kompenzačné opatrenia, ktorými sa zabezpečí, že členský štát ani subjekt nebudú znevýhodnené.

4.11. V záujme zvýšenia kvality určitých aspektov vykonávania (napríklad marketing, technické možnosti podujatí atď.) sa EHSV domnieva, že verejný sektor by mal uskutočniť konzultácie s občianskou spoločnosťou a súkromným sektorom, a získať tak počas prípravy priame skúsenosti. Zrejme nie je úplne správne očakávať, že bežní zamestnanci verejnej správy budú rozumieť všetkým aspektom toho, ako zabezpečiť, aby bol „produkt“ obľúbený aj užitočný.

4.12. EHSV sa domnieva, že pokiaľ ide o harmonizáciu ukazovateľov v celej Európe, treba prijať ďalšie opatrenia. Je zásadne dôležité vytvoriť monitorovací systém, ktorý subjektom prijímajúcim rozhodnutia aj spoločnosti v širšom zmysle slova predstaví zložité výsledky ľahko pochopiteľným spôsobom.

4.13. Budúcnosť politiky súdržnosti by mala podporiť aj nové spôsoby integrácie podnikania a pozitívnych vplyvov na spoločnosť a životné prostredie. V tomto smere je pre Európsku úniu podstatné zvýšiť podporu zameranú na rozvoj sociálneho hospodárstva.

5. Efektívnejšia celková komunikácia

5.1. Medzi hlavné problémy týkajúce sa politiky súdržnosti patrí chýbajúca efektívna komunikácia, ktorá sa až príliš často spája s projektmi financovanými v rámci tejto politiky. Hoci existujú rôzne usmernenia týkajúce sa komunikácie, ktoré zaviedla Komisia, je zrejme, že ani zďaleka nepostačujú. Často sa stáva, že povedomie o tom, že sa nejaké projekty uskutočnili a/alebo že ich financovala EÚ, je veľmi malé alebo dokonca žiadne. To vedie k tomu, že sa politika súdržnosti nevníma veľmi pozitívne. EHSV žiada Komisiu, aby pokračovala v úsilí o preskúmanie povinnosti zverejňovania informácií, ktorá v súčasnosti platí, a aby ich výrazne inovovala s ohľadom na moderné prostriedky digitálnych komunikačných kanálov. Intenzívnejšie uplatňovanie projektov využívajúcich najlepšie postupy by sa malo používať ako praktický príklad na podporu rozsiahlejšieho a lepšieho využívania finančných prostriedkov.

5.2. Je potrebné zlepšiť spôsob posudzovania vplyvu politiky súdržnosti v určitých oblastiach, ako je napríklad sociálne začleňovanie, kvalita života, pracovné podmienky občanov, zvyšovanie konkurencieschopnosti podnikov alebo zlepšovanie služieb verejnej správy. O vplyve treba informovať občanov EÚ, aby poznali úspechy aj zlyhania politiky.

5.3. EHSV vyzýva Komisiu, aby vypracovala strategický komunikačný plán v spolupráci so všetkými príslušnými partnermi vrátane organizácií zastupujúcich osoby so zdravotným postihnutím. EHSV sa tiež domnieva, že informovanie o osvedčených postupoch by malo byť ľahko dostupné.

6. Zaistenie partnerstva s organizáciami občianskej spoločnosti a inými zainteresovanými stranami

6.1. EHSV opakovane poukazuje na význam viacúrovňového riadenia, pri ktorom sa posilňuje zapojenie organizácií občianskej spoločnosti a iných zainteresovaných strán do procesu programovania, vykonávania, hodnotenia a monitorovania využívania fondov. Je najvyšší čas, aby Komisia aj členské štáty prestali podporovať tento aspekt len slovom a aby naozaj zabezpečili silnú a zmysluplnú účasť občianskej spoločnosti na všetkých fázach návrhu a vykonávania politiky súdržnosti. Bude to znamenať väčšiu zodpovednosť vnútroštátnych orgánov, ako aj efektívnejšie a zmysluplnejšie využívanie fondov.

6.2. Pokiaľ ide o kódex správania pre partnerstvo, EHSV žiada o jeho revíziu a aktualizáciu na základe priamej konzultácie s organizáciami občianskej spoločnosti a inými zainteresovanými stranami. EHSV okrem toho požaduje, aby bol kódex záväzný. EHSV si myslí, že európsky kódex správania pre partnerstvo by sa mal v plnej miere rešpektovať na všetkých úrovniach, pričom by sa mal doplniť o dôrazné záruky a opatrenia, ktoré zabezpečia jeho dôsledné uplatňovanie.

6.3. EHSV je presvedčený, že prístup miestneho rozvoja vedeného komunitou by mohol mať mnoho výhod a veľký úspech ako európsky nástroj, ktorý umožňuje integrovaný miestny rozvoj a účasť občanov a ich organizácií na základnej úrovni ⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁷⁾ <https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/opinions-information-reports/opinions/advantages-community-led-local-development-clld-approach>.

6.4. S cieľom posilniť zručnosti a efektívnosť partnerstva EHSV požaduje opatrenia na budovanie kapacít a technickú pomoc pre mestské a iné verejné orgány, hospodárskych a sociálnych partnerov, občiansku spoločnosť, organizácie a príslušné orgány, ktoré ich zastupujú, environmentálnych partnerov a orgány zodpovedné za podporu sociálneho začleňovania, základných práv, práv osôb so zdravotným postihnutím, práv osôb s chronickými chorobami, rodovú rovnosť a nediskrimináciu. EHSV by tiež uvítal zavedenie mechanizmu každoročných konzultácií s príslušnými partnermi.

6.5. Vzhľadom na to, že malé podniky, mikropodniky a organizácie občianskej spoločnosti môžu mať ťažkosti využívať príležitosti, ktoré ponúkajú európske fondy vo všeobecnosti, EHSV žiada o jednotnú a výraznú podporu opatrení na zlepšenie ich prístupu k informáciám, poskytovanie poradenstva a mentorstva a posilnenie ich intervenčných kapacít. Možno tak urobiť aj s ohľadom na osobitné potreby najzraniteľnejších ľudí.

V Bruseli 20. marca 2019

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Luca JAHIER

**Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Budúcnosť EÚ: výhody pre občanov
a dodržiavanie európskych hodnôt**

(prieskumné stanovisko na žiadosť rumunského predsedníctva Rady Európskej únie)

(2019/C 228/08)

Spravodajca: **Mihai IVAȘCU**

Pomocný spravodajca: **Stéphane BUFFETAUT**

Konzultácia	Rumunské predsedníctvo Rady EÚ, 20.9.2018
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní EÚ
Príslušný podvýbor	Podvýbor pre Budúcnosť EÚ: výhody pre občanov a dodržiavanie európskych hodnôt
Prijaté v pléne	20.3.2019
Plenárne zasadnutie č.	542
Výsledok hlasovania	147/6/9
(za/proti/zdržalo sa)	

1. Závbery a odporúčania

1.1 Po viac ako 60 rokoch od podpísania Rímskej zmluvy sa očakáva, že členské štáty prijímú v máji 2019 v Sibiu politickú pozíciu k budúcnosti EÚ.

1.2 Ľudská dôstojnosť a ľudské práva, demokracia, sloboda, sociálna spravodlivosť, rovnosť, deľba moci a právny štát sú hodnoty, na ktorých bola EÚ vybudovaná. Musia zostať nespochybniteľné a byť východiskom reformy EÚ a politického rozhodnutia v Sibiu.

1.3 Charta základných práv Európskej únie je jedným z najdôležitejších dokumentov zaručujúcich práva občanov. Musí byť zohľadnená v dôležitých politických rozhodnutiach, ako je napríklad zlepšenie zmlúv, a začlenená do nového znenia.

1.4 Európsky projekt priniesol najdlhšie obdobie mieru v histórii kontinentu, vytvoril región nebyvalého bohatstva a sociálneho rozvoja, uľahčil voľný pohyb osôb, tovaru a služieb a vytvoril najväčší jednotný trh na svete. Vďaka tomu všetkému majú európski občania výrazne lepšiu životnú úroveň, sociálnu starostlivosť a viac príležitostí v porovnaní s väčšinou častí sveta.

1.5 Tieto a iné výhody sa niekedy berú ako samozrejmosť alebo sú podceňované populistickými a euroskeptickými hnutiami. Nikdy by sa nemalo zabúdať na to, že vďaka EÚ profitujeme:

- z voľného pohybu osôb, služieb, tovaru a kapitálu,
- z najväčšieho jednotného trhu na svete,
- z väčšej hospodárskej prepojenosti a z voľného a bezproblémového obchodu,
- zo spoločných obchodných dohôd dohodnutých zo silnej pozície pre všetky členské štáty,
- z vysoko kvalitnej a lepšej sociálnej starostlivosti podľa európskeho piliera sociálnych práv (EPSP),
- z európskeho sociálneho modelu,

- zo zvýšenej spolupráce v spravodajských službách, vojenských otázkach a v oblasti činnosti presadzovania práva,
- zo zlepšených environmentálnych noriem, z kvality ovzdušia a vody,
- z ochrany základného práva občanov na súkromie v digitálnom prostredí,
- z lepších zdravotných a bezpečnostných noriem,
- z recipročných systémov zdravotnej starostlivosti v celej Európe,
- z antidiskriminačných pravidiel a politík, najmä pokiaľ ide o menšiny a ženy,
- z mimoriadnych príležitostí na vzdelávanie založených na výmenných programoch, ako je Erasmus+,
- atď.

1.6 Únia sa musí snažiť o zvýšenie konvergencie medzi regiónmi a/alebo členskými štátmi. Väčšie zosúladenie životných a pracovných podmienok založené na udržateľnom raste je prvoradé pre zlepšenie fungovania jednotného trhu a zníženie nerovnosti, chudoby a sociálneho vylúčenia.

1.7 Občania EÚ musia znovu získať pocit, že konaním na európskej úrovni sa nevzdávame štátnych politík, ale dochádza skôr k uznaniu, že niektoré projekty prinášajú lepšie výsledky, keď sa rozhodnutia prijímajú spoločne. Rovnaké pravidlá a rovnaké príležitosti pre všetky členské štáty a všetkých občanov by mali byť nespochybniteľné. Európska metóda zabezpečuje slobodu a zvrchovanosť v globalizovanom svete.

1.8 Prijatie eura by malo byť prioritou pri budovaní EÚ, keďže eurozóna môže dosiahnuť plný potenciál len vtedy, keď do nej vstúpia všetky členské štáty. Spolu so silnou hospodárskou a menovou úniou môže modernizovaný Európsky mechanizmus pre stabilitu (EMS) zohrávať dôležitejšiu úlohu pri zabezpečovaní politickej zodpovednosti a posilnenej fiškálnej zodpovednosti. Okrem toho členské štáty EÚ musia prijať okamžité a odvážne opatrenia, aby sa EÚ stala odolnejšou, ak by došlo k ďalšej hospodárskej a finančnej kríze.

1.9 EHSV sa domnieva, že ak má EÚ využiť svoje konkurenčné výhody, sú v neustále sa meniacom svete potrebné výrazné investície do výskumu a vývoja, ponuky zručností a infraštruktúry. Európa musí vyriešiť problém klesajúcej a starnúcej populácie, pretože to má vplyv na ponuku pracovnej sily. Napriek tomu musia byť migračné politiky sprevádzané prísnyimi pomocnými opatreniami v oblasti prijímania a integrácie, aby sa zabránilo obrovským sociálnym a spoločenským ťažkostiam. Ak si má EÚ zachovať konkurencieschopnosť, musí riešiť nedostatok pracovnej sily a nedostatok zručností. Európa potrebuje dobre riadenú migračnú politiku, aby pripravila pracovnú silu na zručnosti požadované novými technológiami a zároveň podporila rast a rozvoj podnikov. Európskym pracovníkom sa musia poskytnúť programy odbornej prípravy, rekvalifikácie, zvyšovania kvalifikácie a celoživotného vzdelávania, aby mohli v plnej miere ťažiť z technologických zmien.

1.10 V posledných rokoch sa rozšírili protekcionistické tendencie s rizikom obchodných vojen. EHSV je presvedčený, že EÚ by mala pokračovať v presadzovaní voľného, spravodlivého a udržateľného obchodu v mnohostrannom systéme a obchodných dohôd, ktoré rešpektujú sociálne, spotrebiteľské a environmentálne práva a zároveň podporujú rozvoj a rast podnikov. Protekcionizmus by nebol pre občanov prospešný. Okrem toho má EÚ dôležitú úlohu v reforme Svetovej obchodnej organizácie.

1.11 Treba dosiahnuť zdravý hospodársky rast so stabilným sociálnym rozmerom, zatiaľ čo EPSP predstavuje jednu z hlavných hnacích síl sociálnej súdržnosti. Jeho vykonávanie na národnej úrovni by sa malo urýchliť a mali by sa doň zapojiť všetky príslušné organizácie občianskej spoločnosti. Sociálni partneri a iné organizácie občianskej spoločnosti sú kľúčovými aktérmi európskeho demokratického projektu.

1.12 EHSV sa domnieva, že všetkým občanom EÚ by sa na trhu práce mali zabezpečiť rovnaké príležitosti a rovnaké zaobchádzanie. Okrem podpory spravodlivej mobility by občania tiež mali mať prístup ku kvalitnému zamestnaniu a dôstojným životným podmienkam v mieste bydliska, aby sa zabránilo úniku mozgov a sociálnemu dumpingu.

1.13 Zmena klímy a environmentálne otázky vyvolávajú u občanov EÚ čoraz väčšie obavy. Viaceré stanoviská EHSV ukázali, že Európa môže a potrebuje zabezpečiť plnenie cieľov v oblasti udržateľnosti. Je tiež nevyhnutné dodržiavať záväzky prijaté v rôznych dohodách o klíme, biodiverzite a vode. EÚ môže stimulovať ekologický prechod a zároveň zaručiť sociálnu súdržnosť a začlenenie všetkých v kontexte spravodlivého prechodu.

1.14 EHSV sa domnieva, že aktívne programy, ktoré by uľahčili vzdelávanie mladých ľudí a ich začlenenie do trhu práce, zohrávajú dôležitú úlohu z hľadiska budúcnosti Európskej únie. Programy ako Erasmus+ sa musia podporovať, aby mladí ľudia získavali vedomosti, zručnosti a schopnosti. EHSV je presvedčený, že popri týchto programoch sa musia okamžite vypracovať ďalšie podobné programy na podporu tých, ktorí majú menej finančných prostriedkov. Zvyšovanie povedomia o týchto programoch medzi občanmi a súčasná propagácia priameho prospechu z členstva v EÚ majú zásadný význam. Okrem toho Erasmus+, medzi inými, sa môže a mal by sa využívať na dosiahnutie zabezpečenia kvality vysokoškolského vzdelávania v Afrike, aby mladí ľudia na oboch kontinentoch získavali vedomosti, zručnosti a schopnosti.

1.15 Výrazne vzrástli výzvy v oblasti vonkajšej bezpečnosti, avšak jednotlivé členské štáty ich vnímajú inak, vyčleňujú rôzne finančné zdroje a majú odlišný názor na použitie vojenskej sily. EHSV sa domnieva, že EÚ musí poskytnúť kolektívnu a koordinovanú odpoveď, aby dokázala našim občanom, že je skutočne schopná zaistiť bezpečnosť. Rovnako dôležité pre bezpečnosť občanov sú opatrenia, ktoré zabráňujú počítačovej kriminalite v novom digitálnom prostredí.

1.16 Núdzová situácia tisícov migrantov, ktorí utekali pred konfliktom a chudobou a riskovali život, aby sa dostali cez Stredozemné more, bola šokujúca. Politické dôsledky vytvorili dojem, že EÚ nevie, ako riešiť takúto krízu. EHSV víta plán Komisie vypracovať vyvážené, komplexnú a spoločnú migračnú politiku, ktorá EÚ pomôže využiť príležitosti, ktoré migrácia prináša, a zároveň riešiť problémy.

1.17 Európski občania často berú pozitívne účinky členstva v EÚ za samozrejmosť alebo ich spájajú s národnými vládami, zatiaľ čo z mnohých ťažkostí vinia európske inštitúcie. EHSV sa domnieva, že je to spôsobené nedostatočnou informovanosťou o tom, čo európske členstvo svojim občanom prináša, a preto by EÚ a členské štáty mali vynaložiť oveľa väčšie úsilie na lepšie informovanie o európskych politikách, cieľoch a zámeroch.

1.18 Ďalší postup znamená súčasne poskytovať viac finančných prostriedkov na komunikáciu a používať všetky dostupné kanály: na európskej či štátnej úrovni, ale aj na úrovni sociálnych partnerov a ostatných zástupcov orgánov organizovanej občianskej spoločnosti. Občania musia byť vždy informovaní o výhodách, ktoré im vyplývajú z členstva v EÚ, a zároveň mať na pamäti, aký bol život bez Únie – vojna, spory a hospodárske ťažkosti.

1.19 EÚ musí neustále počúvať a chápať hlavné očakávania Európanov a snažiť sa ich splniť, aby sa priblížila k svojim občanom. EHSV je preto presvedčený, že komunikácia, platformy spolupráce a verejné konzultácie by sa mali podporovať a čo najčastejšie používať a mali by zahŕňať všetky členské štáty.

1.20 Boj proti falošným správam je ďalším dôležitým problémom vo svete, v ktorom nesprávne informácie, dezinformácie a zavádzajúce informácie sú rastúcim trendom. EHSV preto žiada spoločné a rôzne opatrenia s cieľom zvýšiť analytické schopnosti ľudí, zaručiť slobodu prejavu, predchádzať šíreniu falošných správ a vypracovať nástroje na kontrolu a overovanie faktov.

2. Úvod

2.1 V článku 3 Zmluvy o Európskej únii sa uvádza: „Cieľom Únie je presadzovať mier, svoje hodnoty a blaho svojich národov.“ Európska únia začala ako projekt, ktorého cieľom bolo zabezpečiť mier, a rozvinula sa do najväčšieho jednotného trhu na svete s voľným pohybom kapitálu, tovaru, služieb a, čo je najdôležitejšie, svojich občanov. Tento sen vzišiel z popola dvoch svetových vojen, zabezpečil rozvoj na celom kontinente a priniesol najdlhšie obdobie mieru v jeho histórii.

2.2 Teraz, v roku 2019, ktorý je rokom európskych volieb a zásadných zmien pre Úniu, musia všetci európski aktéri ukázať svoje odhodlanie zabezpečiť jednotu, prosperitu a blahobyť pre všetkých našich občanov tak, že bude chrániť demokraciu, ľudské práva, deľbu moci, právny štát a európsky sociálny model ⁽¹⁾.

2.3 V Charte základných práv Európskej únie ⁽²⁾ sú zakotvené niektoré politické, sociálne a hospodárske práva občanov v celej EÚ. Ratifikáciou v roku 2000 bol doplnený jeden dôležitý prvok, ktorý až dovtedy v zmluvách chýbal: povinnosť EÚ konať a prijímať právne predpisy v súlade s právami a hodnotami Charty, ako sa opisuje v jej siedmich kapitolách: dôstojnosť, slobody, rovnosť, solidarita, občianstvo, spravodlivosť a všeobecné ustanovenia.

2.4 Hoci sú výhody pre európskych občanov evidentné, zdá sa, že niektorí si ich žiaľ neuvedomujú alebo ich dokonca spochybňujú a v posledných rokoch sme zaznamenali rastúce napätie v členských štátoch a rôzne názory na ďalší postup. To prirodzene viedlo k otázkam ako napríklad: Aká by mala byť budúcnosť Európskej únie? Mali by sme spolupracovať viac alebo menej? Aká by mala byť vyváženosť medzi jednotlivými projektmi spolupráce, aby ich členské štáty boli ochotné prijať? Rôzne politické sily, v neposlednom rade aj v zakladajúcich členských štátoch EÚ, spochybňujú smerovanie, riadenie a dokonca aj samotný princíp európskej integrácie.

2.5 Tento politický medzník prichádza v rovnakom čase, keď sa po dlhom období nedôvery voči spôsobom konania európskych inštitúcií opäť zvyšuje dôvera v EÚ ⁽³⁾. Nedávne problémy, či už ide o finančnú krízu a krízu eurozóny, migračnú situáciu alebo brexit, ukázali, ako sú inštitúcie EÚ zraniteľné, keď sa na ne zvaľuje vina. Euroskeptické hnutia využili nedávne udalosti na presadenie svojho programu bez ohľadu na to, či bola chyba na strane EÚ alebo nie. Populistické strany, ktoré sa dostali k moci vo viacerých členských štátoch, spochybňujú výhody EÚ alebo o Únii dezinformujú.

3. Prínos pre európskych občanov

3.1 Hospodárska prepojenosť, zvýšená spolupráca v sociálnej a politickej oblasti a voľný pohyb odstránili v Európe hrozbu vojny a v súčasnosti zažívame najdlhšie obdobie mieru v histórii kontinentu.

3.2 Európsky jednotný trh umožnil voľný a bezproblémový obchod medzi členskými štátmi, ktorý prispieva k hospodárskej prosperite, blahobytu a jedným z najvyšších životných štandardov na svete. Napriek tomu sa tým neodstránili sociálne a územné nerovnosti.

3.3 EÚ sa ako jediný hospodársky vyjednávač stala veľmi vplyvným aktérom na medzinárodnej scéne, ktorý je schopný rokovať o strategických obchodných dohodách a ovplyvňovať hospodársku politiku na svetovej úrovni. Vďaka zvýšenej prepojenosti a zníženým prevádzkovým nákladom pre podniky sa vytvárajú pracovné miesta.

3.4 Voľný pohyb občanov v celej Únii pomohol odstrániť nedôveru medzi národmi a otvoril nespočetné vzdelávacie a profesionálne príležitosti. Občania môžu pracovať, žiť alebo odísť do dôchodku v ktoromkoľvek členskom štáte. Je bežné stretnúť napríklad Rumuna, ktorý študoval v Spojenom kráľovstve, pracuje v Belgicku a žije v Holandsku.

3.5 Občania majú tiež prospech z vytvorenia priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, keďže v európskych krajinách existuje istá forma vzájomnej ochrany. EÚ poskytuje takú úroveň bezpečnosti, ktorá umožňuje miestnym spravodajským službám a orgánom presadzovania práva prístup k zlepšenej výmene údajov a zdrojom.

3.6 EÚ sa od svojho vzniku usiluje vo všetkých svojich podobách o zlepšenia životného prostredia. Vďaka koordinácii opatrení a regulácii na úrovni Únie sa napríklad na celom kontinente od 50. rokov minulého storočia výrazne zlepšila kvalita ovzdušia a vody.

3.7 V digitálnej ére je v EÚ súkromie vysoko chránené všeobecným nariadením o ochrane údajov, ktoré bolo nedávno prijaté. Predstavuje jeden z najrozsiahlejších právnych predpisov vo svete, ktorý chráni základné právo občanov na súkromie.

3.8 EÚ má jeden z najprísnejších režimov pre bezpečnosť výrobkov a potravín na svete. Štátne orgány informujú o nebezpečných výrobkoch nájdených na trhu prostredníctvom systému na rýchlu výmenu informácií o nebezpečných nepotravinových výrobkoch. EÚ sa tiež zaviazala odhaľovať nebezpečné výrobky pred ich predajom spotrebiteľom. V EÚ musia zamestnávateľia zabezpečiť ochranu zdravia a bezpečnosti pracovníkov v každom aspekte ich práce.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 110, 22.3.2019, s. 1.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 326, 26.10.2012, s. 391.

⁽³⁾ Tlačová správa Európskeho parlamentu, 23.5.2018.

3.9 Občania EÚ využívajú recipročnú zdravotnú starostlivosť, keď sa nachádzajú v ktoromkoľvek členskom štáte EÚ. Tieto práva sa uplatňujú bez ohľadu na to, či cestujú dočasne na dovolenku, alebo študujú v zahraničí či trvalo bývajú v inej krajine EÚ alebo cestujú do iného členského štátu EÚ s konkrétnym cieľom získať lekárske ošetrovanie.

3.10 Všetci občania EÚ majú právo voliť a kandidovať vo voľbách do Európskeho parlamentu a/alebo v komunálnych voľbách v krajine EÚ, v ktorej majú bydlisko, za rovnakých podmienok ako štátni príslušníci danej krajiny. Okrem toho sú občania EÚ oprávnení byť prijatí do zamestnania za rovnakých podmienok ako štátni príslušníci krajiny, v ktorej hľadajú prácu, a nemôže sa od nich požadovať, aby splňali akékoľvek dodatočné požiadavky.

3.11 Ako občan EÚ môžete rýchlo a ľahko zaregistrovať podnik a založiť pobočku existujúceho podniku so sídlom v EÚ v ktorejkoľvek krajine EÚ, na Islande, v Nórsku alebo Lichtenštajnsku. Existuje mnoho rôznych fondov a iniciatív EÚ na podporu start-upov a MSP.

3.12 Európsky sociálny model pomáha zlepšiť životné a pracovné podmienky širokej časti obyvateľstva EÚ. Cieľom nedávno zavedeného Európskeho piliera sociálnych práv je ďalej zlepšovať tieto podmienky.

3.13 EÚ je priekopníkom v oblasti podpory rovnakej hospodárskej nezávislosti žien a mužov. Únia sa neustále usiluje dosiahnuť pokrok v rodovej rovnosti, boji proti rozdielom v odmeňovaní a v zavádzaní účinných antidiskriminačných pravidiel a politik.

3.14 Proces pristúpenia k EÚ a perspektíva vstupu do EÚ podnietili budovanie životaschopných trhových ekonomík, zvýšili sociálne normy a vytvorili stabilné demokratické inštitúcie v Európe.

3.15 Občania EÚ majú právo na poskytnutie ochrany diplomatickými alebo konzulárnymi orgánmi ktorejkoľvek inej krajiny EÚ, ak sa nachádzajú v tretej krajine, v ktorej ich vlastný štát nemá žiadne zastúpenie. Toto právo je zakotvené v článku 46 Charty základných práv. Všetky členské štáty majú diplomatické zastúpenie len v troch krajinách, a to v Spojených štátoch amerických, Číne a Rusku. V núdzových situáciách musia členské štáty EÚ pomôcť občanom EÚ pri evakuácii, ako keby boli ich vlastní štátni príslušníci. Ochrana sa týka aj každodenných situácií, ako je krádež cestovného pasu, vážna nehoda alebo choroba.

3.16 Vzdelávanie sa v Európskej únii výrazne podporuje. Svetoznámy výmenný program Erasmus+ poskytuje študentom a akademickým pracovníkom príležitosť zvýšiť svoju kvalifikáciu a šance zamestnať sa vďaka skúsenostiam s akademickým životom v inej krajine a od roku 2014 tento program využili viac ako 3 milióny ľudí. Okrem toho výmeny názorov a kultúrne výmeny spájajú ľudí, čo prispieva k formovaniu európskej identity.

4. Európske hodnoty a základné práva

4.1 EHSV sa domnieva, že s cieľom čo najlepšie chrániť záujmy našich občanov musí každá reforma zmlúv zahŕňať znenie Charty základných práv a žiadny členský štát by nemal mať možnosť upustiť od jej uplatňovania. V súčasnosti sa na Chartu odkazuje v Lisabonskej zmluve ako na nezávislý dokument a Spojené kráľovstvo a Poľsko od nej odstúpili.

4.2 Hoci Európa čelí mnohým výzvam a spoločné rozhodnutia sú vždy potrebné, hodnoty, na ktorých bola EÚ vybudovaná a ktoré sú zakotvené v zmluvách, sú nespochybniteľné a musia byť východiskovým bodom pre každú novú štruktúru EÚ: rešpektovanie ľudskej dôstojnosti a ľudských práv, demokracie, slobody, rovnosti, deľby moci a právneho štátu.

4.3 Rovnaké zaobchádzanie a pravidlá pre občanov EÚ by sa nikdy nemali spochybniť a EÚ prijala v tejto súvislosti podstatné a zbytočné kompromisy: vízová povinnosť do Spojených štátov amerických len pre niektoré členské štáty, dvojité normy kvality potravín, atď. EÚ sa musí usilovať o rovnakú ochranu záujmov všetkých svojich občanov bez ohľadu na ich štátnu príslušnosť.

4.4 EHSV zastáva názor, že konanie na európskej úrovni neznamená vzdať sa národných záujmov, ani to, že európske a národné záujmy si odporujú. Znamená to jednoducho to, že niektoré veci možno dosiahnuť lepšie spoločne. Bez ohľadu na to, akým smerom sa Únia bude uberať, bude musieť priniesť dôležité reformy a jasné pravidlá pre riadenie Únie s cieľom riešiť existujúce politické napätie a rastúcu rozmanitosť. Práve európska metóda zabezpečuje slobodu a zvrchovanosť v globalizovanom svete. Občania majú prospech z členstva v EÚ, pretože im poskytuje právny priestor pre príležitosti a rovnaké pravidlá pre všetkých, pričom striktné zakazuje akúkoľvek diskrimináciu na základe štátnej príslušnosti.

4.5 Núdzová situácia tisícov migrantov, ktorí utekali pred konfliktom a chudobou a riskovali život, aby sa dostali cez Stredozemné more, bola šokujúca. Politické dôsledky vytvorili dojem, že EÚ nevie, ako riešiť takúto krízu. EHSV víta plán Komisie vypracovať vyváženú, komplexnú a spoločnú migračnú politiku, ktorá EÚ pomôže využiť príležitosti, ktoré migrácia prináša, a zároveň riešiť problémy. Výbor osobitne podporuje novú politiku Komisie spočívajúcu v udržiavaní Európy ako atraktívnej destinácie pre migrantov v čase demografického poklesu, ako aj v znižovaní stimulov pre neregulárnu migráciu. To si vyžaduje aj prísne pomocné opatrenia v oblasti prijímania a integrácie.

4.6 Najväčšou výzvou pre EÚ je aj naďalej byť Úniou, ktorá bráni a ochraňuje svojich občanov a posilňuje ich postavenie. Musí preto ponúknuť riešenia pre otázky, ktoré ľudia naozaj trápia: „Výbor je aj naďalej presvedčený, že dobrá budúcnosť je možná a že silnejšia EÚ môže pomôcť lepšie usmerňovať globalizáciu a digitalizáciu, aby sa zabezpečili dobré vyhliadky pre všetkých občanov (4).“

4.7 Zakladatelia európskeho projektu uznali, že tento projekt bude musieť prejsť dlhú cestu, aby dosiahol podobnú úroveň legitimitnosti ako etablované demokracie jeho členských štátov. Už sme prešli dlhý kus, ale každá nová zmluva musí zabezpečiť väčšiu transparentnosť a demokratickú kontrolu s cieľom čo najlepšie legitimizovať Úniu v očiach verejnosti. Okrem toho sa musí zabezpečiť, aby členské štáty lepšie dodržiavali právne predpisy Európskej únie.

5. Udržateľný hospodársky rozvoj

5.1 Európa je najväčším svetovým jednotným trhom a jej mena je druhou najpoužívanejšou. Ide o najväčšiu trhovú silu, ktorá predstavuje 16,5 % svetového dovozu a vývozu (5), a o najväčšieho poskytovateľa rozvojovej a humanitárnej pomoci. Čiastočne aj vďaka programu Horizont 2020, ktorý je najväčším nadnárodným výskumným programom na svete, patrí Európa medzi špičku v oblasti inovácií. Hospodárska súťaž so Spojenými štátmi americkými a Áziou sa však zdá byť intenzívnejšia než kedykoľvek predtým. Jedna vec je jasná: žiadny členský štát nemôže mať prominentnú úlohu na svetovej scéne sám osebe.

5.2 Euro má takmer 20 rokov a svoj plný potenciál môže dosiahnuť len vtedy, ak všetky členské štáty zavedú euro a dobuduje sa hospodárska a menová únia. To by znamenalo prijať a uplatňovať jasné pravidlá pre všetkých, modernizovať Európsky mechanizmus pre stabilitu (EMS), aby získal dôležitejšiu úlohu, akú má napríklad MMF na medzinárodnej scéne, zabezpečiť politickú zodpovednosť a posilniť fiškálne rady (6). Prijatie eura je by malo byť prioritou pri budovaní EÚ.

5.3 EHSV v minulosti tvrdil, že EÚ pomaly reagovala na finančnú krízu a že sú potrebné reformy v hospodárskej a menovej únii (7). Odvtedy bolo zaznamenané neustále úsilie o reformu a dobudovanie bankovej únie a únie kapitálových trhov. Rovnako ako v minulosti (8) EHSV víta ďalšie upevnenie trhu, ale varuje pred vytvorením pozícií, v ktorých má malá skupina ľudí v rukách príliš veľa rozhodovacej právomoci. Dobudovaná HMÚ by mala priniesť éru novej jednotnej meny pre podniky a občanov Európskej únie, výrazne znížiť transakčné náklady a odstrániť devízové riziká, zlepšiť transparentnosť obchodných cien a zároveň znížiť investičné riziká.

5.4 Ak má Európa využiť svoje konkurenčné výhody v neustále sa meniacom svete, musí sa zamerať na také oblasti, ako je výskum a vývoj, ponuku zručností a infraštruktúru. Európa musí vyriešiť problém klesajúcej a starnúcej populácie, pretože to má vplyv na ponuku pracovnej sily. Ak si má EÚ zachovať konkurenčnú schopnosť, musí riešiť nedostatok pracovnej sily a nedostatok zručností. Európa potrebuje dobre riadenú migračnú politiku a dlhodobú perspektívu, aby pripravila pracovnú silu na budúce výzvy a zároveň podporila rast a rozvoj podnikov. No jednako musia byť migračné politiky sprevádzané prísnyimi opatreniami, aby sa zabránilo sociálnym a spoločenským ťažkostiam.

5.5 EHSV tiež vo svojich viacerých stanoviskách požadoval väčšie investície do infraštruktúry a verejných služieb, projektov, ktoré zabezpečia hospodársky rast a blahobyt občanov. EHSV sa tiež vyjadril, že „podporuje myšlienku vymedziť spoločný konsolidovaný základ dane z príjmov právnických osôb (CCCTB) a zaviesť dane z finančných transakcií, palív a emisií oxidu uhličitého, ktoré keby sa vyberali na európskej úrovni, mohli by zachytiť cezhraničný základ dane a tiež zmierniť globálne účinky na životné prostredie (9)“. Tým by sa znížilo vyhýbanie sa daňovým povinnostiam a zabezpečila jednotnosť fiškálnej politiky. EHSV tiež konštatoval, že „Európa má zdanlivo silné postavenie, pokiaľ ide o rastúce inovačné firmy zamerané na špičkové technológie, ale tieto podniky sa obvykle dostanú do konkurzu v situácii, keď potrebujú rozsiahle kapitálové investície (10).“

(4) Ú. v. EÚ C 81, 2.3.2018, s. 145.

(5) EÚ podľa tematických oblastí – Obchod.

(6) Nezávislé fiškálne inštitúcie.

(7) Ú. v. EÚ C 227, 28.6.2018, s. 1.

(8) Ú. v. EÚ C 262, 25.7.2018, s. 28.

(9) Ú. v. EÚ C 81, 2.3.2018, s. 131.

(10) Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 79.

5.6 EÚ podpísala komplexné obchodné dohody, ktorých cieľom je zvýšiť výmenu tovaru a služieb a zároveň chrániť a zlepšovať práva pracovníkov a zohľadniť environmentálne výzvy. V posledných rokoch sa však rozšírili protekcionistické tendencie s rizikom obchodných vojen. EÚ musí pokračovať v presadzovaní voľného, spravodlivého a udržateľného obchodu v mnohostrannom systéme a obchodných dohod, ktoré rešpektujú sociálne, spotrebiteľské a environmentálne práva a zároveň podporujú rozvoj a rast podnikov. Protekcionizmus občanom neprospeje. Svetová obchodná organizácia bude zohrávať dôležitú úlohu a je veľmi dôležité, aby EÚ mala svoju úlohu v jej reforme ⁽¹¹⁾. Zatvorenie hraníc a blokovanie trhu nemôže byť za žiadnych okolností cestou vpred.

5.7 Vo svete poznačenom zmenou klímy EHSV opakovane vypracoval odporúčania na zlepšenie ochrany biodiverzity a životne dôležitých zdrojov nevyhnutných pre našu existenciu. EHSV poukazuje na to, že ochrana biodiverzity je rovnako dôležitá ako predchádzanie zmene klímy. EHSV žiada väčšiu politickú vôľu a legislatívnu konzistentnosť v tejto oblasti, a preto odporúča, aby sa urýchlene sprístupnili všetky potrebné zdroje.

5.8 Podľa EHSV musí byť politika v oblasti zmeny klímy založená na spravodlivej transformácii, ktorá si vyžaduje opatrenia na zmiernenie účinkov zmeny, ako aj na kompenzáciu škôd a strát. Treba čo najviac uprednostniť model obehového hospodárstva a vylepšiť jeho regulačný rámec. Musia sa podporovať krátke dodávateľské reťazce, najmä v potravinárskom odvetví, a treba dokončiť nové vymedzenie politik mobility, aby boli účinnejšie a udržateľnejšie. V rámci konferencie o zmene klímy v Paríži v roku 2015 sa EÚ zaviazala plniť ciele v oblasti znižovania globálneho otepľovania. EÚ už dosiahla významný pokrok a môže zintenzívniť spoločné úsilie pri plnení záväzkov prijatých na 21. konferencii COP a riešiť naliehavé výzvy. Napriek tomu EHSV však vzal na vedomie študentské a mládežnícke hnutia vo viacerých členských štátoch, ktoré požadujú viac opatrení na ochranu životného prostredia.

6. Sociálny pokrok a vzdelávanie

6.1 „Európske spoločnosti sú v porovnaní so zvyškom sveta prosperujúce a žijú si v hojnosti. Majú najvyššie úrovne sociálnej ochrany na svete a pokiaľ ide o blahobyt, ľudský rozvoj a kvalitu života, radia sa na najvyššie priečky ⁽¹²⁾“. Napriek tomu existujú v celej únii čoraz väčšie nerovnosti a obrovské rozdiely v sociálnej súdržnosti a musíme sa snažiť znížiť diskrepancie medzi členskými štátmi. Väčšie zosúladenie životných a pracovných podmienok založené na udržateľnom raste povedie k lepším sociálnym podmienkam a zníženiu nerovností a malo by byť hlavným cieľom budúcej Európy.

6.2 Dôležitou hnacou silou sociálneho pokroku v rámci komplexnej a zastrešujúcej stratégie na realizáciu Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj musí byť európsky pilier sociálnych práv, čo je iniciatíva, ktorú EHSV dôrazne podporuje. S cieľom zabezpečiť úspešnú budúcnosť pre našich občanov EHSV opakuje svoj pevný záväzok vynaložiť úsilie na zabezpečenie „spravodlivého a skutočne celoeurópskeho pracovného trhu, dosiahnutie, najvyššej známky za výsledky Európy v sociálnej oblasti a slúžiť ako usmernenie obnoveného procesu konvergencie v eurozóne ⁽¹³⁾“. Implementácia na národnej úrovni sa musí urýchliť a musí byť sprevádzaná vedomím, že zdravý hospodársky rast sa musí dosiahnuť spolu so stabilným sociálnym rozmerom. Spolu s EÚ a členskými štátmi zohrávajú dôležitú úlohu všetky príslušné organizácie občianskej spoločnosti. EHSV sa domnieva, že pre blaho občanov EÚ je dôležité, aby EÚ naďalej monitorovala pokrok dosiahnutý pri vykonávaní EPSP v rámci procesu európskeho semestra za plnej účasti sociálnych partnerov a ďalších organizácií občianskej spoločnosti.

6.3 Okrem toho EHSV opakuje, že „Európska únia by mala v plnej miere využívať skúsenosti a kapacity sociálnych partnerov a iných organizácií občianskej spoločnosti pôsobiace na miestnej, národnej a európskej úrovni tak, že ich spoločne s používateľmi služieb a v súlade s ich rôznymi úlohami zapojí do plánovania, vykonávania, monitorovania a hodnotenia fondov EÚ. Sociálni partneri a iné organizácie občianskej spoločnosti sú kľúčovými aktérmi európskeho demokratického projektu ⁽¹⁴⁾“. EÚ by mala presadzovať kolektívne vyjednávanie a rešpektovanie nezávislosti sociálnych partnerov.

6.4 Digitalizácia, automatizácia, umelá inteligencia atď. si vyžadujú rýchlu a udržateľnú reakciu. Zároveň sú potrebné naliehavé a obrovské investície do kvalitného vzdelávania a výskumu a vývoja, keďže v porovnaní s ostatnými hospodárskymi mocnosťami EÚ na ne vynakladá nižšie percento HDP ⁽¹⁵⁾, a hospodárstvo EÚ potrebuje pracovnú silu, ktorá bude mať potrebné zručnosti, aby zvládla výzvy meniaceho sa konkurenčného prostredia. To znamená, že je spoločným záujmom a spoločnou zodpovednosťou zamestnávateľov a zamestnancov, ako aj EÚ, členských štátov, sociálnych partnerov a iných relevantných organizácií občianskej spoločnosti prispievať k odbornej príprave, rekvalifikácii, zvyšovaniu kvalifikácie a celoživotnému vzdelávaniu pre mladých ľudí a dospelých, čoho výsledkom budú úspešné podniky a primerane kvalifikovaná pracovná sila. Zvyšovanie digitalizácie hospodárstva EÚ by sa malo uskutočňovať ako súčasť spravodlivého rámca na zabezpečenie prechodu na nové technológie, pričom treba zaistiť, aby to prispelo k zlepšeniu životných a pracovných podmienok vrátane vytvárania kvalitných pracovných miest a spravodlivejšej spoločnosti.

⁽¹¹⁾ Ú. v. EÚ C 159, 10.5.2019, s. 15.

⁽¹²⁾ Diskusný dokument o sociálnom rozmere Európy.

⁽¹³⁾ Ú. v. EÚ C 125, 21.4.2017, s. 10.

⁽¹⁴⁾ Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 165.

⁽¹⁵⁾ OECD data, gross domestic spending on R&D.

6.5 Podľa zásad EPSP je dôležité, aby sa prijali opatrenia na riešenie budúcich výziev vznikajúcich na trhu práce. Využívanie príležitostí, ktoré umožňuje technologický pokrok, by preto malo ísť ruka v ruke s riešením výziev súvisiacich s priemyselnými zmenami a transformáciou pracovného trhu. Ak sa tieto výzvy nebudú riešiť, dôjde k veľkému odporu voči zmene alebo k tomu, že značný podiel obyvateľstva nebude využívať výhody vývoja nových technológií.

6.6 EHSV už žiadal, aby všetci aktéri na všetkých úrovniach bojovali proti narastajúcej nerovnosti, chudobe a sociálnemu vylúčeniu. Vzhľadom na tieto skutočnosti sa EHSV domnieva, že je potrebné ďalšie úsilie s cieľom stanoviť spoločné zásady, normy, politiky a stratégie na vhodnej úrovni, pokiaľ ide o väčšie zblížovanie miezd a stanovenie či zvýšenie minimálnej mzdy na primeranú úroveň pri plnom rešpektovaní autonómie sociálnych partnerov. Okrem toho treba zabezpečiť, aby mali všetci občania minimálny príjem. EHSV zdôrazňuje, že finančné prostriedky vyčlenené na sociálnu súdržnosť a sociálne investície by sa mali navýšiť, aby bolo možné čeliť budúcim výzvam ⁽¹⁶⁾.

6.7 EHSV sa domnieva, že všetkým občanom EÚ by sa na trhu práce mali zabezpečiť rovnaké príležitosti a rovnaké zaobchádzanie. Okrem podpory spravodlivej mobility by občania tiež mali mať prístup ku kvalitnému zamestnaniu a dôstojným životným podmienkam v mieste bydliska, aby sa zabránilo úniku mozgov a sociálnemu dumpingu.

6.8 Budúcnosť EÚ závisí od aktívnych programov, ktoré by uľahčili vzdelávanie mladých ľudí a ich začlenenie do trhu práce. Programy ako Erasmus+ a jeho predchodca Erasmus mali neuveriteľný vplyv na vytváranie európskej identity a zároveň poskytli mladým ľuďom vedomosti, zručnosti a schopnosti. Úmysel Komisie zdvojnásobiť jeho financovanie je jednoznačný krok vpred, ale EHSV žiadal v októbri 2018 ⁽¹⁷⁾ ešte viac finančných prostriedkov. Tento druh programu sa musí ďalej rozvíjať a rozšíriť na tých mladých ľudí, ktorí by inak mali ťažkosti s prístupom ku kvalitnému vzdelávaniu a medzikultúrnej prepojenosti z dôvodu hmotnej núdze.

6.9 Ako už EHSV uviedol vo svojom predchádzajúcom stanovisku, domnieva sa, že stratégia pre mládež „by sa mala viac prepojiť so súčasnými programami EÚ, ako sú Erasmus+, záruka pre mladých ľudí a Európsky zbor solidarity“, a „presadzovať by sa v nej malo aj širšie zapojenie občanov vrátane účasti na voľbách, dobrovoľnícka činnosť, mimovládne organizácie vedené mládežou, demokracia na pracovisku a sociálny dialóg“ ⁽¹⁸⁾. Je mimoriadne dôležité zvyšovať povedomie o týchto programoch a zároveň zdôrazňovať skutočnosť, že predstavujú priamy prospech z členstva v EÚ.

6.10 EHSV zdôrazňuje význam subsidiarity a regionálnej správy pri vykonávaní politík súdržnosti. Vzhľadom na veľké rozdiely v životných podmienkach a rozvoji medzi jednotlivými regiónmi, dokonca aj v rámci jedného členského štátu, je mimoriadne dôležité, aby politiky vykonávali tí, ktorí najlepšie chápu základné problémy, a preto sú najlepšie vybavení na to, aby mohli konať. Inštitúcie EÚ musia pokračovať v ochrane pred diskrimináciou akéhokoľvek druhu, rasizmom, xenofóbiou a antisemitizmom.

6.11 Európsky sociálny model je vo svete jedinečný a zostáva jedným z najdôležitejších prínosov pre európskych občanov. EÚ a jej členské štáty musia vychádzať z politík, ktoré ju budú chrániť, brániť a podporovať, ďalej uľahčovať hospodársky pokrok a sociálnu súdržnosť, majú na pamäti, že základné práva musia ísť ruka v ruke so sociálnymi právami.

7. Bezpečnosť a obrana

7.1 Európa predstavuje pozoruhodne slobodné a stabilné miesto vo svete plnom sporov a nejednotnosti. Z 25 najpokojnejších krajín sa 15 nachádza v EÚ. Teroristické útoky, neriadené a nestabilné priestory v Stredozemí a subsaharskej Afrike a obnova nepriateľských mocností na východe však ukázali, že musíme prijať rzné opatrenia na zachovanie nášho mieru a bezpečnosti.

7.2 Hoci výzvy v oblasti vnútornej a vonkajšej bezpečnosti skutočne výrazne vzrástli, sú rôzne vnímané členskými štátmi, ktoré nemajú rovnaký pohľad na vonkajšie hrozby, vyčleňujú rôzne finančné zdroje na bezpečnosť a obranu a majú odlišné názory na použitie vojenskej sily. Vzhľadom na to, že mnohé z hrozieb, ktorým čelíme, majú nadnárodný charakter, EHSV sa domnieva, že členské štáty a EÚ musia čo najviac spolupracovať, smerovať ku kolektívnej a koordinovanej reakcii, aby dokázali našim spojencom, že skutočne dokážeme zaistiť bezpečnosť.

⁽¹⁶⁾ Ú. v. EÚ C 81, 2.3.2018, s. 145.

⁽¹⁷⁾ Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 194.

⁽¹⁸⁾ Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 142.

7.3 Koordinované obranné úsilie poskytuje našim členským štátom nielen dôveryhodnú moc, ale pomáha aj vytvárať pracovné miesta v odvetviach špičkových technológií a podporovať inovácie a technologický rozvoj. EHSV nalieha na členské štáty a Európsku komisiu, aby podporovali jednotnú akciu v tejto oblasti a zároveň uznali, že už boli podniknuté opatrenia ⁽¹⁹⁾.

7.4 Odhaduje sa, že kybernetické útoky stoja svetové hospodárstvo každoročne 400 miliárd EUR ⁽²⁰⁾ a predstavujú skutočnú hrozbu pre súkromie a bezpečnosť občanov. EHSV sa domnieva, že EÚ by sa mala zamerať na posilnenie boja proti kybernetickej špiónaži, kybernetickému terorizmu a akýmkoľvek iným formám počítačovej kriminality zameraným rovnako na európskych občanov a podniky.

8. Komunikácia s občanmi

8.1 Európski občania často berú pozitívne účinky členstva v EÚ za samozrejmosť alebo ich spájajú s národnými vládami, zatiaľ čo z ťažkostí vinia európsku byrokráciu a jej nadmerné zasahovanie. Dôvodom je najmä slabá komunikácia a prerušené spojenie s bežnými občanmi. EÚ a členské štáty by preto mali vynaložiť oveľa väčšie úsilie na lepšie informovanie o európskych politikách, cieľoch a zámeroch.

8.2 EÚ musí poskytnúť viac finančných prostriedkov na komunikáciu a používať všetky dostupné kanály: nielen na úrovni členských štátov, ale aj prostredníctvom sociálnych partnerov a ostatných zástupcov orgánov organizovanej občianskej spoločnosti. EÚ sa musí viac zamerať na uistenie vedúcich predstaviteľov a rovnako aj občanov, pokiaľ ide o ich úlohu pri zabezpečovaní mieru, hospodárskej stability a sociálneho rozvoja, a to používaním všetkých úradných jazykov Európskej únie na propagáciu svojich posolstiev.

8.3 EHSV v roku 2012 zdôraznil, že „je mimoriadne dôležité v plnom rozsahu uplatňovať článok 11, aby sa tak posilnila demokratická legitimita Európskej únie v očiach občanov. Len väčšou transparentnosťou, väčším zmyslom pre zodpovednosť a väčšou účasťou občanov a organizovanej občianskej spoločnosti tak na národnej, ako aj európskej úrovni bude môcť Európa predchádzať extrémizmu, chrániť svoje demokratické hodnoty a vytvoriť „osudové spoločenstvo“⁽²¹⁾.

8.4 Ak sa EÚ chce priblížiť k svojim občanom (a ak sa jej to nepodarí, zlyhá ako celok), musí počúvať a chápať, čo jej občania skutočne chcú, a snažiť sa to zodpovedajúco splniť. Ľudia požadujú ochranu, spravodlivé pravidlá pre pracovníkov a podniky, zdravé životné a pracovné podmienky a jasnú reakciu na vonkajšie výzvy. Aby bolo možné to dosiahnuť, Európa musí byť aj naďalej katalyzátorom hospodárskeho a sociálneho rozvoja a demokratickej stability a musí zabezpečiť, aby si každý bol vedomý tohto záväzku.

8.5 Nesprávne informácie, dezinformácie a zavádzajúce informácie čoraz viac využívajú mnohí aktéri vrátane štátov, lobistických skupín, médií a jednotlivcov. Tieto praktiky sú staré, ale rozvoj a možnosti sociálnych médií spôsobili, aby sa tento jav dostal k širokej verejnosti. Najlepším spôsobom, ako bojovať proti falošným správam, je predstaviť fakty a pomôcť ľuďom pri rozvoji kritického myslenia. Vždy však treba rešpektovať slobodu presvedčenia a prejavu, pričom boj proti klamstvám nesmie prestať.

8.6 Komunikácia a platformy spolupráce by sa mali podporovať a mali by zahŕňať všetky členské štáty. Čo funguje v jednom členskom štáte, môže tiež fungovať v druhom, a čo objavil jeden členský štát, môže sa použiť alebo zlepšiť v inom štáte.

V Bruseli 20. marca 2019

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

⁽¹⁹⁾ Ú. v. EÚ C 129, 11.4.2018, s. 58.

⁽²⁰⁾ Reforma v oblasti kybernetickej bezpečnosti v Európe.

⁽²¹⁾ Ú. v. EÚ C 11, 15.1.2013, s. 8.

PRÍLOHA

Nasledujúce pozmeňovacie návrhy boli v rozprave zamietnuté, ale získali viac ako štvrtinu hlasov.

Pozmeňovací návrh 12**Bod 5.5**

Zmeniť

5.5 5.5 EHSV tiež vo svojich viacerých stanoviskách požadoval väčšie investície do infraštruktúry a verejných služieb, projektov, ktoré zabezpečia hospodársky rast a blahobyt občanov. EHSV sa tiež vyjadril, že „podporuje vykonávanie komplexných opatrení s cieľom zabrániť narušeniu základu dane a presunu ziskov (BEPS) zo strany nadnárodných spoločností, a to aj zavedením spoločného konsolidovaného základu ~~mýsenku vymedziť spoločný konsolidovaný základ~~ dane z príjmov právnických osôb (CCCTB), a že podporuje boj proti podvodom v oblasti DPH prostredníctvom úzkej spolupráce medzi členskými štátmi na dennom základe. ~~a zaviesť dane z finančných transakcií, palív a emisií oxidu uhličitého, ktoré keby sa vyberali na európskej úrovni, mohli by zachytiť cezhraničný základ dane a tiež zmierniť globálne účinky na životné prostredie“~~ ⁽¹⁾. Tým by sa znížilo vyhybanie sa daňovým povinnostiam a zabezpečila jednotnosť fiskálnej politiky. EHSV tiež konštatoval, že „Európa má zdanlivo silné postavenie, pokiaľ ide o rastúce inovačné firmy zamerané na špičkové technológie, ale tieto podniky sa obvykle dostanú do konkurzu v situácii, keď potrebujú rozsiahle kapitálové investície ⁽²⁾“.

Zdôvodnenie

S cieľom vyhnúť sa nedorozumeniam by sa formulácia mala obmedziť na všeobecné tvrdenie. V rámci výboru sa doposiaľ nerokovalo ani o zdaňovaní nadnárodných spoločností ako vlastnom zdroji EÚ, ani o spoločnom európskom základe dane pre palivá a emisie oxidu uhličitého, prípadne o ich zdaňovaní. Daň z finančných transakcií by znížila dôchodky pracovníkov a už mnohoročná prebiehajúca práca Rady prostredníctvom posilnenej spolupráce sa úplne zastavila. Podobné pripomienky, aké sú predmetom tohto pozmeňovacieho návrhu, boli predložené aj k stanovisku Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Diskusný dokument o budúcnosti financií EÚ [COM(2017) 358 final] ⁽³⁾.

Pozmeňovací návrh bol zamietnutý, pričom 76 členov hlasovalo za, 98 členov hlasovalo proti a 16 členovia sa hlasovania zdržali.

Pozmeňovací návrh 11**Bod 5.6**

Zmeniť

5.6 5.6 EÚ podpísala komplexné obchodné dohody, ~~ako napríklad s Japonskom~~, ktorých cieľom je zvýšiť výmenu tovaru a služieb a zároveň chrániť a zlepšovať práva pracovníkov a zohľadniť environmentálne výzvy. V posledných rokoch sa však rozšírili protekcionistické tendencie s rizikom obchodných vojen. EÚ musí pokračovať v presadzovaní voľného, spravodlivého a udržateľného obchodu v mnohostrannom systéme a obchodných dohôd, ktoré rešpektujú sociálne, spotrebiteľské a environmentálne práva a zároveň podporujú rozvoj a rast podnikov. Protekcionizmus občanom neprospieva. Svetová obchodná organizácia bude zohrávať dôležitú úlohu a je veľmi dôležité, aby EHSV mal svoju úlohu v jej reforme ⁽⁴⁾. Zatvorenie hraníc a blokovanie trhu nemôže byť za žiadnych okolností cestou vpred.

Zdôvodnenie

Cieľom pozmeňovacieho návrhu je zlepšiť zrozumiteľnosť uvedením jedného konkrétneho príkladu dohôd EÚ o voľnom obchode, čiže odkazom na dohodu o hospodárskom partnerstve medzi EÚ a Japonskom.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 81, 2.3.2018, s. 131.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 79.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 81, 2.3.2018, s. 131.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 159, 10.5.2019, s. 15.

Ako vieme, dohoda o hospodárskom partnerstve medzi EÚ a Japonskom vstúpila do platnosti 1. februára 2019 a ide o najväčšiu uzatvorenú obchodnú dohodu pre obidve strany.

Týka sa 640 miliónov ľudí z EÚ a Japonska, takmer tretiny svetového HDP a 37 % svetového obchodu.

Do Japonska vyváža 74 000 spoločností z EÚ a s vývozom EÚ do Japonska je spojených 600 000 pracovných miest. Dohoda je prospešná aj pre spotrebiteľov, keďže budú mať väčší výber za nižšiu cenu. Okrem toho vysiela jasný signál, že dve najväčšie svetové ekonomiky podporujú voľný a spravodlivý obchod založený na pravidlách.

Pozmeňovací návrh bol zamietnutý, pričom 73 členov hlasovalo za, 111 členov hlasovalo proti a 11 členovia sa hlasovania zdržali.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Vzdelávanie o Európskej únii

(prieskumné stanovisko na žiadosť rumunského predsedníctva)

(2019/C 228/09)

Spravodajkyňa: **Tatjana BABRAUSKIENĚ**Pomocný spravodajca: **Pavel TRANTINA**

Žiadosť rumunského predsedníctva Rady EÚ	list z 20.9.2018
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prieskumné stanovisko
Rozhodnutie predsedníctva	16.10.2018
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	6.3.2019
Prijaté v pléne	21.3.2019
Plenárne zasadnutie č.	542
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	164/2/1

1. Závbery a odporúčania

EHSV:

1.1. Je presvedčený, že životaschopnosť EÚ vo veľkej miere závisí od silnej **európskej identity a stotožnenia občanov s EÚ pri zachovaní národného sebaurčenia a že úspech európskeho projektu je založený na jeho hodnotách, tolerancii a odhodlaní podporovať rozmanitosť kultúr, náboženstiev a dedičstva**. Preto je dôležité rozširovať vedomosti a poznatky občanov o **histórii a kultúre EÚ, jej základných hodnotách a právach, kľúčových zásadách a rozhodnutiach a o postupoch rozhodovania na úrovni EÚ**. Zároveň je dôležité presadzovať globálne občianstvo a úlohu EÚ ako globálneho aktéra.

1.2. Poukazuje na to, že **holistické vzdelávanie, odborná príprava a celoživotné vzdelávanie musia zohrávať veľmi dôležitú úlohu** pri posilňovaní európskej identity, zmyslu pre komunitu a pocitu spolupatričnosti a zodpovednosti občanov EÚ, povzbudzovaní ich aktívnej účasti na prijímaní rozhodnutí o EÚ. Zdôrazňuje, že prispievajú k **mieru, bezpečnosti, slobode, demokracii, rovnosti, právnemu štátu, solidarite a vzájomnému rešpektu, udržateľnému rastu, sociálnemu začleneniu a spravodlivosti**, ako aj k rešpektovaniu a obohacovaniu kultúrnej rozmanitosti. K cieľom európskej integrácie, jej výhodám a nevýhodám sa musí pristupovať odvážne a sebaisto, a to na úrovni členských štátov aj EÚ.

1.3. Zdôrazňuje, že učenie prebieha všade a neustále, aktívne aj pasívne. **Vzdelávanie o EÚ preto nie je len úlohou formálneho vzdelávania a netýka sa len mladých ľudí**. Malo by sa podporovať vzdelávanie počas celého života a vo všetkých jeho oblastiach a osobitná pozornosť by sa mala venovať starším generáciám, a to prostredníctvom poskytovania informácií prispôbených ich spôsobu učenia.

Pokiaľ ide o inštitúcie a politiky na úrovni EÚ, EHSV:

1.4. Zdôrazňuje, že je potrebné zaviesť prvú zásadu **Európskeho piliera sociálnych práv**, aby sa kvalitné a inkluzívne **vzdelávanie, odborná príprava a celoživotné vzdelávanie stali v Európe právom pre všetkých**.

1.5. Navrhuje, aby sa kladol väčší dôraz na vzdelávanie o EÚ a identite EÚ v celej jej rozmanitosti ako súčasť **základných zručností a kľúčových kompetencií, a najmä poznatkov o EÚ, čím sa vymedzí súbor výsledkov vzdelávania v tejto oblasti** (minimálne znalosti, zručnosti a kompetencie týkajúce sa EÚ). V tejto súvislosti sú potrebné lepšie údaje o súčasnom stave v členských štátoch. EHSV vyzýva EK, aby zaktualizovala svoju štúdiu na túto tému.

1.6. Vyzýva na prijatie **strategických politických opatrení na národnej úrovni a na úrovni EÚ** na podporu vzdelávania o EÚ s cieľom posilniť pocit identity a príslušnosti k EÚ a ukázať hmatateľné výhody členstva v EÚ pre občanov. Zároveň je dôležité, aby členské štáty riadne implementovali *odporúčanie Rady o presadzovaní spoločných hodnôt* ⁽¹⁾ a Parížsku deklaráciu z roku 2015 ⁽²⁾.

1.7. Odporúča, aby budúci zvýšený **rozpočet programu Erasmus+ (2021 – 2027)** podporoval pocit príslušnosti k EÚ tým, že zabezpečí **vzdelávaciu mobilitu pre všetkých, najmä pre ľudí z rozmanitých sociálno-ekonomických prostredí**, a žiada, aby všetky budúce projekty kladli dôraz na vzdelávanie o EÚ, budovanie identity EÚ, podporu **medzigeneračného vzdelávania** o EÚ, ako aj výučbu jazykov pre všetky vekové skupiny a občiansky dialóg s dospelými.

1.8. Pozitívne hodnotí **30 rokov činnosti Jean Monnet v rámci programu Erasmus+** zameraných na podporu excelentnosti vo výučbe a výskume v oblasti štúdií o EÚ na celom svete a žiada, aby sa **rozpočet programu zvýšil** a aby sa program rozšíril na všetky oblasti vzdelávania s cieľom podporiť vzdelávanie o EÚ a posilniť demokratické občianstvo.

1.9. Vyzýva na lepšiu výmenu informácií o EÚ s občanmi EÚ, a to prostredníctvom **informačných, komunikačných a vzdelávacích stratégií**. Poukazuje na potrebu vytvoriť funkciu **komisára zodpovedného za komunikáciu**.

1.10. Navrhuje, aby **strategickú úlohu pri informovaní občanov o úspechoch EÚ** zohrávali **európske a štátne verejnoprávne médiá vrátane televíznej stanice Euronews**. Informačné kancelárie EÚ so sídlom v členských štátoch, ako aj poslanci a iní zástupcovia EP, **členovia EHSV** a ďalší tvorcovia politík pôsobiaci v oblasti európskych záležitostí by takisto mali aktívne pomôcť pri podpore budovania identity EÚ.

1.11. Odporúča vytvoriť **politickú stratégiu na úrovni EÚ, ktorá by rešpektovala právomoci členských štátov v oblasti vzdelávania, s cieľom navrhovať odporúčania** týkajúce sa spolupráce (napríklad prostredníctvom otvorenej metódy koordinácie alebo skupiny na vysokej úrovni) medzi členskými štátmi zamerané na podporu iniciatív v rámci vzdelávacích systémov a celoštátnych a miestnych opatrení v oblasti vzdelávania o EÚ, ako aj budovania identity EÚ, a to v úzkej spolupráci so sociálnymi partnermi a všetkými zainteresovanými stranami. **Mala by sa opierať o aktuálne štúdie mapujúce situáciu vo výučbe o EÚ.**

1.12. Odporúča začleniť vzdelávanie o EÚ a budovanie identity EÚ do **stratégie EÚ 2030 a strategického rámca ET2030**, ako aj do procesu **európskeho semestra** (v rámci príslušných odporúčaní pre jednotlivé krajiny), a to za predpokladu, že budú k dispozícii presné systematické údaje.

1.13. Vyzýva na **vytvorenie a podporu dostupnej centralizovanej platformy s učebnými materiálmi a vyučovacími pomôckami**, ktorá bude dostupná pre inštitúcie vzdelávajúce o EÚ a jednotlivcov vzdelávajúcich sa o EÚ, budovaní identity EÚ s osobitným zameraním na základné hodnoty EÚ, demokraciu, účasť na demokratickom rozhodovaní, toleranciu a vzájomné porozumenie a v ktorej sa spoja viaceré súčasné iniciatívy a portály dostupné v rôznych jazykoch EÚ.

Pokiaľ ide o iniciatívy na úrovni členských štátov, EHSV:

1.14. Odporúča, aby sa vypracovali **národné stratégie** začlenenia vzdelávania o hodnotách, dejinách, úspechoch a najnovšom vývoji EÚ do **učebných plánov vo všetkých úrovniach vzdelávania**, pričom sa uzná úloha informálneho a neformálneho učenia v tejto oblasti.

1.15. Navrhuje, aby sa náuka o EÚ vyučovala **prierezovo** v rámci školského vzdelávania ako neoddeliteľná súčasť všetkých predmetov, a aby sa **občianska náuka, dejepis, zemepis a ekonómia** zamerali na občianstvo EÚ a jeho výhody.

1.16. Žiada, aby **počiatočná a nepretržitá odborná príprava všetkých pedagógov** zahŕňala vzdelávanie o EÚ, a vyzýva členské štáty, aby podporovali vysokokvalitný **kontinuálny odborný rozvoj učiteľov v tejto tematike**. Táto odborná príprava by mala zahŕňať zručnosti v oblasti demokratickej kultúry, ktoré označila Rada Európy ⁽³⁾.

⁽¹⁾ Odporúčanie Rady (2018/C 195/01) (Ú. v. EÚ C 195, 7.6.2018, s. 1).

⁽²⁾ Parížska deklarácia, 17. 3. 2015.

⁽³⁾ Rada Európy (2016) Competences for democratic culture (Zručnosti pre demokratickú kultúru)

1.17. Navrhuje, aby sa vypracovali iniciatívy s cieľom povzbudiť a podporiť medzinárodnú **mobilitu a učenie cudzích jazykov** pre všetkých pedagógov a aby sa zaviedla **európska cena/značka** za výučbu o EÚ a budovanie identity EÚ, a to tak pre školy, ako aj jednotlivcov.

1.18. Odporúča povzbudzovať a účinne podporovať **zainteresované strany** vrátane odborových zväzov, organizácií zamestnávateľov a podnikov a iných organizácií občianskej spoločnosti, ktoré pôsobia v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy, mládeže a dospelých, ako sú skautské a iné mládežnícke organizácie, združenia a odborové zväzy učiteľov a organizácie rodičov, a to s cieľom posilniť ich činnosti v oblasti vzdelávania a výučby o EÚ.

1.19. Vyzýva členské štáty, aby **podporovali partnerstvá medzi poskytovateľmi formálneho a neformálneho vzdelávania** (t. j. školami a mládežníckymi organizáciami a/alebo vysokými školami a komunitnými organizáciami) s cieľom sprostredkovať vzdelávanie o EÚ a občianstve vo všeobecnosti. EHSV v tejto súvislosti odporúča zabezpečiť, aby boli **mládežnícke organizácie** zapojené do vytvárania učebných plánov a vymedzenia spôsobov poskytovania občianskej výchovy.

1.20. Poukazuje na ambíciu, ktorú vyjadril Robert Schuman 9. mája 1950 v Schumanovej deklarácii v tom zmysle, že „Európa sa nestvorí naraz, alebo podľa jediného plánu. Bude postavená prostredníctvom konkrétnych úspechov, ktoré najprv vytvoria skutočnú solidaritu.“⁽⁴⁾ EHSV navrhuje, aby sa zvažilo, či by sa v členských štátoch mohol sláviť Deň Európy (9. mája) alebo či by sa dokonca mohol zaviesť osobitný Európsky deň vzdelávania, ktorý by slúžil ako základ plánovania školských a miestnych aktivít týkajúcich sa EÚ.

2. Súvislosti

2.1. Hlavnú zodpovednosť za politiku v oblasti vzdelávania a kultúry nesú členské štáty. V uplynulých rokoch však **EÚ zohrávala dôležitú doplnkovú úlohu** a je v spoločnom záujme všetkých členských štátov, aby využili plný potenciál vzdelávania a kultúry ako hybnú silu tvorby pracovných miest, hospodárskeho rastu a sociálnej spravodlivosti, aj ako prostriedok na spoznávanie **európskej identity v celej jej rozmanitosti**.

2.2. EHSV považuje za potrebné **priblížiť európsky projekt občanom rozširovaním ich vedomostí o dejinách, úspechoch a význame EÚ** z hľadiska dejín Európy a jej pozitívnom vplyve na každodenný život ľudí. EHSV zdôrazňuje, že je potrebné pochopiť a propagovať **základné hodnoty EÚ**, pretože sú kľúčom k vzájomnému porozumeniu, mierovému spolunažívaniu, tolerancii a solidarite, ako aj k pochopeniu **základných zásad EÚ**.

2.3. 60 rokov po prijatí Rímskej zmluvy sa občania EÚ stále plne nestotožnili so svojou európskou identitou. V súčasnosti má 93 % občanov EÚ pocit spätosti so svojou krajinou, pričom 57 % z nich sa cíti byť veľmi spätých, a 89 % cíti spätosť so svojím „mesom/obcou“. Avšak **len 56 % uvádza, že cíti spätosť s EÚ a len 14 % sa cíti byť s EÚ „veľmi spätých“**⁽⁵⁾. Tieto údaje sú dôležité v súvislosti s blížiacimi sa voľbami do Európskeho parlamentu a diskusiami o budúcnosti Európy.

2.4. V posledných voľbách do EP (2014) bola volebná účasť opäť najvyššia medzi voličmi vo veku nad 55 rokov (51 %), zatiaľ čo z **vekovej skupiny 18 – 24 rokov volilo len 28 %** voličov. **Miera účasti úzko súvisí so sociálno-ekonomickým postavením**⁽⁶⁾. Nedostatok kritickej mediálnej gramotnosti a šírenie nesprávnych informácií a dezinformácií tiež zvyšujú nedôveru v demokratické inštitúcie a EÚ. Preto by v tejto súvislosti mohli pomôcť lepšie poznatky o EÚ a o demokratickom občianstve. Táto výzva sa netýka len formálneho počiatočného vzdelávania.

2.5. EHSV pripomína, že štúdie⁽⁷⁾ a výskum⁽⁸⁾ poukazujú na výrazný **rozdiel medzi politikou a praxou v oblasti občianskej výchovy** a že **takmer polovica členských štátov** stále nemá žiadne pravidlá ani neprijala odporúčania týkajúce sa **vzdelávania o občianstve v rámci počiatočného vzdelávania učiteľov**. Zatiaľ čo v kontinuálnom odbornom rozvoji učiteľov sa občianstvo objavuje, nie je zaradené do takéhoto rozvoja **riaditeľov škôl**.

2.6. Ďalším dôvodom na obavy sú **rozdiely v občianskej náuke v rôznych oblastiach vzdelávania**. Napríklad v **počiatočnom odbornom vzdelávaní a príprave na školách** je menej občianskej náuky ako vo všeobecnom vzdelávaní. Dostupných je napríklad menej učebných osnov na vyučovanie občianskej náuky, menej pedagogických materiálov pre učiteľov a menej odporúčaní týkajúcich sa zapojenia študentov do školských rád alebo zastúpenia rodičov v správnych radách škôl.

2.7. Náuka o EÚ by sa mala zamerať aj na vzdelávanie o **demokracii** (vrátane účasti, demokratickej politiky a demokratickej spoločnosti) a **tolerancii** (vrátane medziľudských vzťahov, tolerancie voči rôznym sociálnym a kultúrnym skupinám a inkluzívnej spoločnosti).

⁽⁴⁾ Schumanova deklarácia

⁽⁵⁾ EK, Štandardný prieskum Eurobarometra č. 89, jar 2018 – správa

⁽⁶⁾ Na základe osobných rozhovorov s 27331 respondentmi vo veku 18 a viac rokov v EÚ28.

⁽⁷⁾ Správa Európskeho parlamentu o získavaní vedomostí o EÚ v škole [2015/2138(INI)].

⁽⁸⁾ Eurydice, Citizenship Education at School in Europe – 2017.

2.8. Vzdelávanie o občianstve EÚ vo všeobecnosti by malo byť **dynamickým vzdelávacím procesom** ⁽⁹⁾ prispôbeným kontextu a každému študentovi, malo by sa riadiť hodnotami a mala by študentom, najmä mladým ľuďom, umožniť nadobudnúť **vedomosti a porozumenie, zručnosti a postoje**, ktoré potrebujú nielen na uplatňovanie svojich práv, ale aj na to, aby boli prínosom pre svoju komunitu a spoločnosť a konali empaticky, uvážlivo a so zreteľom na budúce generácie. Súčasné chápanie občianskej náuky sa pomaly, ale iste, odkláňa od tradičného názoru, že má len „sprostredkovať poznatky o formálnych inštitúciách a procesoch občianskeho života (napríklad hlasovanie vo voľbách) a umožniť im porozumieť“, a posúva sa k **širšiemu výkladu, ktorý zahŕňa účasť a zapojenie do občianskeho života a spoločnosti**, a rozsiahlejšiemu spektru spôsobov, ktorými občania navzájom komunikujú vo svojej komunite (vrátane škôl) a spoločnosti a formujú ich.

2.9. Ak má **občianstvo EÚ** prekonať svoje súčasné úzke, právne vymedzenie a stavať na myšlienke toho, čo znamená byť Európanom v celej Európe, a rozvíjať túto myšlienku, potom si **naš prístup k občianskej výchove vyžaduje jasný európsky rozmer**. To môže pomôcť vytvoriť obsažnejšie, politickejšie chápanie občianstva EÚ, ktoré bude rozhodujúce, ak si EÚ želá, aby sa občania viac angažovali a stotožnili sa s ňou, a ak si chce získať širšiu podporu ako sociálna a politická – nielen hospodárska – únia.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. Je mimoriadne dôležité, aby ľudia spoznali a uvedomili si svoju úlohu a možnosti účasti na **demokratických rozhodovacích procesoch na miestnej, štátnej a európskej úrovni** a porozumeli riadeniu inštitúcií. **Holistické vzdelávanie**, odborná príprava a celoživotné vzdelávanie s osobitnou pozornosťou venovanou **demokratickému občianstvu a spoločným európskym hodnotám a európskej identite** by významne prispeli k mieru, bezpečnosti, slobode, demokracii, rovnosti, právnemu štátu, solidarite a vzájomnému rešpektu, udržateľnému rastu, sociálnemu začleneniu a spravodlivosti, ako aj k rešpektovaniu a obohacovaniu kultúrnej rozmanitosti a posilňovaniu pocitu príslušnosti k EÚ.

3.2. EHSV vo svojom stanovisku ⁽¹⁰⁾ o **európskom vzdelávacom priestore** (2018) privítal skutočnosť, že iniciatíva navrhuje väčšiu inklúziu v budúcich vzdelávacích systémoch, a zdôraznil, že vzdelávanie o EÚ, demokratických hodnotách, tolerancii a občianstve by sa malo považovať za právo pre všetkých, aj ako súčasť vykonávania **Európskeho piliera sociálnych práv**. Malo by byť dostupné všetkým, s osobitným dôrazom na znevýhodnené skupiny ⁽¹¹⁾, aby všetci občania pochopili svoju participatívnu úlohu v demokracii. Je dôležité, aby členské štáty implementovali *odporúčanie Rady o presadzovaní spoločných hodnôt* ⁽¹²⁾.

3.3. V politickom programe mnohých členských štátov sa stále plne neuplatňuje **obnovené odporúčanie Rady o kľúčových kompetenciách pre celoživotné vzdelávanie (2018)** ⁽¹³⁾ a je nevyhnutné, aby sa zlepšilo vzdelávanie o EÚ, jej konkrétnych výhodách, demokratických hodnotách, tolerancii a aktívnom občianstve v rámci výučby smerujúcej ku gramotnosti, viacjazyčnosti, osobnej a sociálnej kompetencii, občianskej kompetencii, kultúrnemu povedomiu a osobnému prejavu.

3.4. EHSV vo svojom stanovisku ⁽¹⁴⁾ o **budúcom programe Erasmus+ na roky 2021 – 2027** uznal, že predchádzajúci program Erasmus+ (2014 – 2021) významne podporil vzdelávanie a odbornú prípravu na európskej, štátnej, regionálnej a miestnej úrovni, rozvíjal pocit príslušnosti k EÚ („**európsku identitu**“ v celej jej rozmanitosti) a posilnil **vzájomné porozumenie, demokratické občianstvo a európsku integráciu**. Nasledujúci program Erasmus+ je nevyhnutný na posilnenie týchto procesov: podporu inklúzie a spoločných európskych hodnôt, na posilnenie sociálnej integrácie, zlepšenie medzikultúrneho porozumenia a predchádzanie radikalizácii prostredníctvom účasti všetkých vekových skupín na demokratických procesoch za podpory **mobility a spolupráce vo vzdelávaní** medzi európskymi občanmi, inštitúciami vzdelávania a odbornej prípravy, organizáciami, zainteresovanými stranami a členskými štátmi, ktoré majú rozhodujúci význam pre budúcnosť EÚ.

3.5. EHSV pozitívne hodnotí úsilie vyvíjané prostredníctvom **činností Jean Monnet v rámci programu Erasmus+** na podporu excelentnosti vo výučbe a výskume v oblasti štúdií o EÚ na celom svete. EHSV ľutuje, že navrhovaný rozpočet na tento program stále nie je postačujúci. Hoci program sa doteraz zameriaval len na vysoké školy, EHSV sa nazdáva, že jeho rozpočet by sa mal zvýšiť a program by sa mal rozšíriť na všetky oblasti vzdelávania a všetky vekové skupiny s cieľom podporiť vzdelávanie o EÚ a posilniť demokratické občianstvo.

3.6. EHSV zdôrazňuje význam vykonávania Parížskej deklarácie, ktorú podpísali lídri EÚ v marci 2015 ⁽¹⁵⁾, a pripomína, že kritické myslenie a mediálna gramotnosť, sociálne a občianske kompetencie, **medzikultúrne porozumenie a boj proti diskriminácii** prostredníctvom všetkých foriem vzdelávania musí samozrejmosťou.

⁽⁹⁾ Európske fórum mládeže, Inspiring! Príspevok mládežníckych organizácií k občianskej výchove 2016.

⁽¹⁰⁾ Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 136.

⁽¹¹⁾ Definícia pojmu „znevýhodnené skupiny“ podľa Európskeho inštitútu pre rodovú rovnosť EIGE.

⁽¹²⁾ Odporúčanie Rady (2018/C 195/01).

⁽¹³⁾ Odporúčanie Rady (2018/C 189/01) (Ú. v. EÚ C 189, 4.6.2018, s. 1).

⁽¹⁴⁾ Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 194.

⁽¹⁵⁾ Parížska deklarácia, 17. 3. 2015.

4. Konkrétne pripomienky k formálnemu vzdelávaniu

4.1. EHSV opakuje, že je dôležité podporovať príležitosti v oblasti celoživotného vzdelávania pre všetkých prostredníctvom škôl a komunít, aby sa z nich stali **demokraticky angažovaní občania**. Politiky inkluzívneho vzdelávania sa môžu vykonávať, ak to štátne a európske **médiá a trendy vo štátnej politike** podporujú a ak **predstavujú kladné príklady demokracie a tolerance**. Mali by zahŕňať právo na účasť, podporu sociálnych partnerstiev a dialóg s občianskou spoločnosťou, slobodu prejavu, zamedzovať šírenie falšných správ, konať inkluzívne a rešpektovať kultúrnu rozmanitosť v rámci hraníc aj mimo nich, obhajovať rovnosť pre všetkých a podporovať migrantov, utečencov a menšiny, aby sa stali aktívnymi občanmi EÚ a členských štátov a zároveň si zachovali svoju kultúrnu identitu.

4.2. Vzdelávanie o EÚ, demokratických hodnotách, tolerancii a občianstve, ale aj o úlohe EÚ vo svete by malo byť v **školách prierezovou témou, ktorá sa vyučuje na všetkých predmetoch a v projektoch, a nielen na špecifických hodinách dejepisu a občianskej náuky**. Študentom by sa zároveň mali ukazovať príklady aktívnej účasti na sociálnych aktivitách a dobrovoľníckej činnosti a mali by sa pozývať aktéri občianskej spoločnosti, odborov a podnikov, ktorí by predstavili svoju prácu. Študenti by mali byť povzbudzovaní k účasti na demokratických rozhodovacích procesoch na miestnej, štátnej a európskej úrovni. **Okrem toho by riaditelia škôl a učitelia mali vytvoriť kolaboratívnu demokratickú školskú kultúru** so zapojením školských rád, pričom pri rozhodovaní by sa mali zohľadniť názory rodičov a študentov, a malo by sa zabezpečiť kolegiálne riadenie.

4.3. EHSV zdôrazňuje význam regulácie alebo odporúčaní o rozvoji **kompetencií učiteľov v oblasti občianskej výchovy prostredníctvom počiatočného vzdelávania učiteľov dostupného vo všetkých členských štátoch**, a to aj v rámci kontinuálneho odborného rozvoja učiteľov a **riaditeľov škôl** ⁽¹⁶⁾.

4.4. EHSV vyzýva na **vytvorenie a podporu dostupnej centralizovanej platformy so vzdelávacími a vyučovacími materiálmi** o EÚ a budovaní identity EÚ s osobitným zameraním na základné hodnoty EÚ, demokraciu, účasť na demokratickom rozhodovaní, toleranciu a vzájomné porozumenie pre vzdelávacie inštitúcie a vzdelávajúcich sa jednotlivcov, v ktorej sa spoja viaceré súčasné iniciatívy a portály ⁽¹⁷⁾ v rôznych jazykoch EÚ. **Vyučovacie a školiace materiály** ⁽¹⁸⁾, ktoré sú výsledkom rôznych projektov financovaných EÚ, by mali byť dostupné všetkým, mali by sa lepšie propagovať a používať v školách a v rámci iných činností zameraných na vzdelávanie o EÚ.

5. Konkrétne pripomienky k neformálnemu vzdelávaniu

5.1. EHSV chápe občiansku výchovu ako súčasť politiky a praktického rámca vzdelávania **počas celého života a vo všetkých jeho oblastiach**. Holistický prístup k občianskej výchove si vyžaduje **zapojenie poskytovateľov formálneho aj neformálneho vzdelávania**, ktoré sa navzájom dopĺňajú z hľadiska obsahu a zamerania vzdelávacích programov, pedagogického prístupu a typov príležitostí na získanie skúsenosti s účasťou.

5.2. Na vzdelávanie o občianstve EÚ je zameraná široká škála vzdelávacích programov poskytovaných v prostredí neformálneho učenia. Príkladom sú mládežnícke organizácie, kde sa vzdelávacia práca rozvíja v rámci participačného procesu, ktorý podporuje aktívne občianstvo a rozširuje mladým ľuďom obzory. **Mládežnícke organizácie zohrávajú dôležitú úlohu ako sprostredkovatelia občianskej výchovy, pretože svojim členom a tým, s ktorými spolupracujú, poskytujú priestor na socializáciu, interakciu a politickú a sociálnu činnosť.**

5.3. Mládežnícke organizácie organizujú širokú škálu programov, projektov a činností súvisiacich s občianskou výchovou, ktoré často obsahujú aj európsky rozmer. Vyberajú sa na základe mandátu a cieľovej skupiny organizácie a zahŕňajú napríklad tieto oblasti: dobrovoľníctvo a medzinárodné výmeny/podujatia, pravidelné stretnutia/aktivity miestnych skupín, výmenné programy v školách a pobyty v hostiteľských rodinách, simulácie rokovaní inštitúcií EÚ, simulované voľby, atď.

5.4. Vzhľadom na **doplnkový charakter formálneho a neformálneho vzdelávania** je veľmi dôležité, aby sa **podporovali partnerstvá medzi poskytovateľmi formálneho a neformálneho vzdelávania** s cieľom poskytnúť praktickejšie a modernejšie skúsenosti s uplatňovaním demokracie. V centre rozhodovania by mali byť študentské a mládežnícke organizácie, ktoré by mali mať k dispozícii prostriedky na priamu podporu mechanizmov spätnej väzby a monitorovania. EHSV v tejto súvislosti odporúča, aby boli mládežnícke organizácie zapojené do vytvárania osnôv a vymedzenia spôsobov poskytovania občianskej výchovy.

⁽¹⁶⁾ Joint Statement on Citizenship Education & EU Common Values (Spoločné vyhlásenie o občianstve, vzdelávaní a spoločných hodnotách EÚ)

⁽¹⁷⁾ Napríklad eTwinning, Open Education Europe atď.

⁽¹⁸⁾ Napríklad: <https://euhrou.cz/>.

6. Konkrétne pripomienky k informálnemu učeniu

6.1. EHSV si uvedomuje, že veľa informácií o EÚ možno získať informálnym učením – prostredníctvom médií, diskusií v partnerských skupinách atď. Treba vyvinúť koordinované úsilie a prijať konkrétne opatrenia, ktoré povedú k plnej „**gramotnosti z hľadiska poznatkov o EÚ**“ u všetkých občanov každého veku s cieľom dosiahnuť **minimálnu úroveň potrebných vedomostí o EÚ**. Tie by okrem iných aspektov mali zahŕňať aj povedomie o vzájomnej sociálnej a hospodárskej závislosti členských štátov EÚ, a tým aj o potrebe odolnej európskej spoločnosti, ktorá je schopná lepšej spoločnej hospodárskej konkurencieschopnosti.

6.2. EHSV vyzýva na lepšie poskytovanie informácií o EÚ občanom EÚ, a to prostredníctvom **informačných, komunikačných a vzdelávacích stratégií EÚ a členských štátov**, a pripomína, že je dôležité, aby EK podporovala tento program vrátane prípadného opätovného vytvorenia funkcie komisára zodpovedného za komunikáciu.

6.3. **Európske a proeurópske štátne verejnoprávne médiá** vrátane televíznej stanice Euronews by mali zohrávať strategickú úlohu pri poskytovaní správnych informácií o EÚ. **Informačné kancelárie EÚ** so sídlom v členských štátoch by mali za podpory **poslancov a iných zástupcov EP**, ako aj za aktívnej účasti **členov EHSV** a ďalších tvorcov politik pôsobiach v oblasti európskych záležitostí takisto aktívne prispievať k posilňovaniu identity EÚ.

6.4. Vzhľadom na úspech programu Erasmus+ EHSV vyzýva na zintenzívnenie komunikácie zameranej na propagáciu úlohy vzdelávania a informovania s cieľom pokračovať v úlohe EÚ pri budovaní mieru, uľahčiť výmenu poznatkov medzi mimovládnyimi organizáciami v EÚ a mimo nej a vytvoriť značku „Biela holubica“ pre mierové projekty EÚ na zvýšenie viditeľnosti doma aj vo svete.

6.5. Bolo by potrebné nabádať súčasných študentov zapojených do programu Erasmus+, aby využívali svoje skúsenosti zo zahraničia a pôsobili ako vyslanci EÚ medzi svojimi rovesníkmi s cieľom poskytovať mladším ľuďom informácie o Európe, o medzikultúrnom učení a skúsenostiach s inou kultúrou.“

6.6. EHSV upriamuje pozornosť na svoje vlastné projekty, ako je **Vaša Európa, váš názor (YEYS)** ⁽¹⁹⁾, každoročné mládežnícke participatívne podujatie EHSV. Vďaka nemu každý rok cestujú žiaci vo veku 16 až 18 rokov zo všetkých členských štátov EÚ a kandidátskych krajín na dva dni do Bruselu, aby spoločne predostreli svoje nápady a vypracovali uznesenia, ktoré sa následne postúpia inštitúciám EÚ.

V Bruseli 21. marca 2019

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Luca JAHIER

⁽¹⁹⁾ <https://www.eesc.europa.eu/sk/node/52237>

III

(Prípravné akty)

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

542. PLENÁRNE ZASADNUTIE EHSV, 20.3.2019 – 21.3.2019

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu – Ročný pracovný program Únie pre európsku normalizáciu na rok 2019

[COM(2018) 686 final]

(2019/C 228/10)

Spravodajkyňa: **Elżbieta SZADZIŃSKA**

Konzultácia	Európska komisia, 14.12.2018
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	7.3.2019
Prijaté v pléne	20.3.2019
Plenárne zasadnutie č.	542
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	122/0/1

1. Závery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor oceňuje ročný pracovný program Únie pre európsku normalizáciu na rok 2019, ktorý predstavuje zlepšenie balíka dokumentov týkajúcich sa normalizácie z roku 2011. Hoci práce v rámci iniciatívy sa ukončia až v roku 2019, v tomto ročnom pracovnom programe Únie sa navrhujú oblasti, na ktoré by sa mala súčasná Komisia zamerať v poslednom roku jej vykonávania.

1.2. Výbor každoročne vypracováva k ročnému programu Komisie stanovisko, v ktorom vyjadruje svoje postrehy a odporúčania, pretože si uvedomuje význam noriem z hľadiska zvýšenia konkurencieschopnosti na jednotnom trhu a rozvoja inovačných produktov a služieb, ako aj v záujme zlepšenia ich kvality a bezpečnosti v prospech spotrebiteľov, podnikov a životného prostredia ⁽¹⁾. Súčasné stanovisko súvisí so stanoviskom o harmonizovaných normách ⁽²⁾.

1.3. Výbor si všima pokrok smerom k zabezpečeniu inkluzívnosti a transparentnosti európskeho systému normalizácie aktívnou účasťou organizácií, ktoré sú uvedené v prílohe III nariadenia (EÚ) č. 1025/2012. Účasť zástupcov občianskej spoločnosti na systéme normalizácie by sa nemala obmedzovať len na úroveň EÚ a jednotlivých krajín a mala by sa podporovať, rozširovať a propagovať aj v rámci normalizácie na medzinárodnej úrovni.

1.3.1. Výbor oceňuje opatrenia Komisie zamerané na podporu zapojenia zainteresovaných subjektov do normalizačnej činnosti, najmä prostredníctvom programu Horizont 2020. Odporúča však, aby sa súčasný mechanizmus posilnil a aby sa o týchto možnostiach lepšie informovalo. Malým a stredným podnikom to umožní zapojiť sa nielen do vypracovávaní noriem, ale aj do ich uplatňovania.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 197, 8.6.2018, s. 17; Ú. v. EÚ C 75, 10.3.2017, s. 40; Ú. v. EÚ C 34, 2.2.2017, s. 86; Ú. v. EÚ C 303, 19.8.2016, s. 81.

⁽²⁾ INT/879 – Harmonizované normy, Larghi, 2019 (pozri stranu 78 tohto úradného vestníka).

1.3.2. Súlad medzi európskymi a medzinárodnými normami prispeje k posilneniu konkurenčného postavenia priemyslu EÚ v globálnom hodnotovom reťazci. EHSV preto podporuje dialóg Komisie s medzinárodnými normalizačnými organizáciami, ako aj s WTO a inými medzinárodnými fórami. V tejto súvislosti výbor podporuje všetky snahy a iniciatívy Komisie zamerané na zrýchlenie a zefektívnenie procesu normalizácie, aby bolo možné na medzinárodnej úrovni chrániť a propagovať lepšie európske normy ⁽³⁾.

1.4. Európsky systém normalizácie vychádza z verejno-súkromného partnerstva. V ročnom pracovnom programe Komisie je vymedzené kľúčové smerovanie jeho ďalšieho vývoja do budúcnosti. Výbor dúfa, že toto partnerstvo bude zahŕňať čo najširšie spektrum subjektov.

1.5. Podkladom na vypracovanie tohtoročného pracovného programu bol medziinštitucionálny dialóg a výbor sa nazdáva, že jeho pokračovanie v budúcnosti prispeje k posilneniu európskeho systému normalizácie. Výbor už vo svojich predchádzajúcich stanoviskách týkajúcich sa normalizácie uviedol, že je pripravený vytvoriť *ad hoc* fórum, do ktorého by bolo zapojené široké spektrum zainteresovaných strán ⁽⁴⁾.

1.6. V programe sú stanovené oblasti, ktoré sú relevantné z hľadiska normalizácie: energetika, obehové hospodárstvo, obrana, bezpečnosť, vnútorný trh, digitálny jednotný trh a medzinárodná spolupráca. Výbor považuje vybrané oblasti za relevantné.

1.7. Výbor očakáva výsledky štúdie o hospodárskom a spoločenskom vplyve normalizácie. Domnieva sa, že v tejto štúdii by sa mali zohľadniť aj nepriame účinky normalizácie, napríklad v oblasti zamestnanosti ⁽⁵⁾. Pri vypracovávaní normalizačných stratégií a programov by okrem toho malo zohrávať dôležitú úlohu aj hodnotenie *ex post*.

1.8. EHSV opätovne žiada, aby sa dôsledne monitorovalo úsilie hlavných aktérov normalizácie, ktoré je zamerané na zapojenie čo najširšieho spektra zainteresovaných strán do systému európskej normalizácie. EHSV by mohol prioritne vytvoriť *ad hoc* fórum pre inkluzívnosť systému európskej normalizácie. Tento orgán by mal na starosti organizáciu každoročného verejného vypočutia, na ktorom by sa zhodnotil pokrok dosiahnutý v tejto oblasti ⁽⁶⁾.

2. Návrhy Európskej komisie

2.1. Komisia v súlade s nariadením (EÚ) č. 1025/2012 predstavila vo svojom oznámení Výročný pracovný program Únie pre európsku normalizáciu na rok 2019.

2.2. Strategické priority pre oblasť európskej normalizácie na podporu právnych predpisov a politík EÚ sú:

- činnosť na podporu stratégie digitálneho jednotného trhu,
- činnosť na podporu energetickej únie a klímy,
- činnosť na podporu akčného plánu EÚ pre obehové hospodárstvo,
- činnosť na podporu prehĺbeného a spravodlivejšieho vnútorného trhu s posilnenou priemyselnou základňou,
- činnosť na podporu akčného plánu v oblasti európskej obrany,
- činnosť na podporu Stratégie pre Európu v oblasti kozmického priestoru,
- činnosť na podporu Európskeho programu v oblasti bezpečnosti.

2.3. Komisia bude okrem toho:

- pokračovať v spolupráci s medzinárodnými normalizačnými orgánmi,
- rozvíjať verejno-súkromné partnerstvo, pričom zaujme inkluzívny prístup,
- skúmať hospodársky a spoločenský vplyv normalizácie.

⁽³⁾ INT/879 – Harmonizované normy, Larghi, 2019 (pozri stranu 78 tohto úradného vestníka).

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 303, 19.8.2016, s. 81; Ú. v. EÚ C 75, 10.3.2017, s. 40; Ú. v. EÚ C 197, 8.6.2018, s. 17.

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 197, 8.6.2018, s. 17.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 197, 8.6.2018, s. 17.

2.4. Komisia začne preskúmanie európskeho systému normalizácie, aby vyhodnotila jeho výkonnosť, a to s cieľom predložiť správu o vykonávaní nariadenia v súlade s článkom 24 ods. 3 nariadenia (EÚ) č. 1025/2012.

2.5. V roku 2019 sa plánuje ukončenie činnosti spoločnej iniciatívy v oblasti normalizácie. Komisia bude analyzovať výsledky jej činnosti v týchto troch kategóriách:

- informovanosť o existencii európskeho systému normalizácie, vzdelávanie v tejto oblasti a pochopenie systému,
- koordinácia, spolupráca, transparentnosť a inkluzívnosť,
- konkurencieschopnosť a medzinárodný rozmer.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. V ročnom pracovnom programe na rok 2019 sa spresňujú a dopĺňajú priority, ktoré sa už realizujú. Cieľom tohto úsilia je prispôsobiť európsky normalizačný systém meniacej sa medzinárodnej situácii a výzvam na svetovom trhu.

3.2. Výbor súhlasí s názorom Komisie, že normalizáciou sa v roku 2019 podporí stratégia digitálneho jednotného trhu, a to zameraním sa na internet vecí, veľké dáta (*big data*), blockchain, inteligentné dopravné systémy a samostatne jazdiace vozidlá, inteligentné mestá, prístupnosť, elektronickú verejnú správu, elektronické zdravotníctvo a umelú inteligenciu. Navyše podľa predpisov o ochrane osobných údajov (všeobecné nariadenie o ochrane údajov) ⁽⁷⁾ by mala byť nová normalizácia kompatibilná a interoperabilná.

3.2.1. Výbor dúfa, že v súlade so všeobecným nariadením o ochrane údajov bude všetkým účastníkom digitálneho jednotného trhu zaručená vysoká úroveň ochrany a bezpečnosti ich osobných údajov.

3.3. Výbor sa domnieva, že by sa mali aktualizovať súčasné bezpečnostné normy a právne predpisy v tejto oblasti, a to najmä vzhľadom na nové riziká, ktoré sa s danými aspektmi spájajú. Malo by sa očakávať, že nové normy obmedzia negatívny vplyv robotizácie a umelej inteligencie na ľudský život ⁽⁸⁾.

3.4. Na základe požiadaviek kybernetickej bezpečnosti by sa malo zabezpečiť, aby nové zariadenia súvisiace s umelou inteligenciou nepredstavovali pre používateľov riziká, ako sú rozsiahle kybernetické útoky, sledovanie spotrebiteľov alebo útoky hackerov. Pri dosahovaní tohto cieľa by mala zohrávať kľúčovú úlohu Agentúra Európskej únie pre sieťovú a informačnú bezpečnosť (ENISA) s trvalým mandátom, pričom svoju pozornosť by mala zamerať najmä na normalizáciu v oblasti kybernetickej bezpečnosti ⁽⁹⁾.

3.5. Výbor súhlasí s návrhom týkajúcim sa zníženia emisií CO₂ z odvetvia dopravy. K tomu by malo okrem iného prispieť efektívnejšie využívanie paliva a energie v automobiloch, čo povedie k zníženiu nákladov pre používateľov. Zároveň si bude čoraz väčší počet automatizovaných automobilov vyžadovať harmonizované právne predpisy, pretože s týmto druhom vozidiel sa spájajú veľké riziká (kybernetické útoky, ochrana údajov, otázka zodpovednosti v prípade nehody) ⁽¹⁰⁾.

3.5.1. Výbor už v jednom zo svojich predchádzajúcich stanovísk privítal tretí balík opatrení v oblasti mobility a označil ho za ďalší krok smerom k udržateľnej mobilite pre Európu ⁽¹¹⁾.

3.6. Návrh týkajúci sa označovania pneumatík ⁽¹²⁾, ekologizácie lodnej dopravy vďaka používaniu alternatívnych palív, rozšírenie požiadaviek ekodizajnu ⁽¹³⁾ na nové kategórie výrobkov – to všetko môže podľa výboru prispieť k boju proti zmene klímy.

3.7. Výbor sa zasadzuje za vypracovanie noriem v oblasti obehového hospodárstva, ktoré prispievajú k udržateľnej výrobe, a tým aj ochrane prírodných zdrojov ⁽¹⁴⁾.

⁽⁷⁾ Ú. v. EÚ C 81, 2.3.2018, s. 102.

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ C 288, 31.8.2017, s. 1.

⁽⁹⁾ Ú. v. EÚ C 227, 28.6.2018, s. 86.

⁽¹⁰⁾ Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 254; Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 274.

⁽¹¹⁾ Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 254.

⁽¹²⁾ Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 280.

⁽¹³⁾ Ú. v. EÚ C 345, 13.10.2017, s. 97.

⁽¹⁴⁾ Ú. v. EÚ C 264, 20.7.2016, s. 98; Ú. v. EÚ C 367, 10.10.2018, s. 97; Ú. v. EÚ C 283, 10.8.2018, s. 61; Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 207.

3.8. Technické normy uľahčujú zavádzanie inovatívnych riešení v priemysle.

3.9. Výbor súhlasí s názorom Komisie, že vypracovanie akčného plánu pre normalizáciu v oblasti obrany prostredníctvom Európskej obrannej agentúry a európskych normalizačných organizácií by malo prispieť k zabezpečeniu otvoreného a konkurencieschopného trhu EÚ s obranným zariadením ⁽¹⁵⁾. Podobná činnosť sa bude vyvíjať aj v oblasti kozmického priestoru ⁽¹⁶⁾.

3.10. Mal by sa zabezpečiť súlad medzi európskymi a medzinárodnými normami a malo by sa propagovať uplatňovanie európskych noriem mimo EÚ. V tomto záujme by mala Komisia posilniť politický dialóg s medzinárodnými normalizačnými orgánmi, ako aj dvostranné rokovania s krajinami mimo Európy.

3.11. Výbor podporuje skutočne oprávnený zámer Komisie preukázať priaznivý vplyv inkluzívnosti na kvalitu normalizácie. Zapojenie organizácií uvedených v prílohe III do normalizačnej práce vytvára pridanú hodnotu, pretože zvyšuje konkurencieschopnosť a je prínosom pre celú spoločnosť.

3.12. EHSV opätovne žiada, aby sa dôsledne monitorovalo úsilie hlavných aktérov normalizácie, ktoré je zamerané na zapojenie čo najširšieho spektra zainteresovaných strán do systému európskej normalizácie. EHSV by mohol prioritne vytvoriť *ad hoc* fórum pre inkluzívnosť systému európskej normalizácie. Tento orgán by mal na starosti organizáciu každoročného verejného vypočutia, na ktorom by sa zhodnotil pokrok v tejto oblasti.

V Bruseli 20. marca 2019

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Luca JAHIER

⁽¹⁵⁾ Ú. v. EÚ C 288, 31.8.2017, s. 62.

⁽¹⁶⁾ Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 1.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru – Harmonizované normy: zvyšovanie transparentnosti a právnej istoty v záujme plne fungujúceho jednotného trhu

[COM(2018) 764 final]

(2019/C 228/11)

Spravodajca: **Gerardo LARGHI**

Konzultácia	Európska komisia, 18.2.2019
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	7.3.2019
Prijaté v pléne	20.3.2019
Plenárne zasadnutie č.	542
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	125/0/2

1. Závery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) podporuje oznámenie Komisie o harmonizovaných normách zamerané na zlepšenie transparentnosti a právnej istoty jednotného trhu a zabezpečenie jeho účinného fungovania. Výbor predovšetkým opakuje svoju podporu zásade harmonizovanej normalizácie ako kľúčového nástroja na dokončenie jednotného trhu, pretože ponúka príležitosti pre rast pre podniky a pracovníkov, posilňuje dôveru spotrebiteľov v kvalitu a bezpečnosť výrobkov a umožňuje lepšiu ochranu životného prostredia.

1.2. EHSV sa domnieva, že účinná stratégia pre harmonizovanú normalizáciu musí vychádzať z rýchlejšieho vypracovania a vydávania noriem v Úradnom vestníku EÚ, ale aj zo silnejšieho riadenia na základe transparentnosti a zahrnutia zainteresovaných strán, ako aj globálnej stratégie obhajoby európskych noriem, od ktorých závisí náš systém výroby, možnosti rastu a zamestnanosti, ale aj kvalita a bezpečnosť výrobkov.

1.3. EHSV sa domnieva, že čo sa týka rýchlejšieho vypracovania harmonizovaných noriem, zdá sa, že opatrenia navrhnuté Komisiou sa vydali správnym smerom a sú všeobecne prijateľné. Na druhej strane, pokiaľ ide o transparentnosť a zahrnutie, bolo by možné urobiť viac, pretože doteraz existuje ešte veľa potenciálne zainteresovaných strán a v skutočnosti sa nezúčastňujú na procese normalizácie. Tento nedostatok má jasný vplyv na ťažkosti EÚ pri systematickej obhajobe svojich noriem na medzinárodnej úrovni v rámci rokovaní Medzinárodnej organizácie pre normalizáciu (ISO).

1.4. Výbor preto opakuje svoju požiadavku na väčšiu podporu účasti zainteresovaných strán, a to aj posilnením už dostupných finančných nástrojov (Horizont 2020) a lepšieho informovania o týchto nástrojoch. Vzhľadom na to by sa toto financovanie malo zachovať a prípadne zvýšiť v ďalšom viacročnom finančnom rámci 2021 – 2027. Rovnaké odporúčanie sa vzťahuje na financovanie pre zainteresované strany uvedené v prílohe III k nariadeniu Európskeho parlamentu a Rady 1025/2012⁽¹⁾. Okrem toho, s cieľom posilniť inkluzívnu povahu normalizačného procesu EHSV potvrdzuje svoju ochotu hostiť každoročné fórum viacerých zainteresovaných strán s cieľom posúdiť pokrok v tejto oblasti, ako aj podporiť výmenu osvedčených postupov medzi rôznymi výrobnými odvetviami.

1.5. EHSV sa domnieva, že iniciatívy, ktoré Komisia už zaviedla s cieľom dobehnúť oneskorenie v príprave noriem, prinášajú pozitívne signály. Je však jasné, že niektoré strategické sektory, ako napríklad digitálny, stále vykazujú známky vážneho oneskorenia v citlivých otázkach, ako napríklad *blockchain*, ktoré prierezovo ovplyvňujú životy všetkých občanov, podnikov a pracovníkov. Výbor preto vyzýva Komisiu, aby vypracovala čoraz konkrétnejšie pracovné programy s jasnými a stanovenými lehotami. Okrem toho so záujmom očakáva výsledok hodnotenia ekonomicko-sociálneho vplyvu na normalizáciu a dúfa, že sa primerane zohľadnia aj nepriame aspekty, ako je úroveň zamestnanosti a bezpečnosť pracovníkov.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ L 316, 14.11.2012, s. 12.

2. Úvod

2.1. Harmonizované normy sú špecifickou kategóriou európskych noriem vypracovaných európskymi normalizačnými organizáciami ⁽²⁾ na základe žiadosti – *mandátu* – Európskej komisie v rámci verejno-súkromného partnerstva. Približne 20 % všetkých európskych noriem je vypracovaných na základe žiadosti Európskej komisie o normalizáciu. Na preukázanie toho, že určité výrobky alebo služby uvedené na trh spĺňajú technické požiadavky stanovené v príslušných právnych predpisoch EÚ, možno použiť harmonizované normy.

2.2. Technické požiadavky uvedené v právnych predpisoch EÚ sú povinné, zatiaľ čo používanie harmonizovaných noriem sa zvyčajne vykonáva na základe dobrovoľnosti. Avšak pre podniky, najmä pre stredné a malé podniky je také zložitý certifikovať svoje vlastné alternatívne normy, že harmonizované normy v skutočnosti dodržiavajú a uznávajú prakticky všetky spoločnosti.

2.3. Hoci teoreticky je použitie harmonizovaných noriem dobrovoľné, tieto sú v skutočnosti kľúčovým nástrojom pre fungovanie a rozvoj jednotného trhu, pretože poskytujú *predpoklad zhody*, ktorý zaručuje právnu istotu a možnosť uvedenia nových výrobkov na trh bez dodatočných nákladov. Vytvorenie správneho systému harmonizovaných noriem by preto malo priniesť výhody pre všetkých, poskytnúť podnikom a pracovníkom príležitosti pre rast, zabezpečiť zdravie a bezpečnosť spotrebiteľov a prispieť k ochrane životného prostredia z hľadiska obehového hospodárstva.

2.4. V marci 2018 Európska rada požiadala Komisiu, aby posúdila súčasný stav jednotného trhu, ako aj zostávajúce prekážky jeho dokončenia. Touto žiadosťou sa zaoberalo oznámenie COM (2018) 772 ⁽³⁾. V tomto hodnotení sa normalizácii prisúdil význam kľúčového faktora pri odstraňovaní technických prekážok obchodu, zabezpečovaní interoperability doplnkových výrobkov a služieb, uľahčenia zavádzania inovatívnych produktov na trh a posilňovania dôvery spotrebiteľov.

2.5. Rýchly technologický vývoj, digitalizácia a rozvoj kolaboratívneho hospodárstva si však vyžadujú ešte rýchlejšiu, modernejšiu, efektívnejšiu a flexibilnejšiu normalizáciu. V tejto súvislosti sú kľúčovými faktormi harmonizované normy. Okrem toho z nedávneho rozsudku Súdneho dvora EÚ ⁽⁴⁾ vyplýva, že harmonizované normy, aj keď sú vypracované nezávislými súkromnými organizáciami a napriek tomu, že ich používanie zostáva dobrovoľné, sú plne súčasťou právnych predpisov EÚ; a preto je povinnosťou Komisie monitorovať proces a zabezpečiť jeho rýchle spracovanie a účinné vykonávanie.

2.6. Z tohto dôvodu Komisia uverejnila predmetné oznámenie s cieľom zhodnotiť už zavedené opatrenia v oblasti harmonizovanej normalizácie a to, čo treba urobiť, aby sa plne vykonalo nariadenie (EÚ) č. 1025/2012 o európskej normalizácii.

3. Zhrnutie návrhu Komisie

3.1. Návrh Komisie vychádza zo *štyroch opatrení*, ktoré sa majú začať uskutočňovať okamžite s cieľom dosiahnuť ďalší pokrok, pokiaľ ide o inkluzívnosť, právnu istotu, predvídateľnosť a rýchle zabezpečenie výhod pre jednotný trh plynúcich z harmonizovaných noriem.

3.2. *Prvé opatrenie. Čo najrýchlejšie vyriešiť zostávajúce nevyriešené prípady.*

3.2.1. V roku 2017 platforma REFIT poukázala na jasné oneskorenie (*backlog*) v procese normalizácie v súlade s tým, čo už podporili rôzne zainteresované strany ⁽⁵⁾. Tieto oneskorenia sa týkajú najmä odvetví, ktoré sú predmetom digitálnej transformácie hospodárstva. Z tohto dôvodu sa po dohode s európskymi normalizačnými organizáciami vypracovala stratégia na odstránenie oneskorení.

⁽²⁾ Európsky výbor pre normalizáciu (CEN), Európsky výbor pre normalizáciu v elektrotechnike (Cenelec), Európsky inštitút pre telekomunikačné normy (ETSI).

⁽³⁾ COM(2018) 772 final: Jednotný trh vo svete, ktorý sa mení. Jediná výhoda, ktorá si vyžaduje obnovenie politického záväzku.

⁽⁴⁾ Rozsudok vo veci C-613/14 „James Elliot Construction/Irish Asphalt Limited“.

⁽⁵⁾ Platforma REFIT, stanovisko XXII.2.b.

3.3. *Druhé opatrenie. Zjednodušiť postupy uverejňovania odkazov na harmonizované normy v úradnom vestníku.*

3.3.1. Opatrenie vychádza z celkového preskúmania fungovania Komisie. To viedlo k vytvoreniu skupiny konzultantov, ktorí boli vyzvaní, aby včas identifikovali akékoľvek kritické otázky v procese spracovania. Zaviedol sa tiež štruktúrovaný dialóg v rámci verejno-súkromného partnerstva, ako aj medziinštitucionálny dialóg za účasti všetkých hlavných európskych inštitúcií (vrátane EHSV), ako aj zainteresovaných strán, ktoré viedli k tomu, že 1. decembra 2018 Komisia prijala rozhodnutia o harmonizovaných normách zrýchleným písomným postupom.

3.4. *Tretie opatrenie. Vypracovať usmerňovací dokument o praktických aspektoch vykonávania nariadenia o normalizácii.*

3.4.1. Usmerňujúci dokument bude slúžiť na objasnenie úlohy a zodpovednosti jednotlivých aktérov vo všetkých fázach vypracovávaní harmonizovaných noriem. Budú špecifikované najmä hmotnoprávne a procesnoprávne aspekty novej podoby normalizačnej žiadosti, ktorú Komisia vypracúva s cieľom zabezpečiť väčšiu transparentnosť a predvídateľnosť vypracovávaní noriem. Zároveň sa v nich objasní úloha Komisie a jej odborných konzultantov. Poskytnú tiež ďalšie usmernenia na zlepšenie konzistentnosti a rýchlosti postupu posudzovania harmonizovaných noriem v jednotlivých relevantných odvetviach.

3.5. *Štvrté opatrenie Posilňovať systém konzultantov, a tak podporiť rýchle a spoľahlivé posudzovanie harmonizovaných noriem a včasné uverejňovanie odkazov na ne v Úradnom vestníku Európskej únie.*

3.5.1. S cieľom zabezpečiť lepšiu koordináciu v predchádzajúcich fázach procesu posudzovania harmonizovaných noriem, ktoré európske normalizačné organizácie v danom čase vypracúvajú, sa Komisia bude naďalej spoliehať na vedecký príspevok Spoločného výskumného centra, pričom zároveň posilní svoje vzťahy s technickými výbormi, ktoré majú na starosti tvorbu noriem, a to prostredníctvom nedávno zavedeného systému odborných konzultantov. Cieľom bude čo najviac zvýšiť rýchlosť, kvalitu a presnosť posúdení, zlepšiť tak efektívnosť tohto procesu a zabezpečiť, aby sa odkazy na harmonizované normy čo najrýchlejšie uverejňovali v úradnom vestníku.

4. **Všeobecné pripomienky**

4.1. EHSV podporuje oznámenie Komisie o harmonizovaných normách zamerané na zlepšenie transparentnosti a právnej istoty jednotného trhu a zabezpečenie jeho účinného fungovania. Analýza tohto návrhu bola vypracovaná súbežne so stanoviskom EHSV INT/878 ⁽⁶⁾ o európskej normalizácii na rok 2019 ⁽⁷⁾ z pochopiteľných dôvodov prepojenia obsahu s cieľom poskytnúť komplexnú, koordinovanú a konzistentnú reakciu.

4.2. EHSV opakuje svoju podporu zásade harmonizovanej normalizácie ako kľúčového nástroja na dokončenie jednotného trhu, pretože ponúka príležitosti pre rast pre podniky a pracovníkov, posilňuje dôveru spotrebiteľov v kvalitu a bezpečnosť výrobkov a umožňuje lepšiu ochranu životného prostredia ⁽⁸⁾. Okrem toho sa EHSV domnieva, že stratégia pre harmonizovanú normalizáciu nemôže byť oddelená od prebiehajúcich procesov v celosvetovom meradle, kde by sa mala primerane riešiť v súvislosti s obhajobou noriem stanovených na európskej úrovni. V skutočnosti akékoľvek oneskorenie procesu európskej normalizácie alebo neschopnosť obhájiť európske normy v rámci rokovanií ISO môže viesť k tomu, že naše normy sa obchádzajú alebo nie sú kompatibilné s normami schválenými na medzinárodnej úrovni, čo spôsobuje zjavné škody podnikom a spotrebiteľom.

4.3. EHSV víta iniciatívu Komisie, ktorá umožnila sčasti dohnať oneskorenie vzniknuté v uplynulých rokoch ⁽⁹⁾ z hľadiska harmonizovanej normalizácie. Pri niektorých digitálnych odvetviach, ako je napríklad *blockchain*, treba poznamenať, že až v súčasnosti začína pracovať príslušná ad hoc pracovná skupina, čo poukazuje na značné oneskorenie. Keďže je mimoriadne ťažké včas regulovať inovácie, bolo by vhodné vypracovať jasnejší a konkrétnejší pracovný program, ktorý by stanovil určitý harmonogram a určité spôsoby vykonávania.

⁽⁶⁾ INT/878, Európska normalizácia na rok 2019 (pozri stranu 74 tohto úradného vestníka).

⁽⁷⁾ COM(2018) 686 final.

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ C 75, 10.3.2017, s. 40.

⁽⁹⁾ Dátum Európska komisia.

4.4. EHSV sa domnieva, že zjednodušenie vnútorných postupov Komisie s cieľom skrátiť rozhodovací proces a zverejnenie v úradnom vestníku je určite vhodné, pretože predstavuje jednu z hlavných príčin meškania harmonizovanej normalizácie, ktoré sa nahromadilo v uplynulých rokoch. Predovšetkým je nevyhnutné, aby systém harmonizovanej normalizácie zodpovedal novým výzvam trhu s cieľom predísť predbiehaniu jednotlivými členskými štátmi, čo by mohlo viesť k rozporom medzi rôznymi vnútroštátnymi právnymi predpismi.

4.5. V širšom procese zjednodušovania, ktorý predpokladá Komisia, je nevyhnutné zabezpečiť transparentnosť, a najmä inkluzívnosť riadiacich procesov. To znamená, že Európsky hospodársky a sociálny výbor, ako tomu bolo v rámci medziinštitucionálneho dialógu, ktorý sa začal v júni 2018, musí byť aj naďalej plne zapojeným subjektom, ako aj ďalšie zainteresované strany na európskej a národnej úrovni ⁽¹⁰⁾.

4.6. EHSV zdôrazňuje, že aktívna účasť príslušných zainteresovaných strán na národnej, európskej a medzinárodnej úrovni je faktorom posilňovania a kvalifikovania noriem a mala by sa podnecovať a podporovať. Zainteresované strany sa naďalej stretávajú s mnohými ťažkosťami pri prístupe k procesom stanovovania harmonizovaných noriem. Problémy sa objavujú najmä s informovaním a uvedomovaním dôležitosti tohto nástroja a spôsobov prístupu, reštriktívnych kritérií účasti a nadmerne vysokých nákladov pre malé organizácie alebo podniky.

4.7. V tejto súvislosti výbor poznamenáva, že finančné prostriedky poskytnuté prostredníctvom programu Horizont 2020 na financovanie účasti zainteresovaných strán na procesoch normalizácie nie sú všeobecne známe a mali by byť ľahšie dostupné a lepšie oznamované ⁽¹¹⁾. Tiež je dôležité, aby sa tieto finančné prostriedky zachovali a prípadne zvýšili v ďalšom viacročnom finančnom rámci 2021 – 2027. Rovnaké odporúčanie sa vzťahuje na financovanie pre zainteresované strany uvedené v prílohe III k nariadeniu 1025/2012.

4.8. S cieľom zefektívniť činnosti na podporu normalizácie sa odporúča, aby projekty financované z programu Horizont Európa zahŕňali aj zapojenie subjektov do činností normalizácie inovácií vykonávaných v rámci činností súvisiacich so šírením informácií.

4.9. EHSV v súlade so svojimi predchádzajúcimi stanoviskami ⁽¹²⁾ vyzýva na dôkladné monitorovanie úsilia hlavných aktérov normalizácie s cieľom posilniť rozmer inkluzívnosti európskeho systému normalizácie. V tejto súvislosti by EHSV mohol vytvoriť ad hoc fórum o inkluzívnosti európskeho systému normalizácie. Tento orgán by bol zodpovedný za organizovanie každoročného verejného vypočutia s cieľom posúdiť pokrok dosiahnutý v tomto smere a uľahčiť výmenu osvedčených postupov medzi rôznymi výrobnými odvetviami.

5. Konkrétne pripomienky

5.1. Výbor poznamenáva, že úsilie, ktoré navrhuje Komisia na zefektívnenie vnútorných postupov a zvýšenie počtu konzultantov, by sa mohlo viac týkať operačných úrovní, ktoré ovplyvňujú zamestnancov aj fungovanie vnútornej organizácie. Toto úsilie o zlepšenie je potrebné, ale malo by byť primerane financované. EHSV preto vyzýva Komisiu, aby tento aspekt lepšie objasnila a zdôraznila potrebu vyčleniť finančné prostriedky zodpovedajúce problémom sektoru a v súlade s cieľmi nariadenia (EÚ) č. 1025/2012 ⁽¹³⁾.

5.2. EHSV opätovne zdôrazňuje potrebu posilniť európsku kultúru normalizácie prostredníctvom osobitných osvetových kampaní, ktoré zapoja jednotlivcov od školského veku až po politických činiteľov prijímajúcich rozhodnutia, pričom nájdu potvrdenie aj v rámci medzinárodných dohôd ⁽¹⁴⁾. Okrem toho by sa mali vypracovať osvetové kampane osobitne zamerané na MSP a začínajúce podniky.

⁽¹⁰⁾ Ú. v. EÚ C 34, 2.2.2017, s. 86; Ú. v. EÚ C 75, 10.3.2017, s. 40.

⁽¹¹⁾ Pracovný program LEIT (Leadership in Enabling and Industrial Technologies) programu Horizont 2020 podporil projekty zamerané na podporu účasti zainteresovaných strán na procese normalizácie. Jedným z nich je dvojročný projekt Standict.eu (www.standict.eu) s cieľom štandardizovať inovácie v sektore informačných a komunikačných technológií s rozpočtom vo výške 2 miliónov EUR a asi 300 potenciálnymi príjemcami vybranými prostredníctvom pravidelne publikovaných výziev. V pracovnom programe LEIT 2019 – 2020 sa plánuje podobné vyhlásenie, „ICT-45-2020: Reinforcing European presence in international ICT standardisation: Standardisation Observatory and Support Facility“, ale s dvojnásobným rozpočtom z 2 miliónov na 4 milióny EUR a s trvaním 3 roky namiesto 2 rokov.

⁽¹²⁾ Ú. v. EÚ C 303, 19.8.2016, s. 81; Ú. v. EÚ C 197, 8.6.2018, s. 17.

⁽¹³⁾ Ú. v. EÚ C 197, 8.6.2018, s. 17.

⁽¹⁴⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 10.

5.3. EHSV dúfa, že posúdenie sociálno-ekonomického vplyvu systému normalizácie zahrnuté v pracovnom programe európskej normalizácie na rok 2019 bude obsahovať ad hoc priestor venovaný harmonizovaným normám a realistické zohľadnenie možných nevýhod a príležitostí nielen v rámci vnútorného trhu, ale aj v celosvetovom meradle. Znamená to, že uvedené posúdenie by malo zväžiť aj nepriame účinky normalizácie, ako je úroveň zamestnanosti a bezpečnosť pracovníkov ⁽¹⁵⁾.

V Bruseli 20. marca 2019

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Luca JAHIER

⁽¹⁵⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 8.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Tvorba komplexného rámca Európskej únie v oblasti endokrinných disruptorov

[COM(2018) 734 final]

(2019/C 228/12)

Spravodajca: **Brian CURTIS (UK – II)**

Konzultácia	Európska komisia, 14.12.2018
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Rozhodnutie predsedníctva	10.7.2018
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	27.2.2019
Prijaté v pléne	21.3.2019
Plenárne zasadnutie č.	542
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	173/0/1

1. Závery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) víta oznámenie Komisie o endokrinných disruptoroch (ED), ktorého cieľom je lepšia ochrana zdravia ľudí a zvierat. EHSV považuje predovšetkým za potrebné vykonať úplnú kontrolu vhodnosti súčasných právnych predpisov vrátane sociálneho a hospodárskeho vplyvu s cieľom zistiť skutočný stav. Pre podporu dlhodobej stratégie, ktorá umožní reagovať na ED jednotným, konzistentným a vedeckým spôsobom, je rozhodujúci holistický prístup. Napriek tomu sa výbor nazdáva, že táto stratégia by sa mala podporiť realistickým akčným plánom, v ktorom sa stanovujú ciele a termíny.

1.2. Výbor podporuje návrh, ktorého cieľom je vytvorenie koherentnejšieho legislatívneho rámca. V tomto rámci bude dôležité dodržiavať zásadu „jedna látka, jedna toxikológia“ a založiť novú stratégiu na harmonizovanom uplatňovaní *zásady predbežnej opatrnosti* v súlade s účinnými ustanoveniami, ktoré už boli prijaté v súvislosti s biocídmi a pesticídmi ⁽¹⁾. Nová stratégia by sa mohla začleniť do „medziodvetvového zastrešenia“, ktoré poskytuje nariadenie REACH.

1.3. Mechanizmus riadenia by mal byť založený na vedeckých poznatkoch, aby sa zabezpečila transparentnosť pre občanov a zainteresované strany. Z tohto dôvodu by mal byť verejný a nezávislý výskum podporený primeraným rozpočtom. Nezávislý výskum by mohol poskytnúť najmä dohodnuté vedecké kritériá a/alebo metódy, ktoré by zohľadnili, podporovali a stimulovali európsku priemyselnú výskumnú a inovačnú činnosť a výrobu. EHSV odporúča, aby tento rozpočet nebol nižší ako súčasný rozpočet v rámci programu Horizont 2020. Výbor predovšetkým odporúča, aby sa vytvoril osobitný rozpočtový riadok pre včasnú identifikáciu ED a rizík pre zdravie zvierat a ľudí, identifikáciu bezpečných alternatívnych látok a sanáciu životného prostredia.

1.4. Zákaz alebo obmedzenia niektorých látok alebo výrobkov by po tom, ako by boli spoľahlivo identifikované ako ED, mohli mať významný vplyv na podniky a pracovníkov. Z tohto dôvodu EHSV odporúča, aby Komisia vytvorila osobitný finančný mechanizmus na podporu prechodu na udržateľnejšiu výrobu s cieľom zlepšiť výrobné techniky a mechanizmy podnikov a aktualizovať zručnosti pracovníkov.

1.5. EHSV podporuje návrh na výročné stretnutie zainteresovaných strán. Výbor sa však domnieva, že dialóg medzi zainteresovanými stranami a Európskou komisiou by mal zahŕňať stály, štruktúrovaný systém výmeny informácií a konzultácií, aby bol skutočne účinný.

⁽¹⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 528/2012 (Ú. v. EÚ L 167, 27.6.2012, s. 1) a nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1107/2009 (Ú. v. EÚ L 309, 24.11.2009, s. 1).

1.6. Výbor žiada, aby sa rozsiahla osvetová kampaň o perzistentných organických látkach (POL), ktorú Komisia zorganizuje na úrovni EÚ, rozvíjala s ohľadom na podobný prístup zameraný na ED. EHSV takisto opakuje svoje odporúčanie vytvoriť otvorenú databázu údajov o POL a ED s zámerom poskytnúť užitočný nástroj pre podniky a spotrebiteľov.

1.7. Výbor je pevne presvedčený, že akákoľvek európska stratégia v oblasti endokrinných disruptorov by mala mať medzinárodný rozmer v snahe účinne chrániť zdravie občanov pred potenciálne nebezpečnými výrobkami z tretích krajín. EHSV preto odobruje návrh Komisie, aby EÚ zohrávala na celosvetovej úrovni aktívnejšiu úlohu a podporovala OECD pri vylepšovaní jej testov. Okrem toho sa EHSV nazdáva, že EÚ by mala podporovať udržateľnosť a dodržiavanie ustanovení o ED v dvojstranných a mnohostranných obchodných dohodách. V tejto súvislosti by EÚ mohla spolupracovať s WHO a UNEP, aby sa podpísal globálny dohovor o endokrinných disruptoroch, ako v prípade POL (Štokholmský dohovor), a to na základe existujúceho zoznamu identifikovaných alebo potenciálnych endokrinných disruptorov, ktorý zostavila OSN. Tieto iniciatívy budú takisto užitočné na vytvorenie rovnakých podmienok a ochranu európskeho výrobného modelu pred nekalou hospodárskou súťažou.

1.8. EHSV podporuje otvorenú stratégiu, ktorú uplatňuje Komisia, a domnieva sa, že organizovaná občianska spoločnosť by mohla zohrávať kľúčovú úlohu pri rozvoji vnútroštátnych osvetových kampaní s cieľom informovať širší okruh obyvateľstva o činnostiach, ktoré EÚ vykonáva v záujme ochrany zdravia občanov. Takéto iniciatívy by sa mali začať v školách s cieľom znížiť riziko vystavenia účinku endokrinných disruptorov a propagovať bezpečné správanie. Konkrétne EHSV odporúča, aby sa zharmonizovali informačné a vzdelávacie iniciatívy v oblasti odbornej prípravy a aby sa považovali za súčasť jednej stratégie v rámci prístupu celoživotného vzdelávania. Pre všetkých pracovníkov, ktorých práca priamo alebo nepriamo súvisí s ED, by mala byť povinná a dostupná špecifická odborná príprava.

2. Úvod

2.1. **Endokrinné disruptory (ED)** sú chemické látky syntetického alebo prírodného pôvodu, ktoré menia fungovanie endokrinného systému, a preto majú negatívny vplyv na zdravie ľudí a zvierat vrátane metabolizmu, spánku a nálady. K vystaveniu endokrinným disruptorom dochádza vzhľadom na veľké množstvo rôznych zdrojov, ako sú rezíduá pesticídov, kovov a prísad alebo kontaminantov v potravinách a kozmetických výrobkoch. Niektoré ED sú látky, ktoré sa prirodzene vyskytujú v životnom prostredí. Ľudia a zvieratá môžu byť vystavení endokrinným disruptorom prostredníctvom potravy, prachu alebo vody, vdychovaním plynov a častíc vo vzduchu alebo jednoducho kontaktom s pokožkou (výrobky osobnej hygieny). Niekedy sa účinky spôsobené endokrinnými disruptormi prejavia až dlho po expozícii⁽²⁾. Treba poznamenať, že medzi výrobky s ED vlastnosťami môžu patriť látky prítomné v konkrétnych potravinách (napr. v zelenine), niektorých vitamínoch a iných potravinových doplnkoch, ako aj základných liekoch (napr. na liečbu rakoviny a najmä antikoncepčné prostriedky pre ženy): občania EÚ môžu byť vystavení väčším množstvám ED prostredníctvom takýchto výrobkov.

2.2. Endokrinné disruptory vzbudzujú od 90-tych rokov minulého storočia stále väčšie obavy. Komisia prijala v decembri v roku 1999 Stratégiu Spoločenstva pre endokrinné disruptory⁽³⁾, ktorá sa odvtedy vyvíjala prostredníctvom opatrení v oblastiach výskumu, regulácie a medzinárodnej spolupráce. Rozsiahla štúdia Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO) poukázala na problém veľkého vplyvu endokrinných disruptorov na veľký počet ľudí a zvierat, najmä na plody a tehotné ženy (predčasný pôrod a nízka pôrodná hmotnosť, malformácie a poruchy neurologického vývoja), deti a dospievajúcich (zmeny normálneho vývoja a fungovania reprodukčného systému, ako napríklad skorší začiatok vývoja prsníka u mladých dievčat), ale aj dospelých (strata plodnosti, obezita, rakovina)⁽⁴⁾.

2.3. O veľkom počte syntetických a prírodných chemických látok je známe, že ovplyvňujú syntézu, činnosť alebo metabolizmus hormónov, ale len malá časť z nich bola riadne preskúmaná z hľadiska ich potenciálu vyvolať nepriaznivé účinky prostredníctvom mechanizmov súvisiacich s endokrinným systémom, ako sa uvádza aj v nedávnej správe OSN. Rýchlosť, akou došlo k nárastu výskytu chorôb v posledných desaťročiach, vylučuje genetické faktory ako jediné hodnoverné vysvetlenie. V hre sú aj environmentálne a iné negenetické faktory vrátane výživy, veku matky, vírusových ochorení a vystavenia chemikáliám, ale nie je vždy jednoduché ich identifikovať⁽⁵⁾.

⁽²⁾ Internetová stránka ECHA. <https://chemicalsinourlife.echa.europa.eu/endocrine-disrupters-and-our-health>. Podľa všeobecne uznávanej definície WHO (WHO/IPCS) z roku 2020 chemická látka narušajúca endokrinný systém – endokrinný disruptor – „je exogénna látka alebo zmes, ktorá mení funkciu(-ie) endokrinného systému a má následný nepriaznivý vplyv na zdravie nedotknutého organizmu alebo jeho potomstva alebo (sub-)populácie“.

⁽³⁾ COM(1999) 706.

⁽⁴⁾ Svetová zdravotnícka organizácia (WHO) (2012), *State of the science of endocrine disrupting chemicals* (Chemikálie narušajúce endokrinný systém podľa súčasného stavu vedeckých poznatkov), s. VII – XII.

⁽⁵⁾ <https://www.unenvironment.org/explore-topics/chemicals-waste/what-we-do/emerging-issues/scientific-knowledge-endocrine-disrupting>.

2.4. V chápaní a regulovaní endokrinných disruptorov sa dosiahol významný pokrok a EÚ sa dnes považuje za jedného z globálnych lídrov v oblasti nakladania s týmito chemikáliami a jej právne predpisy patria z hľadiska ochrany medzi najprísnejšie na svete. V právnych predpisoch o pesticídoch a biocídoch, chemikáliách vo všeobecnosti (nariadenie REACH) ⁽⁶⁾, zdravotníckych pomôckach a vode sú v súčasnosti zahrnuté príslušné osobitné ustanovenia. Iné právne predpisy, napríklad právne predpisy týkajúce sa materiálov prichádzajúcich do styku s potravinami, kozmetiky, hračiek alebo ochrany pracovníkov na pracovisku ⁽⁷⁾ neobsahujú osobitné ustanovenia týkajúce sa endokrinných disruptorov. Na látky s vlastnosťami narušajúcimi endokrinný systém sa ale na základe všeobecných požiadaviek právnych predpisov vzťahujú individuálne regulačné opatrenia. Napriek tomu však nedostatočná koordinácia spôsobila, že súčasné právne predpisy sú roztrieštené a niekedy nesúrodé (napr. bisfenol A je surovina, ktorá sa všeobecne používa vo viacerých výrobných odvetviach. Je zakázaná v kozmetických výrobkoch a dojčenských fľašiach, no je naďalej povolená v iných materiáloch prichádzajúcich do styku s potravinami a krmivami a v termopapieri.)

3. Zhrnutie návrhu

3.1. V oznámení sa konštatuje, že zámerom Komisie je takmer dvadsať rokov po prijatí stratégie Spoločenstva vykonať kontrolu vhodnosti súčasných právnych predpisov s cieľom zistiť súčasný stav. To by malo byť prvým krokom k aktualizácii právnych predpisov EÚ a ich zladeniu a koordinácii so zreteľom na tri kľúčové aspekty: vymedzenie, identifikácia a regulačné dôsledky (najmä pokiaľ ide o ochranné opatrenia).

3.2. Východiskovým bodom pre horizontálny prístup a kľúčovým prvkom nového smerovania je spoločná definícia endokrinných disruptorov. Bude vychádzať z vymedzenia endokrinných disruptorov podľa WHO ⁽⁸⁾. Spoločná definícia je potrebná na stanovenie harmonizovanej metódy identifikácie endokrinných disruptorov.

3.3. Pokiaľ ide o identifikáciu, Komisia sa snaží posilniť tri akčné línie:

- horizontálny mechanizmus identifikácie endokrinných disruptorov,
- aktualizácia požiadaviek na údaje v právnych predpisoch na presnejšiu identifikáciu endokrinných disruptorov,
- zlepšenie komunikácie v rámci dodávateľského reťazca v prípade endokrinných disruptorov podľa nariadenia REACH (karty bezpečnostných údajov).

3.4. Tretí aspekt spočíva v zavedení rovnakých opatrení a ustanovení v súlade so *zásadou predbežnej opatrnosti* v záujme ochrany verejnosti pred vystavením škodlivému vplyvu v prípade, keď sa vedeckým výskumom zistilo možné riziko. To by malo zahŕňať zákaz výroby takýchto látok s obmedzenými možnosťami výnimiek. Z tohto dôvodu sa pri *kontrole vhodnosti* bude venovať osobitná pozornosť konzistentnosti a intenzite opatrení na ochranu všetkých občanov, s osobitným zameraním na zraniteľné skupiny obyvateľstva, ktoré sú mimoriadne citlivé na ED, keď je endokrinný systém v štádiu zmien, ako sú plody, dospievajúca mládež a tehotné ženy.

3.5. Výskum bude mať v budúcom legislatívnom rámci zásadný význam, pretože stále existujú isté medzery v poznatkoch, ako napríklad:

- ako presne prispieva vystavenie organizmu pôsobeniu ED k vývoju chorôb,
- či sa pre ED môže zaviesť „bezpečná prahová hodnota“, pod úrovňou ktorej nedochádza k žiadnemu nepriaznivému účinku,
- aká zmes ED môže spôsobovať „kokteilový účinok“ a ako pôsobia tieto „zmesi“ vo všeobecnosti,
- ako môžeme zvýšiť efektívnosť našich testovacích metód.

3.6. Od roku 1999 bolo z rozpočtu na rámcové programy EÚ pre výskum a vývoj financovaných viac ako 50 projektov v oblasti ED (s prostriedkami vo výške viac ako 150 miliónov EUR ⁽⁹⁾). Ďalších 52 miliónov EUR bolo alokovaných v rámci programu Horizont 2020. Nové projekty budú financované v rámci programu Horizont Európa ⁽¹⁰⁾. Komisia konkrétne navrhuje zamerať výskum na tieto oblasti:

⁽⁶⁾ Nariadenie (ES) č. 1107/2009; nariadenie (EÚ) č. 528/2012; nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 907/2006 (Ú. v. EÚ L 396, 30.12.2006, s. 1); nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/745 (Ú. v. EÚ L 117, 5.5.2017, s. 1); smernica Európskeho parlamentu a Rady 2000/60/ES (Ú. v. ES L 327, 22.12.2000, s. 1).

⁽⁷⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1935/2004 (Ú. v. ES L 338, 13.11.2004, s. 4); nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1223/2009 (Ú. v. EÚ L 342, 22.12.2009, s. 59); smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/48/ES (Ú. v. EÚ L 170, 30.6.2009, s. 1); smernica Európskeho parlamentu a Rady 98/24/ES (Ú. v. ES L 131, 5.5.1998, s. 11); smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/37/ES (Ú. v. ES L 158, 30.4.2004, s. 50).

⁽⁸⁾ „Exogénna látka alebo zmes, ktorá mení funkciu(-ie) endokrinného systému a má následný nepriaznivý vplyv na zdravie nedotknutého organizmu alebo jeho potomstva alebo (sub-)populácie.“

⁽⁹⁾ Údaje EK.

⁽¹⁰⁾ COM(2018) 435 final a COM(2018) 436 final – pozri najmä v druhom pilieri o Globálnych výzvach a konkurencieschopnosti priemyslu klaster „Zdravie“ (s navrhovaným rozpočtom 7,7 miliardy EUR) a klaster „Nejadrové priame akcie Spoločného výskumného centra“ (s navrhovaným rozpočtom 2,2 miliardy EUR).

- ďalší vývoj posúdenia nebezpečnosti, posudzovanie rizík a riadenie chemikálií vrátane kokteillových účinkov a na zber, výmenu a kombináciu požadovaných údajov,
- odstránenie látok vzbudzujúcich obavy vo fáze výroby a konca životnosti, podpora rozvoja bezpečných náhrad a bezpečných a nákladovo efektívnych výrobných technológií,
- ekologické inovácie na prevenciu a sanáciu znečistenia životného prostredia nebezpečnými látkami a chemikáliami, ktoré v súčasnosti vyvolávajú nové obavy, aj so zreteľom na styčné body medzi chemickými látkami, výrobkami a odpadom.

3.7. So zámerom zefektívniť novú stratégiu Komisia predpokladá aktívnejšiu úlohu EÚ na celosvetovej úrovni a otvorený dialóg so zainteresovanými stranami a širokou verejnosťou. Tieto činnosti budú zoskupené v rámci štyroch iniciatív:

- každoročne sa zorganizuje fórum o endokrinných disruptoroch. Fórum umožní vedcom a verejným a súkromným zainteresovaným stranám vymieňať si informácie a osvedčené postupy, odhaľovať problémy a vytvárať synergie s cieľom podporiť činnosť Komisie,
- zvýšená podpora činnosti príslušných medzinárodných organizácií s osobitným zameraním na poskytovanie potrebnej podpory Organizácii pre hospodársku spoluprácu a rozvoj, aby mohla napredovať vo vývoji medzinárodne dohodnutých usmernení týkajúcich sa testovania,
- preskúmanie možnosti zaradenia endokrinných disruptorov do existujúceho medzinárodného systému klasifikácie chemických látok. Poskytlo by to globálne riešenie v otázke identifikácie endokrinných disruptorov (podobne ako existujúci systém v prípade iných nebezpečných tried, ako sú mutagény, karcinogény a reprodukčne toxické látky),
- centrálny webový portál s cieľom informovať jednotlivcov, podniky a zainteresované strany o tejto téme. Keďže úroveň informovanosti a povedomia je v rámci Európy rôzna, členské štáty budú vyzvané, aby pripravili špecifické kampane s osobitným zameraním na zraniteľné skupiny.

4. Všeobecné pripomienky

4.1. EHSV víta oznámenie Komisie o endokrinných disruptoroch. Za potrebné považuje výbor najmä vykonať úplnú kontrolu vhodnosti súčasných právnych predpisov vrátane sociálneho a hospodárskeho vplyvu s cieľom zistiť skutočný stav. Holistický prístup je rozhodujúci pre podporu dlhodobej stratégie ⁽¹¹⁾, ktorá umožní reagovať na ED jednotným, konzistentným a vedeckým spôsobom.

4.2. Výbor súhlasí s Komisiou, že endokrinné disruptory sú látky vzbudzujúce mimoriadne obavy. Podporuje preto návrh na vytvorenie koherentného legislatívneho rámca a harmonizované uplatňovanie zásady *predbežnej opatrnosti* v súlade s už prijatými účinnými ustanoveniami o biocídoch a pesticídoch ⁽¹²⁾.

4.3. EHSV sa predovšetkým domnieva, že súdržnosť nového legislatívneho rámca bude hlavnou výzvou pre EÚ, pretože existujú veľké rozdiely v prístupe k niektorým látkam, ako je napríklad *bisfenol A*, ktorý sa vo viacerých sektoroch používa ako doplnková látka. Z tohto dôvodu je dôležité rešpektovať vedeckú zásadu „jedna látka – jedna toxikológia“ ⁽¹³⁾. To znamená, že kritériá na identifikáciu látok ako ED musia byť konzistentné a koherentné vo všetkých regulačných oblastiach v EÚ. Potom by regulačné rozhodnutia, aj keď výnimky môžu byť prípustné, mali byť vo všeobecnosti koherentné a koordinované. V neposlednom rade by sa nová stratégia mohla začleniť do „medziodvetvového zastrešenia“, ktoré poskytuje nariadenie REACH, aby sa zabezpečila konzistentnosť.

⁽¹¹⁾ Stanovisko EHSV na tému *Smernica o pitnej vode* (Ú. v. EÚ C 367, 10.10.2018, s. 107), stanovisko EHSV na tému *Opatrenia EÚ na zlepšenie environmentálneho súladu a správy životného prostredia* (Ú. v. EÚ C 283, 10.8.2018, s. 83), stanovisko EHSV na tému *Dnešný systém určený na garantovanie bezpečnosti potravín a dodávok potravín v EÚ a možnosti na jeho zlepšenie* (Ú. v. EÚ C 268, 14.8.2015, s. 1), stanovisko EHSV na tému *Bezpečnosť hračiek* (Ú. v. EÚ C 77, 31.3.2009, s. 8), stanovisko EHSV na tému *Príspevok občianskej spoločnosti k rozvoju komplexnej potravinárskej politiky v EÚ* (Ú. v. EÚ C 129, 11.4.2018, s. 18).

⁽¹²⁾ Nariadenie (EÚ) č. 528/2012; nariadenie (ES) č. 1107/2009; stanovisko EHSV na tému *Biocídne výrobky* (Ú. v. EÚ C 347, 18.12.2010, s. 62).

⁽¹³⁾ *Scientific principles for the identification of endocrine-disrupting chemicals: a consensus statement* (Vedecké zásady identifikácie chemických látok narušajúcich endokrinný systém: vyhlásenie o konsenze), Solecki, 2017. <https://link.springer.com/article/10.1007/s00204-016-1866-9>.

4.4. V tomto novom kontexte by mal byť mechanizmus riadenia založený na vedeckých poznatkoch, aby sa zabezpečila transparentnosť pre občanov a zainteresované strany. Z tohto dôvodu je dôležité vyčleniť primeraný rozpočet na podporu verejného a nezávislého výskumu. Podľa EHSV by *dohodnuté vedecké kritériá a/alebo metódy* založené na nezávislých výskumných údajoch mohli zohľadniť, podporovať a stimulovať európsku priemyselnú výskumnú a inovačnú činnosť a výrobu.

4.5. Výbor sa domnieva, že zákaz alebo obmedzenia uvalené na niektoré látky alebo výrobky by po tom, ako by boli spoľahlivo identifikované ako ED, mohli mať významný vplyv na podniky a pracoviská. Z tohto dôvodu by Komisia mala vytvoriť osobitný finančný mechanizmus na podporu prechodu na udržateľnejšiu výrobu, a to tak pre podniky, aby sa ich výrobné techniky a mechanizmy stali inovatívnejšími, ako aj pre pracovníkov, s cieľom aktualizovať ich zručnosti ⁽¹⁴⁾.

4.6. Na zlepšenie a doplnenie našich vedomostí o endokrinných disruptoroch je nevyhnutný nezávislý výskum. Výbor konštatuje, že v návrhu Komisie sa neuvádza presný rozpočet na výskum a inovácie v oblasti ED v rámci programu Horizont Európa. EHSV odporúča, aby tento rozpočet nebol nižší ako súčasný rozpočet v rámci programu Horizont 2020.

4.7. EHSV súhlasí s návrhom Komisie týkajúcim sa investícií do výskumu a inovácií, zastáva však názor, že niektoré ďalšie oblasti budú v nadchádzajúcich rokoch rozhodujúce, a preto by sa mali financovať:

- a) Včasná identifikácia ED. Podľa WHO existuje viac ako 800 látok, ktoré sú potenciálnymi ED ⁽¹⁵⁾. Vzhľadom na ich široké využitie je dôležité investovať do urýchlenia vedeckých techník na ich odhalenie a mechanizmov na analýzu údajov (s cieľom dosiahnuť lepšiu interpretáciu existujúcich údajov);
- b) Identifikácia bezpečných alternatívnych látok a metód. Nový prístup, ktorý si zvolila EK, by mohol viesť k objaveniu mnohých nových endokrinných disruptorov. Niektoré z týchto látok sú obzvlášť užitočné v mnohých výrobných odvetviach, a preto je dôležité investovať do výskumu bezpečných alternatív a bezpečných výrobných metód. Absencia údajov neznamená, že látka je bezpečná, a z tohto dôvodu je dôležité zintenzívniť vedecké skúmanie. Malo by sa vyvinúť úsilie s cieľom rozšíriť zoznam hodnotených látok a nezameriavať sa len na látky, ktoré sú už rozsiahlo testované;
- c) Sanácia životného prostredia. Keď je nová látka ED vierohodne identifikovaná, je dôležité uplatňovať osobitný postup týkajúci sa posudzovania rizika a riadenia takýchto látok v životnom prostredí, aby sa v prípade potreby (najmä vzhľadom na jej perzistentnosť) vypracovala osobitná stratégia pre *sanáciu životného prostredia*.

4.8. EHSV podporuje návrh na výročné stretnutie zainteresovaných strán. Výbor sa však domnieva, že dialóg medzi zainteresovanými stranami a Európskou komisiou by mal zahŕňať stály, štruktúrovaný systém výmeny informácií a konzultácií, aby bol skutočne účinný. EHSV by sa chcel zúčastňovať na tomto výročnom stretnutí a prispievať k nemu.

4.9. ED a perzistentné organické látky (POL) sú rôzne látky a majú odlišné účinky na ľudí a životné prostredie, ale sú rovnako nebezpečné pre zdravie a neznáme pre občanov. Keďže stratégia EÚ pre POL obsahuje niekoľko podobností s oznámením Komisie o endokrinných disruptoroch, výbor navrhuje uplatniť pri rozvoji týchto stratégií podobný prístup s cieľom zlepšiť politický a vedecký postup. Najmä v súlade so stanoviskom EHSV NAT/719 na tému *Prepracované nariadenie o perzistentných organických látkach* (POL) výbor žiada, aby sa v rámci rozsiahlej osvetovej kampane o POL, ktorú by Komisia mala zorganizovať na úrovni EÚ, venovala osobitná pozornosť endokrinným disruptorom. EHSV takisto opakuje svoje odporúčanie vytvoriť otvorenú databázu údajov o POL a ED s cieľom poskytnúť užitočný nástroj pre podniky a spotrebiteľov.

5. Konkrétne pripomienky

5.1. EHSV považuje oznámenie Komisie za dôležitý krok smerom k lepšej ochrane zdravia občanov tým, že vymedzuje udržateľnejší výrobný systém. Napriek tomu sa výbor nazdáva, že táto stratégia by sa mala podporiť realistickým akčným plánom, v ktorom sa stanovujú ciele a termíny.

⁽¹⁴⁾ Stanovisko EHSV na tému *Ochrana pracovníkov pred rizikami z vystavenia účinkom karcinogénov alebo mutagénov pri práci* (Ú. v. EÚ C 288, 31.8.2017, s. 56); stanovisko EHSV na tému *Prepracované nariadenie o perzistentných organických látkach* (POL) (Ú. v. EÚ C 367, 10.10.2018, s. 93).

⁽¹⁵⁾ Podľa výskumného ústavu TEDX (the Endocrine Data Exchange) obsahuje tento zoznam viac ako 1000 látok.

5.2. Nástrojom na minimalizáciu vystavenia občanov EÚ endokrinným disruptorom by sa mohlo stať správne navrhnuté obehové hospodárstvo s osobitným zameraním na druhotné suroviny ⁽¹⁶⁾. Podľa výboru musí byť návrh Komisie jasne a presne prepojený so súčasnými právnymi predpismi vypracovanými v rámci 7. environmentálneho akčného plánu ⁽¹⁷⁾ a ďalšími kľúčovými politickými iniciatívami na dosiahnutie trvalej udržateľnosti, ako je akčný plán pre obehové hospodárstvo a stratégia pre plasty, ktoré sa snažia vylúčiť produkciu toxických výrobkov. Táto otázka je veľmi citlivá, najmä pokiaľ ide o kokteillové účinky, ktoré spôsobujú ochorenia ľudí a sú škodlivé pre životné prostredie.

5.3. EHSV nabáda Komisiu, aby presnejšie vymedzila návrh na zorganizovanie verejnej konzultácie o endokrinných disruptoroch. Výbor je presvedčený, že skôr než jednotlivci by dôležitú úlohu mohla zohrávať organizovaná občianska spoločnosť, a to najmä preto, že sú potrebné osobitné znalosti a skúsenosti na poskytovanie užitočných, spoľahlivých a vedecky podložených odporúčaní ⁽¹⁸⁾.

5.4. Výbor je pevne presvedčený, že akákoľvek európska stratégia v oblasti endokrinných disruptorov by mala mať medzinárodný rozmer a mala by sa vypracovať na medzinárodnej úrovni s cieľom účinne chrániť zdravie občanov pred potenciálne nebezpečnými výrobkami z tretích krajín. EHSV preto odobruje návrh Komisie, aby EÚ zohrávala na celosvetovej úrovni aktívnejšiu úlohu a podporovala OECD pri vylepšovaní jej testov. Okrem toho sa EHSV nazdáva, že EÚ by mala podporovať udržateľnosť a dodržiavanie ustanovení o ED v dvojstranných a mnohostranných obchodných dohodách. V tomto zmysle by EÚ mohla spolupracovať s WHO a UNEP, aby sa podpísal globálny dohovor o endokrinných disruptoroch, ako v prípade POL (Štokholmský dohovor), a to na základe existujúceho zoznamu identifikovaných alebo potenciálnych endokrinných disruptorov, ktorý zostavila OSN ⁽¹⁹⁾. Tieto iniciatívy budú takisto užitočné na vytvorenie rovnakých podmienok a ochranu európskeho výrobného modelu pred nekalou hospodárskou súťažou ⁽²⁰⁾.

5.5. EHSV podporuje *otvorenú stratégiu*, ktorú uplatňuje Komisia, a domnieva sa, že organizovaná občianska spoločnosť by mohla zohrávať kľúčovú úlohu pri rozvoji vnútroštátnych osvetových kampaní s cieľom informovať širšiu základňu obyvateľstva o činnostiach, ktoré EÚ vykonáva v záujme ochrany zdravia občanov. V školách by sa mala začať účinná osvetová kampaň s cieľom znížiť riziko vystavenia účinku endokrinných disruptorov a propagovať bezpečné správanie ⁽²¹⁾. Konkrétne EHSV odporúča, aby sa zharmonizovali informačné a vzdelávacie iniciatívy v oblasti odbornej prípravy a aby sa považovali za súčasť jednej stratégie v rámci prístupu celoživotného vzdelávania. Výbor je ďalej presvedčený, že špecifická odborná príprava týkajúca sa ED by mala byť povinná a dostupná pre všetkých pracovníkov, ktorých práca priamo alebo nepriamo súvisí s týmito látkami ⁽²²⁾.

V Bruseli 21. marca 2019

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Luca JAHIER

⁽¹⁶⁾ Stanovisko EHSV na tému *Pomedzie legislatívy o chemikáliách, výrobkoch a odpade* (Ú. v. EÚ C 283, 10.8.2018, s. 56).

Stanovisko EHSV na tému *Stratégia pre plasty v obehovom hospodárstve (vrátane opatrení pre morský odpad)* (Ú. v. EÚ C 283 10.8.2018, s. 61).

⁽¹⁷⁾ Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 1386/2013/EÚ (Ú. v. EÚ L 354, 28.12.2013, s. 171).

⁽¹⁸⁾ Stanovisko EHSV na tému *Prepracované nariadenie o perzistentných organických látkach (POL)* (Ú. v. EÚ C 367, 10.10.2018, s. 93).

⁽¹⁹⁾ V auguste 2018 OSN uverejnila zoznam 45 chemických látok alebo skupín chemikálií, ktoré boli označené ako ED alebo ako potenciálne ED na základe dôkladného vedeckého posúdenia, ktoré sa opiera o definíciu ED a potenciálnych ED podľa WHO/IPCS z roku 2002. Absencia medzinárodného dohovoru o endokrinných disruptoroch žiaľ neumožňuje stanoviť dohodnutý medzinárodný postup na ochranu zdravia ľudí a zvierat pred vystavením účinku takýchto látok. <https://www.unenvironment.org/explore-topics/chemicals-waste/what-we-do/emerging-issues/scientific-knowledge-endocrine-disrupting>.

⁽²⁰⁾ Stanovisko EHSV na tému *Prechod smerom k udržateľnejšej európskej budúcnosti* (Ú. v. EÚ C 81, 2.3.2018, s. 44).

⁽²¹⁾ Napríklad desatoro o ED pre občanov. <http://old.iss.it/inte/index.php?lang=2&id=289&tipo=29>.

⁽²²⁾ Stanovisko EHSV na tému *Prepracované nariadenie o perzistentných organických látkach (POL)* (Ú. v. EÚ C 367, 10.10.2018, s. 93).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Spoločné oznámenie Európskemu parlamentu, Európskej rade, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Akčný plán proti dezinformáciám

[JOIN(2018) 36 final]

(2019/C 228/13)

Spravodajca: **Ulrich SAMM**

Pomocná spravodajkyňa: **Giulia BARBUCCI**

Konzultácia	Európska komisia, 12.3.2019
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní EÚ
Príslušná sekcia	sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť
Prijaté v sekcii	5.3.2019
Prijaté v pléne	20.3.2019
Plenárne zasadnutie č.	542
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	142/2/1

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV berie na vedomie vymedzenie pojmu **dezinformácie** v rámci tejto iniciatívy ako overiteľne nepravdivé alebo zavádzajúcej informácie, ktorá je hrozbou pre demokraciu a poškodzuje verejný záujem. Šírenie dezinformácií sa stalo súčasťou hybridnej vojny s jednoznačne politickým cieľom. Takisto však zdôrazňuje, že základné práva (slobody) občanov a práva menšín ohrozujú okrem nepravdivých informácií aj veľmi selektívne informácie, ohováranie, šírenie strachu a podnecovanie nenávisťi.

1.2. V najúčinnejších dezinformáciách je vždy trocha pravdy. Preto je potrebné, aby všetky zainteresované strany zaviedli širokú škálu opatrení s cieľom zabezpečiť kvalitné informácie a zvýšiť povedomie verejnosti. EHSV v tejto súvislosti víta iniciatívu vyvíjať koordinovanú činnosť v snahe chrániť EÚ, jej inštitúcie a občanov pred dezinformáciami. EHSV zdôrazňuje, že je naliehavé prijať takéto opatrenia, obáva sa však, že dosah tohto akčného plánu bude len obmedzený, keďže už v máji 2019 sa budú konať európske voľby.

1.3. EHSV uznáva, že dezinformácie pochádzajú v prvom rade z troch zdrojov: Ruská federácia (dobře zdokumentované Európskou službou pre vonkajšiu činnosť), hospodárske subjekty a médiá z iných tretích krajín (vrátane Číny a USA) a vnútorné zdroje – rôzne médiá, ktoré pôsobia v krajinách samotnej EÚ, ako aj hnutia a organizácie krajnej pravice. EHSV nalieha na Komisiu, aby rozšírila svoje monitorovanie a prijala adekvátne protiopatrenia.

1.4. EHSV zdôrazňuje, že **členské štáty** musia súrne prijať opatrenia potrebné na zachovanie integrity svojich volebných systémov a infraštruktúry a otestovať ich vo všetkých etapách európskych volieb.

1.5. EHSV súhlasí s názorom Komisie, že komplexná reakcia na dezinformácie si vyžaduje aktívnu účasť **organizácií občianskej spoločnosti**. EHSV **proaktívne** podporuje spoločné úsilie zamerané na boj proti dezinformáciám, a to napríklad prostredníctvom svojich stanovísk, vypočutí, podujatí na miestnej úrovni a mnohých tlačových aktivít, ktoré organizuje jeho profesionálna komunikačná skupina.

1.6. Budovať odolnosť znamená zapojiť všetky zložky spoločnosti, a najmä zlepšiť mediálnu gramotnosť občanov. Zvyšovanie povedomia a kritické myslenie sa začínajú už v **škole**, ale vyžadujú si neustálu aktualizáciu počas celého života. Na tieto činnosti treba vyčleniť primerané finančné prostriedky, hneď teraz aj v novom viacročnom finančnom rámci.

1.7. Spoločné úsilie musí podporiť čo najviac aktérov na úrovni EÚ, v členských štátoch a tiež v rámci južného a východného partnerstva, pričom treba zapojiť verejné i súkromné organizácie. Dôležitú úlohu zohrávajú nezávislí **overovatelia faktov a kvalitná žurnalistika**, ktorým treba zaistiť primerané financovanie, aby mohli konať takmer v reálnom čase.

1.8. EHSV oceňuje najmä financovanie výskumu z programu Horizont 2020 a programu Horizont Európa, ktoré pomôže **lepšie pochopiť** zdroje dezinformácií, ako aj ich zámery, nástroje a ciele.

1.9. **Osobitné strategicko-komunikačné skupiny** sa už dávno mali posilniť. EHSV preto oceňuje, že sa v pláne počíta s náborom ďalších zamestnancov a novými nástrojmi. Keďže v niektorých krajinách sa na vytváranie dezinformácií vynakladajú značné prostriedky, reakcia EÚ by mala byť primeraná. Plánované zvýšenie prostriedkov pre osobitné strategicko-komunikačné skupiny možno teda považovať len za prvý krok smerom k ďalšiemu nárastu v budúcich rokoch.

1.10. EHSV súhlasí s tým, že ďalšie dve osobitné strategicko-komunikačné skupiny (pre západný Balkán a pre Juh) by sa mali preskúmať, a žiada členské štáty, aby prispeli k práci osobitných strategicko-komunikačných skupín vysielaním národných expertov.

1.11. EHSV víta vytvorenie **kódexu postupov** ako dobrovoľného záväzku platforiem sociálnych médií a inzerentov bojovať proti dezinformáciám, zároveň má však isté pochybnosti o účinnosti takýchto dobrovoľných opatrení. Ak by sa ukázalo, že uplatňovanie kódexu postupov stále neprináša uspokojivé výsledky, Komisia by mala urýchlene prijať ďalšie opatrenia vrátane opatrení regulačnej povahy, ako sú sankcie.

1.12. EHSV apeluje na súkromné podniky, aby umiestňovanie inzercie na internetových platformách prispievajúce k šíreniu dezinformácií začali považovať za neetické a nezodpovedné, a žiada ich, aby urobili potrebné kroky na zamedzenie takémuto správaniu.

2. Úvod – Dezinformácie ako hrozba pre demokratické systémy Únie

2.1. V rámci tejto iniciatívy sa za **dezinformáciu** považuje overiteľne nepravdivá alebo zavádzajúca informácia, ktoré je vytvorená, prezentovaná a šírená na účely hospodárskeho zisku alebo zámerného zavádzania verejnosti, poškodzuje verejný záujem a ohrozuje demokraciu. Ohováraním, šírením strachu a podnecovaním nenávisti sa často útočí na práva.

2.2. Tí, ktorí šíria dezinformácie, sa pri tom občas odvolávajú na **slobodu prejavu**. Právo na informácie a sloboda tlače sú naozaj základnými právami Európskej únie, musíme však bojovať proti každému zneužitiu týchto práv, pokiaľ sa dezinformácie zámerne využívajú na poškodzovanie spoločnosti.

2.3. **Digitálne techniky** uľahčujú produkovanie a šírenie dezinformácií. Medzi takéto techniky patria:

- útoky trollův na profily v sociálnych médiách,
- používanie internetového automatizovaného softvéru (botov),
- falšovanie dokumentov,
- videomanipuláciu (deepfakes),
- falošné profily v sociálnych médiách.

2.4. Významnými kanálmi šírenia dezinformácií sa stali **sociálne médiá**, pričom niekedy, ako napríklad v prípade Cambridge Analytica, sa dezinformácie zameriavajú na konkrétnych používateľov. Tí sú identifikovaní tak, že sa neoprávnene prístupuje k ich **osobným údajom**, ktoré sa potom zneužívajú, pričom konečným cieľom je ovplyvniť výsledky volieb, a tým ohroziť demokraciu.

Okrem sociálnych médií v mnohých regiónoch naďalej zohrávajú dôležitú úlohu **tradičnejšie metódy**, ako napríklad televízia, noviny, internetové stránky, refázové e-maily a textové správy. Používané nástroje a techniky sa rýchlo menia.

2.5. Za dezinformáciami môžu stáť **subjekty** tak vnútorné, teda v rámci členských štátov, ako aj vonkajšie, pričom môžu zahŕňať štátne subjekty (alebo subjekty sponzorované vládami) a neštátne subjekty. Podľa správ viac ako 30 krajín používa dezinformácie a ovplyvňuje činnosti v rôznych formách, a to aj na domácej pôde.

2.6. Podľa strediska EÚ pre hybridné hrozby zriadeného v roku 2016 v rámci Európskej služby pre vonkajšiu činnosť predstavujú najväčšiu vonkajšiu hrozbu pre EÚ dezinformácie, ktorých zdrojom je **Ruská federácia**. V súvislosti s niekoľkými voľbami a referendumami v EÚ boli zaznamenané dezinformácie, ktoré vytvárali a/alebo šíрили ruské zdroje. Medzi dobre zdokumentované prípady patria aj dezinformačné kampane súvisiace s vojnou v Sýrii, so zostrelením lietadla MH-17 na východe Ukrajiny či s používaním chemických zbraní pri útoku v Salisbury. Pri dezinformovaní však zohrávajú dôležitú úlohu aj iné tretie krajiny a nepravdivé informácie sprostredkujú aj mnohé subjekty v EÚ.

2.7. V roku 2018 predložila EÚ viacero iniciatív zameraných na boj proti dezinformáciám a nezákonnému obsahu a na ochranu údajov:

- spoločné oznámenie o zvyšovaní odolnosti voči hybridným hrozbám, JOIN(2018) 16,
- odporúčanie o opatreniach na účinný boj proti nezákonnému obsahu na internete, C(2018) 1177,
- nariadenie o predchádzaní šíreniu teroristického obsahu online, COM(2018) 640,
- nariadenie, pokiaľ ide o postup overovania porušovania pravidiel o ochrane osobných údajov v kontexte volieb do Európskeho parlamentu, COM(2018) 636 ⁽¹⁾,
- revidovaná smernica (EÚ) 2018/1808 o audiovizuálnych mediálnych službách,
- oznámenie Boj proti nezákonnému obsahu na internete – Zvyšovanie zodpovednosti online platforiem, COM(2017) 555 ⁽²⁾,
- nariadenie, ktorým sa zriaďuje Európske centrum odvetvových, technologických a výskumných kompetencií v oblasti kybernetickej bezpečnosti a sieť národných koordinačných centier ⁽³⁾,
- oznámenie Boj proti dezinformáciám na internete: európsky prístup, COM(2018)236 ⁽⁴⁾, a správa o jeho vykonávaní, COM(2018)794,
- oznámenie Zabezpečenie slobodných a spravodlivých európskych volieb, COM(2018) 637, predložené na zasadnutí lídrov EÚ 19. – 20. septembra 2018 v Salzburgu.

2.8. Vzhľadom na voľby do Európskeho parlamentu v roku 2019 a keďže do roku 2020 sa uskutoční viac ako 50 prezidentských, národných alebo miestnych/regionálnych volieb v členských štátoch, treba **naliehavo a okamžite začať vyvíjať koordinované úsilie** na ochranu Únie, jej inštitúcií a občanov pred dezinformáciami.

3. Zhrnutie Akčného plánu proti dezinformáciám

3.1. Tento **akčný plán** JOIN(2018) 36, ktorý predložila Komisia a vysoká predstaviteľka Únie, je odpoveďou na výzvu Európskej rady, aby sa prijali opatrenia s cieľom „chrániť demokratické systémy Únie a bojovať proti dezinformáciám“. Koordinovaná reakcia na dezinformácie sa zakladá na týchto štyroch pilieroch:

3.2. **zlepšovanie schopností** inštitúcií Únie, pokiaľ ide o detekciu, analýzu a odhaľovanie dezinformácií,

- posilnenie osobitných strategicko-komunikačných skupín a delegácie Únie náborom ďalších zamestnancov a novými nástrojmi,
- preskúvanie mandátov osobitných strategicko-komunikačných skupín pre západný Balkán a pre Juh;

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV na tému Ochrana osobných údajov v súvislosti s voľbami do EP (zatiaľ neuverejnené v úradnom vestníku).

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 237, 6.7.2018, s. 19.

⁽³⁾ Stanovisko EHSV o Európskom centre odvetvových, technologických a výskumných kompetencií v oblasti kybernetickej bezpečnosti a sieti národných koordinačných centier (zatiaľ neuverejnené v úradnom vestníku).

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 183.

3.3. **posilňovanie koordinovaných a spoločných reakcií** na dezinformácie,

- do marca 2019 zavedenie systému včasného varovania na boj proti dezinformačným kampaniam, pričom sa bude úzko spolupracovať s existujúcimi sieťami, Európskym parlamentom, ako aj Organizáciou Severoatlantickej zmluvy a mechanizmom rýchlej reakcie skupiny G7,
- zintenzívnenie úsilia v oblasti komunikácie o hodnotách a politikách Únie,
- posilnenie strategickej komunikácie v susedstve Únie;

3.4. **mobilizácia súkromného sektora** pri boji proti dezinformáciám,

- 26. septembra 2018 bol uverejnený kódex postupov pre online platformy, inzerentov a reklamný priemysel proti šíreniu dezinformácií. Komisia zabezpečí dôkladné a nepretržité monitorovanie jeho uplatňovania;

3.5. **zvyšovanie informovanosti** a zlepšovanie odolnosti spoločnosti,

- ciele kampane pre verejnosť a školenia pre médiá a tvorcov verejnej mienky v Únii a v jej susedstve s cieľom zvýšiť informovanosť o negatívnom dosahu dezinformácií,
- bude sa pokračovať v úsilí podporovať prácu nezávislých médií a kvalitnú žurnalistiku, ako aj výskum o dezinformáciách,
- členské štáty by v spolupráci s Komisiou mali podporovať vytváranie multidisciplinárnych tímov nezávislých overovateľov informácií a výskumníkov so špecifickými znalosťami miestnych informačných prostredí s cieľom detegovať a odhaľovať dezinformačné kampane na rôznych sociálnych sieťach a v digitálnych médiách,
- v rámci Týždňa mediálnej gramotnosti v marci 2019 Komisia v spolupráci s členskými štátmi podporí cezhraničnú spoluprácu medzi odborníkmi z oblasti mediálnej gramotnosti,
- členské štáty by mali urýchlene zaviesť ustanovenia smernice o audiovizuálnych mediálnych službách týkajúce sa mediálnej gramotnosti,
- komisia bude pozorne sledovať vykonávanie balíka predpisov o voľbách a v prípade potreby poskytne príslušnú podporu a poradenstvo.

4. **Všeobecné pripomienky**

4.1. EHSV berie na vedomie vymedzenie pojmu dezinformácie v rámci tejto iniciatívy ako overiteľne nepravdivé alebo zavádzajúcej informácie, ktorá je hrozbou pre demokraciu a poškodzuje verejný záujem. Zdôrazňuje však, že základné práva (slobody) občanov a práva menšín ohrozujú okrem nepravdivých informácií aj veľmi selektívne informácie, ohováranie, šírenie strachu a podnecovanie nenávisť. V najúčinnejších dezinformáciách je vždy trocha pravdy. Preto je potrebné, aby všetky zainteresované strany zaviedli širokú škálu opatrení s cieľom zabezpečiť kvalitné informácie a zvýšiť povedomie verejnosti.

4.2. Šírenie dezinformácií sa stalo súčasťou hybridnej vojny s jednoznačne politickým cieľom. EHSV preto víta túto iniciatívu vyvíjať koordinovanú činnosť v snahe chrániť EÚ, jej inštitúcie a občanov pred dezinformáciami. EHSV zdôrazňuje, že je naliehavé prijať takéto opatrenia, obáva sa však, že dosah tohto akčného plánu bude len obmedzený, keďže už v máji 2019 sa budú konať **európske voľby**. Niet však pochyb o tom, že v dlhodobom horizonte toto spoločné úsilie zamerané proti dezinformáciám rozhodujúcou mierou prispieje k ochrane demokratických systémov Únie.

4.3. EHSV uznáva, že dezinformácie pochádzajú v prvom rade z troch zdrojov: Ruská federácia (dobře zdokumentované Európskou službou pre vonkajšiu činnosť), hospodárske subjekty a médiá z iných tretích krajín (vrátane Číny a USA) a vnútorné zdroje – rôzne médiá, ktoré pôsobia v krajinách samotnej EÚ, ako aj hnutia a organizácie krajnej pravice. EHSV nalieha na Komisiu, aby rozšírila svoje monitorovanie a prijala adekvátne protiopatrenia.

4.4. EHSV zdôrazňuje, že **členské štáty** musia súrne prijať opatrenia potrebné na zachovanie integrity svojich volebných systémov a infraštruktúry a otestovať ich ešte pred voľbami do Európskeho parlamentu, ale aj počas volebného procesu a po ňom. Európska komisia ich v tomto úsilí musí podporiť. Ako vzor by mala poslúžiť výmena osvedčených postupov, akým je švédsky príklad z roku 2018.

4.5. EHSV oceňuje názor Komisie, že komplexná reakcia na dezinformácie si vyžaduje aktívnu účasť **organizácií občianskej spoločnosti**. Budovanie odolnosti si vyžaduje zapojenie všetkých sektorov spoločnosti, a najmä zlepšenie mediálnej gramotnosti občanov, aby chápali, ako odhaliť dezinformácie a brániť sa pred nimi. Zvyšovanie povedomia a kritické myslenie sa začínajú už v **škole**, ale vyžadujú si neustálu aktualizáciu počas celého života. Na tieto činnosti však treba vyčleniť primerané finančné prostriedky, hneď teraz aj v novom viacročnom finančnom rámci.

4.6. **EHSV proaktívne** podporuje spoločné úsilie zamerané na boj proti dezinformáciám, napríklad prostredníctvom svojich stanovísk, vypočutí, podujatí na miestnej úrovni a mnohých tlačových aktivít, ktoré organizuje jeho profesionálna komunikačná skupina.

4.7. **Spoločné úsilie** musí podporiť čo najviac aktérov na úrovni EÚ, v členských štátoch a tiež v rámci južného a východného partnerstva, pričom treba zapojiť verejné i súkromné organizácie. Dôležitú úlohu zohrávajú nezávislí overovatelia faktov a kvalitná žurnalistika, ktorým treba zaistiť primerané financovanie, aby mohli konať takmer v reálnom čase.

4.8. Budúcnosť demokracie v Európe bude v dlhodobom horizonte závisieť od náležitej mediálnej gramotnosti. EHSV podporuje úsilie **lepšie pochopiť** zdroje dezinformácií, ako aj ich zámary, nástroje a ciele, ale aj to, ako a prečo sa občania, a niekedy celé spoločenstvá, nechajú oklamať dezinformačnou rétorikou a stanú sa súčasťou mechanizmov šírenia falošných správ. EHSV víta najmä finančné prostriedky vyčlenené na tento cieľ v programe Horizont 2020 a programe Horizont Európa.

5. Konkrétne pripomienky a odporúčania

5.1. Ako už výbor uviedol vo svojich predchádzajúcich stanoviskách⁽⁵⁾, **osobitné strategicko-komunikačné skupiny** sa mali posilniť už dávno. EHSV preto oceňuje, že sa v pláne počíta s náborom ďalších zamestnancov a novými nástrojmi, a podporuje požiadavku, aby členské štáty v prípade potreby zvýšili aj svoju vnútroštátnu kapacitu v tejto oblasti. Keďže v niektorých krajinách sa na vytváranie dezinformácií vynakladajú značné prostriedky, reakcia EÚ by mala byť primeraná. Plánované zvýšenie prostriedkov pre osobitné strategicko-komunikačné skupiny možno teda považovať len za prvý krok smerom k ďalšiemu nárastu v budúcich rokoch.

5.2. EHSV súhlasí s tým, že by sa mal zachovať mandát osobitnej skupiny East StratCom a mandát ďalších dvoch strategicko-komunikačných osobitných skupín (pre západný Balkán a pre Juh) by sa zasa mal preskúmať z hľadiska rastúceho rozsahu a významu dezinformačných činností v týchto regiónoch. EHSV žiada členské štáty, aby prispeli k práci osobitných strategicko-komunikačných skupín vysielaním národných expertov. Iba tak bude môcť byť systém včasného varovania skutočne účinný.

5.3. EHSV taktiež víta naliehavo potrebné opatrenia na zabezpečenie slobodných a spravodlivých európskych volieb a odporúčané prípadné použitie sankcií, a to aj pokiaľ ide o nezákonné používanie **osobných údajov** na ovplyvnenie výsledku volieb. Takisto oceňuje dobrú spoluprácu s USA, NATO a Nórskom a žiada, aby sa zachovala dôležitá úloha Spojeného kráľovstva bez ohľadu na to, či sa brexit uskutoční alebo nie. Boj proti dezinformáciám musia členské štáty viesť v duchu vzájomnej **solidarity**.

5.4. Akčný plán sprevádza správa o pokroku⁽⁶⁾ zameraná na rôzne opatrenia, najmä pokiaľ ide o **kódex postupov**, ktorý je dobrovoľným záväzkom platforiem sociálnych médií a inzerentov. Podľa kódexu postupov musia internetové firmy znížiť príjmy za účty a internetové stránky so skresľujúcimi informáciami, zamedziť falošným účtom a botom, uprednostňovať spoľahlivé zdroje správ a zlepšiť transparentnosť financovania politickej reklamy.

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 183.

⁽⁶⁾ COM(2018) 794.

5.5. EHSV víta vytvorenie kódexu postupov, zároveň má však isté pochybnosti o účinnosti takýchto **dobrovoľných** opatrení, pričom podobné pochybnosti vyslovila nedávno aj Komisia pri prezentácii prvej správy, ktorú 29. januára predostreli Google, Facebook, Twitter a Mozilla. Komisia by mala urýchlene prijať ďalšie opatrenia vrátane opatrení **regulačnej** povahy, ako je uloženie sankcií, ak sa opatrenia proti falošným účtom nezavádzajú dosť rýchlo alebo ak uplatňovanie iných častí kódexu postupov stále neprináša uspokojivé výsledky.

5.6. EHSV apeluje na súkromné podniky, aby **umiestňovanie inzercie** na internetových platformách prispievajúce k šíreniu dezinformácií začali považovať za neetické a nezodpovedné, a žiada ich, aby urobili potrebné kroky na zamedzenie takémuto správaniu.

V Bruseli 20. marca 2019

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Luca JAHIER

**Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Spoločné oznámenie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru, Výboru regiónov a Európskej investičnej banke
Prepájanie Európy a Ázie – základné piliere stratégie EÚ**

[JOIN(2018) 31 final]

(2019/C 228/14)

Spravodajca: **Jonathan PEEL**

Konzultácia	Európska komisia, 14.12.2018
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre vonkajšie vzťahy
Prijaté v sekcii	26.2.2019
Prijatie v pléne	20.3.2019
Plenárne zasadnutie č.	542
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	133/2/1

1. Závery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) víta uverejnenie spoločného oznámenia s názvom *Prepájanie Európy a Ázie – základné piliere stratégie EÚ* ⁽¹⁾, ktoré vydala Komisia spolu s vysokou predstaviteľkou EÚ 19. septembra 2018.

1.1.1. Táto iniciatíva prichádza v najvyšší čas. Usporiadanie sveta sa mení najrýchlejším tempom za uplynulých takmer tridsať rokov, povojnový medzinárodný obchodný poriadok čelí značnej výzve, rovnováha globálnej hospodárskej sily sa presúva smerom na východ a ázijská globálna sila exponenciálne rastie.

1.2. EHSV sa však domnieva, že oznámenie vôbec nevyužilo ponúknutú príležitosť. Shlbokým znepokojením konštatuje množstvo významných strategických medzier. Neboli zohľadnené kľúčové hospodárske a geopolitické skutočnosti. Oznámenie sa nezdá veľmi ambiciózne a predkladá sa v ňom len málo sviežich a novátorských myšlienok. Nevyužila sa príležitosť skutočne prehĺbiť víziu budúceho vývoja vzťahu a prepojenosti EÚ s Áziou a len slabo sa otvorene uznala jej široká rozmanitosť či zložitnosť.

1.2.1. Neexistuje žiadny plán ani rozhodný náznak strategických cieľov EÚ, či už komplementárnych alebo konkurenčných.

1.2.2. EHSV si kladie otázku, prečo sa mnohým nedávnym mimoriadne dôležitým udalostiam, ktoré majú vplyv na EÚ aj na Áziu, venuje v dokumente taký malý – ak vôbec nejaký – priestor, napríklad:

- nepokúša sa identifikovať alebo preskúmať žiadnu z hlavných strategických výziev, ktorým Európa čelí vo svojich budúcich vzťahoch s Áziou;
- neponúka sa žiadne povzbudenie ani sa nenavrhuje žiadne preskúmanie otázok súvisiacich s ázijskou prepojenosťou a investíciami, ktoré sú prevažne alebo čiastočne nasmerované na Európu;
- neuvádza sa žiadna zmienka o významných obchodných dohodách alebo dohodách o hospodárskom partnerstve uzavretých medzi EÚ a poprednými ázijskými krajinami, či už ide o dohody, ktoré sú už v platnosti, alebo dohody, ktoré sú v procese priprav. Opomenutie akéhokoľvek odkazu na nedávnu dohodu medzi EÚ a Japonskom, najvýznamnejšiu dohodu svojho druhu (a v súčasnosti už platnú), považujeme za šokujúce;
- neuvádza sa žiadna zmienka v rámci „medzilidskej prepojenosti“ o existujúcom dialógu medzi občianskou spoločnosťou EÚ a Ázie, najmä o hlavných monitorovacích orgánoch občianskej spoločnosti dohodnutých v rámci týchto obchodných dohôd;

⁽¹⁾ JOIN(2018) 31 final.

- nepokúša sa zhodnotiť potenciálnu úlohu občianskej spoločnosti, ani napriek jej aktívnej úlohe pri monitorovaní, najmä vzhľadom na to, že v Ázii nemá veľkú tradíciu;
- nepokúša sa preskúmať sociálne otázky napriek tomu, že sú pre takéto orgány často kľúčovou témou, ani vykonávanie základných dohovorov Medzinárodnej organizácie práce, podporu rodovej rovnosti (cieľ udržateľného rozvoja č. 5) či dokonca ľudské práva;
- neuvádza sa vôbec žiadna zmienka o čínskej iniciatíve *Jedno pásmo, jedna cesta* napriek tomu, že táto iniciatíva sa nielenže zameriava na Európu, ale ovplyvňuje aj všetky ostatné ázijské krajiny, a že poskytuje skutočnú podporu v oblasti obchodu, infraštruktúry a financií;
- nezohľadňuje sa potenciál tejto iniciatívy spôsobiť veľké dlhy bez toho, aby sa vytvorilo veľa pracovných miest, ani sa neskúmajú jej možné strategické príležitosti alebo výzvy pre Európu;
- nepokúša sa pozrieť inak než len zbežne na stratégiu EÚ pre Strednú Áziu, ani na to, ako ju ovplyvňuje strategická mocenská hra v danej oblasti, ktorá zahŕňa Čínu, Ruskú federáciu a mnoho ďalších krajín vrátane Turecka, Iránu a Indie;
- neuvádza sa žiadny odkaz na Eurázijskú hospodársku úniu alebo jej posúdenie – táto únia vytvorená Ruskom je zložená z európskych a stredoázijských krajín a má ambície ďalej sa rozširovať;
- neuvádza sa žiadny odkaz na riadenie dopytu po energii a konkurenčné záujmy súvisiace s rozsiahlymi zdrojmi uhl'ovodíkov nachádzajúcimi sa v Strednej Ázii, okrem odkazu na platformy, ktoré „podporujú energetickú prepojenosť s partnermi v Ázii, ako aj prepojenosť medzi týmito partnermi“;
- neuvádza sa žiadna zmienka o súčasných iniciatívach v oblasti prepojenosti týkajúcich sa dopravy alebo energetiky, ako je napríklad Medzivládna komisia pre Dopravný koridor Európa – Kaukaz – Ázia (TRACECA) ⁽²⁾;
- nie je tu žiadny pokus o prepojenie dopravy a potreby infraštruktúry v regióne napríklad s cieľom trvalo udržateľného rozvoja č. 9, ktorý sa týka infraštruktúry;
- takisto sa v ňom len málo zmieňuje o výzvach, ktorým čelia EÚ aj Ázia pri plnení cieľov vyplývajúcich z Parížskej dohody o zmene klímy, najmä pokiaľ ide o znečisťovanie životného prostredia;
- neuvádza sa žiadny odkaz na rastúce nebezpečenstvo ozbrojeného konfliktu aj s využitím vesmírnej a digitálnej technológie ani na potrebu dialógu s ázijskými krajinami v tejto súvislosti;
- nezmieňuje sa v ňom o tom, ako najlepšie spolupracovať s ázijskými krajinami, aby sa podporili medzinárodné organizácie a najmä WTO;
- je tu len zbežná zmienka o Indii, a to aj napriek jej veľkosti a potenciálnej sile, a len jedna zmienka o Iráne, ktorý sa čoraz viac stáva kľúčovým hráčom v širšom regióne.

1.3. EHSV však víta, že sa v oznámení kladie dôraz na udržateľnú a komplexnú prepojenosť založenú na pravidlách. Správne sa v ňom prízvukuje, že je dôležité podporovať „obehové hospodárstvo, nízke emisie skleníkových plynov a budúcnosť odolnú proti zmene klímy s cieľom dosiahnuť ciele trvalo udržateľného rozvoja a cieľové hodnoty stanovené v Parížskej dohode o zmene klímy“.

1.4. EHSV je presvedčený, že je nevyhnutné, aby EÚ formálne zareagovala na iniciatívu *Jedno pásmo, jedna cesta*.

1.4.1. Mnohí očakávali, že toto oznámenie bude kľúčovou súčasťou reakcie EÚ na iniciatívu *Jedno pásmo, jedna cesta*, no tá sa v ňom nespomína. Pôvodne sa táto iniciatíva nazývala Hospodárske pásmo hodvábnej cesty, keďže „hodvábna cesta“ je z historického hľadiska cesta spájajúca EÚ a Áziu. EÚ už nadviazala strategické partnerstvo s Čínou. Zdá sa, že aj prostredníctvom iniciatívy *Jedno pásmo, jedna cesta* sa vytvoria skutočné prepojenia medzi Áziou a Európou: oznámenie je však v tomto smere oveľa nejasnejšie.

⁽²⁾ www.traceca-org.org/en/traceca/.

1.4.2. EHSV upozorňuje na osobitné prepojenie medzi iniciatívou *Jedno pásmo, jedna cesta* a „formátom“ „16 + 1“ medzi Čínou a 16 krajinami strednej a východnej Európy (vrátane 11 členských štátov), na ktoré poukázal Výbor Európskeho parlamentu pre zahraničné veci ⁽³⁾. V správe tohto výboru boli vyjadrené obavy, že čínsky prísľub investovať 3 miliardy USD do infraštruktúry v týchto krajinách by mohol vytvoriť „veľké dlhy“ príslušných európskych vlád „voči čínskym bankám v štátnom vlastníctve [...] a vytvorilo by sa málo pracovných miest v Európe“. V oznámení sa kladie veľký dôraz na fiškálnu životaschopnosť a inovačné financovanie, no táto obava sa prehliada.

1.4.3. Výbor sa domnieva, že je nevyhnutné, aby sa stanovilo formálne prepojenie medzi cieľmi trvalo udržateľného rozvoja a iniciatívou *Jedno pásmo, jedna cesta*. V oznámení sa kladie dôraz práve na ciele trvalo udržateľného rozvoja. Okrúhly stôl EÚ – Čína, ktorý zahŕňa EHSV aj Hospodársku a sociálnu radu Číny (CESC), toto prepojenie na svojich nedávnych stretnutiach dvakrát podporil.

1.4.4. Iniciatíva *Jedno pásmo, jedna cesta* musí fungovať obojsmerne. EHSV súhlasí s Obchodnou komorou EÚ v Číne (EUCCC), že jej budúcnosť závisí od obchodu a investícií prúdiacich rovnakým spôsobom v oboch smeroch. To si bude vyžadovať, aby Čína otvorila svoje trhy. Podnikateľský sektor EÚ takisto vyjadril znepokojenie, pričom požaduje väčšiu informovanosť a transparentnosť predtým, než sa zapojí do projektov založených na iniciatíve *Jedno pásmo, jedna cesta*. Tieto obavy sú rovnako relevantné v celoázijskom kontexte.

1.5. EHSV dôrazne odporúča, aby sa oveľa viac prostriedkov vyčlenilo na vzťahy EÚ s Áziou, ktorá je „domovom dvoch tretín chudobných ľudí na svete“, ako uvádza ESVČ. V porovnaní s oveľa väčšou časťou rozpočtu EÚ na rozvoj, ktorá smeruje do Afriky a Latinskej Ameriky, sú prostriedky vyčlenené na mnohé chudobnejšie ázijské krajiny neprimerané.

1.6. Výbor sa domnieva, že Európska komisia by mala rozšíriť nástroje zahraničnej hospodárskej politiky na podporu európskych podnikov a najmä konzorcií, ktoré už sú v Afrike zavedené pod záštitou programu InvestEU, tak, aby zahŕňali Áziu a ostatné časti sveta. Takáto podpora by sa mala poskytovať rovnomerne pri dodržiavaní práv pracovníkov v postupoch verejného obstarávania aj v tretích krajinách, ktoré prijímajú zahraničné investície.

1.7. Oddiel venovaný energetike je veľmi krátky. Výbor naliehavo žiada, aby sa naplno uplatnili bohaté odborné poznatky EÚ pri zintenzívňovaní spolupráce zameranej na zlepšenie energetickej účinnosti a využívanie energie z obnoviteľných zdrojov. Zároveň poznamenáva, že sa neuvádza nijaký odkaz na rozdielne konkurenčné záujmy súvisiace s rozsiahlymi zdrojmi uhlíkových nachádzajúcimi sa v Strednej Ázii, a vyjadruje poľutovanie, že sa neuvádza ani žiadny odkaz na vodu, čo je ďalšia mimoriadne významná, potenciálne nebezpečná a životne dôležitá komodita.

1.8. EHSV víta pripomienky uvedené v oznámení, ktoré sa týkajú digitálnej prepojenosti, najmä výzvu na „mierové, bezpečné a otvorené prostredie v oblasti IKT, pričom je potrebné riešiť hrozby v oblasti kybernetickej bezpečnosti a ochranu ľudských práv a slobôd online vrátane ochrany osobných údajov“. Napriek tomu je najväčším sklamaním, že v oznámení sa nespomína nič o tom, ako pristupovať k európskym alebo ázijským krajinám, ktoré majú k týmto otázkam veľmi odlišné prístupy.

1.9. EHSV bol prekvapený, keď sa dočítal len to, že EÚ „by mala pracovať na prepojení rozvinutého rámca transeurópskej dopravnej siete (TEN-T) so sieťami v Ázii“. Opakujeme naše odporúčanie, ktoré sme prvý raz vydali v roku 2011 ⁽⁴⁾, aby sa navrhované dopravné koridory Číny a EÚ úplne zosúlادili, podľa možnosti najmä pokiaľ ide o železničnú infraštruktúru.

1.9.1. EHSV opakuje tiež svoje odporúčanie z roku 2015, že EÚ by sa mala viac snažiť o dosiahnutie výsledkov v rámci medzivládnej komisie TRACECA „s cieľom urýchliť rozvoj reťazca udržateľnej infraštruktúry a zabezpečiť multimodálnu dopravu (najmä železničnú a cestnú infraštruktúru) prostredníctvom spojenia koridoru s transeurópskymi dopravnými sieťami (TEN)“.

2. Kontext: význam Ázie pre EÚ

2.1. EHSV víta skutočnosť, že bol menovitým príjemcom spoločného oznámenia s názvom *Prepájanie Európy a Ázie – základné piliere stratégie EÚ* uverejneného krátko pred 12. samitom ASEM ⁽⁵⁾, ktorý sa konal v októbri 2018 v Bruseli.

2.2. Táto iniciatíva na určenie euro-ázijskej stratégie v oblasti prepojenosti prichádza v najvyšší čas. Svet prechádza zásadnou štruktúrnou zmenou. Rastúca hospodárska a kúpna sila východu naberá na sile, celosvetový obchodný poriadok čelí svojej doteraz najväčšej výzve z dôvodu zavedenia jednostranných dovozných ciel a spochybňovania WTO zo strany americkej administratívy. EÚ čelí bezprecedentnému vnútornému problému, zatiaľ čo mnohé krajiny takisto prechádzajú vážnou vnútornou zmenou (napríklad Spojené kráľovstvo a Turecko), alebo opätovne potvrdzujú svoju pozíciu podobne ako Rusko alebo Irán.

⁽³⁾ EP 2017/2274(INI), 11. júla 2018.

⁽⁴⁾ Stanoviská EHSV na tému Príspevok občianskej spoločnosti k preskúmaniu stratégie EÚ – Stredná Ázia (Ú. v. EÚ C 242, 23.7.2015, s. 1) a na tému Úloha EÚ a jej vzťahy so Strednou Áziou: prínos občianskej spoločnosti (Ú. v. EÚ C 248, 25.8.2011, s. 49).

⁽⁵⁾ Stretnutie Ázia – Európa s účasťou z 30 európskych a 21 ázijských krajín.

2.2.1. Prepojenie medzi EÚ a Áziou existuje už tisícročia. Pred objavením námornej cesty v roku 1497 to bolo prepojenie najmä prostredníctvom tzv. hodvábanej cesty. Toto prepojenie pokrývalo oveľa viac než len obchod. Zahŕňalo všetok pohyb vrátane tovaru, myšlienok a ľudí, od kultúrnej, liečebnej a náboženskej interakcie až po prístup ku kľúčovým zdrojom a technologickým inováciám. Z Ázie zahŕňali trasy na západ aj prístup do Afriky, o čom dnes opäť svedčí čínska iniciatíva Jedno pásmo, jedna cesta.

2.3. Štyri dôležité ázijské krajiny – Čína, Japonsko, Kórejská republika a India – patria medzi desať najväčších obchodných partnerov EÚ. Ďalších sedem ázijských krajín patrí do prvej tridsiatky. Spomedzi týchto krajín už EÚ uzavrela rozsiahle dohody o voľnom obchode alebo dohody o hospodárskom partnerstve s Kórejskou republikou (č. 8), ktorá nadobudla platnosť v roku 2011, s Japonskom (č. 6), ktorá je už v platnosti, a so Singapurom (č. 14) a s Vietnamom (č. 19), pri ktorých je ešte potrebný súhlas Európskeho parlamentu. Rokovania o dohodách EÚ o voľnom obchode s Indonéziou (č. 29), Malajziou (č. 21) a Thajskom (č. 24) a inými krajinami združenia ASEAN buď prebiehajú, alebo sú v súčasnosti pozastavené.

2.3.1. Každá z podpísaných dohôd o voľnom obchode alebo dohôd o hospodárskom partnerstve obsahuje rozsiahlu kapitolu o obchode a trvalo udržateľnom rozvoji, ktorá zahŕňa aktívnu monitorovaciu úlohu občianskej spoločnosti, do ktorej je zase výrazne zapojený EHSV (čomu sa venuje veľký priestor v iných nedávnych stanoviskách EHSV⁽⁶⁾). Samostatné dohody o ochrane investícií boli takisto podpísané so Singapurom a s Vietnamom, ale ešte sa nedosiahla dohoda s Japonskom.

2.3.2. Rokovania s Čínou (č. 2) o komplexnej a samostatnej investičnej dohode sa začali v roku 2013, ale postupujú pomaly: 20. kolo rokovaní práve prebieha. Rokovania o dohode o voľnom obchode s Indiou (č. 9), ktoré sa začali v roku 2007, však od roku 2013 stagnujú.

2.3.3. EHSV so značným prekvapením konštatuje, že v oznámení sa neuvádza odkaz na žiadnu z týchto dohôd či rokovaní.

2.4. Ázia predstavuje približne 60 % svetovej populácie, tvorí približne 35 % vývozu z EÚ a 45 % jej dovozu. Nachádzajú sa tu industrializovaní partneri s vysokými príjmami a dynamicky sa rozvíjajúce hospodárstva, ale zároveň je domovom dvoch tretín chudobných ľudí na svete, ako sa uvádza na webovom sídle ESVC⁽⁷⁾. Uvádza sa tu tiež, že rozvojová spolupráca preto stále patrí medzi hlavné body programu EÚ týkajúceho sa Ázie a vyčleňuje sa na ňu viac ako 5 miliárd EUR, pričom sa dodáva, že spoločne sa zavádzajú politiky zamerané na riešenie spoločných výziev, ako sú zmena klímy, trvalo udržateľný rozvoj, bezpečnosť a stabilita, správa vecí verejných a ľudské práva, ako aj predchádzanie prírodným a človekom spôsobeným katastrofám a reakcia na tieto katastrofy. Avšak prostriedky vyčlenené na Afriku a Latinskú Ameriku sú relatívne oveľa vyššie.

2.5. Ázia zahŕňa obrovskú škálu národov a kultúr, a preto nemôže fungovať jedno univerzálne riešenie. Nikdy nemôže byť odrazom EÚ. Prístup k ľudským právam a sociálnym otázkam je v Ázii nesmierne rôznorodý. S výnimkou hospodárskych mocností vo východnej Ázii a v Indii (kde hospodársky rozvoj ešte celkom nenaplnia očakávania), sa jednotlivé krajiny značne líšia. Dokonca aj členstvo v Združení národov juhovýchodnej Ázie (ASEAN) siaha od Singapuru až po tri najmenej rozvinuté krajiny, ktorými sú Mjanmarsko, Laos a Kambodža.

2.6. Výbor nedávno vypracoval niekoľko stanovísk zameraných na Áziu, najmä pokiaľ ide o obchodné a investičné rokovania EÚ, ako aj dve stanoviská k Strednej Ázii⁽⁸⁾, druhé z nich v roku 2015 na žiadosť vtedajšieho lotyšského predsedníctva EÚ.

3. Všeobecné pripomienky: základné piliere?

3.1. Dôraz, ktorý sa v oznámení kladie na udržateľnú a komplexnú prepojenosť založenú na pravidlách, je vítaný, hoci mierne všeobecný. Tá zahŕňa ochranu životného prostredia, ochranu a bezpečnosť, ako aj sociálne a individuálne práva, spolu s potrebou spravodlivej a transparentnej hospodárskej súťaže. Zdôrazňuje sa v ňom tiež, že je dôležité podporovať „obehové hospodárstvo, nízke emisie skleníkových plynov a budúcnosť odolnú proti zmene klímy s cieľom dosiahnuť ciele trvalo udržateľného rozvoja a cieľové hodnoty stanovené v Parížskej dohode o zmene klímy“.

3.2. EHSV by bol hlboko znepokojený, keby sa toto všetko v oznámení neuvádzalo, v neposlednom rade preto, lebo tieto hlavné témy sa zdôrazňujú a rozvíjajú už od oznámenia Komisie o obchode z roku 2006 s názvom *Globálna Európa*. Cieľom je zabezpečiť, aby sa výhody liberalizácie obchodu a európske hodnoty „preniesli na občanov. Pri presadzovaní sociálnej spravodlivosti a súdržnosti na domácej pôde by sme mali snažiť podporovať naše hodnoty vrátane sociálnych a environmentálnych noriem a kultúrnej rozmanitosti na celom svete“⁽⁹⁾. Tieto témy boli rozvinuté aj v oznámení z roku 2015 s názvom *Obchod pre všetkých*⁽¹⁰⁾.

⁽⁶⁾ Stanoviská na tému i) Úloha domácich poradných skupín pri monitorovaní vykonávania dohôd o voľnom obchode, ii) Obchod pre všetkých – Smerom k zodpovednejšej obchodnej a investičnej politike (Ú. v. EÚ C 264, 20.7.2016, s. 123) a iii) Kapitoly o obchode a trvalo udržateľnom rozvoji v dohodách EÚ o voľnom obchode (Ú. v. EÚ C 227, 28.6.2018, s. 27).

⁽⁷⁾ https://eeas.europa.eu/regions/asia/334/asia_en.

⁽⁸⁾ Pozri poznámku pod čiarou 4.

⁽⁹⁾ COM(2006) 567 final, bod 3 ods. 1 písm. iii.

⁽¹⁰⁾ COM(2015) 497 final.

3.3. Preto dôrazne podporujeme základnú myšlienku spoločného oznámenia, ktorého tón je značne naliehavý. Napriek tomu sa zdá, že tu došlo k značnému odpojeniu od mnohých nedávnych udalostí v Ázii, najmä tých, ktoré môžu časom predstavovať strategické výzvy pre samotnú Európu. Škála týchto udalostí sa pohybuje od vzniku iniciatívy Jedno pásmo, jedna cesta, cez založenie Šanghajskej organizácie pre spoluprácu (SCO) až po zvýšenie prepojenosti medzi Ruskom, Čínou, Strednou Áziou, Tureckom, Iránom a dokonca aj Indiou, najmä v oblasti energetiky a dopravy.

3.3.1. Je veľkým sklamaním, že sa nevyužila príležitosť skutočne prehĺbiť víziu budúceho vývoja vzťahu a prepojenosti EÚ s Áziou. Neskúma sa, čo by ázijské krajiny mohli na oplátku chcieť od EÚ. Investície? Trhy? Pomoc s budovaním kapacít? Dokument pôsobí skôr ako zoznam „základných pilierov“, ktoré sú už zavedené, než ako stanovenie akéhokoľvek súboru ambícií súvisiacich s tým, čo by EÚ chcela do budúcnosti v pozitívnom zmysle vybudovať. Objavuje sa tu len málo sviežich a novátorských myšlienok, najmä takých, ktoré sa vymykajú zaužívaným vzorcom.

Možno to ani nikdy nebolo cieľom tohto spoločného oznámenia, ale domnievame sa, že sa tu premeškalo veľké množstvo kľúčových príležitostí. Tie sa už podrobne vysvetlili vyššie.

4. Prepojenosť

4.1. Hlavnou témou oznámenia je prepojenosť. Tá sa riadi definíciou vymedzenou na stretnutí ministrov ASEM, ktoré sa konalo v novembri 2017. Napriek tomu, že sa následne zameriava na samit v roku 2018, stretnutie ASEM nevenuje pozornosť. Prepojenosť tu pokrýva veľmi širokú škálu otázok rozdelených do šiestich konkrétnych oblastí. Patria sem železničná, cestná, letecká a námorná infraštruktúra, energetická infraštruktúra (elektrická energia, plyn), informačné a komunikačné technológie (IKT), umelá inteligencia a inteligentné siete, obchodné a investičné vzťahy, ako aj kľúčový medzifúdsky rozmer.

4.2. K „udržateľnej prepojenosti“ sa v oznámení pripája „fišikálna životaschopnosť“, ktorá sa v neskoršom oddiele rozširuje ako „medzinárodné partnerstvá v oblasti financovania“ a rozoberá do hĺbky. Hoci zahŕňa aj odkaz na Ázijskú banku pre investície do infraštruktúry (AIIB), ktorá nie je obľúbená v USA, nie je tu žiadny odkaz na obavy, ktoré vyjadril Európsky parlament ⁽¹¹⁾ v súvislosti s čínskou iniciatívou „16 + 1“, ktorá v Európe vytvára veľké dlhy a málo pracovných miest, pričom tieto účinky by sa nezastavili, resp. sa nezastavujú na hraniciach EÚ. Nadväzovali na čínsky prísľub, ktorý zaznel na samite „16 + 1“ v roku 2017, investovať 3 miliardy USD do infraštruktúry v týchto 16 európskych krajinách, pričom EP zdôraznil, že takéto projekty „sa nesmú zadať v rámci netransparentnej verejnej súťaže“.

4.2.1. Európsky parlament vyzval členské štáty, aby podstatne užšie spolupracovali a zabezpečili tak, „že nebudú ohrozené národné a európske záujmy z dôvodu krátkodobej finančnej podpory“. Táto celková obava sa odráža aj v návrhu EÚ týkajúcom sa preverovania priamych zahraničných investícií do Európskej únie ⁽¹²⁾.

4.2.2. Výbor konštatuje, že zatiaľ čo pre Afriku existujú podporné nástroje EÚ pre európske podniky a konzorciá, takéto nástroje neexistujú pre prepojenia medzi Áziou a Európou. Domnievame sa, že Komisia teraz musí rozšíriť túto politiku, ktorá už existuje pre Afriku, a že treba rozšíriť program InvestEU, aby pokrýval investičné riziká tak v Ázii, ako aj v ostatných častiach sveta, a to nielen preto, že uvedená situácia znevýhodňuje takéto podniky v porovnaní s čínskymi podnikmi, ktoré sú podporované v rámci iniciatívy Jedno pásmo, jedna cesta. Takáto podpora by sa mala poskytovať rovnomerne pri dodržiavaní práv pracovníkov v postupoch verejného obstarávania aj v tretích krajinách, ktoré prijímajú zahraničné investície.

4.3. „Komplexná prepojenosť“ zase zahŕňa dopravnú, digitálnu a energetickú prepojenosť. Pokiaľ ide o digitálnu prepojenosť, v bode 3.2 oznámenia sa odkazuje na vysokokapacitné sieťové prepojenia, všeobecný a cenovo dostupný prístup na internet a „mierové, bezpečné a otvorené prostredie v oblasti IKT, pričom je potrebné riešiť hrozby v oblasti kybernetickej bezpečnosti a ochranu ľudských práv a slobôd online vrátane ochrany osobných údajov“. Napriek tomu sa tu nespomína nič o tom, ako pristupovať k tým krajinám, ktoré majú k týmto otázkam veľmi odlišné prístupy.

4.4. Pokiaľ ide o dopravu, v oznámení sa uvádza, že 70 % obchodu sa realizuje po mori a 25 % letecky, čo je vzhľadom na dané vzdialenosti nevyhnutné. Konštatujeme však, že pri riešení colných formalít sa zjavne vôbec nebrala do úvahy Dohoda WTO o uľahčení obchodu, ktorá vstúpila do platnosti vo februári 2017.

4.4.1. V oznámení sa uznáva, že potenciál rastu v doprave je obrovský, pričom sa poukazuje na to, že „železničná doprava zostáva pomerne okrajová“. Námorná doprava je pre mnohé ázijské krajiny oveľa vhodnejšia a loď unesie až 200-krát viac kontajnerov než vlak. Námorná doprava je však celosvetovou, a nie ázijskou otázkou. Dodáva sa v ňom, že „na stredné vzdialenosti [...] je zvyčajne výhodnejšie využiť cestnú dopravu, ktorá slúži aj ako sekundárna dopravná sieť“. Prečo sa tu však vôbec neuvádza Medzivládna komisia pre Dopravný koridor Európa – Kaukaz – Ázia (IGC TRACECA) ⁽¹³⁾?

⁽¹¹⁾ Pozri poznámku pod čiarou 3.

⁽¹²⁾ COM(2017) 487 final.

⁽¹³⁾ Pozri poznámku pod čiarou 2.

4.4.2. Kľúčovým odporúčaním zo stanoviska EHSV k Strednej Ázii z roku 2015 ⁽¹⁴⁾ bolo, že EÚ by sa mala viac snažiť o dosiahnutie výsledkov v rámci medzivládnej komisie TRACECA „s cieľom urýchliť rozvoj reťazca udržateľnej infraštruktúry a zabezpečiť multimodálnu dopravu (najmä železničnú a cestnú infraštruktúru) prostredníctvom spojenia koridoru s transeurópskymi dopravnými sieťami (TEN)“.

4.4.3. EHSV poukázal na to, že „TRACECA ostáva pre EÚ dôležitou iniciatívou. Ide o medzinárodný program na posilnenie ekonomických vzťahov, obchodu a dopravných spojení z oblasti Čierneho mora na južný Kaukaz a do Strednej Ázie založený na existujúcich dopravných systémoch prostredníctvom politickej vôle a spoločných cieľov jej 13 členských štátov“. Ak v tejto súvislosti existujú problémy s korupciou, musia sa priamo riešiť.

4.4.4. EHSV je takisto prekvapený, že vidí len návrh, že „Európska únia by mala pracovať na prepojení rozvinutého rámca transeurópskej dopravnej siete (TEN-T) so sieťami v Ázii“. Vo svojom stanovisku z roku 2015 zopakoval svoje „odporúčanie z roku 2011, že navrhované dopravné koridory Číny a EÚ treba plne zosúladiť, a to okrem iného v železničnej infraštruktúre, pokiaľ je to možné“. EHSV to opakuje znovu v roku 2019.

4.4.5. V tomto stanovisku sa tiež uvádzalo, že „na budovaní modernej a interoperabilnej cestnej a strategickej železničnej infraštruktúry pozdĺž hodvábnej cesty má veľký záujem Čína, EÚ, ako aj Rusko. Úspešná integrácia tohto regiónu prostredníctvom modernej a spoľahlivej infraštruktúry by poskytla významné príležitosti nielen na väčšiu regionálnu ekonomickú integráciu, ale zároveň by podporila mobilitu občanov a multikultúrnú výmenu, pričom by sa vytvorilo lepšie prostredie pre fungovanie právneho štátu a demokraciu“. Vzhľadom na cieľ trvalo udržateľného rozvoja č. 9 (budovať odolnú infraštruktúru, podporovať udržateľnú industrializáciu a posilniť inovácie) je to ešte naliehavejšie.

4.4.6. Takisto je nám ľúto, že sa tu nehovorí nič o rozširovaní cestných a železničných spojení smerom do Indie a juhovýchodnej Ázie, a to aj napriek nedávnej rozsiahlej výstavbe ciest v Strednej Ázii aj Iráne. Kľúčovým faktorom tu môže byť odstúpenie Spojených štátov od dohody o spoločnom komplexnom akčnom pláne (JCPOA) ⁽¹⁵⁾.

4.5. Bod o energetickej prepojenosti (3.3) je príliš krátky. EHSV predtým vo svojom odporúčaní uvádzal, „že životaschopnosť spojení EÚ s významnými potenciálnymi energetickými zásobami Strednej Ázie sa musí zakladať na praktických a ekonomických hľadiskách. EÚ sa správne zapája do rozvoja odvetvia energetiky v týchto krajinách, nielen pretože disponujú rozsiahlymi energetickými zásobami, ktoré ponúkajú Európe dodatočné a doplnkové zdroje energie (na rozdiel od alternatívnych zdrojov), hoci situáciu komplikujú otázky tranzitu a dopravy. Bude však dôležité vyhnúť sa prípadnému nedorozumeniu s Čínou v kontexte nášho vzájomného záujmu zvýšiť dodávky energie zo Strednej Ázie“.

4.5.1. Znovu opakuje svoje odporúčanie, „aby sa uplatnili bohaté odborné poznatky EÚ pri zintenzívňovaní spolupráce na zlepšenie energetickej účinnosti a využívanie energie z obnoviteľných zdrojov, keďže v tomto regióne je značný nevyužitý potenciál“.

4.5.2. EHSV s prekvapením konštatuje, že voda sa tu nespomína ani napriek tomu, že je životne dôležitou komoditou pre väčšinu Ázie a skutočne môže spôsobiť konflikt. Hospodárenie s vodami je podobne ako environmentálna udržateľnosť veľmi dôležité, a to najmä pokiaľ ide o efektívne hospodárenie s vodou a plytvanie vodou.

4.5.3. Zmena klímy zhorší nedostatok vody. Už existuje možnosť konfliktu v Strednej Ázii medzi tými krajinami, ktoré majú vodu, ale malé zdroje uhlíkovodíkov, a krajinami so zásobami ropy a zemného plynu, ale nie vody. Možné prehradenie riek ako Mekong zostáva nedoriešeným problémom, zatiaľ čo môžeme očakávať, že roztápanie „tretieho pólu“, t. j. himalájskej ľadovej pokrývky, bude tiež predstavovať osobitnú výzvu.

5. Iniciatíva „Jedno pásmo, jedna cesta“ a širšie kritériá EÚ a Ázie

5.1. EHSV nebude jediný, koho prekvapuje, že v oznámení sa neuvádza iniciatíva Jedno pásmo, jedna cesta: mnohí očakávali, že toto oznámenie bude kľúčovou súčasťou reakcie Európy.

5.1.1. Keď ju v Astane prvý raz predstavil prezident Si Ťin-pching, iniciatíva sa nazývala Hospodárske pásmo hodvábnej cesty, keďže „hodvábna cesta“ je z historického hľadiska cesta spájajúca EÚ a Áziu.

5.1.2. Iniciatíva Jedno pásmo, jedna cesta bola na začiatku podporená finančnými prostriedkami vo výške 16,3 miliardy USD, ktoré sú teraz ešte oveľa vyššie: ponúkla skutočné peniaze. Iniciatíva bola zameraná nielen na budovanie užších vzťahov s Európou, ale zároveň bola súčasťou širšej vízie rozšírenia regionálnej spolupráce medzi Čínou a ostatnými ázijskými krajinami, ako aj s Afrikou, s cieľom posilniť regionálnu prepojenosť, prehĺbiť obchodné a hospodárske vzťahy a rozšíriť medzilidské väzby. V súčasnosti zahŕňa viac ako sedemdesiat krajín a zameriava sa na budovanie obchodu a infraštruktúry na súši aj na mori spolu s investičnou, rozvojovou, finančnou a medzilidskou prepojenosťou, čo je jasný signál čínskej túžby zohrávať väčšiu úlohu na celosvetovej úrovni, hoci mnohí (vrátane Indie a Japonska) majú obavy v súvislosti s politickými a finančnými podmienkami, ktoré z toho vyplývajú.

⁽¹⁴⁾ Pozri poznámku pod čiarou 4.

⁽¹⁵⁾ Spoločný komplexný akčný plán z roku 2015 podpísaný s Iránom.

5.1.3. Výbor je presvedčený, že je nevyhnutné, aby EÚ na iniciatívu Jedno pásmo, jedna cesta formálne zareagovala. Strategické partnerstvo medzi EÚ a Čínou je dôležité. Hoci cieľom iniciatívy Jedno pásmo, jedna cesta je zabezpečiť skutočnú infraštruktúru a dopravné a obchodné spojenia, to, čo ponúka toto oznámenie, je oveľa nejasnejšie. Chce EÚ, aby v budúcnosti všetky cesty viedli skôr do Pekingu než do Ríma?

5.2. Iniciatíva jedno pásmo, jedna cesta je kľúčovým faktorom prepojenosti medzi EÚ a Áziou. Už boli spomenuté obavy, ktoré vyjadril EP. EUCCC zase zdôraznila, že iniciatíva Jedno pásmo, jedna cesta musí fungovať obojsmerne, pričom uviedla, že jej budúcnosť závisí od obchodu a investícií prúdiacich rovnakým spôsobom v oboch smeroch, čo si bude vyžadovať, aby Čína otvorila svoje trhy.

5.2.1. EUCCC verí, že úspech tejto iniciatívy bude vo veľkej miere podmienený otvorenými trhmi, vyváženým obchodom, transparentnosťou a reciprocitou. Poukazuje na to, že v Ázii, ako aj inde, je potrebná riadna infraštruktúra, pričom uvádza, že lepšia prepojenosť môže významne prispieť k hospodárskemu rastu, takže takýto prístup je v záujme všetkých, ktorí sú zapojení do tohto ambiciózneho projektu. Vyzyva na zavedenie transparentných postupov verejného obstarávania, ktoré umožnia európskym a čínskym podnikom, a najmä súkromným podnikom, súťažiť za rovnakých podmienok s projektmi, ktoré idú k najsilnejším uchádzačom. V opačnom prípade by to pravdepodobne viedlo k plytvaniu finančnými prostriedkami a zlyhávaniu projektov ⁽¹⁶⁾.

5.2.2. V oznámení (bod 5.3) sa uvádzajú aj „rovnaké podmienky pre podniky“. Podnikateľský sektor EÚ vyjadril svoje obavy, pričom zároveň požaduje väčšiu transparentnosť a hlbšie zapojenie podnikov do projektov v rámci iniciatívy Jedno pásmo, jedna cesta už v skoršej fáze s cieľom umožniť náležitú starostlivosť a posúdenie komerčnej životaschopnosti a zabezpečiť trhové hospodárstvo založené na pravidlách a nediskriminačné verejné obstarávanie.

5.3. V oznámení sa kladie dôraz na ciele trvalo udržateľného rozvoja. EHSV sa domnieva, že je nevyhnutné vytvoriť formálne prepojenie medzi cieľmi trvalo udržateľného rozvoja a iniciatívou Jedno pásmo, jedna cesta. V spoločnom vyhlásení okrúhleho stola EÚ – Čína z roku 2017 ⁽¹⁷⁾ sa zdôrazňuje, že vykonávanie iniciatívy Jedno pásmo, jedna cesta by malo prispieť k realizácii programu OSN do roku 2030 a jeho cieľov trvalo udržateľného rozvoja a k vykonávaniu Parížskej dohody o zmene klímy.

5.3.1. V spoločnom vyhlásení z roku 2018 ⁽¹⁸⁾ sa ďalej uvádza, že vzhľadom na dôležité iniciatívy v oblasti infraštruktúry by EÚ a Čínska ľudová republika mali ako významní obchodní a investiční partneri aj naďalej zosúladiť vývoj a vykonávanie hlavných iniciatív a prehĺbovať spoluprácu v oblasti obchodu, uľahčovania investícií, elektronického obchodu, prepojenosti, informačných technológií, energetiky, medzilidských kontaktov a v iných oblastiach. Dodáva sa pritom, že orgány na oboch stranách by mali zabezpečiť, aby boli všetky spoločné iniciatívy a projekty fiškálne a environmentálne udržateľné a prispievali tak k dosiahnutiu cieľov trvalo udržateľného rozvoja. Poukázalo sa na to, že v programe do roku 2030, ako aj v Parížskej dohode sa vyzdvihujú mimoriadne potreby v oblasti globálnej infraštruktúry, a konštatuje sa, že všetky ciele trvalo udržateľného rozvoja treba zväziť v kontexte iniciatívy Jedno pásmo, jedna cesta a euro-ázijskej stratégie v oblasti prepojenosti.

5.3.2. Na stretnutí za okrúhlym stolom sa dospelo k záveru, že na to, aby boli veľké projekty prospešné pre obe strany, musia prinášať obojstranný prospech a byť transparentné, interoperabilné, recipročné a udržateľné, založené na konzultáciách, príspevkoch a spoločných prínosoch.

5.4. Pokiaľ ide o širšie úvahy o prepojenosti EÚ a Ázie, je jasné, že mnohé otázky v kontexte iniciatívy *Jedno pásmo, jedna cesta* majú oveľa širšie využitie. V oznámení sa napríklad zdôrazňujú ciele trvalo udržateľného rozvoja, ale nie sú podrobne vysvetlené. Medzi najrelevantnejšie ciele trvalo udržateľného rozvoja nielen pre iniciatívu Jedno pásmo, jedna cesta, ale aj pre celoázijskú prepojenosť, patria:

- cieľ č. 6 (čistá voda a hygiena),
- cieľ č. 7 (zabezpečiť prístup k cenovo dostupnej, spoľahlivej, udržateľnej a modernej energii pre všetkých),
- cieľ č. 9 (budovať odolnú infraštruktúru, podporovať udržateľnú industrializáciu a posilniť inovácie),
- cieľ č. 8 (podporovať inkluzívny a trvalo udržateľný hospodársky rast, zamestnanosť a dôstojnú prácu pre všetkých) a
- cieľ č. 14 (zachovať a udržateľne využívať oceány, moria a morské zdroje).

5.4.1. Treba vziať do úvahy aj mnohé ďalšie ciele trvalo udržateľného rozvoja, najmä cieľ č. 5 (dosiahnuť rodovú rovnosť), cieľ č. 11 (udržateľné mestá a obce), cieľ č. 12 (zabezpečiť udržateľné modely spotreby a výroby) a cieľ č. 15 (udržateľne hospodáriť s lesmi, bojovať proti dezertifikácii a zastaviť a zvrátiť degradáciu pôdy a zastaviť stratu biodiverzity).

⁽¹⁶⁾ Ako sa opätovne vyhlásilo 27. mája 2017.

⁽¹⁷⁾ 15. okrúhly stôl EÚ – Čína.

⁽¹⁸⁾ 16. okrúhly stôl EÚ – Čína.

5.5. V oznámení sa správne kladie veľký dôraz na „prepojenosť založenú na pravidlách“. Tu zohráva významnú úlohu WTO, ktorú teraz ohrozuje vláda amerického prezidenta Donalda Trumpa. Kľúčovou úlohou WTO je podporovať transparentnosť v medzinárodnom obchode, najmä prostredníctvom systému „partnerského preskúmania“, vďaka ktorému sa pravidelne kontrolujú obchodné praktiky jej členov. WTO je tým správnym fórom, na ktorom by sa mali riešiť obavy, ako napríklad obavy Spojených štátov v súvislosti s Čínou vrátane dumpingu a skrytých dotácií.

5.5.1. Z týchto a mnohých ďalších geopolitických dôvodov a vzhľadom na exponenciálny rast obchodnej činnosti mnohých ázijských krajín bude pozitívna podpora pre WTO silná, pričom rozsiahla ázijská podpora pomôže EÚ pri presadzovaní WTO, jej úloh a kľúčových činností.

5.5.2. Konkrétnym zámerom v rámci cieľa trvalo udržateľného rozvoja č. 17 (revitalizovať Globálne partnerstvo pre trvalo udržateľný rozvoj) je podporovať univerzálny, otvorený, nediskriminačný a spravodlivý multilaterálny systém obchodovania založený na pravidlách WTO. Vo vyhlásení z ministerskej konferencie WTO v Nairobi sa uvádza, že medzinárodný obchod môže zohrávať dôležitú úlohu pri dosahovaní udržateľného, výrazného a vyváženého rastu pre všetkých⁽¹⁹⁾, pričom sa zdôraznilo, že by to bolo oveľa ľahšie bez účinného multilaterálneho obchodného mechanizmu.

6. Posilnenie postavenia občianskej spoločnosti

6.1. Ako už bolo uvedené, všetky dohody o voľnom obchode a dohody o hospodárskom partnerstve EÚ už od roku 2011 obsahujú rozsiahlu kapitolu o obchode a trvalo udržateľnom rozvoji s aktívnou monitorovacou úlohou zahŕňajúcou občiansku spoločnosť.

6.1.1. Úloha a koncepcia občianskej spoločnosti sú však v Ázii podstatne iné než v Európe alebo inde. Vytvorenie účinného fóra občianskej spoločnosti v rámci dohody o voľnom obchode medzi EÚ a Kóreou bolo z dlhodobého hľadiska úspešné. Práve sa vytvára podobný mechanizmus medzi EÚ a Japonskom na základe dlhotrvajúcich, rozsiahlych a úspešných kontaktov. V prípade Singapuru ani Vietnamu však nie je k dispozícii žiadny existujúci mechanizmus, z ktorého by sa mohlo vychádzať po ratifikácii dohôd. Pravdepodobne budú nasledovať ďalšie krajiny ASEAN, konkrétne Indonézia. Napriek tomu, že je kľúčovým prvkom prepojenosti EÚ s občianskou spoločnosťou v Ázii, sa v oznámení nezmieňuje.

6.2. EHSV víta, že do oznámenia bola začlenená koncepcia medziľudskej prepojenosti. Konkrétne sa v ňom uvádza, že „prepojenosť a mobilita študentov, akademických pracovníkov a výskumníkov“ (bod 3.4) sú „kľúčové na zabezpečenie vzájomného porozumenia a hospodárskeho rastu“, pričom sa zdôrazňuje program Erasmus a „akcie Marie Curie-Sklodowskej“. Väčšina prípadov medziľudskej prepojenosti vychádza z obchodu, cestovného ruchu alebo športu, hoci EÚ tiež vytvorila širokú škálu iniciatív dialógu s Čínou, Indiou a inými krajinami.

6.2.1. Mimoriadne dôležité je zapojenie mládeže, najmä prostredníctvom vzdelávacích a výmenných programov. Kľúčový je revidovaný a veľmi vyhľadávaný program EÚ Erasmus+. Pomáha rozvíjať hlbšie vzdelávacie väzby a mobilitu na terciárnej úrovni, čo by malo byť sprevádzané zjednodušením vízového režimu a oslobodením od poplatkov pre najnadanejších študentov. Tento program je však globálny a vzhľadom na rozmanitosť v rámci Ázie nie je ľahké alebo možno ani žiaduce, aby získal špecifický ázijský kontext.

6.2.2. To však musí fungovať obojsmerne: Ázia tiež môže ponúknuť špičkové zručnosti. Mnohé ázijské krajiny sa viac zaujímajú o vzájomné uznávanie kvalifikácií, väčšiu pracovnú mobilitu a jednoduchý prístup k vízam, ako sa už ukázalo v patovej situácii v rokovaniach s Indiou.

6.3. EÚ však musí urobiť viac, aby si získala priazeň ľudí v Ázii. Je sklamaním, že v oznámení sa nehovorí takmer nič o ľudských právach (možno pre veľkú rozmanitosť Ázie), právnom štáte, dobrej správe vecí verejných a demokratizácii. EÚ musí podporovať budovanie dôvery. Ázia ako celok čelí zložitým výzvam spôsobeným bolestivým a rozšíreným prechodom z plánovacieho na národnejšie trhov orientované hospodárstvo v mnohých krajinách, ktorý komplikujú obdobia etnických, environmentálnych a ekonomických nepokojov, nehovoriac o korupcii.

V Bruseli 20. marca 2019

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Luca JAHIER

⁽¹⁹⁾ Ministerské vyhlásenie z Nairobi.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 1303/2013, pokiaľ ide o zdroje na osobitné pridelené prostriedky na iniciatívu na podporu zamestnanosti mladých ľudí

[COM(2019) 55 final – 2019/0027 (COD)]

(2019/C 228/15)

Žiadosť	Európsky parlament, 11.2.2019 Rada Európskej únie, 19.2.2019
Právny základ	články 177 a 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v pléne	20.3.2019
Plenárne zasadnutie č.	542
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	132/0/1

Keďže výbor usúdil, že návrh je úplne uspokojivý a nie sú k nemu potrebné žiadne pripomienky, na svojom 542. plenárnom zasadnutí 20. a 21. marca 2019 (schôdza z 20. marca) jednomyseľne rozhodol, zaujať k predmetnému textu kladné stanovisko.

V Bruseli 20. marca 2019

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Luca JAHIER

ISSN 1977-1037 (elektronické vydanie)
ISSN 1725-5236 (papierové vydanie)

Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie
L-2985 Luxembourg
LUXEMBURG

SK